

KARJASILTA

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN INVENTOINTI 2014

OULU

Asemakaavoitus

Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja A 218

ISSN 0357-8194

KARJASILTA

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN INVENTOINTI 2014

© Oulun asemakaavoitus 2015

OHJAUSRYHMÄ

Ritva Kuusisto, asemakaavoitus
Mirjam Larinkari, katu- ja viherpalvelut
Johanna Jylhä, katu- ja viherpalvelut
Aila Asikainen, rakennusvalvonta
Tommi Riippa, rakennusvalvonta
Teija Ylimartimo, Pohjois-Pohjanmaan museo
Raimo Tikka, Pohjois-Pohjanmaan museo
Helena Hirviniemi, rakennussuojelutyöryhmä

INVENTOINTI

Veera Sanaksenaho, maisema-arkkitehti yo / viheralueet
Laura Backman ja Venla Leppänen, arkkitehti yo:t / rakennuskanta

VALOKUVAT

Kuvateksteissä on mainittu kuvälähteet. Jos mainintaa ei ole, kuvat ovat inventointityöryhmän (Laura Backman, Venla Leppänen ja Veera Sanaksenaho) ottamia.

RAKENNUSPIIRUSTUKSET

Oulun kaupungin rakennusvalvonnan arkisto
Oulun kaupunginarkisto
Oulun maakunta-arkisto

ASEMAKAAVAT, ILMAKUVAT JA KARTAT

Oulun kaupunki / Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

TAITTO

Oulun asemakaavoitus
Venla Leppänen

KANNEN KUVA

Ruotsin lahjataloja Nokelantien varressa noin vuonna 1950.
(Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

OULU | *Yhdyskunta- ja
ympäristöpalvelut*

Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut,
asemakaavoitus, 2015

Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja A 218
ISSN 0357-8194

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	6	5.1.3 Puutalo Osakeyhtiön Metsäkoto	69
1.1 Karjasillan kulttuuriympäristön inventointi	6	5.1.4 Sosiaaliministeriön talotyypit	70
1.2 Inventoinnin työtavat	7	5.1.5 Elias Paalasen Oulun tyyppi III	83
1.3. Inventoinnin tärkeimmät tulokset	8	5.1.6 Lapin rakennus Oy:n talotyypit	86
2. JÄLLEENRAKENNUSKAUSI SUOMESSA	10	5.1.7 Oulun läänin talousseuran jälleenrakennustoimen tyyppi	93
2.1 Jälleenrakennuskausi	10	5.1.8 Martti Heikuran Karjasillan talotyypit	95
2.2 Tyyppitalot suunnitellaan	11	5.1.9 Oulun kaupungin rakennustoimiston talotyypit	103
2.3 Tyyppitalojen arkkitehtuuri	12	5.1.10 Ketokadun tyyppi	123
2.4 Jälleenrakennuskauden pihat	14	5.1.11 Muut jälleenrakennuskauden rakennukset	125
2.4.1 Omakotipuutarhat	14	5.1.12 Jälleenrakennuskauden jälkeen rakennetut pientalot	127
2.4.2 Kerrostalopihat	16	5.2 Kerrostalot	131
3. KARJASILTA RAKENNETAAN	19	5.2.1 Puukerrostalot	131
3.1 Kaavahistoria	19	5.2.2 Kivirakenteiset kerrostalot	136
3.1.1 Karjasilta ennen kaavoittamista	19	5.3 Piharakennukset	145
3.1.2 Yleiskaavat	19	5.3.1 Alkuperäiset piharakennukset ennen vuotta 1960	146
3.1.3 Ensimmäinen asemakaava vuodelta 1944	21	5.3.2 Autotalli, tyyppi 6	147
3.1.4 Myöhemmät kaavan laajennukset ja muutokset	23	5.3.3 Autotalli ja katos, tyyppi H	147
3.1.5 Vuoden 1980 asemakaavamuutos	23	5.3.4 Autotalli, tyyppi 1	148
3.2 Karjasillan vaiheita	25	5.3.5 Autotalli ja varasto, tyyppi E	148
3.2.1 Karjasilta rakennetaan - vasaroiden pauketta ympäri vuorokauden	25	5.3.6 Muut ennen 1990-lukua rakennetut piharakennukset	149
3.2.2 Väestökehitys ja Karjasillan nykytilanne	25	5.3.7 Muut 1990-luvulta lähtien rakennetut piharakennukset	149
4. KARJASILLAN MAISEMA	28	5.4 Jälleenrakennuskauden piirteiden säilyneisyys Karjasillalla	151
4.1 Maisemarakenne	28	5.4.1 Laajennukset	151
4.2 Maisemakuva	30	5.4.2 Asuinrakennusten säilyneisyys	155
4.3 Liikenne ja yhteydet	34	5.4.3 Ikkunoiden säilyneisyys	159
4.3.1 Liikenne	34	6. ARVOTTAMINEN	160
4.3.2 Liikennemelu	34	6.1. Mitä arvottaminen on?	160
4.4 Viheralueet ja kasvillisuus	37	6.2 Viheralueiden arvottaminen	161
4.4.1 Puistot	39	6.2.1 Arvottamisen menetelmä	161
4.4.2 Pihat	41	6.2.2 Arvottamisen kriteerit ja luokitus	161
4.4.3 Katunäkymät	47	6.2.3 Arvottamisen tulokset	162
4.5 Asukaskysely	51	6.3 Rakennuskannan arvottaminen	164
5. RAKENNUKSET	53	6.3.1 Arvottamisen menetelmä	164
5.1 Talotyypit	53	6.3.2 Arvottamisen kriteerit	165
5.1.1. Ruotsin lahjatalot	57	6.3.3 Arvottamisen tulokset	165
5.1.2 Asevelitalot	65	7. LÄHTEET	174
		8. LIITTEET	178
		1. Karjasillan suunnittelijoita	178
		2. Asukaskyselyn lomake	180

1. JOHDANTO

1.1 KARJASILLAN KULTTUURIYMPÄRISTÖN INVENTOINTI

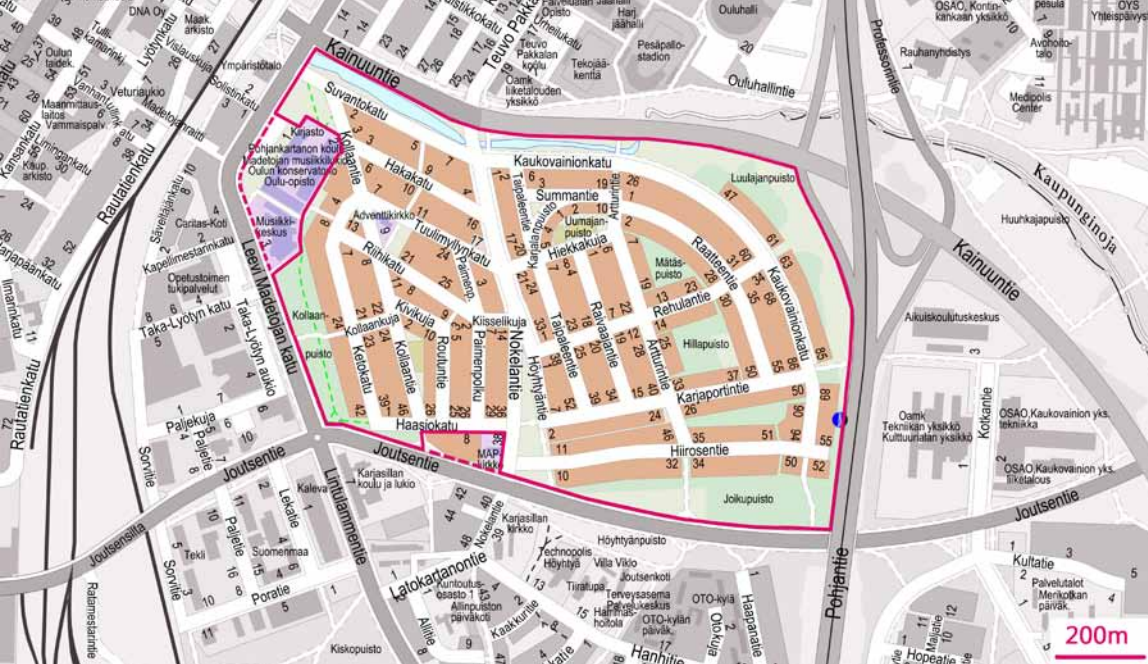
Jälleenrakennuskauden pientalo, niin kutsuttu rintamamiestalo, on jokaiselle suomalaiselle tuttu omakotitalon perustyyppi, jota löytyy niin maalta kuin kaupungeistakin joka puolelta Suomesta. Kuudessakymmenessä vuodessa näissä rakennuksissa ja alueilla on kuitenkin ehtinyt tapahtua paljon. Oulun Karjasilta on poikkeuksellisen laajana ja yhtenäisenä säilynyt jälleenrakennuskauden asuinalue noin kilometrin päässä Oulun keskustasta. Se rakennettiin jälleenrakennuskautena 1940–50 –luvuilla. Yli kahdestakymmenestä omakotitalotyypistä ja kerrostaloalueesta sekä viheralueista muodostuva asuinalue on yhtenäinen kokonaisuus, joka kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

Karjasillan kulttuuriympäristön inventointi on Oulun kaupungin asemakaavoituksen käynnistämä projekti, jonka tavoitteena on koota kaavoitusta varten aineistoa asuinalueen historiasta, rakennuksista, maisemasta ja niiden arvoista. Millainen alue on ollut alkuaan? Mitä muutoksia siellä on tapahtunut? Mikä on alueen nykytilanne? Mukana yhteistyössä on ollut rakennusvalvonta, katu- ja viherpalvelut, rakennussuojelutyöryhmä sekä Pohjois-Pohjanmaan museo. Inventointi on uuden asemakaavan taustaselvitys. Asemakaavatyö tuli vireille 17.6.2014.

Inventoitavan alueen koko on noin 0,9 km² eli 90 ha. Vuoden 2013 lopussa Karjasillalla asui 3056 asukasta. Asuntokuntia oli yhteensä 1766. (Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013, 24). Alueen koillisosassa, inventointialueen ulkopuolella, sijaitsee Pohjankartanon koulu, Madetojan musiikkilukio, Oulun konservatorio, Oulu-opisto ja Musiikkikeskus, jossa on Madetojan sali. Pelkästään Madetojan salissa on kävijöitä vuodessa reilusti yli 50 000 (Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2012, 74). Karjasillalla on yksi päivittäistavarakauppa ja muutamia kivijalkaliikkeitä sekä pienyrityksiä.

yhteensä	0-6	7-12	13-15	16-18	19-24	25-64	65-74	75-
3056	143	159	70	111	339	1501	284	449

Taulukko 1. Karjasillan ikäluokkatilasto 31.12.2013. (Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013).

Kuva 2. Karjasillan inventointialue, josta on katkoviivalla rajattu ulos uudisrakennukset. (Oulun kaupunki)

1.2 INVENTOINNIN TYÖTAVAT

Karjasillan kulttuuriympäristön inventointi käynnistettiin keväällä 2014. Maastotyöt tehtiin kesällä ja syksyllä, ja raportti valmistui vuoden 2015 alussa. Ohjausryhmään kuuluivat asemakaava-arkkitehti Ritva Kuusisto, maisema-arkkitehti Mirjam Larinkari, tarkastusarkkitehti Aila Asikainen, energiakorjausneuvoja Tommi Riippa, arkkitehti Helena Hirviniemi Oulun kaupungin rakennus- ja suojelutyöryhmästä sekä rakennustutkija Teija Ylimartimo Pohjois-Pohjanmaan museolta. Työryhmään kuuluivat maisema-arkkitehti yo Veera Sanaksenaho sekä arkkitehti yo:t Venla Leppänen ja Laura Backman.

Inventointi on ollut totaali-inventointi, jossa on käyty silmämääräisesti läpi kaikki alueen rakennukset ja viheralueet. Rakennukset on inventoitu ulkoapäin. Huomiota on kiinnitetty rakennusten muutoksiin; millaisia laajennuksia ja korjauksia on tehty, löytyykö alkuperäisiä materiaaleja ja detaljeja, edustaako rakennus nykyasussaan jälleenrakennuskautta vai jotain muuta tyyliä. Pihoilla on tarkasteltu jälleenrakennuskauten piirteiden säilyneisyyttä: yleisilmettä, pihan jäsentelyä, kasvillisuutta ja ma-

terialeja. Karjasillan puistojen nykytilanne on selvitetty (käyttö, kunto, kaavoitus- ja suojelutilanne). Kasvillisuus on inventoitu suurpiirteisesti, ei lajikohtaisesti. Puistojen alkuperäisiä suunnitelmia on verrattu nykytilanteeseen ja arvioitu tapahtuneita muutoksia. Katunäkymiä on myös arvioitu jälleenrakennuskauten piirteiden säilymisen näkökulmasta. Maasto- ja kirjallisuuslähteiden perusteella on koottu teemakarttoja.

Maastokäyntien lisäksi tärkeimpiä lähteitä ovat olleet rakennuslupa-arkisto, asemakaava-arkisto, kaupunginarkisto sekä aihetta käsittelevä kirjallisuus, jota on runsaasti. Rakennuskohtaiset inventoinnit ja talotyyppien esittelyt sekä puistojen inventoinnin tulokset on syötetty Kioski-tietokantaan. Kioski on valtakunnallinen ammattilaiskäytössä oleva rakennusperintörekisteri, jonne inventoiduista rakennuksista on koottu tietoja mm. materiaaleista, suunnitellijoista, rakennusajasta, laajennuksista, piirakennuksista ja pihoista. Kiinteistön omistajista tai asukkaista Kioskista ei ole tietoja. Tässä raportissa esitellään työn yhteenveto.

Kuva 3. Kollaantien varressa on sosiaaliministeriön talotyyppejä nro 63. Näkymä Kollaantieltä kaupunkiin päin todennäköisesti 1950-luvun alusta. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

1.3. INVENTOINNIN TÄRKEIMMÄT TULOKSET

Karjasillan asuinalue on nopeasti ja yhtenäisesti rakennettu jälleenrakennuskauden alue. Vuosikymmenten aikana pientaloalueesta on tullut vihreä ja puutarhamainen. Alkuaan talotyypit ovat erottuneet yhtenäisinä samankaltaisten rakennusten ryhminä. Laajennukset ja julkisivumuutokset ovat vähentäneet rakennuskannan yhtenäisyyttä. Vaikka rakennuskohtaisesti jälleenrakennuskauden piirteiden säilyneisyys vaihtelee, alue on kuitenkin edelleen tunnistettava aikakautensa asuinalue. Asuinrakennusten mittakaava, sijoittuminen tonteille sekä kadunvarsinäkymät ovat säilyneet hyvin.

Rakennuskannan keskeiset arvot liittyvät alueen yhtenäisyyteen; lähes kaikki rakennukset edustavat yhtä aikakautta, katunäkymät ovat ehyitä ja kerrostalojen, pientalojen ja piharakennusten hierarkia on selkeä. Alkuperäisten jälleenrakennuskauden rakennusten säilyminen on tärkeää alueen identiteetin kannalta. Karjasillan rakennukset ovat käytörakennuksia. Rakennuskannan kunnossapito on oleellista niin kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen kuin käytettävyydenkin kannalta. Julkisivumuutoksissa jälleenrakennuskauden tyylin ja katunäkymien säilyttäminen säilyttää myös alueen yhtenäisyyttä. Myös laajennusten koossa ja sijoittamisessa on otettava huomioon alueen yhtenäisyys, joka

perustuu katujen varsilla säännönmukaisesti olevien samankaltaisten noppamaisten rakennusten toistoon.

Karjasillan puistot ovat olleet ennen rakentamista ojitettuja peltoja ja metsiä. Alkuperäistä puustoa on säilynyt alueen itäosissa. Osa vanhoista pelloista on nykyään maisemaniittyinä. Puistojen käyttö on muuttunut vuosikymmenten aikana, mikä näkyy monina muutoksina. Yleisilmeeltään ne ovat kuitenkin perinteisiä ja luonnonläheisiä.

Karjasillan pohjoisreunassa virtaava Kaupunginoja ja sen yli avautuvat näkymät ovat tärkeä osa Karjasillan identiteettiä. Kaupunginojan varren puistoalueet ovat valtakunnallisesti arvokkaita kokonaisuuksia ja ne lisäävät myös asukkaiden elinympäristön viihtyisyyttä. Pientalojen rivistöt ja puutarhat luovat Karjasillalle ominaiset vehreät katunäkymät. Alueen vehreys on lisääntynyt, kun puusto on kasvanut täyteen mittaansa.

Viheralueita koskevassa asukaskyselyssä asukkaat pitivät pientaloja, katunäkymiä ja puistoja alueen identiteetin kannalta tärkeimpinä. Peruskorjaus- ja rakennustapaohjeet, asemakaavamääräykset sekä esimerkkisuunnitelmat edistäisivät asukkaiden mielestä parhaiten jälleenrakennuskauden tyylin säilymistä Karjasillan pihalla.

Viheralueiden arvottamisessa alueen kannalta erittäin merkityksellisiksi nousivat Kaupunginojan varrella sijaitsevat puistot, vanhimmat leikkikentälliset puistot sekä pientalopihat. Seuraavassa luokassa, alueen kannalta merkityksellisiä alueita olivat mm. kerrostalopihat sekä muutamat keskikokoiset puistot. Vähämerkitykselliseksi arvioitiin pienet alueen sisäiset puistot. Arvottamisessa tarkasteltiin luonto-, käyttö-, kulttuuri- ja kaupunkirakenteellisia arvoja.

Kuva 6. Jälleenrakentamisen lähtökohdat: pommitetut kaupungit ja karjalaisevakot vailla asuntoa. Kuva Oulusta Asemakadulta 25.2.1944 suurpommituksen jälkeen. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uno Laukan kokoelma)

2. JÄLLEENRAKENNUSKAUSI SUOMESSA

2.1 JÄLLEENRAKENNUSKAUSI

Jälleenrakennuskausi kesti Suomessa talvisodan päättymisestä vuodesta 1940 viimeisten sotakorvausjuniien lähtöön vuoteen 1952, tai tulkinnasta riippuen vielä koko 50-luvun. Talvisodan päätyttyä Suomessa vallitsi suuri asuntopula. Sodan jälkeen rajan taakse jäi yli 100 000 rakennusta ja lisäksi pommituksissa tuhoutui 5400 asuntoa käyttökelvottomaksi. 400 000 evakkoa tarvitsi uuden kodin. (Helamaa, 1983, 67). Asuntopulan lievittämiseksi Suomi sai Ruotsilta 2000 lahjataloa, joita pystytettiin ympäri Suomea, myös Oulun Karjasillalle. Jälleenrakennuskauden toisessa vaiheessa jatkosodan aikana rakentaminen keskittyi Karjalan takaisin valatuille alueille, ja muu Suomi oli rakennuskiellossa. Asemasotavaiheessa rintaman läheisyydessä rakennettiin asevelitaloja muualle pystytettäväksi. Myös Karjasillalle pystytettiin muutama asevelitalo. Jälleenrakentamisen kolmas vaihe alkoi sotien päätyttyä. Tilanne oli vaikea: luovutettujen alueiden evakot oli asutettava uudelleen, pommitukset olivat tuhonneet kaupunkeja ja teollisuuslaitoksia, ja sotakorvausten suorittaminen Neuvostoliitolle sitoi teollisuutta. (Kummala, 2005, 11). Sotien jälkeen yli 10 % väestöstä oli vailla vakituista asuntoa (Helamaa, 1983, 115).

Sotien runtelemassa maassa vallitsi suuri niukkuus. Asuntopula oli huutava, mutta samaan aikaan pääomaa, rakennusmateriaaleja ja työväkeä oli yhä huomattavasti saatavilla. Ratkaisua ongelmaan etsittiin rationalisoinnilla, standardoimisella sekä valtiovallan tiukalla rakentamisen ohjauksella. Rakennuslainsäädäntö kehittyi, syntyi tyyppitalosuunnittelua ja rakentamista ohjaava Rakennustieto-kortisto. (Kummala, 2005, 8-14).

Suomi oli sotien aikaan vielä maatalousyhteiskunta. $\frac{3}{4}$ kansalaisista asui maaseudulla ja pienviljely oli keskeisin elannonhankkimismuoto. Jälleenrakentamisen painopiste olikin pitkään maaseudulla. (Helamaa, 1983, 74). Vasta vuonna 1956 kaupunkien ja kauppaloiden rakentamisen määrä ylitti maaseudun (Kummala, 2005, 8). Kaupunkien reunamille kaavoitettiin uusia asuinalueita, joille syntyi yhtenäisiä pientaloalueita. Samaa talotyyppiä käytettiin yleensä koko kadun varrella, jolloin ilmeestä tuli erittäin yhtenäinen.

Niukkuuden aikana rakentamisen säätely kasvoi. Siirtolaisten, rintamamiesten sekä muuten sodasta kärsineiden kansalaisten asuttamista varten säädettiin pika-asutuslaki vuonna 1940 ja maanhankintalaki 1945. Kunnat määrättiin asuttamaan tietty määrä lisäväestöä alueilleen. Laeissa myös määrättiin asuntojen minimi- ja maksimikoot sekä varustelutaso. Sosiaaliministeriö puolestaan aloitti 1940-luvulla vuokrasäännöstelyn, jonka mukaan asukasta kohden sai olla enintään yksi huone. Tavallista olikin, että omakotitalojen ullakkojen hellahuoneisiin otettiin vuokralaisia. (Kummala, 2005, 14).

Kuten kaikkia jokapäiväisiä tarvikkeita, myös rakennusmateriaaleja säännösteltiin. Sementti ja betoniteräs joutuivat ensimmäisenä säännöstelyyn, kattohuopa, tiilet ja maalit seuraavaksi. Keskeinen viranomainen oli vuodesta 1941 lähtien kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön rakennusainetoimisto KYMRO, jolta oli ennen rakennuslupaa haettava luvat materiaalin ja työvoiman hankkimiseksi. KYMRO:n toiminta jatkui vuoteen 1949, jonka jälkeen rakentaminen huomattavasti helpottui. (Helmaa, 1983, 116). Vuoteen 1954 saakka rakentamista suunnittelevan piti hakea ensin rakennustyön aloittamislupa, ja vasta tämän jälkeen saattoi hakea rakennuslupaa. Tarkoituksena oli turvata työvoiman ja rakennusaineiden riittävyys meneillään oleviin hankkeisiin. Säännöstelyn loppuminen vilkastutti rakentamista huomattavasti. (Mäkiö ym. 1990, 35). Valtio vaikutti rakentamiseen myös myöntämällä lainoja tietyt kriteerit täyttävien rakennusten rakentamiseen. Tämä vaikutti tyypitalorakentamisen yleistymiseen. Vuonna 1949 kehitettiin halpakorkoiset aravalainat. (Kummala, 2005, 26).

Sotakorvaukset Neuvostoliitolle saatiin suoritetuksi vuonna 1952, ja jälleen rakentaminen alkoi normalisoitua. Jälleenrakentaminen oli maalle valtaisa urakka, ja se muutti merkittävästi suomalaista maisemaa niin maaseudulla kuin taajamissakin. Jälleenrakennuskausi kytkeytyy Suomessa yleiseen sotien jälkeiseen kulttuurin murroskauteen, jossa keskiluokan asema vahvistui (Saarikangas, 1993, 21). Kiiivaimman jälleenrakentamisen aikaan Suomeen syntyi myös ennätysmäärä lapsia; yli 100 000 lasta vuodessa, mikä on noin 40 000 lasta enemmän kuin nykyään syntyy vuodessa (Tilastokeskus, Elävänä syntyneet kuukausittain 1900–2013). Jälleenrakennuskautta tutkineen Kirsi Saarikankaan mukaan rintamamiestaloista tuli suomalaisen jälleenrakentamisen ja sodanjälkeisen optimismin monumentti (Saarikangas, 2003, 21–23).

2.2 TYYPITALOT SUUNNITELLAAN

Ajatus, että talot voisi rakentaa esivalmisteisista osista tyypipiirustuksia käyttäen, on jo sotia edeltävältä ajalta. Jälleenrakennuskautena uusi rakentamisen tapa nousi kukoistukseen, sillä se vastasi hyvin ajan tarpeisiin: niukoilla resursseilla täytyi saada kestäviä rakennuksia, joiden pystyttäminen onnistuisi nopeasti tavalliselta hartiapankkirakentajaltakin. Asuntotuotannon tehostamiseksi tehtiin valmiita mallipiirustuksia, aloitettiin rakennusten teollinen esivalmistus ja kehitettiin rakennusalan standardointia (Kummala, 2005, 14). Jälleenrakennuskautena asunosuunnittelu nousi arkkitehtuurin keskiöön. Suomalaiset eturivin arkkitehdit olivat suunnittelemassa tyypitaloja ja uusia asuinalueita.

Ensimmäinen koko maahan levinnyt tyypitalojen piirustuskokoelma oli arkkitehti Elias Paalasan sosiaaliministeriölle suunnittelema yhdentoista rakennuksen ”Pienasuntojen tyypipiirustuksia”, joka julkaistiin jo vuonna 1922 (Arkkitehtuurimuseo, 2012). Myös Karjasillalta löytyy Paalasan tyypitaloja.

Tyypitaloja suunniteltiin monessa eri organisaatiossa. Jälleenrakennuskautena ensimmäinen tyypitalovihko oli maatalousministeriön julkaisema ”Maaseudun pienasuntojen tyypipiirustusten valintavihko” vuodelta 1940. Myöhemmin tyypitalopiirustuksia julkaisi mm. sosiaaliministeriö, KYMRO ja Suomen Arkkitehtiliiton Jälleenrakennustoimisto. Lisäksi suurimmilla kaupungeilla oli omaa tyypitalosuunnittelua. (Kummala, 2005, 15). Esimerkiksi Oulussa Karjasillalla on Oulun kaupungin rakennustoimiston suunnittelema talotyyppiä.

Vuonna 1940 puutaloteollisuus yhdisti voimansa ja perusti Puutalo Oy:n. Se oli organisaatio, joka suunnitteli ja markkinoi esivalmisteisia puutaloja. Ruotsista saatujen elementtirakenteisten lahjatalojen pystyttämisen jälkeen yhtiö suunnitteli omia tehdasvalmisteisia omakotitaloja. (Kummala, 2005, 19). Myös Karjasillalta löytyy Puutalo Oy:n Metsäkoto-talotyyppiä.

Kuvat 7-9. Alkuperäisiä ikkunoita ja ovi.

Kuvat 10-13. Vaalea vaakapaneeli on yleisin verhoustapa Karjasillan rakennuksissa. Alkuaan monissa taloissa on ollut punamullattu pystyrimalaudoitus.

Kuvat 14-15. Lapin rakennus Oy:n talotyypissä on alkuaan ollut vino-vuorilaudoitus ilman nurkkalautoja. Myös muutamia terastirapattuja taloja löytyy Karjasillalta.

2.3 TYYPITALOJEN ARKKITEHTUURI

Arkkitehtuuriltaan jälleenrakennuskauden pientalot ovat sekoitus uutta ja vanhaa, pula-ajan niukkuudessa rakennettuina. Moderneja piirteitä ovat huoneiden toimintojen erottelu. Aiemmin asuinrakennuksissa oli tavallisesti ollut iso tupa, joka palveli niin ruuanlaiton, oleskelun kuin nukkumisenkin paikkana. Tyypitaloissa toiminnot eriytettiin: ruuanlaitto sijoittui keittiöön, nukkumista varten olivat erikseen makuuhuoneet. Käytännössä asumisen ahtaus johti tilojen monipuolisempaan käyttöön. Jälleenrakennuskauden tyypitaloista puuttuu myös porvaristalojen salit ja muut edustustilat. Koti muuttui entistä yksityisemmäksi paikaksi. (Saarikangas, 1993, 135–136). Hygienia ja käytännöllisyys olivat suunnittelun avainsanoja. Esimerkiksi keittiö haluttiin suunnitella emännälle tehokkaaksi työskentelytilaksi. (Saarikangas, 1993, 246).

Rakennuksen julkisivuista tuli modernin epäsymmetrisiä, kun ikkunat sijoitettiin tilojen käyttötarkoituksen mukaan. Arkkitehtuurissa pyrittiin rationaalisuuteen: ylimääräiset koristukset karsiutuivat pois. Rakennusperinteeseen viittasi taas rakennusten harjakatto ja puun käyttäminen rakennusmateriaalina. (Kummala, 2005, 29). Sotien aikana ja jälkeen asuttiin erittäin tiiviisti. Tyypitalosuunnittelussa otettiin huomioon yläkerran vuokraamismahdollisuus sijoittamalla porraset eteiseen.

Monet jälleenrakennuskauden tyypitalojen piirteet selittyvät materiaalipulalla. Taloissa oli alkuaan puulämmitys. Joka huoneeseen tarvittiin siis tulisija. Tiilipulan takia kaikki tulisijat keskitettiin yhden hormin ympärille. Tästä seurasi rakennusten noppamainen muoto. Puun käyttö rakennusmateriaalina oli sekä perinteinen että käytännöllinen ratkaisu. Puu myös soveltui omatoimirakentajien käyttöön. Vaikka suurin osa jälleenrakennuskauden pientaloista on tehty puusta, myös siitä oli pulaa: vuonna 1946 rakennustarvikkeista huonoimmin oli saatavilla tiili ja toisena puutavara. Ikkunoita ja ovia oli erityisen vaikea saada. (Mäkiö ym. 1990, 33).

Suurin osa jälleenrakennuskauden pientaloista on kellarillisia. Kellarin seinät valettiin yleensä säästöbetonista. Betonin joukossa oli kiviä vähentämässä betonin tarvetta. Salaojitusta ei yleensä tehty, jos maaperä oli hyvin vettä läpäisevää. Jälleenrakennuskaudella seiniä tehtiin vielä jonkin verran hirrestä, mutta suurin osa pientaloista on tehty rankorakenteisina. Eristeenä käytettiin yleensä kutterinpurua. Myös sahajauhoa, metsäsammalta, turvepehkuu tai päistäriä saatettiin käyttää. Yleinen seinärakenne oli sisältäpäin lukien: tapetti ja pinkopahvi, vaakalauta, vuoraushuopa, täyte, vuoraushuopa, vinolaudoitus, vuoraushuopa, pysty-laudoitus ja pystyrima. Eteisissä ja porrashuoneissa sisäpintana oli usein

Kuvat 16-20. Perinteisiä räystäärakenteita ovat viisto umpiräystäs ja avoräystäs. Katteista perinteisimmät ovat konesaumapeltikate, kolmiorimahuopakate ja tiilikate.

höylätty ponttilaudoitus. Rungon ja ulkuvuorauksen väliin ei jätetty tuuletusrakoa. Kaikki rakenteet olivat vesihöyryä läpäiseviä. (Särkinen, 2005, 12-18; 27-28).

Jälleenrakennuskauden pientalot verhoiltiin yleensä peiterimoitetulla pystylaudoituksella tai vaakapaneelilla. Laudan pinta oli tyypillisesti hienosahattu, kun taas paneeli oli höylättyä puutavaraa. Julkisivut maalattiin puna- tai keltamultamaaleilla tai öljymaaleilla. Öljymaaleissa käytettiin vaaleita sävyjä. Listat olivat yleensä valkoiset tai julkisivuväristä taitettuja sävyjä. Katemateriaaleista oli rakentamisen aikana kova pula, ja suositeltujen tiili-, betonitiili-, ja asbestilevykattojen sijaan usein väliaikaiseksi katoksi laitettiin pärekatot. 1950-luvulla päre korvattiin huopa- tai peltikatteella. (Hirvaskoski & Soikkeli, 2003, 13; Ihatsu, 2005, 10).

Ikkunat olivat kaksilasisia sisään-ulos-aukeavia puuikkunoita, joissa ulkolasi kiinnitettiin puitteeseen kitillä ja sisälasi puulistalla (Hirvaskoski & Soikkeli, 2003, 13). Vuorilaudat olivat yksinkertaiset ilman minkäänlaisia koristuksia.

Kuva 21. Karjasiltalainen paritalo vuonna 1950. (Raimo Ahosen albumi)

Kuva 22. Jälleenrakennuskauden piha. Pihassa kasvaa paljon kukkivia koristekasveja ja hyötykasveja. Osaa pihasta peittää nurmikko. Kulkuväylä on päällystetty betonilaatoilla ja pihatien päässä näkyy koristeellinen valkoinen metalliportti. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

2.4 JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIHAT

Jälleenrakennuskauden puutarhatyyliä edelsi muotopuutarhatyyli, joka näkyi erityisesti huviloiden ja kartanoiden pihossa. Formalistinen tyyli sai väistyä, kun sotien jälkeen Suomea alettiin rakentaa voimakkaasti ja ripeästi. Maa oli jälleenrakennettava ja siirtolaisia muutti uusille alueille. Suunnittelussa pyrittiin pieneen mittakaavaan, lämpöön ja kodikkuuteen sekä käytännöllisyyteen. Jälleenrakennuskauden tyyppitalo on tästä tehokkaasti suunniteltu esimerkki. Käytännöllisyys, yksityisyys ja luonnon-

mukaisuus heijastuivat jälleenrakennuskaudella myös pihasuunnitteluun. Perinteet ja kansalliset piirteet näkyivät etenkin pihan toiminnoissa.

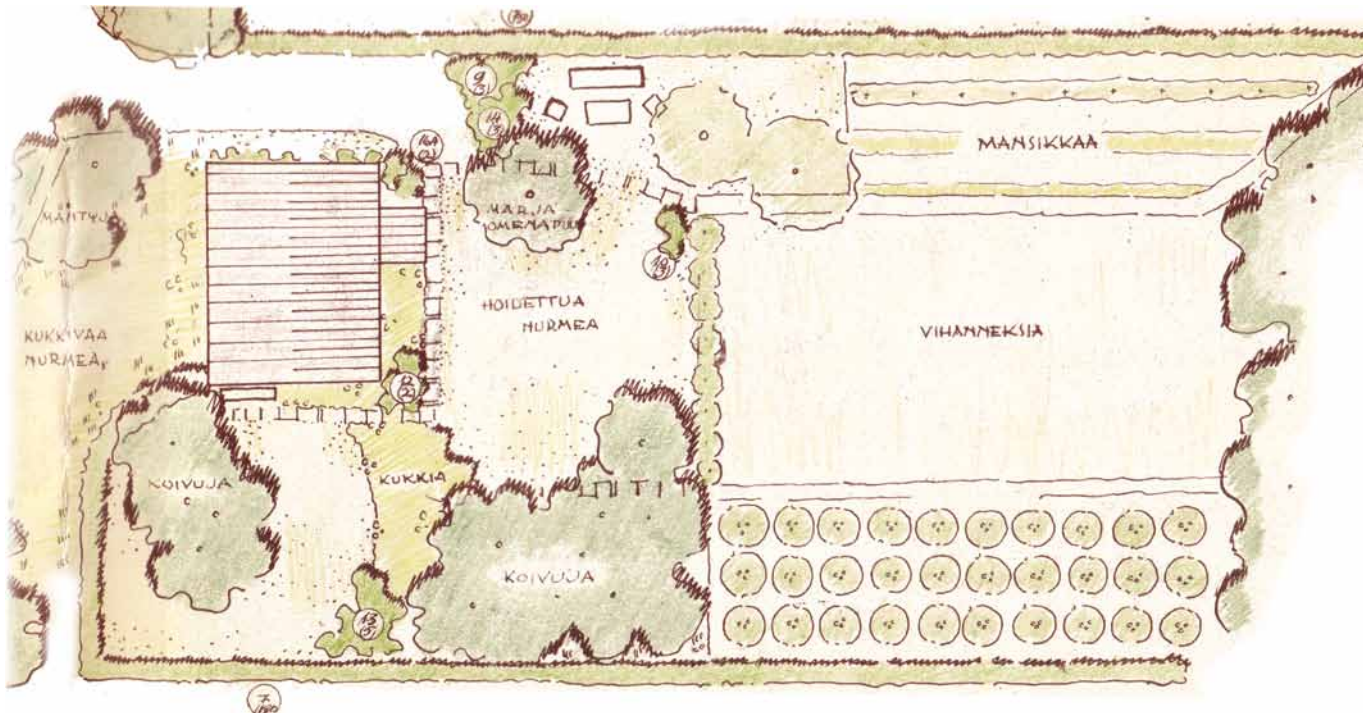
Euroopassa kehittynyt puutarhakaupunkiaate levisi myös Suomeen. Aatteen ideologiaa toteutettiin jo ennen sotia, jolloin perustettiin siirtola-puutarhoja ja puistoja. Aatteeseen kuului ajatus vehreästä, hyvinvoivasta ja luonnonmukaisesta taajaman asuinalueesta lähellä kaupunkia. Pyrittiin rakentamaan monipuolisesti kerrostaloja, rivitaloja ja omakotitaloja sekä säilyttämään mahdollisimman paljon olemassa olevaa luontoa. Puutarhakaupungin ideologiassa avainsanoja olivat terveellisyys, luonnonläheisyys, pientaloasutus, runsaat puistot sekä kunnallinen maanomistus. (Kaituri, 2000).

Sotavuodet hidastivat puutarhojen kehitystä, mutta puutarhoilla oli kuitenkin tärkeä merkitys sotavuosien puutteellisissa oloissa. Hyötypuutarhojen antimista saatiin ruokaa koko perheelle. Aikaisempaan verrattuna puutarhat olivat nyt vaatimattomampia, mutta tehokkaammin suunniteltuja ja hyödyllisempiä. Vaatimattomuus johtui osittain sotavuosien jälkeisestä materiaalipulasta.

Vuonna 1946 perustettiin Suomen puutarha-arkkitehdit ry, jonka tarkoituksena oli kehittää puutarha-alaa ja ammattitaitoa. Puutarhan suunnittelun, perustamisen ja hoidon ohjeistamisessa olivat mukana mm. erilaiset järjestöt, kuten martat, maa- ja kotitalousnaiset, kaupungit ja puutarha-alan ammattilaiset. Kotipuutarhureille oli lisäksi apua kirjallisuudesta, esimerkkisuunnitelmista ja lehdistä. Kirjallisuudessa kerrottiin hyvin yksityiskohtaisesti mm. kuinka aloittaa hyötykasvien viljely ja miten saada parhaiten satoa. Nikkarointineuvojen ja käsin piirrettyjen rakennuskuvien avulla rakennettiin kasvulavoja, kasvihuoneita, kalusteita ja aitoja.

2.4.1 OMAKOTIPUUTARHAT

Sotien jälkeen kotitarveviljely oli yleistä. Pihaille perustettiin laajoja hyötypuutarhoja, joilta saatiin monipuolisesti satoa koko perheelle. Puutarhaoppaissa oli esillä pihasuunnitelmia, joissa pihan toiminnot oli sijoitettu käytännöllisesti ja selkeästi. Kasvimaa, marjapensaat ja hedelmäpuut veivät yleensä suurimman osan omakotitalon tontista, jopa yli puolet sen pinta-alasta. Sotien jälkeisessä pihasuunnittelussa pyrittiin yksinkertaisuuteen ja käytännöllisyyteen. Puutarhan kuului istua ympäristöönsä.

Kuva 23. Rovaniemen Korkalovaaran omakotitaloalue rakennettiin jälleenrakennuskaudella. Kuva on yhdestä Kiertotien tontin pihasuunnitelmasta, jonka on suunnitellut Katri Luostarinen vuonna 1950. (Luostarinen, 1950)

Kuvat 24-26. Perinteisiä jälleenrakennuskauden koristekasveja: syreeni, komea-lupiini ja juhannusruusuu.

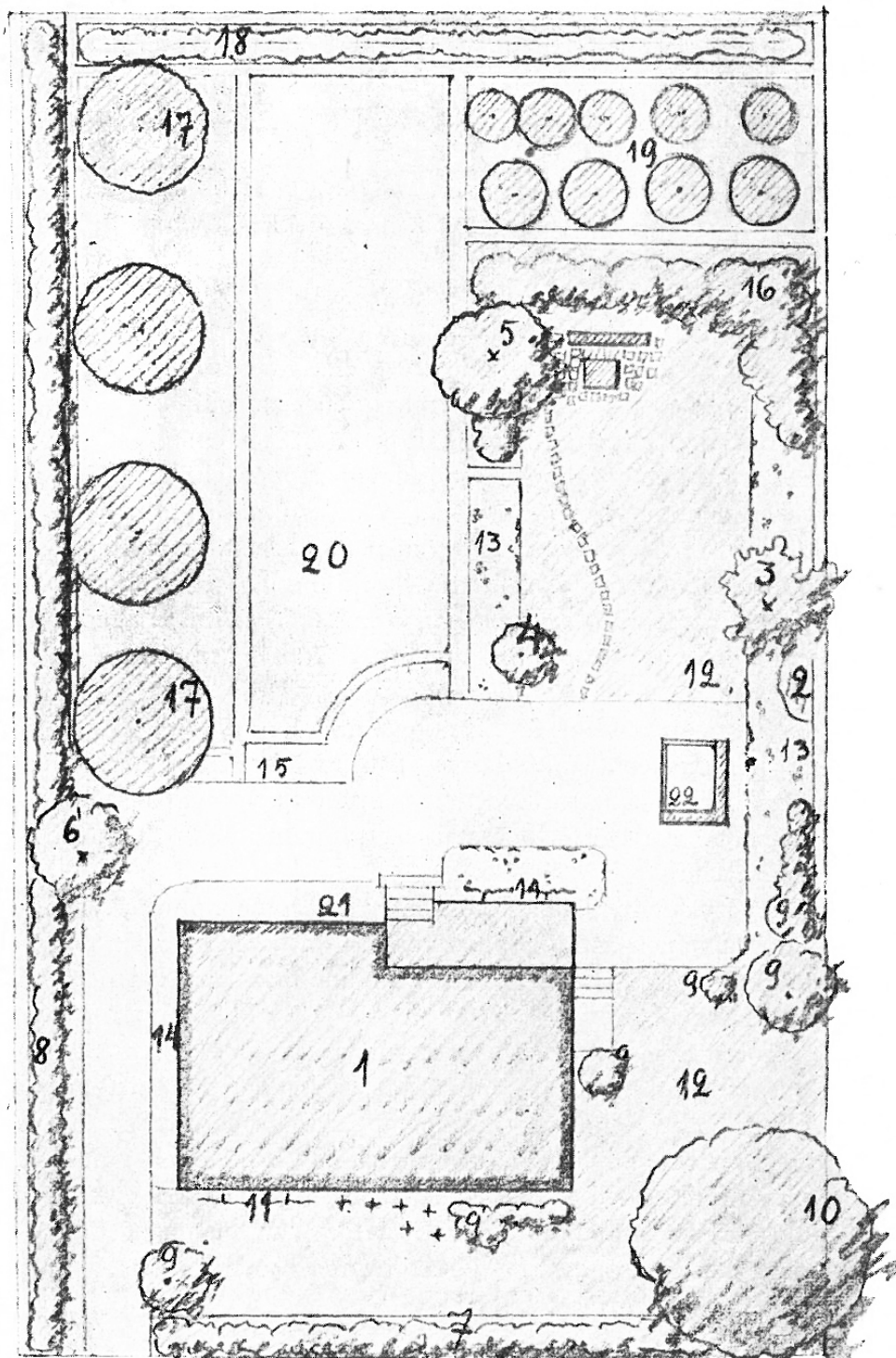
Puutarhan tarjoamien hyötyjen lisäksi kiinnitettiin huomiota kauneuteen ja väriiloistoon. Oppaissa esiteltiin istutussuunnitelmia sekä niihin sopivia kesäkukkia, perennoja ja koriste pensaita. Vaikka materiaaleista olikin puutetta, kauneutta ja viihtyisyyttä ei unohdettu. Luonnonmateriaalien ja itse tehtyjen materiaalien käyttäminen toi pihoihin luovuutta ja vaihtelevuutta. Pihan päällysteinä käytettiin soraa, hiekkaa, luonnonkiviä ja liuskekiviä sekä käsin valettuja betonilaattoja.

Piha jaoteltiin yleensä kolmeen osaan, jotka olivat etupuutarha, oleskelualue ja hyötypuutarha. Pihalle sijoitettiin kodinhoitoa tukevia toimintoja, kuten pyykinkuivausteline ja kesäkeittiö. Autoja ei vielä juuri ollut, joten niille ei varattu pihalta tilaa. Lapsille saattoi olla itse rakennettu hiekkalaatikko ja keinu. Nurmikolle sijoitettiin kukkaistutuksia, askelkiviä ja oleskeluryhmä. Pihassa oli yleensä hedelmäpuiden lisäksi muutama pihapuu. Piharakennuksessa oli tyypillisesti sauna tai hellahuone ja va-

rasto. Piharakennuksessa saatettiin myös pitää vuokralaisia. Tontti aidattiin pensasaidalla, puuaidalla tai metalliaidalla ja sisääntulon sai suljettua koristeellisella metalli- tai puuportilla.

Kasvillisuus oli monipuolista ja hyötykasvien sekä koristekasvien kirjo oli melko laaja. Melkein jokaisen pihan hyötypuutarhasta löytyi omenapuita, herukkapensaita, mansikkaa ja perunamaa. Koristekasveista perinteisiä olivat mm. syreeni, juhannusruusuu ja muut pensasruusut, aitaorapihlaja sekä kuusama. Köynnöskasveja käytettiin melko paljon ja näistä villiviini, humala sekä kärhöt olivat suosittuja.

Jälleenrakennuskaudella perennat alkoivat yleistyä ja mm. lupiini, akileijat, ukonhattu, ritarinkannus, unikot, syysasteri, sysseimut ja pionit toivat väriä pihoihin.

Kuva 3.

m 1:200

2.4.2 KERROSTALOPIHAT

1950-luvulla pihasuunnittelussa oli vallalla moderni tyyliisuunta ja puutarhakaupunkiaate. Suunnittelussa otettiin huomioon maisema ja suunnitelma pyrittiin sovittamaan paikan ominaispiirteisiin. Rakennusten ulkotilat ja pihat muokattiin viihtyisäksi arjen ympäristöksi. Moderni puutarhasuunnittelu yleistyi ja kehittyi Suomessa erityisesti sodan jälkeisen voimakkaan jälleenrakennuskauden aikana. (Salastie ym. 2013, 10).

Puutarhakaupunkiaatteen mukaisesti kerrostalojen väleihin pyrittiin jättämään mahdollisimman paljon luonnontilaista kasvillisuutta. Kallioita ja olevia maastonmuotoja säilytettiin ja niiden muotoja mukailtiin suunnittelussa. Jälleenrakennuskaudella kerrostalopihoilla käytettiin materiaalina luonnonkiviä ja betonilaattoja, kulkuväylät olivat sorapintaisia. Nurmialueet rakennettiin avoimiksi, ja sinne saatettiin sijoittaa istuinryhmiä. Kasvillisuutta käytettiin hillitysti, rajaamaan ja suojaamaan pihoja. Yksityisautoilu alkoi yleistyä, ja se huomioitiin asuinalueiden suunnittelussa. Autojen määrä oli kuitenkin huomattavasti pienempi kuin nykyään.

Kuva 27. Karjasillan kerrostalot rakennettiin pelloille, minkä takia pihat olivat pitkään hyvin avaria. Talvinen pihanäkymä Hakakadulta Kollaantietä kohti. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

Kuva 28. Esimerkkisuunnitelma kaupunkien omakotipuutarhoille Oma puutarha -kirjasta. Suunnitelmassa piha on jaoteltu etupuutarhaan, oleskeluun ja hyötynuutarhaan. 1. Asuinrakennus 2. Kivi 3. Mänty 4. Pihlaja 5. Koivu 6. Paju 7. Kurturuusut, pensasaita 8. Tuomipihlaja 9. Koristepensaita 10. Marjaomenapuu 11. Köynnöskasveja 12. Nurmikkoa 13. Monivuotisia kukkia 14. Yksivuotisia kukkia 15. Ryhmäruusuja 16. Unkarinsyreeni 17. Omenapuita 18. Vattuja 19. Marjapensaita 20. Vihannesmaa 21. Tomaatteja 22. Leikkilaatikko (Koch, 1942, 15).

Kuvat 29-32. Karjasillan rakentuminen. Ilmakuvia vuosilta 1939–2012. Noke-lantie ja Kaukovainonkatu on linjattu vanhojen teiden paikalle. Karjasilla oli pitkään asuinalue viljelys-alueiden keskellä. (Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut)

KAVAHISTORIA

MINKÄ KAAVAN MUKAAN RAKENNUKSET
ON RAKENNETTU

MERKKIEN SELITYKSET (kaavanumero)

- ennen kaavaa valmistuneet rakennukset
- Martti Heikura 1944 (25)
- Martti Heikura (?) 1945 (26)
- Martti Heikura 1948 (38, 40)
- Niilo Mattila 1948 (54)
- Niilo Mattila 1949 (45, 46)
- Niilo Mattila 1950 (56)
- Niilo Mattila 1952 (66)
- Niilo Mattila 1956 (104)
- Niilo Mattila 1958 (158)
- Niilo Mattila 1962 (270)
- Ossian von Konow 1966 (412)
- Irma Mikkola 1977 (789)
- Irma Mikkola 1980 (912)
- ei kaavan mukaan rakennettu

Karjasillan inventointi

Oulun kaupunki

15.12.2014

Venla Leppänen ja Laura Backman

3. KARJASILTA RAKENNETAAN

3.1 KAAVAHISTORIA

3.1.1 KARJASILTA ENNEN KAAVOITTAMISTA

1940-luvulle saakka Karjasilta oli pelto- ja laidunnusaluetta. Nimensä alue on saanut sillasta, jota pitkin oululaisten karjaa kuljetettiin Kaupunginojan yli (Kalleinen & Niskala, 2008, 72). Palstojen välillä oli myös metsäalueita, joista osa on säilynyt nykyisinä puistoina. Kaupunginojan eteläpuolella nykyisen Luulajanpuiston kohdalla oli Castrenin perhepuutarhayhdistyksen siirtolapuutarha, joka oli perustettu jo vuonna 1918 (Rasila-lehti 2010, 10). Se oli yksi maamme ensimmäisistä siirtolapuutarhoista. Kovan asuntopulan vuoksi palstoilla olevia rakennuksia alettiin käyttää ympärivuotiseen asumiseen. Siirtolapuutarha jäi kasvavan kaupungin puristuksiin ja Kainuuntie rakennettiin sen yli vuonna 1967. (Ukkola, 1993, 54–55).

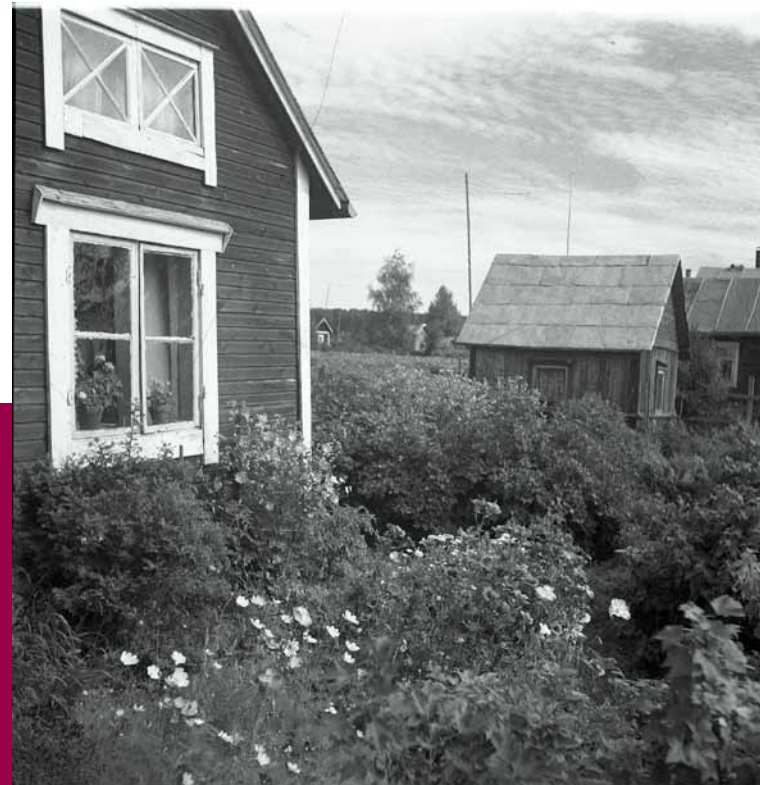
Viereisen sivun kartta:

Karjasilta on kaavoitettu vuosina 1944 - 1950. Sen jälkeen alueelle on tehty yksittäisiä asemakaavamuutoksia sekä vuonna 1980 lähes koko inventointialuetta koskeva asemakaavan muutos. Kartassa on kuvattu väreillä minkä kaavan mukaan tontti on rakentunut. Tumman vihreällä on kuvattu alueet, jotka on rakennettu ennen ensimmäisen kaavan vahvistumista ja harmaalla tontit, joiden rakennukset eivät vastaa rakentamisen aikana voimassa ollutta asemakaavaa.

Lähteenä kartassa on käytetty vanhoja asemakaavoja ja rakennusten rakentamisvuosia.

3.1.2 YLEISKAAVAT

Karjasilta on kaavoitettu aikana, jolloin yleiskaavasuunnittelua ei Oulussa vielä tehty. Karjasilta oli jo pitkälle rakentunut, kun Aarne Ervi ja Otto I. Meurman laativat Ouluun yleiskaavan vuonna 1952. Karjasillan sijaintiin kaupunkirakenteessa yleiskaava otti kantaa: Pohjantie linjattiin kulkemaan Karjasillan itäpuolelta ja Joutsentie eteläpuolelta. Näin Karjasillasta tuli ajan ihanteiden mukaisesti yksi liikenneväylien rajaama asumalähiö, kuten myöhemmin rakentuneesta Kaukovainiosta. Pohjantie valmistui vasta pitkään Karjasillan rakentumisen jälkeen, vuonna 1967.

Kuva 33. Karjasillan koillisosassa oli Castrenin siirtolapuutarha 1960-luvulle asti. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

3.1.3 ENSIMMÄINEN ASEMAKAAVA VUODELTA 1944

Karjasillan ensimmäisen asemakaavan laati kaupunginarkkitehti Martti Heikura vuonna 1943. Sisäasiainministeriö vahvisti kaavan syksyllä 1944. Ensimmäiset Ruotsin lahjatalot oli pystytetty Karjasillalle kuitenkin jo vuonna 1940 pian talvisodan päättymisen jälkeen. Vuoden 1940 kunnalliskertomuksessa mainitaan Karjasillan omakotitaloalueen asemakaava, ja kiire, millä sellainen piti laatia, jotta ruotsalaistalot saataisiin sijoitettua (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1940, 88). Ilmeisesti siis luonnos Karjasillan ensimmäisestä asemakaavasta on tehty jo vuonna 1940.

Karjasillan kaavoitus ja rakentaminen alkoivat alueen pohjoisosasta. Kaukovainionkatu ja Nokelankatu linjattiin kaavassa maastossa olleiden hiekkateiden kohdalle. Myös Kollaantien kohdalla on mennyt hiekkatie viljelyksille. Puistojen sijoittamisessa otettiin huomioon oleva puusto: Mätäspuiston paikalla oli aiemmin peltojen ympäröivä metsäsaareke ja Kaupunginojan varsi osoitettiin kaavassa puistoksi, jolloin keskustan puistovyöhyke jatkui katkeamattomana. Vaikka tonttijako ja rakennusten sijoittaminen tontille oli hyvin kaavamaista, maisemarakenteeseen luontevasti sijoittuvat kadut saivat rakennukset istumaan maisemaan. Karjasillan identiteetin kannalta oleelliset kaarevat kadut löytyvät jo ensimmäisestä asemakaavasta.

Ensimmäinen kaava rajautuu pohjoisessa Kaukovainionkatuun ja etelässä Tuulimyllynkatuun ja nykyiseen Rehulantiehen rajautuviin kortteleihin. Kaavassa kerrostaloalue jatkuu Kollaantien länsipuolelle, nykyisen Pohjankartanon koulun kohdalle. Nykyiseen Yrjö Kallisen puiston paikalle on merkitty julkisen rakennuksen paikka.

Pientaloalueilla kaavaan määriteltiin omakotirakennusten rakennusalat sekä kahden tontin yhteen liittyvien ulkorakennusten rakennusalat. Kaavan valmistuttua jo valmistuneiden ruotsalaistalojen kortteleihin on kaavaan merkitty talotyyppi. Muille kortteleille ei ole kaavassa määritelty talotyyppisiä. Alue on kuitenkin rakennettu niin, että talotyyppit muodostavat yhtenäisiä kokonaisuuksia.

Ensimmäisessä kaavassa kerrostalokortteleita on kolme. Rakennusten suhde katulinjaan vaihtelee: pohjoisimmassa korttelissa kerrostalot si-

joittuvat viistosti päädyt kadun suuntaan, kun taas eteläisemmässä korttelissa rakennukset ovat tiukasti pitkä sivu katua vasten.

Ensimmäinen asemakaava toteutui lukuun ottamatta Kollaantien itäpuolta, jonne Pohjankartano myöhemmin rakennettiin.

Asemakaavassa uusien katujen nimet nousivat alueen historiasta ja sijainnista, esimerkiksi Hakakatu ja Kaukovainionkatu. Historialliseen tilanteeseen viittaavia nimiä ovat talvisodan taistelupaikkojen mukaan nimetyt kadut Taipaleentie, Raatentie, Kollaantie ja Summantie.

Karjasilta oli pitkään irrallaan muusta kaupunkirakenteesta. Vaikka jo ensimmäinen kaava sitoi alueen Ratakatuun, rakentaminen alkoi alueen itälaidalta. Radan varsi ei muutenkaan ollut vielä kovin kaupunkimaista aluetta, vaan myös radan länsipuolella näkyy lastaus- ja viljelyalueita vielä 1965 ilmakuvasakin. Radan varsi on rakentunut tiiviisti vasta 2000-luvulla. Karjasillan pohjoispuolella Raksilan puutaloalueen rakentaminen oli aloitettu 30-luvulla. Karjasillan uusi asuinalue oli pitkään erillinen saareke viljelysmaiden keskellä.

Kuva 35. Karjasilla oli pitkään irrallinen asuinalue viljelysten keskellä. Ilmakuva 1940- ja 50-luvun vaihteesta. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

HÖYHTYÄ 15
HÖYHTYÄNPUISTO
P

KARJASILTA 13
HILLAPUISTO
P

KAUKOVAINIO 20

3.1.4 MYÖHEMMÄT KAAVAN LAAJENNUKSET JA MUUTOKSET

Karjasillan asemakaava-aluetta alettiin laajentaa heti ensimmäisen kaavan valmistuttua. Vuonna 1945 hyväksyttiin asemakaava, jossa kaava-alue laajeni etelässä Karjaportintiehen ja lännessä Kollaantien länsipuolen kortteleihin asti. Edellisen kaavan suunnitelma rakentaa kerrostaloalue Ratakatuun asti jatkui uudessakin kaavassa. Kaavassa määriteltiin rakennus- ja asuinalueita ja se, monenko perheen asuntoja yhdelle tontille sai rakentaa. Uutena talotyypinä yhdenperheentalon ja kerrostalon väliin tuli kahdelle perheelle suunniteltu paritalo, joita löytyy korttelista 22, Riihikadun ja Kivikujan varresta. Myös paloluokasta annettiin määräyksiä; päärakennukset paloa hidastavaan luokkaan ja talousrakennukset palonarkaan luokkaan. Nykyisen adventtikirkon tontti määriteltiin yleisen rakennuksen paikaksi.

Asemakaava-aluetta laajennettiin moneen otteeseen 40- ja 50-luvuilla. Martti Heikuran laatimien kaavojen mukaan rakennettiin Karjaportintien eteläpuolen korttelit 26 ja 27 sekä Kaukovainionkadun itäpuolen korttelit 28 ja 29. Niilo Mattila laati kaavat Kollaantien itäpuolen kortteleihin vuonna 1948 ja Hiirosentien varteen vuonna 1950. Mattilan kaavassa nykyinen adventtikirkon tontti merkittiin koulun ja lastentarhan tontiksi. Kaavoitusperiaatteet pysyivät kaavalaajennuksissa ennallaan: noppamainen rakennus sijoitettiin joko suoraan tai vinosti kadun varteen, talon taakse jäi melko suuri piha ja piharakennus rakennettiin yhteen naapurin kanssa.

Asemakaavamuutoksia Karjasillalla on tehty lähinnä yksittäisille tonteille. Alkuperäisissä asemakaavoissa teiden risteyskohtiin oli sijoitettu näkyville paikoille yksikerroksisia liike- ja asuinrakennuksia. 1940-luvun lopusta 1960-luvun alkuun moniin näistä tonteista tehtiin kaavamuutos, joka salli kaksikerroksisen rakennuksen. Alakertaan sijoittui usein liiketiloja ja toiseen kerrokseen asuntoja. Liiketiloille oli Karjasillalla kysyntää, sillä myös joitain omakotitalotontteja muutettiin liikerakennusten tonteiksi.

Mattilan vuoden 1950 kaavassa Artturintien ja Hiirosentien risteykseen suunniteltu yleinen rakennus ei koskaan toteutunut, ja paikalle rakennettiin asuinrakennuksia 1970-luvulla.

Vuoden 1945 kaavassa Hillapuisto oli kaavoitettu jatkuvaksi Artturintien asti. Puiston luonne muuttui suljetummaksi, kun vuonna 1949 vahvistettiin kaava, jossa tien varteen tuli neljä pientaloa.

3.1.5 VUODEN 1980 ASEMAKAAVAMUUTOS

Yksittäisiä tontteja koskevien kaavamuutosten jälkeen seuraava lähes koko Karjasillaa koskeva asemakaavamuutos tuli voimaan vuonna 1980. Aiemmissä kaavoissa oli merkitty tiukat rakennus- ja asuinalueet, joissa ei ollut laajennusvaraa. Uudessa kaavassa määriteltiin suurimmat sallitut kerros- ja laajentumisluvut. Ennen kaavamuutosta vain muutamaan rakennukseen oli tehty asuintilojen laajennus. Uusi kaava avasi Karjasillalla rakennusten laajentamismahdollisuudet, ja 35 vuodessa moniin rakennuksiin onkin tehty laajennus. Laajennusvara merkittiin kaavassa pihan puolelle, niin että katujulkisivu säilyisi ennallaan. Kaavan vaikutus näkyi Karjasillalla selvästi: katujulkisivut ovat säilyneet, mutta pihan puolella on tapahtunut paljon muutoksia. Myös talousrakennuksille varattua aluetta laajennettiin, ja talousrakennuksia ei enää joka paikassa sijoitettu naapurin kanssa yhteen. Karjasillaa ympäröiviin puistoihin rajautuville tonteille sekä Hiirosenttiellä Varpuspuistoon rajautuvilla tonteille sallittiin myös toisen asunnon rakentaminen piharakennukseen. Tämä ei ole toteutunut kuin muutamalla tontilla. Rakennus- ja huoneistorekisteriin on merkitty Karjasillalle 25 sivuasuntoa piharakennukseen. Näistä 8 on kaavan mukaisilla puistonreunustonteilla. Lisäksi tasaisesti ympäri Karjasillaa on piharakennuksia, joissa on alkuaan ollut sivuasunto tai sellainen voisi olla. Sivuasunnot eivät pääsääntöisesti sijaitse asemakaavan sallimilla paikoilla.

1980-luvun alun asemakaavassa on lievä suojelullinen ote. Siinä todetaan, että "Rakennuslupia myönnettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että rakennuskannan säilymistä edistetään." Julkisivuista ja ikkuna-aukoista annetaan määräyksiä, kuten myös laajennuksien ja talousrakennusten mittasuhteista ja kattokaltevuuksista. Sinänsä kaava ei kuitenkaan suojellut itse rakennuksia, vaan vain jälleerakennuskauden rakennusten hahmoja.

Kuvat 37-38. Ilmakuva Karjasillalta 1950-luvulta ja vuodelta 2009. Keskellä Hiirosempuisto. (Kuva 37: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma, kuva 38: Blom-yhtymä. Kopiointi kielletty.)

Kaavan yhteydessä julkaistiin myös rakentamistapaohjeet. Kattomateriaaleina ohjeistettiin käyttämään konesaumapeltiä, aaltomineritiä tai tiiltä. Seinäväriksi suositeltiin taitettua rauhallista väriä, kuten keltamultaa tai punamultaa ja tehosteväriksi listoissa valkoista tai seinän väriä tummemmaksi taitettuna. Väritystä koskeva ohje on melko yleinen, eikä sen vaikutusta Karjasillalla juuri näe. Myöskään katemateriaaleissa ei ole noudatettu rakentamisohjetta; ehdottomasti yleisin katemateriaali on nykyään tiiliprofiilipeltikate. Tiiviillä puutaloalueella myös määriteltiin rakennusosien paloluokkia, jos rakennetaan lähemmäs kuin 8 metriä naapurin rakennuksesta. Ohjeissa on esitelty kaksi suositeltavaa aitamallia. Toinen on perinteinen Karjasillan kapea rima-aita, toinen on leveämpi lauta-aita. Kumpaakin aitatyyppiä löytyy Karjasillalta paljon.

Rakentamisohjeiden liitteenä on laajennussuunnitelmat kuuteen Karjasillan talotyyppiin. Metsäkoto-tyyppiin on suunniteltu suuri laajennussii- pi. Siipilajennuksia on talotyyppiin paljon tehtykin, mutta usein ei aivan yhtä massiivisia kuin ohjeissa on esitetty. Sosiaaliministeriön suurempaan talotyyppiin on esitetty iso kuistilajennus, jossa harjakattoinen avokuisti on korvattu kattolapteen alle jäävällä huomattavasti isommalla kuistilla. Tämän tyyppisiä laajennuksia onkin toteutettu moniin talotyyppien rakennuksiin. Yksikerroksista Ruotsin lahjataloa on suunniteltu laajennettavan kahteen suuntaan, L-malliseksi rakennukseksi. Tällaisia laajennuksia ei ole toteutettu. Lisäksi ohjeissa on muutamia muita laajennusehdotuksia eri talotyyppeihin. Ainakaan mittavasti niitä ei ole toteutettu. Sen sijaan yksilöllisiä laajennuksia on tehty rakennuksiin erittäin paljon vuoden 1980 asemakaavan jälkeen.

Uudet rakentamis- ja korjaustapaohjeet Karjasillalle hyväksyttiin vuonna 2004. Ne pohjautuvat edelleen vuoden 1980 asemakaavaan. Ohjeissa annetaan neuvoja korjaushankkeesta ja kerrotaan jälleenrakennuskauden arkkitehtuurin piirteistä. Laajennuksista, julkisivumateriaaleista, katoista, talousrakennuksista ja pihoista annetaan lisäohjeita kaavamääräyksiin pohjautuen. Esimerkiksi julkisivuista ohjeistetaan käyttämään yhtenäistä laudoitusta ja välttämään kenttälauδοitusta ja uusia koristeaiheita. Rakennusvalvonnan mukaan vuoden 2004 rakennustapaohjeita on hyödynnetty paljon rakennuslupahakemusten yhteydessä. Läheskään kaikki rakennuksissa tehdyt muutokset eivät kuitenkaan noudata ohjeita, erityisesti ikkunoiden koristeiden ja katemateriaalien suhteen.

3.2 KARJASILLAN VAIHEITA

3.2.1 KARJASILTA RAKENNETAAN - VASAROIDEN PAUKETTA YMPÄRI VUOROKAUDEN

Karjasilta on rakennettu nopeasti. Karjasiltaa rakentamassa ollut rakennusmestari Eino Kuosmanen kirjoittaa teoksessa Rintamamiestalot – Rakentajien muistikuvia, että hartiapankkirakentajien lisäksi Karjasillalla taloja rakensivat mm. omakustannusperiaatteella toimiva Vapaan huollon keskus sekä yksityiset rakennusyrietykset. Vapaa Huolto oli sotien jälkeen perustettu avustusorganisaatio, jonka tavoitteena oli auttaa mm. sodasta kärsineiden perheiden asuttamisessa. Talon saattoi saada avaimet käteen – periaatteella valmiiksi rakennettuna, mutta halvemmalla pääsi, jos tuleva asukas osallistui itse myös rakentamiseen. Karjasillan rakentamisessa myös talkootyön osuus oli suuri. Kuosmanen muistelee: ”Työtä tehtiin siitä ilosta, että oltiin selvitty hengissä ja jäsenet jotenkuten toimivat! Vasaroiden pauke kuului melkein ympäri vuorokauden.” (Kuosmanen, 2006, 91–97).

Karjasillan taloja ovat rakentaneet myös mm. rakennustyökoululaiset. Valtio järjesti 20 viikon mittaisia ammattipikakursseja rintamamiehille, joiden koulut olivat jääneet sodan takia kesken. Yksi kurssilaisten harjoittelukohde oli Karjasillan talotyömaat. (Nuorten rintamamiesten rakennustyökoulu Karjasillankankaalla, Kaleva 2.9.1945).

Materiaalipula oli keskeinen rakentamista vaikeuttava asia. Nauloja kerättiin paloraunioista ja oiottiin uudelleen käytettäväksi. Rakennusmestari Kuosmanen muistelun mukaan puutavarasta ei Karjasillalla ollut pulaa, vaan sitä toimitettiin suoraan metsistä. Sen sijaan täytteenä käytettyä sahanpurua oli huonommin saatavilla, samoin ikkunoita ja ovia. Suurin osa rakennuksista tehtiin lautatarvarasta, mutta myös hirrestä rakennettiin joitain taloja. (Kuosmanen, 2006, 93).

Tonttien ja talojen myöntämisessä oli erilaisia perusteita. Kaupungin rakentamat ruotsalaistalot myytiin tai vuokrattiin ensisijaisesti siirtolaisille ja kaupungin pommituksissa kotinsa menettäneille (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1940, 66). Rintamalta siirretyt asevelitalot taas tulivat sotainvalideille ja kaatuneiden perheille. Vuoden 1940 kunnalliskertomuksessa mainitaan myös Suomen Punaiselle Ristille luovutettavat omakotitalot, mutta näistä ei mainita määrää tai sijaintia (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1940, 68). Rintamamiehille vuokrattiin yhteensä ainakin 100 tonttia vuosien 1944 ja -45 aikana. Nämä rakennukset rakensi Vapaan Huollon Oulun keskuksen omakotivaliokunta, jonka toimintaa rakennusmestari Kuosmanen edellä kuvailee. Vuokraa tonteista piti alkaa maksaa viiden vuoden kuluttua tai vasta sitten, kun kaupunki oli saanut kadut ja viemärit rakennettua. (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1945, 149-150).

3.2.2 VÄESTÖKEHITYS JA KARJASILLAN NYKYTILANNE

Karjasillan asukasmäärä oli vuoden 2013 lopussa 3056 henkeä (Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013). Asukasmäärä alueella on vaihdellut vuosikymmenten saatossa. Jälleenrakennuskaudella Oulussa oli valtava asuntopula, jonka takia asuttiin todella ahtaasti. Tavallista oli, että alakertaa asutti yksi perhe ja yläkerta vuokrattiin toisen perheen käyttöön. Todennäköisesti heti rakentamisen jälkeen Karjasillan väkimäärä on ollut kaikkein korkeimmillaan. Vuonna 1968 Karjasillan alueella asukkaita oli 4855. Väkimäärä laski tasaisesti, niin että vuonna 1991 asukkaita oli enää 2434, puolet vuoden 1968 väkimäärästä. (Manninen, 1995, 35). Ikärakenteen muutosten myötä väkiluku alueella alkoi taas kasvaa, ja vuoteen 2013 mennessä asukasmäärä lisääntyi noin 600 asukkaalla 1990-luvun alkuun verrattuna.

Kuva 39. Karjasiltalainen pieni mies 1950-luvun lopusta. (Maritta Lumilan albumi)

Kuva 40. Talvea Raatteentiellä vuonna 1961. (Maritta Lumilan albumi)

Rakennusten ensimmäisiä asukkaita alueella on enää muutama. Monet rakennukset ovat pysyneet saman perheen omistuksessa, joten alueella asuu toisen, kolmannen ja neljännen polven karjasiltalaisia. Vehnä pientaloalue keskustan kupeessa houkuttelee alueelle paljon myös uusia asukkaita, pientaloalueelle erityisesti lapsiperheitä. Myös kerrostaloasunnot kävelymatkan päässä keskustasta ovat kysytyjä.

Asukasmäärän laskuun ja autoistumiseen liittyy myös Karjasillan palveluiden väheneminen. Karjasillalla on aiemmin ollut mm. useampia päivittäistavaraaliikkeitä, pankkeja, posti, neuvola ja erikoisliikkeitä. Monien korttelien kulmauksissa alakerroissa on ollut liiketiloja. Suurin osa vanhoista liiketiloista on muutettu asuinkäyttöön. Karjasillalla on edelleen

yksi päivittäistavara-kauppa, muutamia erikoisliikkeitä sekä asukastupa ja ravintola. Inventointialueen vieressä Pohjankartanon ja musiikkikeskuksen rakentaminen on tuonut alueen asukkaille myös uusia palveluja kuten peruskoulun, lukion, kirjaston, kansalaisopiston, konservatorion ja Oulu sinfonian palvelut. Raksilan ja keskustan palvelut ovat myös hyvin saavutettavissa.

Vuonna 2009 Karjasilta valittiin yleisöäänestyksellä Suomen parhaaksi asuinalueeksi. Paitsi että kyse oli Karjasillan erityisestä laadusta, taustalla on myös rintamamiestaloalueiden yleinen arvostuksen nousu. Ilmiöstä kertoo mm. Kari Hotakaisen vuonna 2002 ilmestynyt romaani Juoksuhaudantie. Inventoinnin yhteydessä karjasiltalaisten kanssa juttellessa

Kuva 41. Lapsi ja koira Raatteentiellä vuonna 1970. (Maritta Lumilan albumi)

nousi esiin asukkaille tärkeitä piirteitä alueesta. Karjasilta on puutarhainen ja rauhallinen asuinalue loistavalla sijainnilla keskustan vieressä. Asukkaat arvostavat alueen turvallisuutta ja naapurustoa. Monet asukkaat pitävät tärkeänä, että alue säilyy perinteisessä asussaan. Vuonna 1975 julkaistussa tutkimuksessa Karjasillasta tutkittiin muuttohalukkuutta pois alueelta. Lähinnä pientalojen asukkaita koskeneessa kyselyssä jopa 95 % asukkaista ei aikonut muuttaa alueelta seuraavan viiden vuoden aikana. (Allas & Kettunen, 1975, 57). Alue on säilynyt todennäköisesti vähintään yhtä houkuttelevana edelleen.

Karjasillalla on aktiivinen asukasyhdistys, joka järjestää erilaisia tapahtumia ja julkaisee Karjasiltalainen-lehteä. Kyläilykulttuurin aktivoimiseksi

ja paikallishistorian talteen keräämiseksi Karjasillalla kiertää kyläluutaviihkoja, joihin asukkaat saavat kirjoittaa. Karjasillan asukkaiden aktiivisuudesta on maininta myös vuoden 1948 kunnalliskertomuksessa, jossa kerrotaan Karjasillalle perustettavasta apteekista ja kesäksi palkattavasta puistotädistä. Aloite hankkeisiin oli tullut asukkailta. (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1948, 116).

Suurin osa Karjasillan rakennuksista sijaitsee kaupungin vuokratonteilla. Viimeksi vuokrasopimukset on uusittu 1990-luvulla. Tonttien vuokrasopimusten jatkamisen epävarmuus nostettiin vuoden 1975 tutkimuksessa tärkeäksi tekijäksi rakennusten säilymisessä: epävarmuus vähentää korjaushalukkuutta (Allas & Kettunen, 1975, 9 ja 62). Asukkaat järjestäytyivät puolustamaan asuinalueitaan. Tonttien vuokrasopimuksia päätettiin jatkaa. Nykyiset vuokrasopimukset ovat voimassa vuoden 2040 loppuun saakka. Pien- ja kerrostaloalueen säilyminen on turvattu kaikilla kaavatasoilla. Karjasillalla on nähty myös valtakunnallisia arvoja ja Museovirasto on luokitellut sen valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

Kuvat 42-43. Kaupunginoja vuonna 1968 ja vuonna 2014. Suvantokadun kerrostalot näkyvät vasemmalla. Kaupunginojan yli on rakennettu silta hieman eri linjauksella kuin aiempi maavarainen tie. Rak-silan puolelta on talot purettu ja ruhtinaanpoppelirivi ja rantakäytävä poistettu Kainuuntien rakentamisen vuoksi. (Kuva 42: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

4. KARJASILLAN MAISEMA

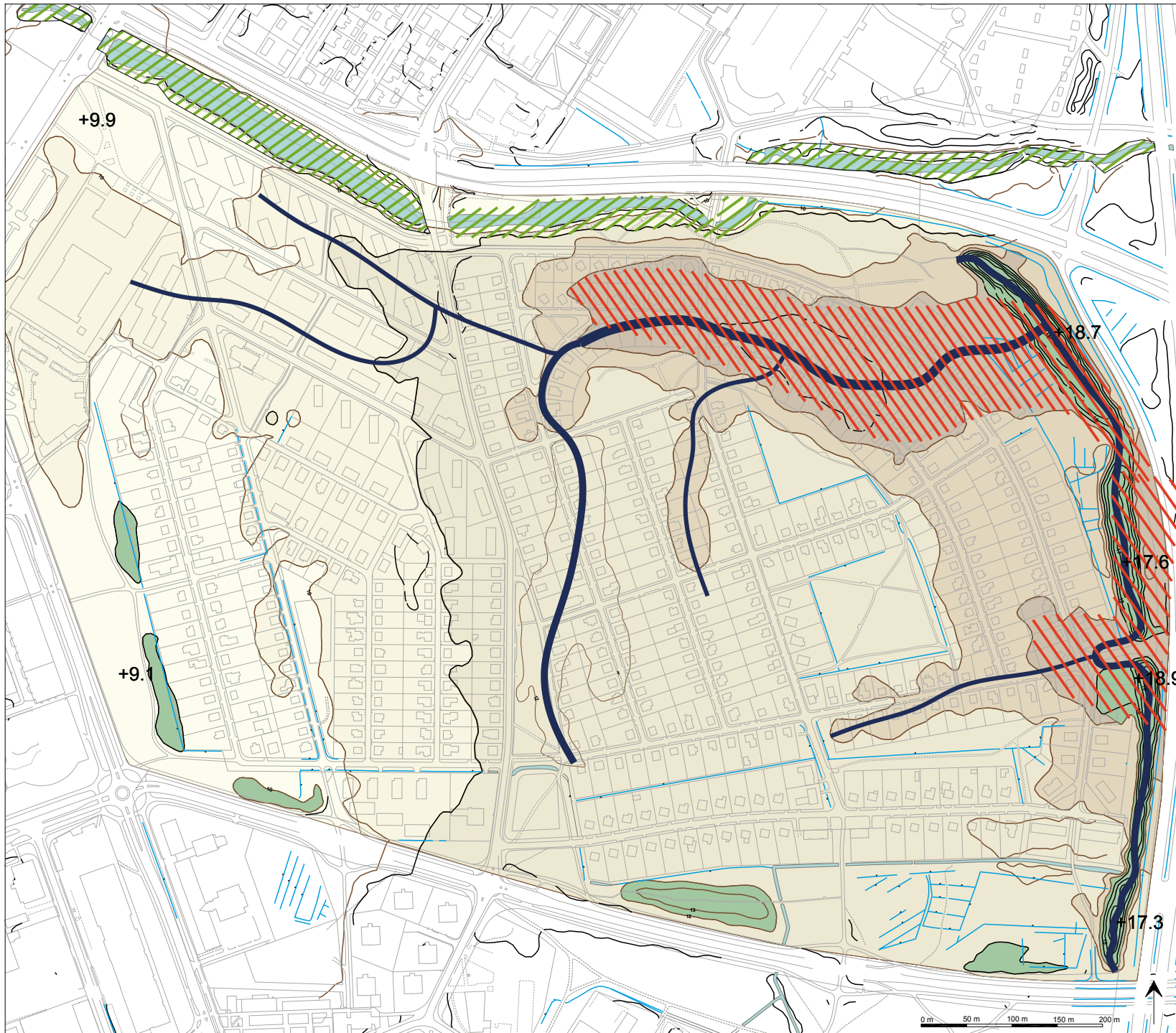
Karjasilla oli harvaanasuttua maanviljelys- ja laiduntamisaluetta ennen sotien jälkeistä rakentamista. Peltojen keskellä oli joitain metsäsaarekkeita ja muutama tie. Kaupunginoja virtasi pienenä purona alueen pohjoisreunalla. Karjasillan rakentuessa muodostui tiivis pientalokorttelien alue. Korttelien lomaan jätettiin metsäsaarekkeita virkistyskäyttöön. Liikenteen lisääntyessä rakennettiin 1960-luvulla Pohjantie ja 1970-luvulla Kainuuntie. Uusien teiden viereen rakennettiin meluvallit reunustamaan Karjasiltaa.

Karjasillan pientaloalue on poikkeuksellisen laaja ja yhtenäisenä säilynyt jälleenrakennuskauden asuinalue (Museovirasto, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, 2009). Karjasillan ja Kau-

punginojan alueilla on todettu olevan valtakunnallisia ja paikallisia kulttuurihistoriallisia arvoja. Arvokkaita alueita Oulussa osa I – julkaisussa suojelualueperusteena on mainittu alueen edustavan aikakaudelleen tyypillistä rakentamista ja asuinalueiden olevan luonteeltaan pienimitakaavaisia, rauhallisia ja viihtyisiä. Suvantokadun kerrostalojen julkisivut näkyvät maisemassa kauas ja Kaupunginojan maisema tarjoaa kauniita näkymiä. (Arvokkaita alueita Oulussa osa I).

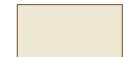
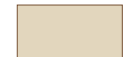

4.1 MAISEMARAKENNE

Karjasillan maisemarakenteen runko on muodostunut jääkaudella ja ihminen on vaikuttanut siihen jonkin verran viime vuosikymmenien rakentamisella. Alueen kallioperä on graniittia. Koillisosassa on moreeni-

MAISEMARAKENNE

MERKKIEN SELITYKSET

- Kaupunginoja
- 9-10 m mpy
- 10-11 m mpy
- 11-12 m mpy
- 12-13 m mpy
- 13-14 m mpy
- Rakennetut meluvallit
- Selänne
- Laakso
- Oja, puro
- Vedenjakaja
- +18.9** Korkeusluku

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 30.8.2014 Veera Sanaksenaho

selänne, joka toimii alueen päävedenjakajana. Selänne jatkuu luoteis-kaakko-suuntaisena Kaukovainiolle. Maaperältään alue on hietää, mutta selänne on moreenia. Kaupunginojan varrella on kapea vyöhyke Oulujoen kuljettamaa maaperäainesta, joka on levittäytynyt suistokerrostumaksi.

Karjasillan pohjoissivulla virtaa merta kohti Kaupunginoja, joka kuuluu Oulujoen suistoalueeseen. Kaupunginoja virtasi aiemmin kapeampana ja Nokelantien itäpuoliselta osalta hieman pohjoisempana. Rakentamisen yhteydessä ojaa on levennetty ja siirretty. Karjasillalla näkyy edelleen myös joitain maanviljelyksen aikaisia ojalinjoja.

Karjasillan alueella korkeuseroa on luontaisesti noin 4-5 metriä, mutta rakennetut meluvallit Pohjantiellä ja Joutsentiellä muuttavat maisemarakennetta niin, että korkeusero on nykyään jopa 10 metriä. Korkein kohta sijaitsee meluvallin huipulla, joka on noin +18.9 metriä merenpinnan yläpuolella. Luontainen korkeus tällä alueella on ollut n. 13–14 m mpy. Matalimmat alueet ovat Kaupunginoja ja Kollaampuisto, joka on noin +9,1 m mpy.

Kuvat 44-45. "Muistorikas kytömänty Oulun Töölössä eli Karjasillan kaupunginosassa sillä komeiden talojen kulmalla, jota vanhimmat oululaiset sanovat Kytöläksi" lukee 1950-luvulta olevan valokuvan takana. Oikealla sama puu vuonna 2014. (Kuva 44: Pohjois-Pohjanmaan museo, Martti Putaala)

4.2 MAISEMAKUVA

Karjasilta erottuu tiiviisti rakennetusta ympäristöstä vihreänä pientalo-alueena. Alkuperäistä metsää on säilytetty ja alueen sisällä on lukuisia puistoja. Karjasillan pientaloalueelle ominaista ovat kapeat kadut, joita reunustavat puutarhamaiset pientalotontit. Tontit on kadun puolelta aidattu joko puu- metalli- tai pensasaidalla. Pihojen monipuolinen kasvillisuus ja puut luovat vaihtelevia näkymiä ja viihtyisyyttä.

Karjasillan pohjois-eteläsuunnassa halkaisevan Nokelantien idän puoleinen alue on korkeammalla selänteellä, jossa pientalojen lomassa on alkuperäistä mäntyvaltaista metsää. Myös tonteilla on säilytetty jonkin verran vanhoja mäntyjä. Nokelantien länsipuolella ei ole metsäalueita; vihreäalueet koostuvat rakennetuista puistoista ja pientalojen pihoista. Keskustan puoleinen nurkka Nokelantiehen asti on kerrostaloaluetta, jossa mittakaava muuttuu täysin. Kadut ovat leveämpiä, avarampia ja rakennukset korkeampia kuin muualla Karjasillalla. Kerrostaloalueella on katupuita vain Suvantokadulla. Vihreyttä kaduille tuo kerrostalojen pihojen kasvillisuus.

Karjasillan maamerkkejä ovat inventointialueen vieressä sijaitsevat Pohjankartano ja Musiikkikeskus, joihin suuntautuu paljon liikennettä. Karjasillalla on kaksi kirkkoa, Adventtikirkko ja Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkko. Karjasillan asukasyhdistyksen toiminta on aktiivista; asukastupa sijaitsee keskellä Karjasiltaa Rehulantiellä ja sen yhteydessä toimii ravintola.

Alueella ei ilmene pahoja maisemavaurioita tai -häiriöitä. Kollaampuiston puolella Musiikkikeskuksen kulmalla kivituhkakäytävien pinnoitteet ovat levittäytyneet laajalle alueelle, mikä luo pölyävän hiekkakentän arvokkaan rakennuksen vierelle. Lisäksi Kollaantien varrella yhdelle nurmikais-taleelle on kulunut leveä oikopolku, joka rumentaa alueen ilmettä.

Alueen identiteetin kannalta tärkeitä näkymiä luovat kaarevat Kaukovainionkatu ja Raatteentie. Korkeuserot ja kadun kaarevuus tuovat esiin pientalojen kattojen harjat ja puutarhat. Hakakadun ja Suvantokadun kerrostalot sekä Kaupunginojan puoleinen koivurivi kuvastavat 1950-luvun kerrostalorakentamista. Kaupunginojan yli avautuu näkymiä Puu-Raksilaan ja silloilta puistonäkymiä ojan varteen. Pohjois-eteläsuunnassa kulkevalta Kollaantieltä avautuu pitkä näkymä. Kollaantietä reunustaa vuonna 1958 istutettu koivurivi.

MAISEMAKUVA

MERKKIEN SELITYKSET

- Kaupunginoja
- Avoin alue
- Puoliavoin viheralue
- Metsäalue
- Puoliavoin kerrostaloalue
- Puutarhamainen pientaloalue
- Koivuryhmä puistossa
- Mäntiryhmä puistossa
- Alueen identiteetin kannalta tärkeä näkymä
- Kaunis näkymä
- Alueen sisääntulonäkymä
- Maiseman solmukohta
- Maisemahäiriö/-vaurio
 - 1. Ylillevät käytävät
 - 2. Kulunut oikopolku
- Koivurivi
- Merkittävä puu-/ryhmä maisemassa
 - 1. Maisemapuu, "kytömäntty"
 - 2. Haaparyhmä
- Oja, puro
- 1. Taideteos, maamerkki
 - 1. Siivet, 1965
 - 2. Kevätmyrskyä, 1971
 - 3. Heijasteita -valotaideteos, 2013
 - 4. Pohjankartano
 - 5. Adventtikirkko
 - 6. Ravintola Karjatupa ja asukastupa
 - 7. MAP-kirkko

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 30.8.2014 Veera Sanaksenaho

Kuva 46. Koivuvuon reunustama Suvantokatu ja sen 1950-luvulla rakennetut kerrostalot.

Kuva 47. Näkymä Suvantokadulle Kaupunginojan pohjoispuolelta. Kuvassa taideteos Siivet vuodelta 1965.

Kuva 48. Kollaantien reunassa kasvaa vuonna 1958 istutettu koiuvuon.

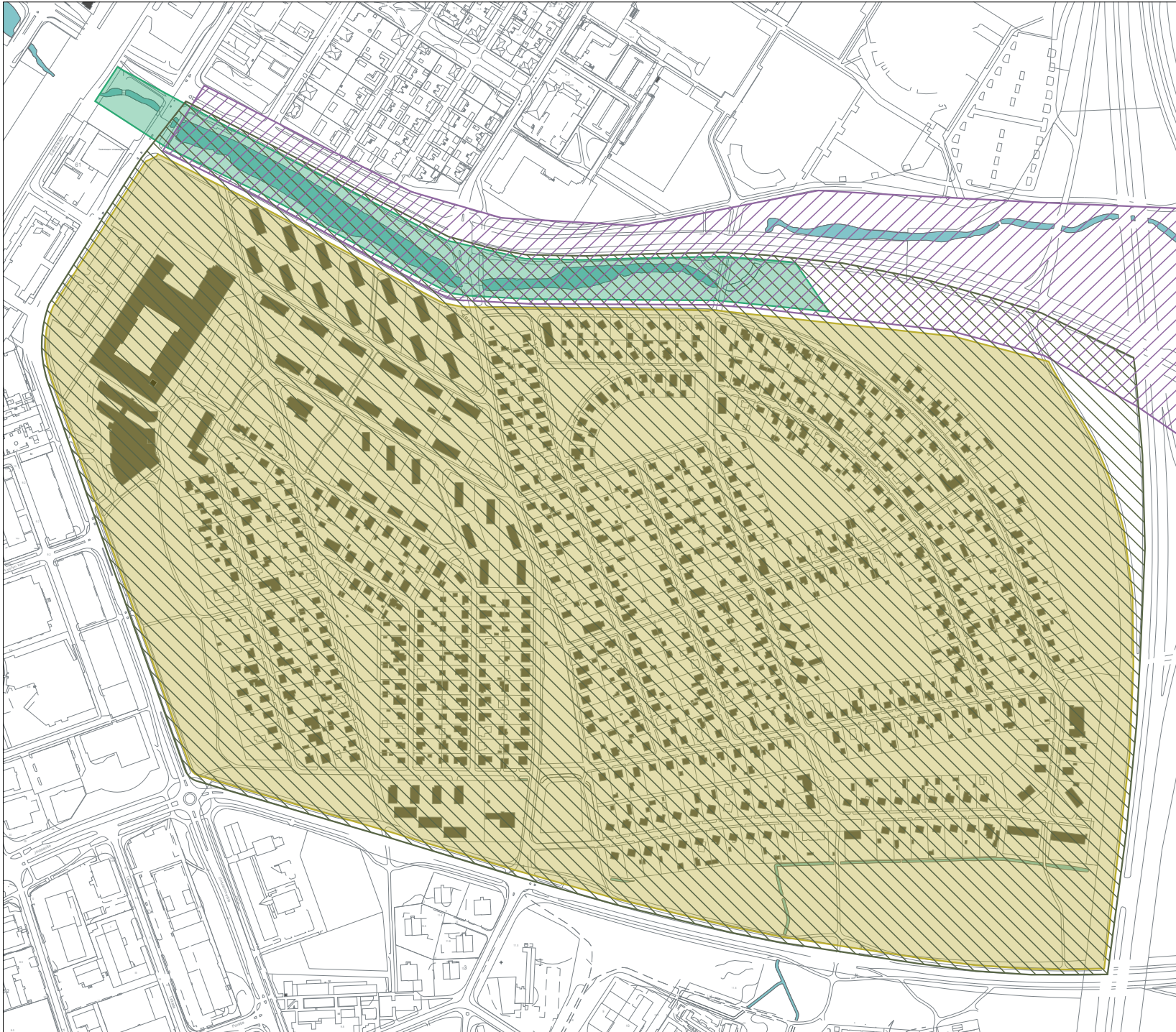
Kuva 49 (alh. vas). Alueen identiteetin kannalta merkittäviä näkymiä ovat kaarevien Kaukovainionkadun ja Raateentien pientalojen rivistöt aitoineen.

Kuva 50. Kaukovainionkadulta näkymä Luulajanpuistoon, johon rajautuva tontti on aidattu karjasillalle tyypillisellä punamullan värisellä rima-aidalla.

Kuva 51. Luulajanpuiston avoin maisemaniitty kesäkuussa 2014. Niityltä voi edelleen erottaa vanhat ojalinjat. Maisemassa merkittävä haaparyhmä on kuvassa vasemmalla.

ARVOKKAAT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

MERKKIEN SELITYKSET

Arvokkaita alueita Oulussa osa I:

- Karjasilla
- Kaupunginajan maisema

Valtakunnallisesti merkittävä
rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)

- Karjasilla'n jälleenrakennuskauden asuinalue
- Kaupunginajan varren puistovyöhyke

Karjasilla'n inventointi
Oulun kaupunki
30.8.2014
Veera Sanaksenaho

Kuva 52. Nokelantie on Karjasillan kokoojakatu.

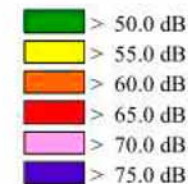

Kuva 53. Routuntie on kapea tonttikatu.

OULUN KAUPUNGIN
YMPÄRISTÖ-
MELUSELVITYS
2011
Päiväajan keskiäänitaso,
LAeq 07-22 (dB)
Pohjoismainen
tieliikennemelun laskentamalli

Laskentakorkeus 2 m

● Hoito- ja oppilaitokset
— Meluvallit
— Meluaidat ja -kaiteet

4.3 LIIKENNE JA YHTEYDET

4.3.1 LIIKENNE

Karjasillalle on yhteensä kolme moottoriliikenteen sisäänkäyntiä, jotka sijaitsevat Suvantokadulla ja Nokelantien molemmissa päissä. Nokelantie on Karjasillan alueen kokoojakatu, muut kadut voi luokitella asuntokaduiksi. Nokelantien ajonopeutta on rajoitettu hidastein. Kevyen liikenteen yhteyksiä alueelle on yhteensä n. 13 kpl. Jalkakäytäviä on Suvantokadulla, Hakakadulla, Tuulimyllynkadulla, Nokelantiellä, Kaukovainionkadulla ja Höyhtyäntiellä. Alueen sisällä joukkoliikenne kulkee Nokelantiellä, jonka varrella on kaksi pysäkkiä. Nokelantie ja Kaukovainionkatu on rakennettu vanhojen kärryten paikoille.

4.3.2 LIIKENNEMELU

Tieliikenteestä johtuva melutaso ylittää paikoitellen ohjearvon Karjasillan reuna-alueilla. Päiväajan (klo 7-22) keskiäänitason ohjearvo on asuinalueilla 55 dB ja tämä ylittyy hajanaisella alueella Kaukovainionkadulla, vaikkakin meluvallit vaimentavat melua. Kainuuntien ja Valtatie 4:lla on runsaasti liikennettä. Karjasillan länsiosassa melu ei ylitä 50 dB. Yö-aikaan (klo 22-7) melutason ohjearvot eivät ylitä Karjasillalla. Valtatie 4:n melusuojausta on suunniteltu välille Kempele-Kello. Raideliikenteestä ei aiheudu häiritsevää melua Karjasillalle. (Oulun kaupungin meluselvitys 2012).

LIIKKENEVERKOSTO

MERKKIEN SELITYKSET

- Kokoojaku
- Tonttikatu
- Kevyen liikenteen väylä
- Puistokäytävä
- Polku
- Ajoneuvoliikenteen yhteys alueen ulkopuolelle
- Kevyen liikenteen yhteys alueen ulkopuolelle
- Vanha tielinja, sijainti säilynyt
- Aikukutuneli
- Viheralue

Karjasillan inventointi
Oulun kaupunki
30.8.2014
Veera Sanaksenaho

KASVILLISUUS

MERKKIEN SELITYKSET

- Kaupunginoja
- Havupuuvaltainen metsä
- Lehtipuuvaltainen metsä
- Havupuita nurmella
- Lehtipuita nurmella
- Meluvalleille istutetut männyt
- M Mäntyjä
- K Koivuja
- LK Lehtikuusia
- Nurmialue, jolla yksittäisiä lehti- ja havupuita. Puistot ja katualueet
- Maisemaniitty
- Rakennettu piha
- Pientalon puutarha
- Koivurivi
- Merkittävä puuryhmä maisemassa
- 1. Suuria haapoja
- 2. Maisemapuu, mänty

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 30.8.2014 Veera Sanaksenaho

4.4 VIHERALUEET JA KASVILLISUUS

Karjasillan viheralueet muodostavat suojaavan reunavyöhykkeen asuinalueelle sekä asuinalueen sisäosiin erityyppisiä puistoja. Alueen itäosan viheralueet ovat suurimmalta osin säilyneitä tai metsitettyjä metsäalueita sekä maisemaniittyjä, jotka olivat aiemmin peltoina. Länsiosan viheralueet ovat tyypillisesti rakennettuja puistoalueita, jonne on istutettu kasvillisuutta. Kaupunginoja ja sen viereinen Karjasillanpuisto sekä Luulajanpuisto kuuluvat Oulun kaupungin viherkehän ydinkehään, josta on yhteys pääviherkäytäviin (Oulun yleiskaava 2020).

Luonnonvaraisia mäntyvaltaisia kangasmetsiä on säilytetty osana puistoja. Osassa puistoista kangasmetsän pohja on vaihtunut nurmikoksi, mutta puusto on mäntyä. Meluvallien rakentamisen myötä reuna-alueille on jätetty suojametsää ja maisemaniittyä. Mäntykangaslaikut ovat alueen alkuperäisiä metsiä ja maisemassa merkittäviä. Maisemaniityt tuovat osaltaan esille maanviljelyn aikaa, jolloin Karjasillalta peittivät laajat pelot. Castrenin siirtolapuutarhoista ei ole jäänyt jäljelle rakennettua ympäristöä. Luulajanpuiston maisemaniityllä kasvaa pienellä alueella mm. kissankello ja silmälläpidettävä ketoneilikka *Dianthus deltoides*, jotka saattavat olla peräisin siirtolapuutarha-ajoista.

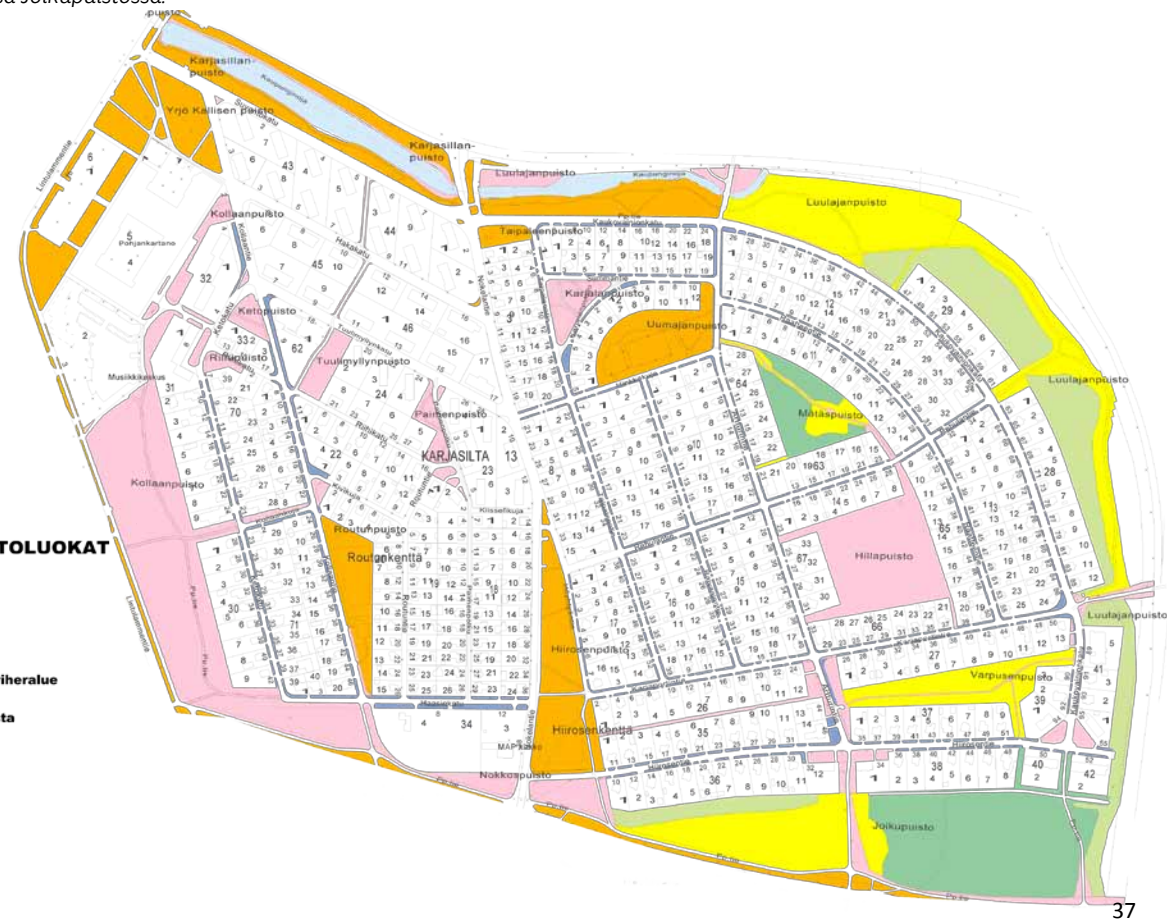
Kuva 56. Saniaisia metsän aluskasvillisuudessa Joikupuistossa.

Kuva 57. Luulajanpuiston ketoneilikkaa ja kissankelloa.

Kuva 55. Vanhoja mäntyjä Kaukovainionkadun varrella.

KARJASILLAN PUISTOT

Edustusviheralueet

- 1. Karjasillanpuisto
- 2. Yrjö Kallisen puisto

Käyttöviheralueet

- 3. Routunpuisto- ja kenttä
- 4. Hiirosepuisto- ja kenttä
- 5. Uumajanpuisto

Pienet alueen sisäiset viheralueet

- 6. Taipaleenpuisto
- 7. Ketopuisto
- 8. Riihipuisto
- 9. Tuulimyllynpuisto
- 10. Paimenpuisto
- 11. Nokkospuisto

Luonnontilaista puustoa, tai maisemaniittyä alueen sisällä

- 12. Karjalanpuisto
- 13. Mätäspuisto
- 14. Hillapuisto
- 15. Varpusenpuisto

Suojaviheralueet alueen reunoilla

- 16. Luulajanpuisto
- 17. Joikupuisto
- 18. Kollaampuisto

Leikkikenttä

Pallokenttä

Muut viheralueet

Karjasillan inventointi
Oulun kaupunki
30.8.2014
Veera Sanaksenaho

4.4.1 PUISTOT

Karjasillan asuinalueella on pinta-alaan nähden melko vähän puistoja, kun verrataan Höyhtyään, Lintulaan ja Nokelaan. Karjasillan pinta-alasta viheralueita on noin 27 %, kun alueiden keskiarvo on noin 38 %. (Tiivistä ja vihreää, 2012, 26). Tähän lukuun ei kuitenkaan sisälly pihat, jotka ovat Karjasillalla tärkeä osa viheralueita.

Suurin osa Karjasillan puistoista on A2 ja A3 hoitoluokan viheralueita. Karjasillan itäosassa viheralueet ovat niitty- ja metsäalueita, kun taas muut viheralueet ovat puistomaisempia. Maisemaniittyä on Luulajanpuistossa, Mätäspuiston keskellä, Joikupuiston länsiosassa ja Varpusenpuistossa. Lähimetsää on Mätäspuistossa ja Joikupuiston itäosassa. Suojametsää on Luulajan- ja Joikupuiston meluvallin alueilla.

Kuva 58. Yrjö Kallisen puisto on toinen Karjasillan edustuspuistoista. Kuvassa on Tauno Seppäsen Kevätmyrskyä-taideteos.

1. EDUSTUSPUISTOT

Lähimpänä keskustaa sijaitsevat puistot ovat selvästi hoidetumpia ja rakennetumpia kuin muut alueen puistot. Alkuperäistä luonnonvaraista kasvillisuutta ei ole jäljellä. Edustuspuistoja ovat Karjasillan puisto ja Yrjö Kallisen puisto. Puistot kuuluvat hoitoluokkaan A2.

Kuva 59. Uumajanpuisto on yksi toiminnallisista puistoista.

2. TOIMINNALLISET PUISTOT

Näillä puistoilla on leikki- tai palloilukenttä ja ne sijoittuvat asuinalueen keskelle. Käyttäjinä voi olla muitakin kuin paikallisia asukkaita. Ryhmään kuuluvat Routunpuisto ja –kenttä, Hiiposenpuisto ja –kenttä sekä Uumajanpuisto. Puistot kuuluvat hoitoluokkaan A2 ja A3.

Kuva 60. Riihipuisto ja suurin osa muista pienistä puistikoista kunnostettiin vuosina 2012 – 2013.

3. PIENET PUISTIKOT

Karjasillan pieniä puistoja. Kyseiset puistikot sijoittuvat pääasiassa Karjasillan sisäalueille. Osassa on penkkejä ja puistokäytäviä. Näitä puistikkoja ovat Taipaleenpuisto, Ketopuisto, Riihipuisto, Tuulimyllynpuisto, Paimenpuisto ja Nokkospuisto. Puistikot kuuluvat hoitoluokkaan A3.

Kuva 61. Varpusenpuisto on yksi luonnontilaisen kaltaisista puistoista. Asukkaat käyttävät puistoa ulkoiluun.

4. LUONNONTILAISEN KALTAISET PUISTOT

Karjasillan sisäalueilla olevia puistoja, joissa on säilytetty luonnonvaraista kasvillisuutta ja puustoa. Puistot ovat asukkaiden virkistyskäytössä. Näitä puistoja ovat Karjalanpuisto, Mätäspuisto, Hillapuisto ja Varpusenpuisto. Puistot kuuluvat hoitoluokkaan B ja C.

Kuva 62. Luulajanpuisto on yksi suojaviheralueista, kuvassa Pohjantien meluvalli.

5. SUOJAVIHERALUEET

Puistot ovat pinta-alaltaan suurimpia ja ne suojaavat tieliikennemelulta. Ne sijaitsevat alueen reunoilla ja rakennetuilla meluvalleilla. Puistot muodostuvat suojametsistä ja suoja-kasvillisuudesta. Näitä puistoja ovat Luulajanpuisto, Joikupuisto ja Koljanpuisto. Ne kuuluvat hoitoluokkaan A2, A3, B ja C.

Oulun kaupunki kunnosti ison osan Karjasillan puistoista vuosina 2012–2013. Kunnostussuunnitelman laati Destia (Höyhtyän suuralueen ja Kaukovainion viheralueiden yleissuunnitelma, 2009) ja siihen sisältyivät seuraavat puistot: Luulajanpuisto, Mätäspuisto, Hillapuisto, Joikupuisto, Hiirosenpuisto, Nokkospuisto, Paimenpuisto, Tuulimyllynpuisto, Ketopuisto ja Riihipuisto. Ennen kunnostamista suurin osa puistoista oli luonnontilaisia, kasvillisuuden valtaamia ja vailla päällystettyjä polkuja. Kunnostuksessa rakennettiin uusia puistopolkuja ja –käytäviä sekä sijoitettiin niiden varrelle puistonpenkkejä. Puistoihin istutettiin uusia puita ja pensaita sekä siistittiin levinnyttä tai huonokuntoista kasvillisuutta. Kunnostuksen jälkeen puistojen käyttöarvo ja yleisilme paranivat.

Hillapuisto ja Mätäspuisto muodostavat yhdessä tilasarjan ja niiden välinen yhteys on hyvä. Destian tekemän kunnostussuunnitelman ehdotusten mukaan reitit puistossa kaipasivat rakentamista ja ilmeen kohentamista. Aiemmin epätasaiset polut on nyt rakennettu kivituhkakäytäviksi.

Kuvat 65-66. Karjasillan viheralueiden kunnostuksessa vuosina 2012–2013 Mätäspuiston, Hillapuiston, Paimenpuiston, Joikupuiston ja Luulajanpuiston polkuja vahvistettiin kivituhkapintaisiksi puistokäytäviksi. Kuvat ennen ja jälkeen kunnostuksen. (Kuva 65: Hillapuiston kunnostussuunnitelma 2009, Destia Oy)

Kuvat 63-64. Näkymä kaupunginojan ylitse Karjasillan kerrostaloille vuonna 1968 ja 2014. Näkymä on peittyynyt puustolla. Vuonna 1965 paljastettu Siivet – veistos on samalla paikallaan. (Kuva 63: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

4.4.2 PIHAT

Karjasillan rakentuessa omakotitalojen pihat olivat suurimmaksi osaksi viljelykäytössä. Koristekasvillisuus oli toissijaista ja niukkaa. Pihat olivat vanhaa peltoa, joten puustoakaan ei juuri ollut, lukuun ottamatta muutamaa metsikköä alueen itäosassa. Maisema oli selvästi erilainen nykypäivän puutarhamaiseen asuinalueeseen verrattuna. Karjasillan pihasuunnitelmista ei ole jäänyt arkistoon tietoja. Todennäköisesti Karjasillalla ei ollut yleistä teettä ammattilaisella pihasuunnitelmaa.

Karjasillan tontit ovat pääosin suorakulmion mallisia, ja niiden pinta-ala on 500–1000 m². Tontin rajat on aidattu pensas-, puu- tai metalliaidoin. Perinteinen aitamalli Karjasillalla on ollut punamullalla maalattu puinen rima-aita. Tontin reunoille istutettiin yleensä puita ja kukkivia pensaita. Tonteille varattiin runsaasti tilaa hyötypuutarhalle, joka sijoitettiin tontin takaosaan. Sinne täytyi mahtua hedelmäpuita, marjapensaita ja kasvia, joten tontin oli oltava tilava.

Rakennuksen pääsisäänkäynti sijoitettiin yleensä pihan puolelle. Pihatie kulki suoraan kadulta rakennuksen vierelle. Autoille ei aluksi varattu tilaa pihassa, mutta myöhemmin niille rakennettiin ajoväylä ja autotalli pihalle tai kellariin. Ajoväylät olivat tyypillisesti sorapintaisia. Joskus ajourat päällystettiin laatoilla tai liuskekivillä. Piharakennukset, joissa oli yleensä sauna, varasto tai hellahuone, sijoitettiin tontin keski- tai takaosaan. Sinne johtava polku saatettiin päällystää suurilla käsinvaletuilla betonilaatoilla tai liuskekivillä. Kivien väliin jätettiin yleensä nurmikaistaleet.

Karjasillan pohjavesiolosuhteet ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana, joka johtuu osaksi Oulujoen vedenpinnan nostosta ja runkovie-märeiden uusimisesta. Pihossa onkin nyt tarvetta salaojitukselle ja sen yhteydessä on samalla kunnostettu pihoja.

Kuva 67. Perunapenkit peittivät suuren osan pientalon pihasta. Ilmakuva Karjasillan koillisosasta todennäköisesti 1940-luvun lopulta. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIIRTEIDEN SÄILYNEISYYSEN OMAKOTITALOPIHOILLA, KRITTEERIT:

1. JÄLLEENRAKENNUSKAUTTA EDUSTAVA PIHA

Pihasta löytyy monia seuraavista jälleennrakennuskauden piirteistä: perinteinen punainen rima-aita tai vanha metalliaita, käsin valuttuja betonilaattoja, perinteisiä kasvilajeja, pihan 3-osainen jaottelu (etupuutarha, oleskelupiha ja hyötypuutarha).

Kuva 68. Hyötypuutarha takapihalla.

Kuva 69. Pihan etuosassa on perinteisiä perennoja lipputangon ympärillä. Taustalla häämöttää Karjasillan perinteinen rima-aita.

Kuva 70. Pihassa on monipuolisesti perinteisiä koristekasveja, suuri kasvima, marjapensaita ja omenapuita.

Kuva 71. Pihassa on hyötypuutarha sekä kolmijakoinen pihan jäsentely. Sisääntulon laaja betonikiveys edustaa myöhempää pihasuunnittelua.

2. PIIRTEITÄ JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIHASTA

Pihasta löytyy joitain jälleennrakennuskauden tyylipiirteitä, mutta myös tyyllille vieraita elementtejä, kuten betonikiveys, uusia kasvilajeja ja laajoja terasseja. Kokonaisuuden ilme on vehreä ja tyyli jälleennrakennuskauden henkinen.

3. PIIRTEET JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIHASTA HÄVINNEET

Pihasta ovat pääosin hävinneet jälleennrakennuskaudelle tyyppilliset piirteet.

- Tyypillinen esimerkki 1: jälleennrakennuskauden piirteet ja 3-osainen jaottelu ovat hävinneet ja piha on avara.
- Tyypillinen esimerkki 2: piha on vehreä, mutta edustaa muuta tyyliä kuin jälleennrakennuskautta.
- Tyypillinen esimerkki 3: piha on rakennustyömaana, alkuperäiset materiaalit ovat pääosin kadonneet.

Kuva 72. Piha edustaa 2000-luvun pihasuunnittelua.

Kuva 73. Pihasta suuri osa on päällystetty betonikivellä ja pihassa on paljon rakennettuja elementtejä. Jälleennrakennuskauden pihan jaottelua ei ole enää näkyissä.

4.4.2.1 OMAKOTITALOPIHOJEN SÄILYNEISYYS

Karjasillan omakotitalopihoilla on tapahtunut paljon muutoksia. Pihan merkitys ja käyttö on muuttunut nykyajan tarpeisiin sopivaksi. Nykyään autoja ja muita kulkuvälineitä on enemmän, ja ne tarvitsevat pihalla säilytystilaa. Oleskelusta on tullut pihan tärkein käyttömuoto ja materiaalien sekä kasvillisuuden valikoima on huomattavasti laajempi kuin 50-luvulla. Tämä näkyy pihoilla erilaisten tyylien, muotojen ja materiaalien yhdistelmänä. Vaikka ekologisuus ja oman ruoan viljely on nykyisin trendikästä, hyötöpuutarhat ovat pienentyneet huomattavasti ja suurimmassa osassa pihoja niitä ei ole enää ollenkaan. Pihasuunnittelun vaihtuvien trendien seuraaminen on vaikuttanut paljon pihojen yleisilmeeseen. Voimassa olevassa asemakaavassa lisärakentaminen on sallittu vain pihan puolelle, mistä johtuen sisäpihan puoli on saattanut muuttua paljon. Kadun puolelta pihat ovat säilyneet paremmin.

Pihojen säilyneisyyttä arvioitaessa nykytilannetta ei verrata aivan alkuperäiseen tilanteeseen avarine perunapelloineen, vaan asumisen ja puuston kasvun myötä muodostuneeseen perinteiseen jälleenrakennuskauden tyyliin eli siihen ihanteeseen mihin jälleenrakennuskauden pihasuunnittelussa pyrittiin. Luokittelussa ei ole arvioitu pihan vehreyttä, viihtyisyyttä tai käytettävyyttä, vaan ainoastaan jälleenrakennuskauden piirteiden säilyneisyyttä.

Kuva 74 (ylh). Alkuaan pihoilta on ollut isot perunamaat ja paljon hyötökasveja. Kuvan mukaiset laajat hyötöpuutarhat ovat nykyään Karjasillalla harvinaisia, mutta monilla asukkailla on edelleen pieniä kasvikasvimaita.

Kuva 75 (vas. ylh). Vanhoja pihalaattoja.

Kuva 76 (vas). Isoja käsin valettuja betonilaattoja, joiden välissä on puurimat.

Kuva 77 (oik). Perinteiset itse valetut betonilaatat on sijoitettu ajoväylälle. Erikoisuutena on liuskekiiven ja betonin yhdistäminen.

4.4.2.2 KERROSTALOPIHOJEN SÄILYNEISYYS

Jälleenrakennuskauden kerrostalopihat ovat tyypillisesti melko avaria avokorttelipihoja. Rakennuksilla ei enää aiempien vuosikymmenten tapaan rajattu tontin kaikkia reunoja. Rakennukset sijoitettiin lähelle katu-
linjaa. Pihan puolelle muodostui usein useamman rakennuksen yhteinen suurpiha. Jälleenrakennuskauden kerrostalopihoilla tavallisesti säilytettiin olemassa olevaa puustoa ja maastoa. Karjasillalla puustoa ei ollut, sillä kerrostalot on rakennettu pellolle. Pihoille istutettiin jonkin verran pihapuita, mutta katupuille ei varattu tilaa. Kerrostalopihoille sijoitettiin sorapinnoitteelle kuivaus- ja tomutustelineet. Yleensä näitä toimintoja ei rajattu pensasistutuksilla muista alueista. Lapsille varattiin leikkipaikka, johon sijoitettiin muutamia leikkivälineitä. Pihoilla oli laajat nurmikentät ja kasvillisuus oli melko niukkaa.

Aikakaudelle tyypillinen pihasuunnittelu ja materiaalien käyttö toteutui Karjasillalla melko niukoin elementein. Puustoa tai korkeusvaihteluita ei ollut, joten pihoista tuli erittäin avaria ja nurmivoittoisia. Autotalleja ja paikoitusalueita rakennettiin jonkin verran pihan puolelle.

Pihat ovat säilyttäneet avoimuutensa, vaikka istutettu puusto on kasvanut täysikasvuiseksi. Kerrostalopihat jakautuvat kahteen ryhmään; laajasti asfaltoituihin pihoihin ja nurmivoittoisiin. Kasvillisuuden kirjo on huomattavasti niukempaa kuin omakotitalopihoilla. Melkein kaikissa kerrostalopihoissa toistuvat perinteiset lajit syreeni, pihlaja, koivu ja pensasruusu.

Suurin osa puukerrostalopihoista on sorapintaisia ja kivitalojen pihat asfalttipäällysteisiä. Pihoilla on vanhat isot pyykinkuivaustelineet ja autopaikat rakennuksen vieressä. Muita toimintoja pihoilla ei juuri ole. Omakotitalopihoilla oleskelun merkitys on kasvanut, mutta kerrostalopihoista ei voi todeta samaa. Hyötykasveja kerrostalopihoilla ei ole juuri ollenkaan.

Pihojen säilyneisyyden luokittelussa on käytetty soveltuvin osin omakotitalopihojen kriteerejä.

Kuvat 80-81. Pellolle rakennettujen talojen pihapuusto on kasvanut täyteen mittaansa.

Kuvat 78-79 viereisellä sivulla. Ilmakuva 1950-luvulta ja vuodelta 2009. Puolessa vuosisadassa paljaat nurmikkopihat ovat saaneet pihapuita. (Kuva 78: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma. Kuva 79: Blom-yhtymä. Kopiointi kielletty.)

Kuva 82. Jälleenrakennuskauden kerrostalopihojen avoin korttelirakenne: pihoilta avautuu lähes yhtä pitkiä näkymiä kuin kaduilta.

Kuva 83. Rakennusten edessä on tyypillisesti parkkipaikka ja tontin takaosassa isot pyykinkuivaustelineet ja muutamia pihapuita. Koivu ja pihlaja ovat tavallisia pihapuita.

**JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIIRTEIDEN SÄILYNEISYYS
KERROSTALOPIHOILLA, KRITEERIT:**

**1. JÄLLEENRAKENNUSKAUTTA
EDUSTAVA PIHA**

Pihan päällysteenä sora, perinteisiä kasvilajeja, perinteinen aita.

Kuvat 84-85. Luokka 1. Useamman rakennuksen muodostamassa suurpihassa on säilynyt alkuperäinen väljyys. Polkujen pinnoitteena on kivituhka.

2. PIIRTEITÄ JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIHASTA

Pihan päällysteenä osittain sora, jonkin verran voi olla asfalttia, perinteisiä kasvilajeja.

Kuva 86. Luokka 2. Sorapintaiset pysäköintialueet vievät melko ison alueen pihasta. Niiden takana on kolmen talon yhteinen vihreämpi piha.

Kuva 87. Luokka 2. Kolmen rakennuksen yhteisellä pihalla on keskellä leikkipaikka. Jälleenrakennuskauden piirteet ovat muuten säilyneet, mutta pihapolut ja pysäköintialueet on asfaltoitu.

3. PIIRTEET JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIHASTA HÄVINNEET

Laajasti asfaltoitu piha, ei perinteisiä kasvilajeja tai kasvillisuutta on niukasti.

Kuva 88. Luokka 3. Piha on laajasti asfaltoitu ja kasvillisuutta on vain tontin reunoilla.

4.4.3 KATUNÄKYMÄT

Karjasillalle ominainen rauhallinen tunnelma ja jälleenrakennuskauden piirteet tulevat esille parhaiten kapeilla kaduilla. Katunäkymiä reunustavat yleensä matalat puuaidat, joiden yli kurkottaa pihan kasvillisuus. Samankokoiset, eriväriset talot seisovat rivissä ikkunat kadulle päin.

Katunäkymiin on ollut suojeleva ote asemakaavassa ja vuoden 2004 rakennustapaohjeissa. Lisärakentamista kadun puolelle ei ole sallittu, mikä on ollut ratkaiseva tekijä katunäkymien säilymisessä. Rakennusten mitataaava ja suhde katulinjaan on säilynyt, samoin tontin ja kadun rajaaminen aidalla. Julkisivuihin on kuitenkin tehty suuriakin muutoksia. Rakennusten ikkuna-, ulkoverhous- ja värimuutokset vaikuttavat osaltaan merkittävästi alueen yleisilmeeseen muuttumiseen. Myös aitamalleissa on tapahtunut paljon muutoksia. Huolimatta tyyli- ja värimuutoksista, katunäkymät ovat säilyneet melko hyvin.

KATUNÄKYMIIEN SÄILYNEISYYS, KRITERIT:

1. TYYLI ERITTÄIN HYVIN SÄILYNYT

Suurin osa kriteereistä täyttyy: perinteinen aita (kapea rima-aita, metalliaita, pensasaita), jälleenrakennuskaudelle tyypilliset pintamateriaalit (sora, vanhat betonilaatat), rakennuksen katujulkisivu edustaa jälleenrakennuskauden tyyliä.

2. TYYLI SÄILYNYT

Katunäkymä on säilynyt ehyenä, vaikka näkymässä on eri aikakausien tyyliä.

3. TYYLI MUUTTUNUT

Katunäkymä ei ole säilynyt ehyenä, sillä muutokset julkisivussa, materiaaleissa, aidassa tai tontin rajaamisessa rikkovat näkymää.

Kuva 89. Raatteentie vuonna 1950. Perinteinen puuaita on rajannut tontit toisistaan ja soratiestä. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

Kuva 90. Raatteentie vuonna 2014. Tontin rajaukset ja julkisivut ovat säilyneet melko samanlaisina. Taaemman talon ikkunat ovat edelleen ruutuikkunoita. Vuoden 1950 männyt ovat kadonneet ja katupylyvät siirtyneet toiselle puolelle katu. Aidan materiaali on muuttunut rimasta leveämpään lautaan. Kadut on päällystetty asvaltilla ja katujen kuivatus on muuttunut avo-ojista viemä-röintiin. 2000-luvulla on uusittu kadun valaistusta.

Kuva 91. Ruotsalaistaloja Taipaleentiellä vuonna 1950. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Juno Laukan kokoelma)

Kuva 92. Näkymä Höyhtyäntieltä, vasemmalla on Hiirosepuisto.

Kuva 93. Katunäkymä Ketokadulta. Kadulla on uudet katuvalaisimet.

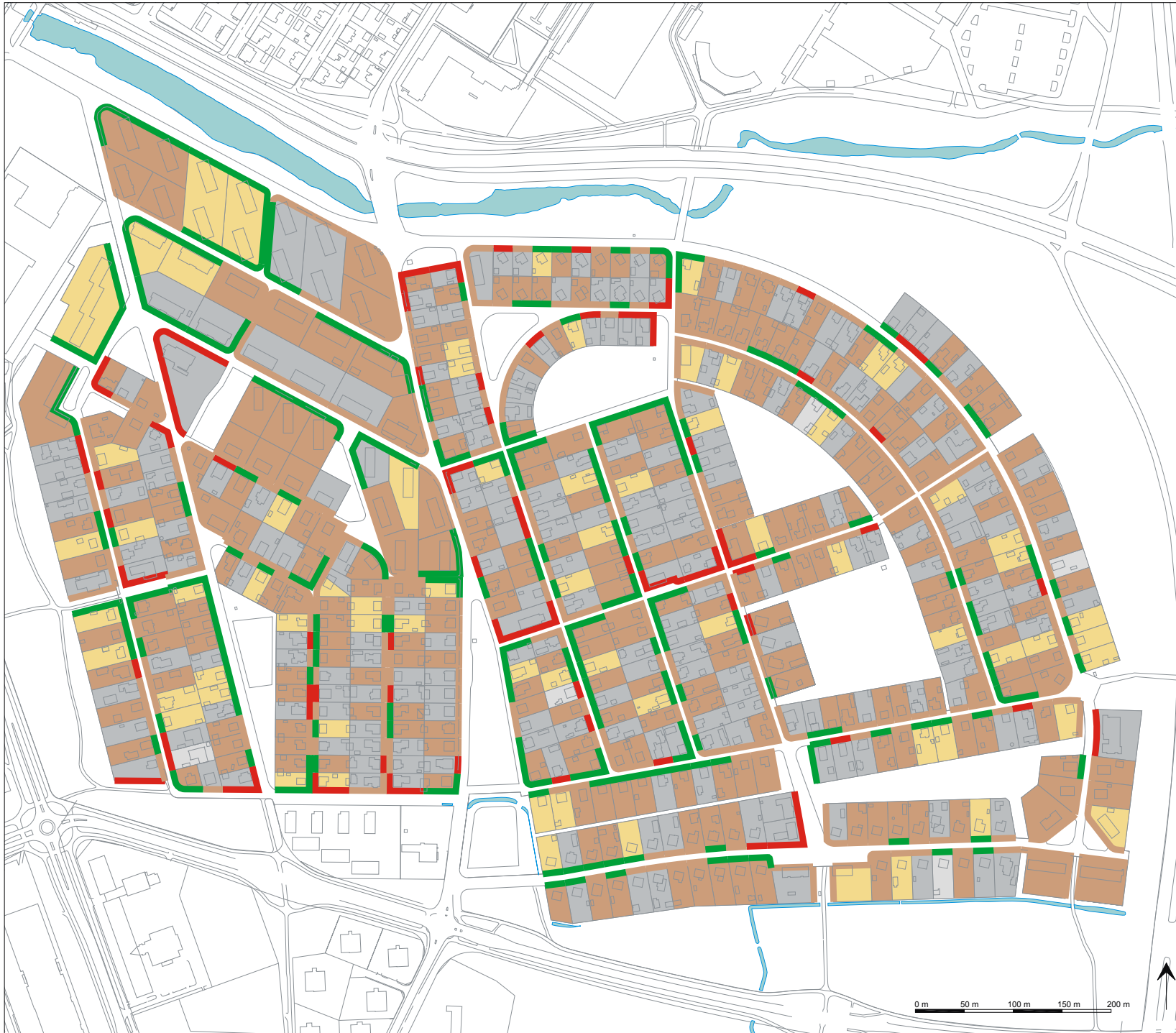

Viereisen sivun kartta:

Karjasillan pihoissa on tapahtunut paljon muutoksia: pihat ovat muuttuneet hyötypuutarhoista oleskelupaikoiksi, puusto on kasvanut täyteen mittaansa, autot ovat tulleet piholle ja pihasuunnittelun trendit vaikuttaneet pihan tyyliin. Katunäkymät ovat pääosin säilyneet hyvin. Vihreällä on korostettu erityisen hyvin säilyneitä katunäkymiä, punaisella kohtia, joissa jälleenrakennuskauden näkymä rikkoontuu.

Kuva 94. Raivaajantie.

JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIIRTEIDEN SÄILYNEISYYS

PIHAT JA KATUNÄKYMÄT

PIHAT

MERKKIEN SELITYKSET

- 1. Jälleenrakennuskautta edustava piha**
 -perinteinen aita, alkuperäisiä pinnoitteita ja perinteisiä kasveja sekä hyötypuutarha, toimintojen sijoittelu säilynyt
- 2. Piirteitä jälleenrakennuskauden pihasta**
 - alkuperäisiä pinnoitteita ja perinteisiä kasveja, muutoksissa tyyli pääosin säilynyt
- 3. Piirteet jälleenrakennuskauden pihasta hävinneet**
 - pinnoitteet eivät alkuperäisiä, selkeästi uudelleen rakennettu piha, pihan toimintojen sijoittelu muuttunut
- 4. Pihaa ei inventoitu**

KATUNÄKYMÄT

(aita, katujulkisivu, sisääntulo pihalle)

MERKKIEN SELITYKSET

- 1. Tyyli erittäin hyvin säilynyt**
- 2. Tyyli säilynyt**
- 3. Tyyli muuttunut**

Karjasillan inventointi

Oulun kaupunki

15.12.2014

Veera Sanaksenaho, Venla Leppänen ja

Laura Backman

Kuva 95. Jälleenrakennuskaudelle vieras porttimalli.

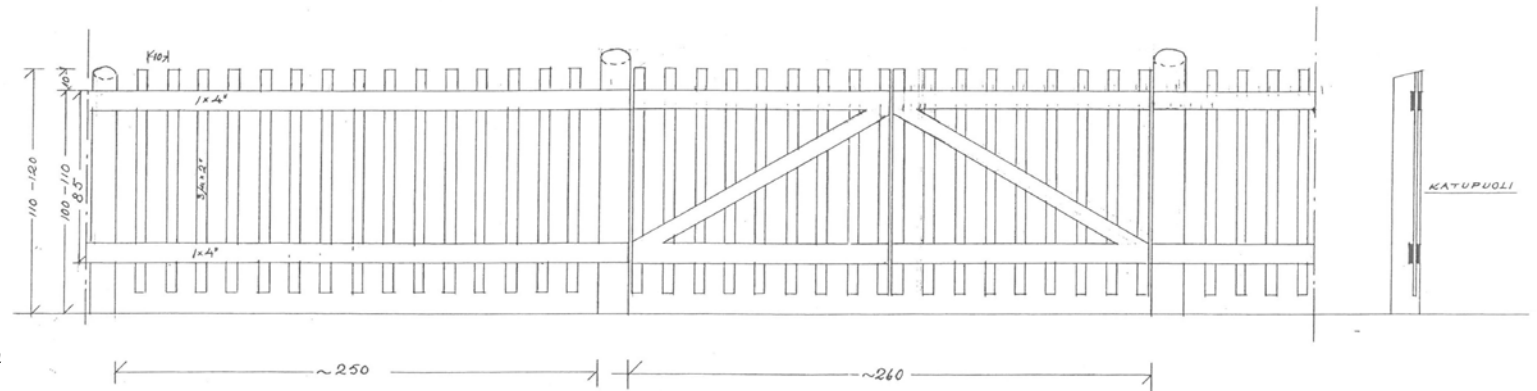
Kuva 96. Koristeellinen puinen portti.

Kuva 97. Melko yleinen metalliportti Karjasillalla.

Kuva 98. Tyypillinen metallinen portti Karjasillalla ja leikattu orapihlaja-aita.

Kuva 99. Oulun kaupungin rakennustoimiston laatimat 1950-luvun aitamallit.

Kuva 100. Vuoden 1980-rakentamistapaohjeiden mukainen aita.

Kuva 101. Perinteinen Karjasillan aitamalli on punamullan värinen rima-aita. Aidan mitasuhteet vaihtelevat hieman eri aidoissa ja pystytolpiksi oli aitamallissa useita vaihtoehtoja.

4.5 ASUKASKYSELY

Viheralueiden ja pihojen inventointia varten haluttiin selvittää asukkaiden näkökulmia sekä osallistaa heitä mukaan inventointiin. Heinäkuussa vuonna 2014 toteutettiin Karjasillan viheralueita ja pihoja koskeva kysely, jonka tavoitteena oli selvittää Karjasillan ympäristön arvoja asukkaiden näkökulmasta. Kyselyllä selvitettiin myös pihojen nykytilaa ja kysyttiin tietoja pihasuunnitelmista. Asukaskyselystä tiedotettiin Oulun kaupungin viestimissä, Karjasillan asukastuvan sivuilla ja facebook-sivuilla sekä Avoimet puutarhat -tapahtumassa.

Koko kyselyyn vastanneita oli yhteensä 50 kpl, joista naisia yli 70 %. Yli puolet vastanneista oli iältään 30–49 –vuotiaita. Karjasillan alueen identiteetin kannalta pidettiin tärkeimpänä ympäristötekijänä pientaloja (67,2 %), katunäkymiä (45,9 %) ja puistoja (67,2 %) sekä pihoja (49,2 %). Kerrostalot saivat huomattavan vähän kannatusta (6,6 %). Tärkeänä mainittiin myös kaikkien ympäristötekijöiden muodostama kokonaisuus ja alueen historia. Viihtyisimpänä viheralueena pidettiin selkeästi Uumajanpuistoa (22,4 %) ja sen leikkipuistoa (14,3 %). Epäviihtyisänä pidettiin Kollaanpuistoa (11,4 %), Taipaleenpuistoa (11,4 %) ja Yrjö Kallisen puistoa (11,4 %). Käytetyimmäksi puistoksi vastaajat arvioivat ylivoimaisesti Uumajan leikkipuiston (44,2 %). Karjasillan aluetta parhaiten edustavina puistoina pidettiin Uumajanpuistoa (33,3 %), Uumajan leikkipuistoa (15,6 %), Karjasillanpuistoa (11,1 %) ja Hillapuistoa (11,1 %).

Pihasuunnitelmia oli tehty vastanneiden pihoille melko vähän (26,1 %) ja suurin osa oli suunniteltu 2010-luvulla, kaksi suunnitelmaa oli 1950–60 –luvulta. Vastanneiden pihoilla kasvoi ilahduttavan paljon hedelmäpuuta (63,5 %), marjapensaita (59,6 %), kukkakasveja (80,8 %) ja alkuperäistä puustoa (57,7 %). Kasvimaa löytyi noin joka kolmannen vastanneen pihalta. Melkein kaikilla pihoilla kasvoi nurmikkoa. Muita jälleenrakennuskauden tyylin mukaisia pintamateriaaleja olivat valetut betonilaatat (27,5 %), sora (33,3 %) ja niitty (13,7 %) sekä yksi luonnontilaan jätetty pieni metsikkö. Tontit oli aidattu pensasaidalla (28 %), lauta-aidalla (18 %), yhdistelemällä eri aitatyyppejä (38 %) tai muun tyyppisellä aidalla (14 %). Ilman aitaa oli 2 % pihoista. Muun tyyppiseen aitaan sisältyi metalliset aidat ja verkkoaidat.

Kysymykseen mikä edistäisi parhaiten jälleenrakennuskauden tyylin säilymistä Karjasillan pihoilla, eniten kannatusta saivat rakennustapaohjeet (51 %), esimerkkisuunnitelmat (42,9 %), viherrakentamisohjeet (40,8 %) ja sitovat asemakaavamääräykset (38,8 %). Lisäksi haluttiin lisärakentamisen olevan luonteeltaan ”Karjasillan henkistä” ja toivottiin liikennemelun vähentämistä. Yhdessä kommentissa puolustettiin luonnonmukaista hoitoa ja vastustettiin puiden kaatoa. Kaksi kommenttia oli sitovia määräyksiä vastaan.

RAKENNUSVUODET

PÄÄRAKENNUKSET

MERKKIEN SELITYKSET

- 1940 - 44
- 1945 - 49
- 1950 - 54
- 1955 - 59
- 60-luku
- 70-luku
- 80-luku
- 90-luku
- 2000-luku
- 2010-luku
- rakennusaika ei tiedossa

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 15.12.2014
 Venla Leppänen ja Laura Backman

5. RAKENNUKSET

5.1 TALOTYYPIT

Suurin osa Karjasillan pientaloista on rakennettu tyyppi- ja piirustusten mukaan. Karjasillalta löytyy yli 20 erilaista talotyyppiä. Eniten löytyy Sosiaaliministeriön suurempaa talotyyppiä. Karjasillalla on sekä valtakunnallisesti että paikallisesti suunniteltuja talotyyppisiä. Oululaisia talotyyppisiä ovat mm. Heikuran ja Oulun kaupungin rakennustoimen tyypit. Seuraavalla sivulla olevan talotyyppikartan lähteenä on käytetty rakennusvalvontaviraston arkistosta ja kaupunginarkistosta löytyviä rakennuslupa- ja piirustuksia sekä inventointia maastossa. Joistain rakennuksista löytyy useammat piirustukset, eivätkä ne vastaa aina toteutettua rakennusta.

Viereisen sivun kartta:

Karjasillan rakennuskanta on pääosin vuosilta 1940 – 1959. Rakentaminen alkoi talvisodan jälkeen Ruotsin lahjatalojen pystytyksellä alueen pohjoisosaan. Jatkosodan aikana jälleenrakentaminen keskittyi takaisin vallattuun Karjalaan ja muualla Suomessa rakentaminen oli vähäisempää, niin myös Karjasillalla. Kiivain rakentamisen aika Karjasillalla oli heti sotien päätyttyä vuosina 1945–49. Tyyppitaloja rakennettiin Karjasillalle aina vuoteen 1959 asti, mutta vuoden 1955 jälkeen rakentamisen volyymi oli jo laskemassa. Karjasillalla jälleenrakentamisen voi siis katsoa kestäneen 1950-luvun loppuun. Karjasilla on erittäin yhtenäisen jälleenrakennuskauden alue: vain viisi prosenttia rakennuskannasta on tehty vuoden 1959 jälkeen.

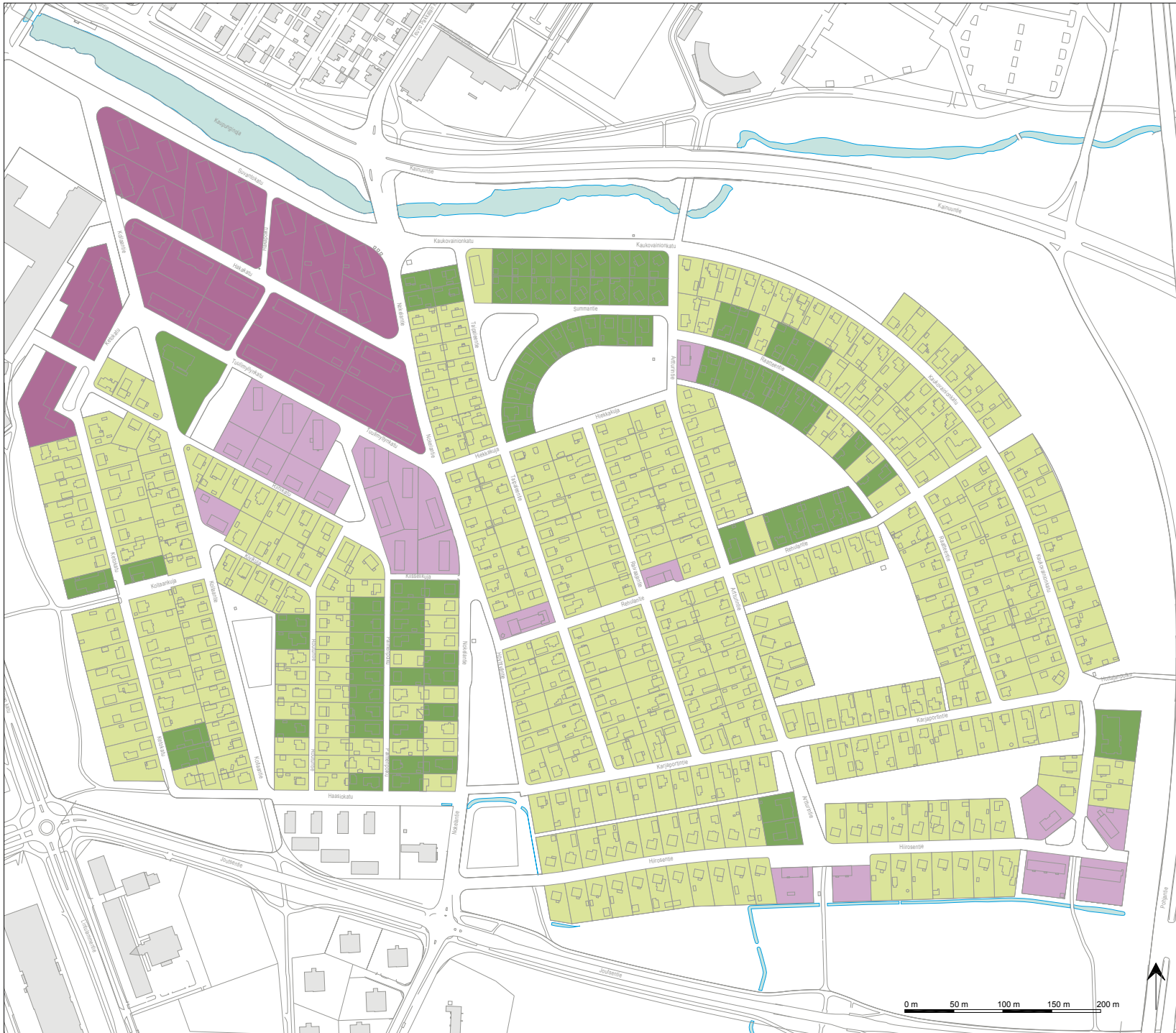
Rakennusvuodet on poimittu rakennus- ja huoneistorekisteristä ja niitä on täydennetty inventoinnista saaduilla tiedoilla. Tietokanta ei alkuaan ole ollut sähköinen, ja rakennusvuositiedoissa voi olla puutteita.

Seuraavan sivun kartta:

Rakennukset Karjasillalla ovat pääosin puolitoistakerroksisia. Puukerrostalot ovat kaksikerroksisia ja kivrakenteiset kerrostalot kolmikerroksisia. Korkeampi rakentaminen sijoittuu keskustan puoleiseen osaan Karjasillaa. Tässä kartassa rakennus on katsottu 1,5-kerroksiseksi, jos siinä pääkerroksen lisäksi on asuinkäytössä oleva ullakko. Vuoden 1980 asema-kaavassa kerrosluvut on määritelty talotyyppistä riippuen I, I ½, I ⅔, II tai III.

Kartan lähteenä on käytetty inventointia maastossa.

KERROSLUVUT PÄÄRAKENNUKSET

MERKKIEN SELITYKSET

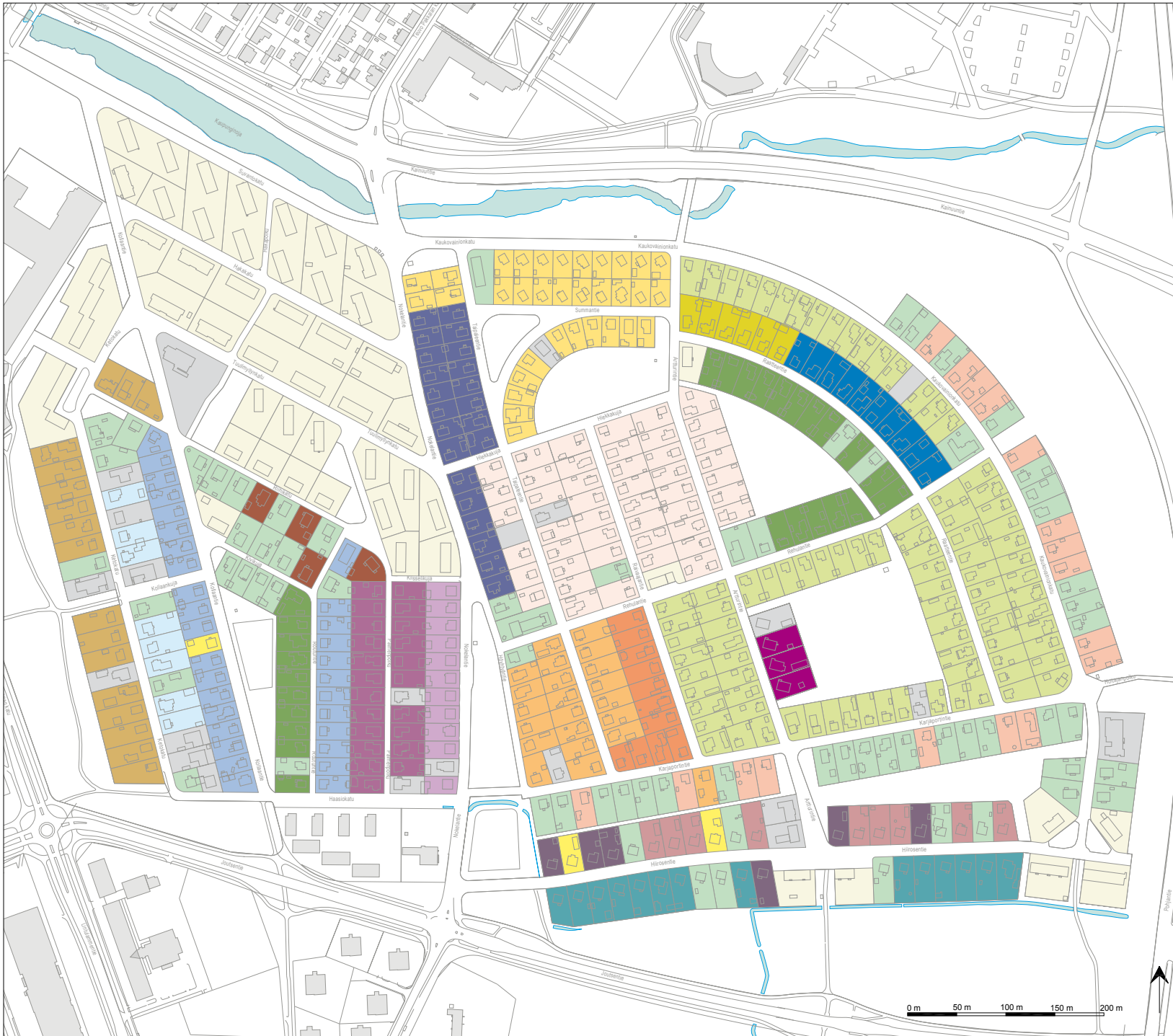
- 1 kerros
- 1,5 kerrosta
- 2 kerrosta
- 3 kerrosta

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 15.12.2014
 Venla Leppänen ja Laura Backman

TALOTYYPIT

MERKKIEN SELITYKSET

- Ruotsin lahjatalo tyyppi 1
- Ruotsin lahjatalo tyyppi 2
- Asevelitalo (luultavasti)
- Puutalo Oy, Metsäkoto
- Sosiaaliministeriön tyyppi 63
- Sos.ministeriön suurempi talotyyppi
- Sosiaaliministeriön tyyppi 3A
- E. Paalasan Oulun tyyppi III
- Lapin rakennus Oy, suurempi tyyppi
- Lapin rakennus Oy, pienempi tyyppi
- Oulun läänin talousseuran jälleenrakennustoimen tyyppi
- M. Heikuran Karjasillan tyyppi 1
- M. Heikuran Karjasillan tyyppi 2
- Oulun kaup. rak.toim. tyyppi O1.1
- Oulun kaup. rak.toim. tyyppi O2.1
- Oulun kaup. rak.toimiston tyyppi 12
- Oulun kaup. rak.toimiston tyyppi 14
- Oulun kaup. rak.toimiston tyyppi 15
- Oulun kaup. rak.toimiston tyyppi 16
- Oulun kaup. rak.toimiston tyyppi 17
- "Ketokadun tyyppi"
- Muut jälleenrakennuskauden rakennukset
- Muun ajan rakennukset
- Kerrostalot

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 15.12.2014
 Venla Leppänen ja Laura Backman

Kuva 106. Ruotsalaistaloja Nokelantiellä ja Taipaleentiellä vuonna 1950. Vasemmalla matalampi tyyppi 1 ja oikealla korkeampi tyyppi 2. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

5.1.1. RUOTSIN LAHJATALOT

1940-luvulla Suomi sai Ruotsilta yli 2000 teollisesti esivalmistettua puista pientaloa auttamaan sodan jälkeisessä asutuspulassa ja jälleenrakentamisessa. Rahat taloihin kerättiin Ruotsissa kansalaiskeräyksellä, mutta koska valuutan vientikielto esti rahojen suoran lahjoituksen Suomeen, sijoitettiin varat lahjoitettavien talojen elementtien rakentamiseen. (Kammonen, 2012, 40). Järjestely oli myös Ruotsin taloudelle kannattava ruotsalaistehtaiden kärsiessä rakennustoiminnan lamasta (Ahola, 1996, 22). Lahjatalojen elementit rakennettiin siis Ruotsissa, mutta suunnittelutyö tehtiin Suomessa. Erilaisia lahjatalotyyppisiä oli neljä, joista kaksi oli suunniteltu taajamiin ja kaksi maaseudulle. Maaseudun tyyppitaloista kuitenkin noin puolet päättyi taajamiin, sillä kaikki maaseutukunnat eivät suoriutuneet valmistelutöistä talojen vastaanottamiseksi (Kammonen, 2012, 40). Karjasillalta löytyy tyyppisiä numero 1 ja 2. Korkeampi tyyppi oli alkuaan maaseudulle suunniteltu talotyyppi.

Ruotsalaistalot rakennettiin 2,2 metriä leveistä elementeistä. Sisältä luki- en seinän rakenne oli seuraava: puoli tuumaa insuliittia, kahden tuuman pystylankku, vuorauspahvi, 1 ¼ tuuman sidepuut ja kutterilastutäyte, vuorauspahvi, ¾ tuuman vaakalaudoitus, tervapahvi ja 1 x 6 tuuman ulko- verhouslauta ¾ x 2 tuuman pystyrimoilla. Verhous maalattiin punamul- tamaalilla.

Ruotsalaistaloista löytyy tarkat detaljitason piirustukset, jotka on tehnyt tukholmalainen "Aktiebolaget Boro-hus". Piirustuksista on myös suomen- kieliset versiot Oulun kaupungin rakennustoimistolta Martti Heikuran al- lekirjoittamana. Oulussa laadittiin myös työselitys "Karjasillan kankaan lahjataloista". Siinä painotetaan erityisesti perustusten tekemistä huolel- lisesti senttimetrilleen, jotta valmiit elementit saataisiin ilman korjauksia sovitettua paikoilleen. Elementtirakentaminen oli rakennustekninen uu- tuus, josta tavallisilla rakentajilla ei vielä ollut kokemusta.

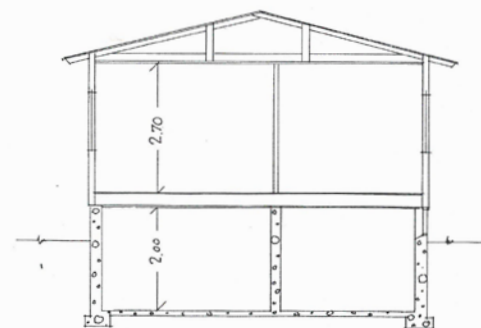
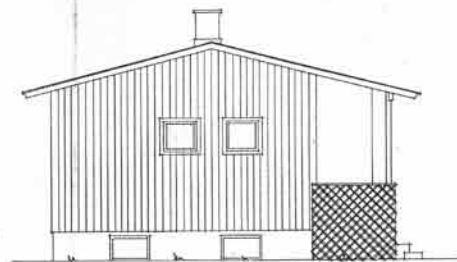
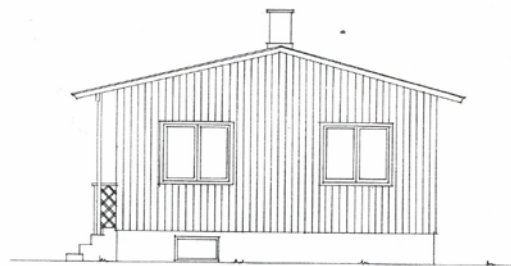
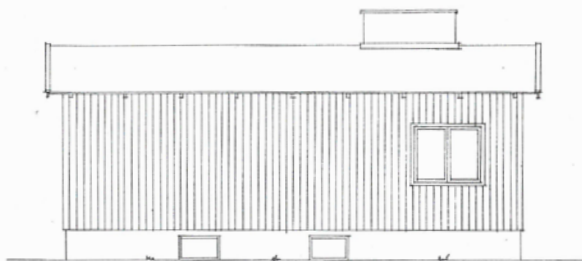
Kaupunki vastasi ruotsalaistalojen rakentamisesta, kuten myös vesi- ja viemäriverkoston rakentamisesta alueelle. Talot myytiin tai vuokrattiin asukkaille. Etusijalla olivat Karjalan siirtolaiset ja kaupungin pommituk- sissa kotinsa menettäneet. (Kunnalliskertomus, 1940, 28; 66-68; 92). Ra-

kentaminen aloitettiin vuonna 1940 ja rakentamista jatkettiin läpi poikke- uksellisen ankaran talven 1941. (Hautala, 1982, 154).

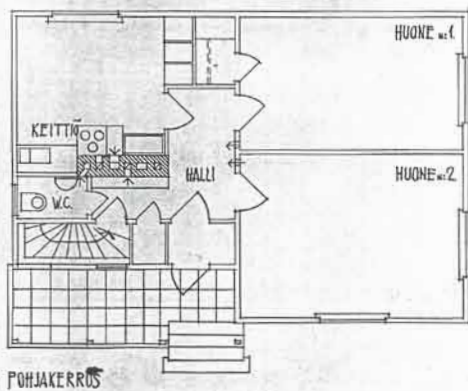
Ruotsalaistalojen rakentamisesta kunnalliskertomuksessa vuodelta 1940 kirjoitetaan seuraavasti: *Talojen rakentamistyöt aloitettiin tarkoitukseen järjestetyllä Karjasillan omakotialueella heinäkuun puolivälin tienoil- la, jolloin ryhdyttiin tekemään perustuksia ensin saapuvia 34 kaupun- kityyppistä rakennusta varten. Työt sujuiivat erikoisen hyvin ja näytti siltä, että taloihin päästäisiin asumaan lokakuun puolivälin tienoilla. Kun osa tarveaineista viivästyivät kuitenkin n. 1 ½ kuukaudella, lykkäytyi talojen valmistuminen saman verran, joten ensinnä valmistuneisiin ta- loihin päästiin asumaan vasta joulukuun alkupäivinä. Muutenkin vai- kutti rakennustarpeiden myöhästyminen haitallisesti, sillä puuttuvien rakennustarpeiden joukossa oli mm. ikkunat lasineen. Koko rakennus- ryhmä joutui täten erittäin sateisena syksynä olemaan sateelle alttiina tarpeettoman pitkän aikaa. Vuoden loppuun mennessä asuttiin melkein kaikissa k.o. tyyppisissä taloissa ja oli näiden talojen rakentamiseen käytetty varoja kaikkiaan mk 2.840.420:50. Erinäisiä viimeistelytyöitä jäi vielä seuraavana vuonna suoritettavaksi.*

Kun oli saatu varmuus siitä, että ns. maalaistyyppisiä rakennuksia voi- daan saada 17 kpl. ryhdyttiin marraskuun alkupuolella rakentamaan perustuksia mainittuja taloja varten. Varhain alkaneiden pakkasten vuoksi suunniteltiin sokkeli rakennettavaksi suurelta osin pilarien va- raan. Ankarat pakkaset tuottivat paljon haittaa töiden joutumiselle. Vuoden vaihteessa oli jo useita sokkeleita valmiina ja rakennusten pys- tyttäminen käynnissä. Ns. maalaistyyppisten talojen rakentamiseen käytettiin kertomusvuonna varoja mk 703.078:90. (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1940, 89-90).

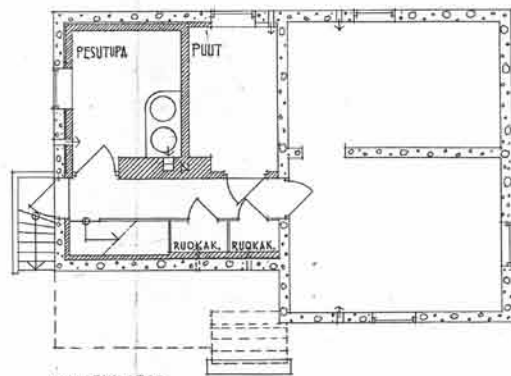
Vuoden 1942 kunnalliskertomuksessa mainitaan ruotsalaistalojen kor- jaustarve; asukkaat halusivat lisäeristää rakennuksia, ja pyysivät kaupun- gilta insuliittilevyjä tätä varten (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1942, 60).

LEIKKAUS

POHJAKERROS

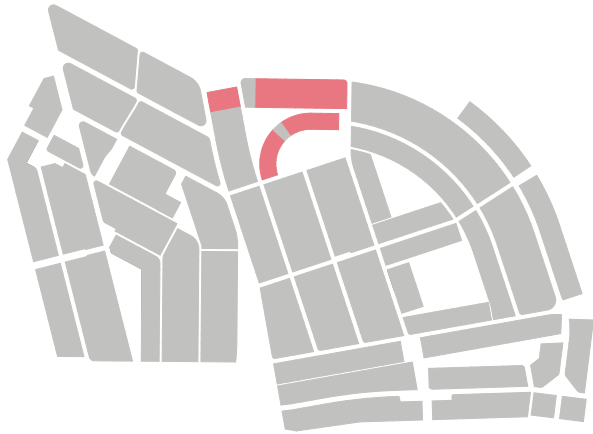
KELLARIKERROS

KARJASILLAN
OMAKOTIALUE
RUOTSAL. LAHJATALO 1/100

OULUN KAUP. RAKENNUSTOIMISTOSSA
HEINÄKUULLA 1940 ARKKIT. L. PAJAMIEHEN
PIIRUSTUKSEN MUKAAN LAATINUT:

Matti Hiski

5.1.1.1 RUOTSIN LAHJATALO, TYYPPI 1

Ruotsin lahjatalo tyyppi 1 suunnittelija on arkkitehti Lauri Pajamies. Piirustusten pohjana oli Pajamiehen aiemmin Helsingin Pirkkolan omakotitalo-alueelle laatimat tyyppiirustukset. Piirustuksissa on myös samoja ratkaisuja kuin Pajamiehen ehdotuksessa ”Oma mökki” Sosiaaliministeriön järjestämään omakotirakennusten tyyppiirustuskilpailuun vuonna 1939. (Ahola, 1996, 14). Tyyppi 1 suunniteltiin pieneksi yhdenperheen kodiksi taajama-alueille (Kammonen, 2012, 40). Talojen tilajako oli perinteisestä poikkeava; keittiön neliöt oli minimoitu, olohuoneen maksimoitu ja olohuoneen yhteyteen oli yhdistetty ruokailutila (Ahola, 1996, 14). Myös ajatus keskikäytävästä, jolle kaikki huoneet avautuvat, oli uusi ja sen mahdollisti ruotsalainen liesikeskuslämmitys. Lämmitystekniikan ansiosta huoneiden kiinteä yhteys lämpöhormiin ei ollut enää välttämätön.

Ruotsin lahjataloa tyyppiä 1 on Karjasillalla 33 kappaletta. Rakennuksia on Kaukovainionkadun, Summantien, Karjalanpuiston, Taipaleentien ja Nokelantien varressa. Suurin osa taloista on rakennettu heti talvisodan jälkeen vuonna 1940. Perustukset valettiin paikanpäällä ja niiden päälle koottiin elementeistä asuin kerros. Lahjatalot on rakennettu ennen kuin Karjasillan asemakaava on tullut lainvoimaiseksi.

Talotyyppi

Pienempi ruotsalaistalo on epätyypillinen jälleenrakennuskauden pientalo, sillä se on matala ullakoton rakennus, jonka tilat eivät kierry yhden hormin ympärille. Huoneistoalaa kahden huoneen ja keittiön rakennuksessa on 52 m². Sisään rakennukseen tullaan avokuistin ja tuulikaapin kautta. Huoneiston jakaa kahtia ulkoportaan luota alkava seinä; toinen puoli muodostuu olohuoneesta ja makuuhuoneesta ja toinen puoli suorakulmaisesta ikkunattomasta eteishallista sekä wc:stä, komeroista, kellarin portaikosta ja keittiöstä. Jokaisesta huoneesta on yhteys eteishalliin. Lämmitystapana rakennuksessa on ruotsalaisperäinen liesikeskuslämmitys. Hormi on keittiön ja eteisen välisellä seinällä, olohuoneessa ja makuuhuoneessa on lämpöpatterit. (Ahola, 1996, 18–20).

Asuin kerroksen alle betoni- ja tiiliseinäiseen kellariin sijoittuvat pesutupa, talouskellari, varasto ja askartelu huone. Pesutupa suunniteltiin siten, että

Kuva 107. Rakennusta ei ole laajennettu: vanha avokuisti on säilynyt. Kaiteen ristikkorimakaidet on vaihdettu vanerikaiteeseen.

Kuva 108. Iso laajennus: taloa on pidennetty, vanha avokuisti on muutettu lämpimäksi tilaksi ja eteen on tehty uusi suuri avokuisti.

Kuva 109. Rakennusta on laajennettu. Alkuperäistä talotyyppiä ei enää hahmota.

Kuva 110. Ruotsalaistalolle tyypillinen laajennus 50-luvulta: alkuperäinen avokuisti on muutettu huoneeksi ja talon keskelle on rakennettu uusi avokuisti.

sen saattoi myöhemmin sisustaa saunaksi. Tilavalla kellarikerroksella haluttiin vähentää ulkorakennusten rakentamista. Tyyppi 1 oli suunniteltu rakennettavaksi pienelle, alle 1000 m² tontille. (Ahola, 1996, 18).

Tyyppi 1 on ullakoton ja loivakattoinen pieni suorakaiteen muotoinen yhden perheen koti. Alkuperäisenä verhouksena tyypissä on punamullattu pystyrimalaudoitus ja kaksijakoiset ikkunat, jotka sijoittuvat epäsymmetrisesti rakennuksen seinille. Avokuistilla on ristikkorimakaike. (Ahola, 1996, 18).

Säilyneisyys

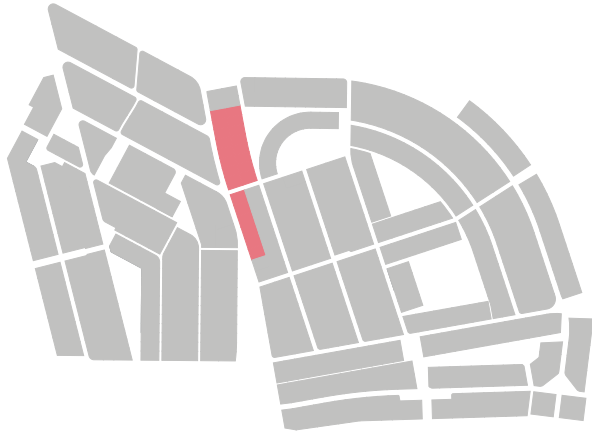
Ruotsin lahjatalojen pienempään talotyyppiin on tehty paljon muutoksia sen yli 70 vuoden historian aikana. Vain muutamaa rakennusta ei ole laajennettu. Talotyyppi on yksi pienimmistä, joten sen laajennustarve on ollut ilmeinen. 1950-luvun laajennustapa on ollut muuttaa rakennuksen avokuisti ja sisäänkäynti lämpimäksi huoneeksi ja rakentaa talon pitkälle sivulle uusi sisäänkäynti, avokuisti ja porras. Toinen tapa on ollut laajentaa rakennusta talon kapeammasta päädyistä, jolloin lisähuoneita syntyi kaksi. Seitsemässä rakennuksessa ei ole tehty mitään laajennuksia, kahdeksassa laajennukset muuttavat rakennuksen hahmoa merkittävästi. Laajennuksia on tehty 1950-luvulta tähän päivään saakka.

Julkisivuissa tyypillinen muutos on ollut pystypaneloinnin lisääminen alkuperäisen verhouksen päälle (vain rimat poistettu) ja myöhemmin vaakapaneelin lisääminen joko entisten verhousten päälle tai niiden tilalle. Alkuperäispiirustusten mukainen pystyrimaverhous löytyy muutamasta rakennuksesta. Myös vanha siro pystypaneeli on säilynyt muutamassa rakennuksessa.

Alkuperäisiä ikkunoita on vain muutamassa rakennuksessa, ja useimmiten ikkunat on vaihdettu tyyppiin, jossa ikkunan toisessa sivussa on kapea tuuletusikkuna. Muutamassa rakennuksessa on jäljellä osa alkuperäisistä ikkunoista.

Talotyyppin suunnittelutavoite siitä, ettei piharakennuksia tarvittaisi, ei ole toteutunut: vain neljällä tontilla ei ole piharakennusta. Piharakennukset ovat melko uusia; noin puolet piharakennuksista on tehty vuoden 1990 jälkeen.

5.1.1.2 RUOTSIN LAHJATALO, TYYPPI 2

Ruotsin lahjatalo tyyppi 2:n suunnittelijat ovat arkkitehdit Urho Orola ja Jalmari Peltonen. Tyyppi 2 on toinen maaseudulle suunnitelluista talotyypeistä, mutta silti noin puolet niistä päätyi Suomessa taajamiin. Orolan ja Peltosen suunnittelema tyyppi pohjautuu pitkälti perinteisiin suomalaisiin maaseudun rakennustyypeihin. (Ahola, 1996, 12–16). Alussa taloja suunniteltiin rakennettavan noin 1400 m² tonteille, mutta lopulta niitä rakennettiin myös pienemmille tonteille. Maaseutumallit suunniteltiin taajamatyypistä poiketen niin korkeiksi, että niiden ullakotilat saatettiin ottaa myöhemmin käyttöön. Kellaritilaa ei alun perin tyyppiin suunniteltu, vaan talo oli tarkoitettu perustettavaksi pilareille. Myöhemmin lahjatalotoimikunta kuitenkin teki uuden kellaripiirroksen, jossa mahdollistettiin ruokakellarin, halkosuojan tai pesuhuoneen kunnostamisen kellariin. Varsinkin taajamiin rakennettaviin taloihin kellari rakennettiin ja näin on tehty myös Karjasillalla. (Ahola, 1996, 20–21).

Karjasillalla ruotsalaistalojen toista tyyppiä on 22 kappaletta. Rakennukset sijoittuvat Nokelantien ja Taipaleentien varteen. Rakentaminen on aloitettu heti talvisodan jälkeen vuonna 1940. Suurin osa ruotsalaistaloista on valmistunut ennen vuotta 1945.

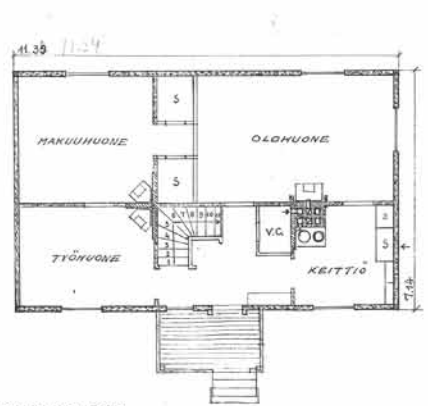
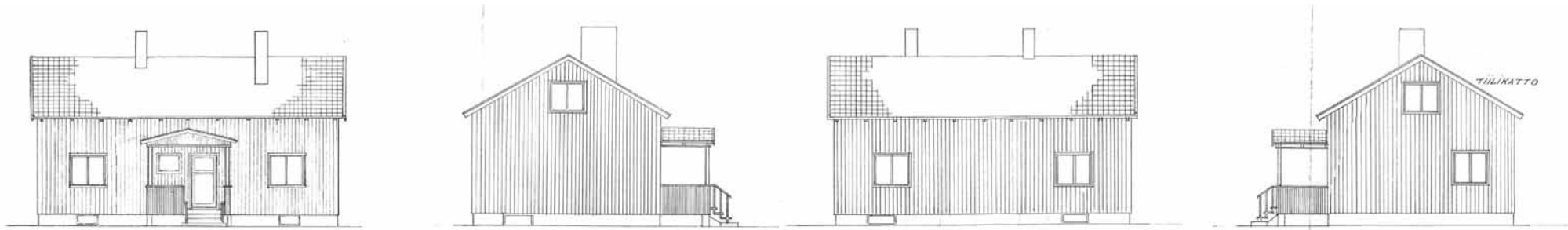
Talotyyppi

Alkuaan maaseudulle suunnitellussa tyyppissä 2 on kolmesta neljään huonetta ja sen kerrosala on noin 89 m². Alkuperäisissä Orolan ja Peltosen suunnitelmissa talo oli tarkoitettu vain yhdelle perheelle, mutta Karjasillan lahjatalojen piirustuksia muokattiin niin, että talossa saattoi asua myös kaksi perhettä mahdollisten vinttiasukkaiden lisäksi. Talossa oli alkuaan kaksi savuhormia, mutta nykyisin useimmista taloista toinen hormi on poistettu. (Ahola, 1996, 20).

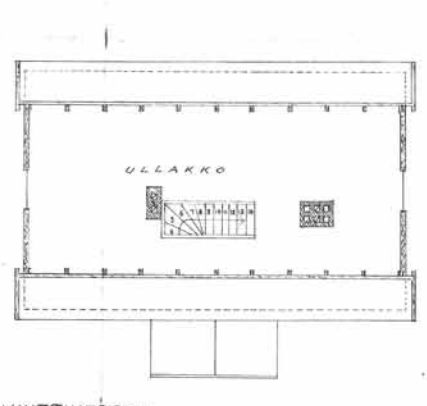
Alkuperäisissä tyyppin 2 piirustuksissa on kaksi huonetta, suuri tupa ja keittiö. Rakennukseen tullaan sisään pitkällä sivulla olevan avokuistin kautta. Eteisestä on yhteys tupaan, huoneeseen, keittiöön ja wc:hen. Myös portaat ullakolle ja kellariin lähtevät eteisestä. J. Karvosen allekirjoittamassa versiossa keittiöitä on kaksi, molemmissa talon päädyissä, ja huoneita kolme, kun suuri tupa on jaettu kahdeksi huoneeksi. Alkuperäisessä

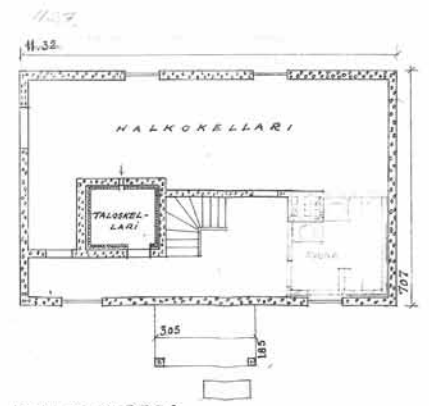
Kuva 111. Ennallistaen korjattu rakennus, jossa pystyrimalaudoitus on palautettu ja kuisti säilytetty kylmänä tilana.

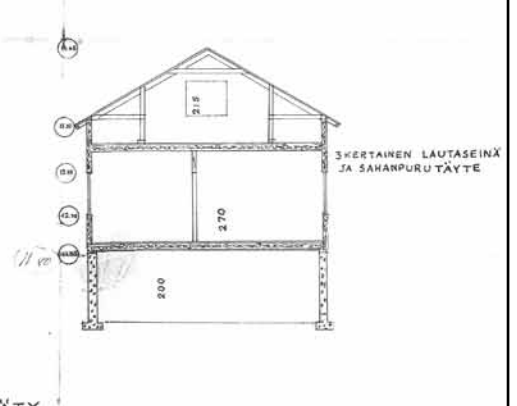
POHJAKERROS

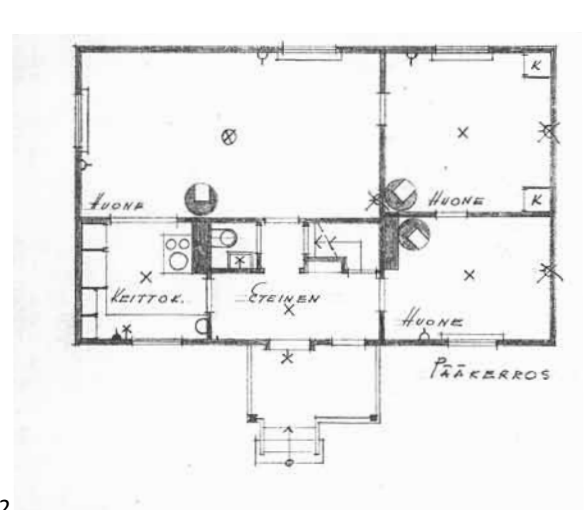
VINTTIKERROS

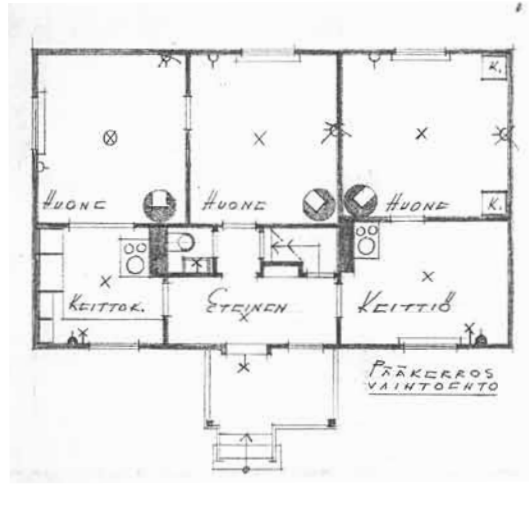
KELLARIKERROS

PÄÄTY

PÄÄKERROS

PÄÄKERROS VAIHTOENTO

Alakertaan oli mahdollista rakentaa joko yksi tai kaksi asuntoa.

suunnitelmassa rakennuksessa ei ollut sisä-wc:tä, vaan sen paikalla oli leivinuuni. Lämmitysjärjestelmänä rakennuksessa on puulämmitys; joka huoneessa on pystyuuni.

Talotyyppissä on punamullattu pystyrimaverhaus. Ikkunat ovat keskeltä kaksijakoiset.

Säilyneisyys

Myös Ruotsin lahjatalojen toinen tyyppi on kokenut Karjasillalla paljon muutoksia, erityisesti julkisivuissa. Laajennuksia sen sijaan ei ole tehty yhtä paljon kuin tyyppiin 1 rakennuksissa. Massiivisia, rakennuksen hahmoa merkittävästi muuttavia laajennuksia ei ole tehty ollenkaan. Tyypillisin laajennus on ollut avokuistin muuttaminen umpikuistiksi. Muutama kuisti on 1950-luvun asussa, mutta monen kuistin detaljit ovat 1980-luvulta.

Julkisivuissa muutoksia on tehty paljon. Yhtään alkuperäistä julkisivuverhousta ei löydy ja vain yhden rakennuksen julkisivu on vaihdettu alkuperäisen tyylin mukaiseksi punaiseksi pystyrimaverhoukseksi. Melkein kaikissa rakennuksissa pystyrimaverhouksen päälle on laitettu vaakapaneeli ja monissa taloissa nykyinen verhaus on jo kolmas rakennuksen historiassa. Kate on useimmissa taloissa vaihdettu tiiliprofiilipeltikatteeksi. Kuudessa rakennuksessa on alkuperäiset ikkunat. Monissa rakennuksissa ikkunat on vaihdettu ja ikkunajako muuttunut malliin, jossa on kaipa tuuletusikkuna sivussa.

Alkuperäisiä piharakennuksia on kolmella tontilla.

Kuva 112. Ruotsalaistalojen tavallinen kuistilaajennus 1980-luvulta. Portaiden päällä oleva katos "leijuu" ilman nurkkapilareita.

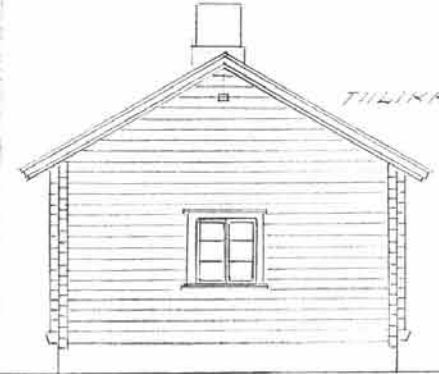
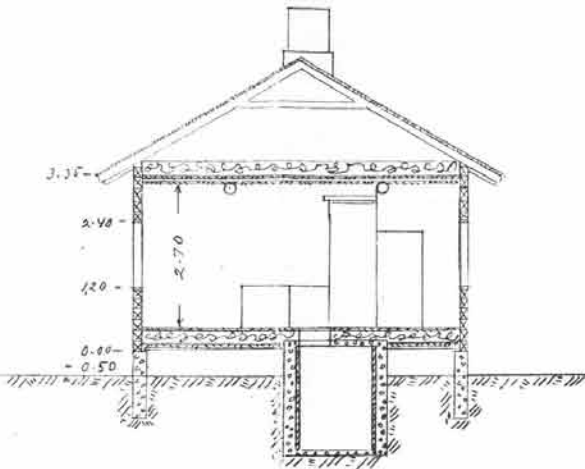

Kuva 113. Ikkunoiden vaihtaminen ja kenttälaudoitus ovat muuttaneet rakennuksen tyyliä.

TYYPPI A.

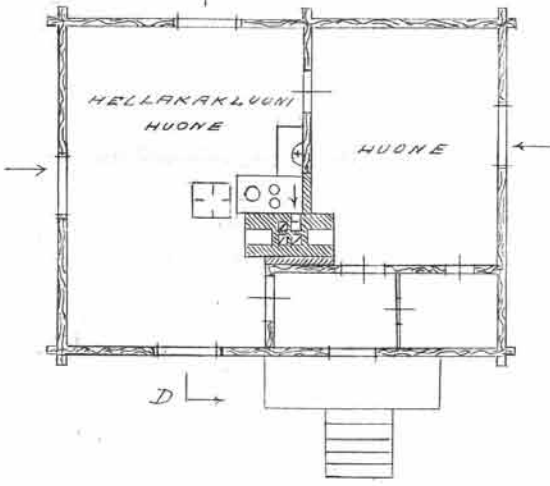

LEIKKAUS C-D.

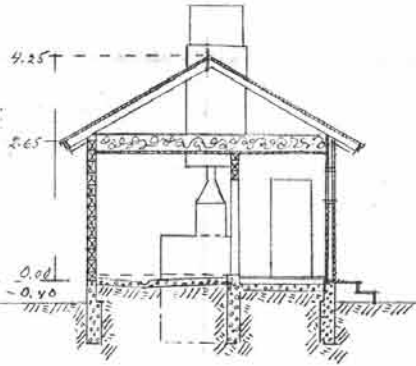
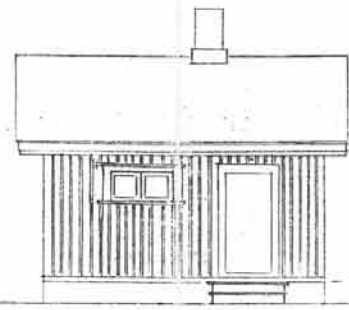

TILIKATTO

C →

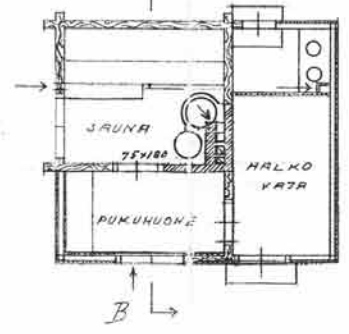
LEIKKAUS A-B

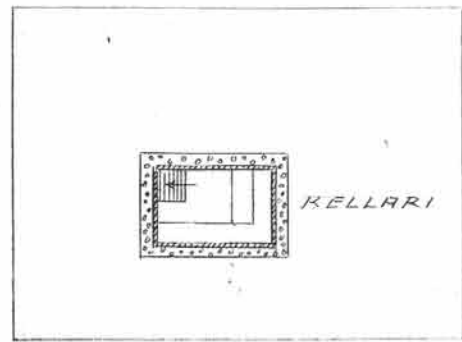
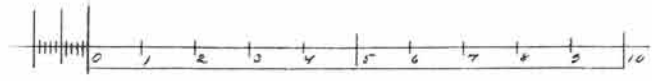
TILIKATTO

D ↓

A →

1:100

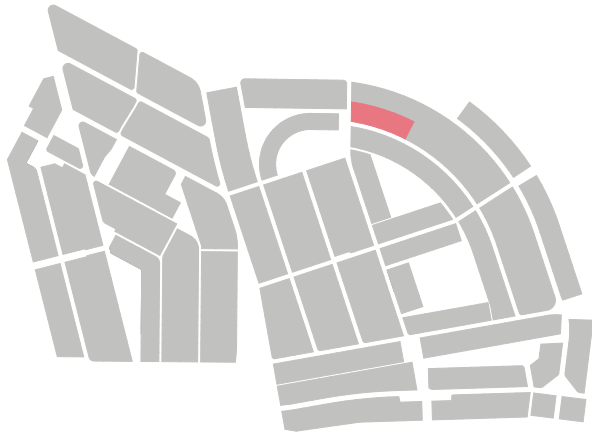

Vierassa 2.5. 1942.

Jaljonsi Oulussa, kukaletik. 21 p. 1942

J. J. J. J.

5.1.2 ASEVELITALOT

Asevelitalolla tarkoitetaan rintaman läheisyydessä sotien aikana armeijan rakentamia taloja, jotka siirrettiin eri puolille Suomea. Erityisesti asevelitaloja suunniteltiin vauhdittamaan takaisin vallatun Karjalan jälleenrakentamista (Saarikangas, 1993, 270). Taustalla oli Suomen Aseveljien Liitto, jonka tavoitteena oli auttaa sodassa kärsineitä aseveljiä ja heidän omaisiaan. Asevelitaloja suunniteltiin arkkitehtien vapaaehtoistyönä Suomen arkkitehtiliiton suunnitteluapu-yksikössä. (Arkkitehtuurimuseo, Asevelitalo; Suunnitteluapu). Asevelitalojen suunnittelijoita olivat mm. Lauri Tolonen, Kaj Englund ja Aulis Blomsted. Asevelitalot edustavat perinteistä suomalaista arkkitehtuuria, eivät niinkään funktionalismin tai jälleenrakennuskauden yleisiä ihanteita. Ensimmäiset asevelitalot olivat yksikerroksisia. Materiaalina käytettiin hirttä, jota oli rintamien läheisyydessä saatavilla ja joka mahdollisti myös rakennusten siirtämisen rintamalta lopulliselle rakennuspaikalle. Hyvin pienet asevelitalot suunniteltiin laajennettaviksi. Ensimmäiset tehtiin vain tärkeimmät tilat, olosuhteiden helpotuttua rakennuksia saattoi jatkaa. (Saarikangas 1993, 270–275).

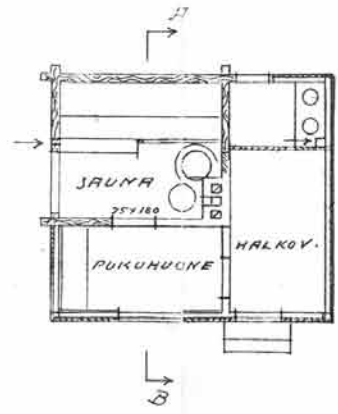
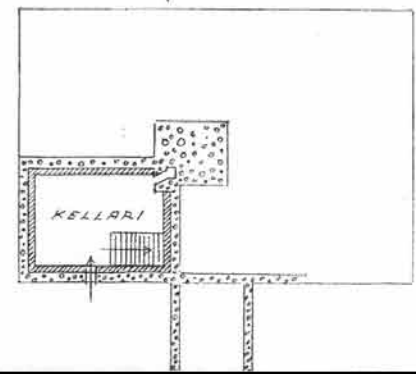
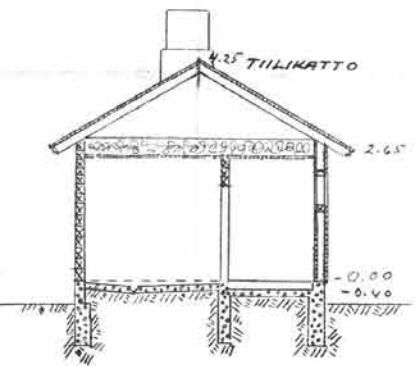
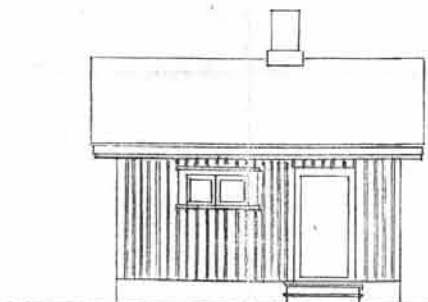
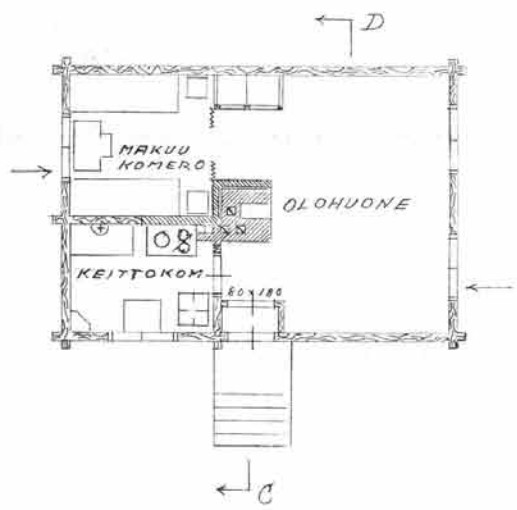
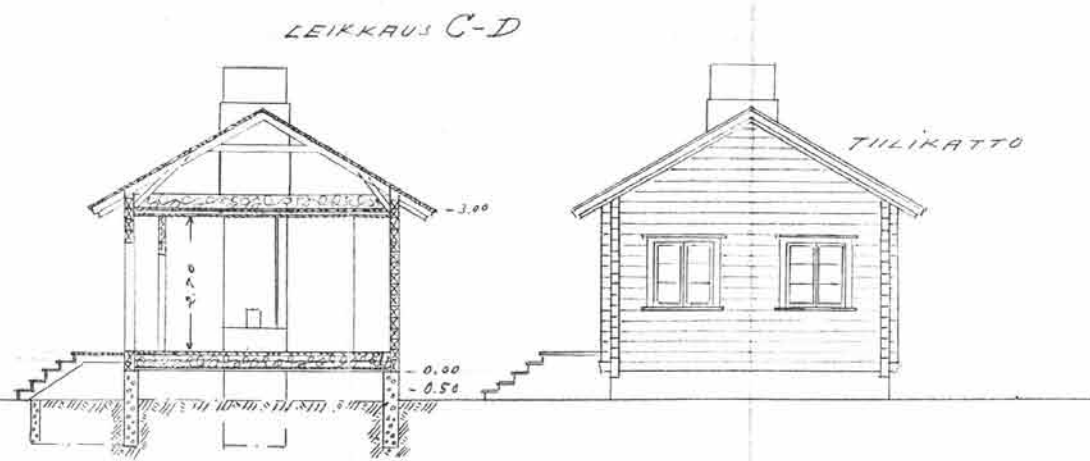
Kuva 114. Asevelitalon hahmo on kadulle päin säilynyt. Ikkunat on vaihdettu, mutta ullakon vinoneliöikkuna on säilynyt.

Mahdollisia asevelitaloja on Karjasillalla ainakin kuusi kappaletta Raateentien alussa. Vuoden 1942 kunnalliskertomuksessa kerrotaan, että Oulun Aseveljet ry oli saanut Vienan Karjalasta valmiita salvottuja asevelitaloja sekä puutavaraa rakentamiseen, ja yhdistys pyysi kahdeksan tontin osoittamista Karjasillalta sotainvalideille tai kaatuneiden perheille (Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1942, 10).

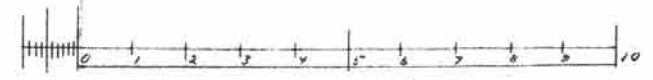
Oulun kaupunginarkistosta löytyy kahden asevelitalotyypin piirustukset, jotka on suunniteltu Karjasillankankaalle kortteliin 12. Vanhojen valokuvien perusteella ainakin tyyppiä 2 löytyy Karjasillalta. Piirustukset on alkuaan piirretty Vienassa vuonna 1942. Oulussa ne on jäljennetty vuonna 1944. Piirustuksissa ei ole suunnittelijatietoja, joten ei ole varmuutta, ovatko rakennukset alkuaan arkkitehtiliiton piirtämiä asevelitaloja vai jonkun muun suunnitteleamia.

Kuva 115. Asevelitalon hirteen on kai-verrettu: KPK.9.5178 ja 1942 5/3. Rakennus on tiettävästi ollut kenttäpostikonttorina Uhtualla ennen siirtoaan Karjasillalle.

1:100

Vienassa 2.5.1942

Jägerski Oulussa, lokakuun 26 p:n
J. Nieminen

Kuva 116. Asevelitalon suunnitteluperiaatteisiin kuului laajennettavuus: ensin rakennettiin vain kaikkein välttämättömin, aikojen saatossa rakennusta saattoi laajentaa.

Kuvat 117-118. Alkuperäistä pientä asevelitaloa on laajennettu moneen otteeseen.

Talotyyppi

Tyyppi 1 on asevelitaloista suurempi: siinä on eteinen, tupakeittiö ja kamari. Rakennuksessa on avokuisti. Keittiötä ei ole jälleenrakennuskaudelle tyypillisesti erotettu omaksi tilakseen, vaan keittiötoiminnot ovat osana tupaa. Tilat järjestyvät keskellä olevan hormin ympärille. Rakennuksessa ei ole kellaria, vain pieni talouskellari, jonne on luukku tuvan lattiassa. Myöskään käyttöullakkoa ei ole. Sauna on suunniteltu erilliseen piharakennukseen. Rakennus on hirsirakenteinen, salvoksena on perinteinen pitkänurkka. Ikkunat ovat kaksi- ja kuusiruutuiset. Myös ikkunajako viittaa perinteiseen suomalaiseen rakennustraditioon. Katemateriaaliksi on merkitty tiili.

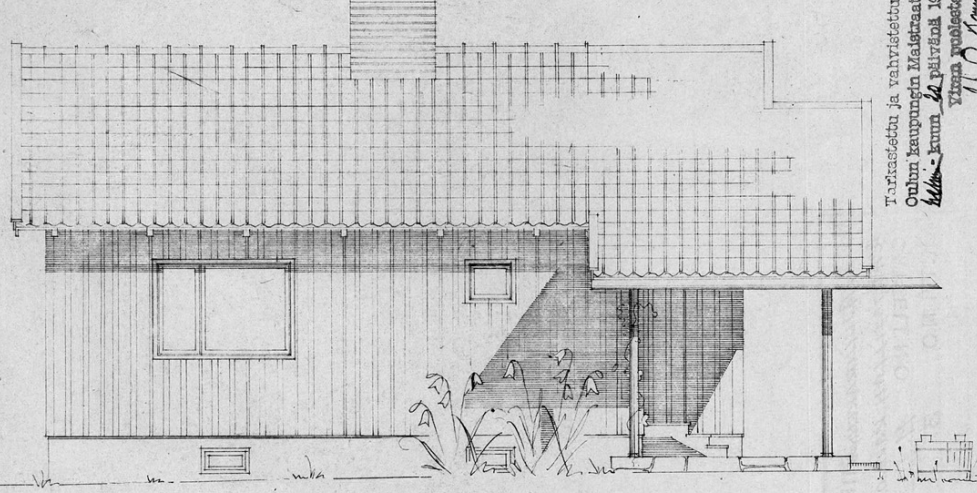
Tyyppi 2 on edellistä pienempi: olohuoneen lisäksi rakennuksessa on makuukomero ja keittokomero. Sisään rakennukseen tullaan tuulikaapin kautta; kuistia ei ole. Rakennuksen keskellä on savuhormi, jonka yhteydessä ovat uuni ja liesi. Kuten tyyppissä 1, keittiön alla on pieni talouskellari ja ullakko on kylmä. Arkkitehtuuriltaan ja rakenteiltaan tyypit ovat samanlaisia, myös piharakennus on sama kuin tyyppissä 1.

Säilyneisyys

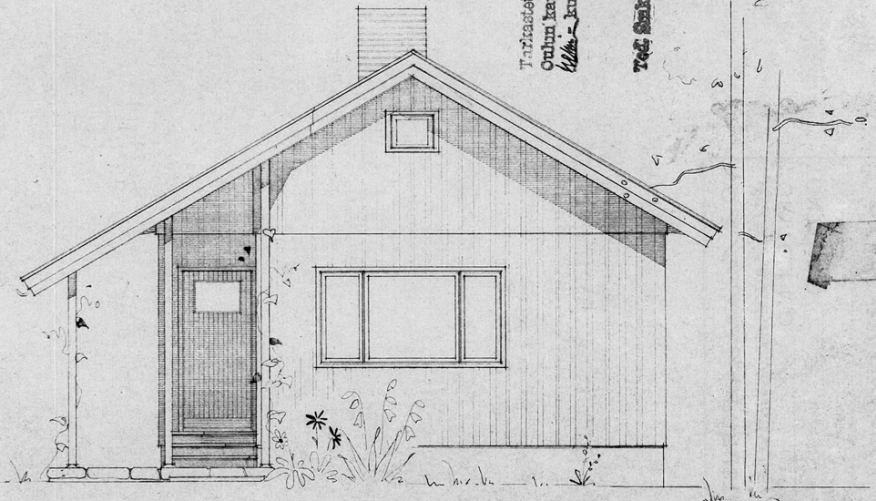
Alkuaan hyvin pienet asevelitalot ovat kokeneet Karjasillalla monia muutoksia. Rakennuksista kolme on edelleen yksikerroksisia, kolmea on korotettu. Muutamaa rakennusta on myös jatkettu. Rakennukset eivät muodosta yhtenäistä ryhmää, vaan jokainen rakennus vaikuttaa omalta yksilöltään. Muutoksia rakennuksissa on tehty joka vuosikymmenillä. Kahdessa rakennuksessa päärakennuksen hahmo on säilynyt alkuperäispiirustusten mukaisena.

Viidessä rakennuksessa on verhouksena vaakapaneeli, yhdessä pystypaneeli. Alkuaan rakennukset olivat hirsipinnalla, mikä näkyy vielä vuoden 1950 valokuvassa Raateentieltä. Alkuperäisiä ikkunoita rakennuksissa ei ole. Yhdessä rakennuksessa on tosin käytetty laajennuksessa vanhoja ikkunoita.

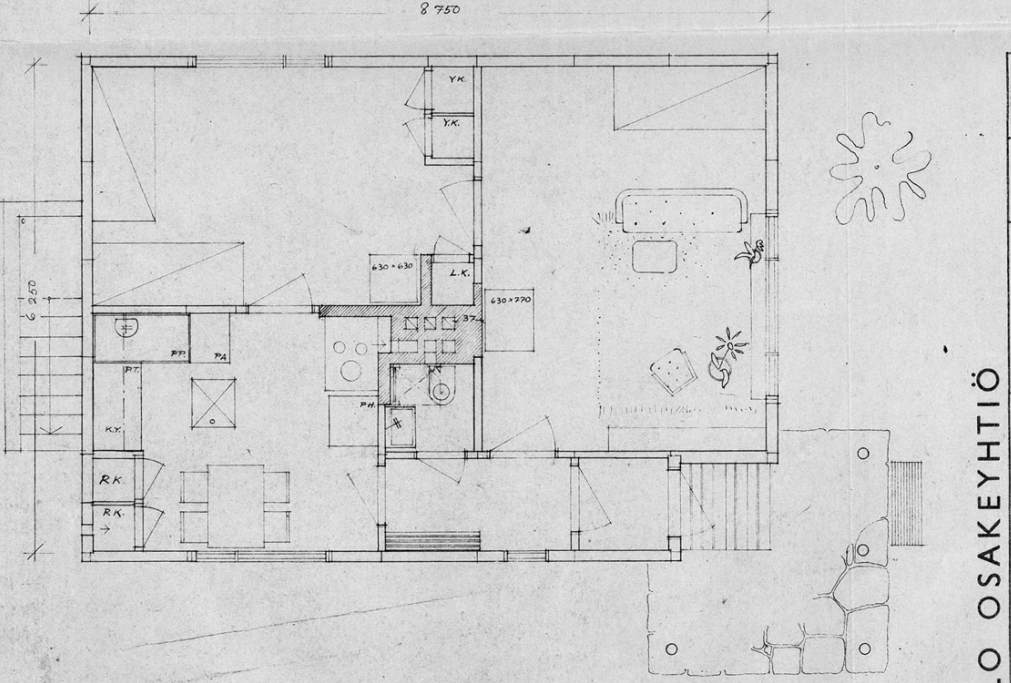
Kaikilla tonteilla on säilynyt alkuperäinen piharakennus.

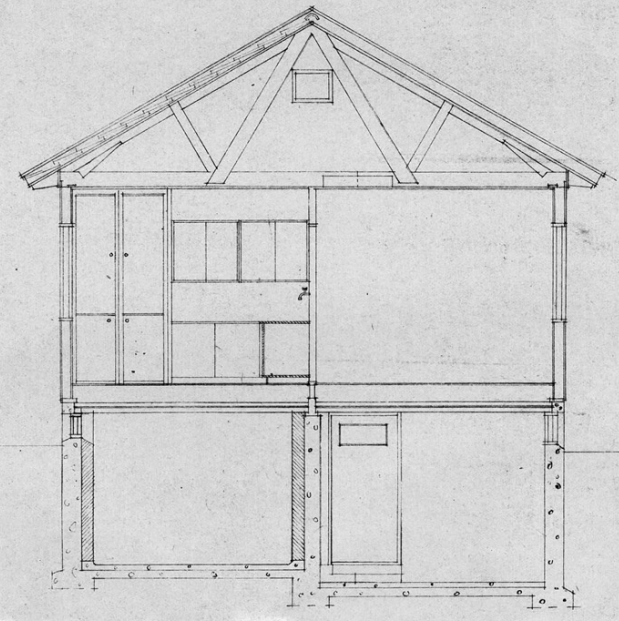
Tarkastettu ja vahvistettu
Oulun kaupungin Maistraatissa
14.11. - kunn. 24 päivänä 1914
Yrjö Vuolteen. 7.

Tarkastettu ja vahvistettu
Oulun kaupungin Maistraatissa
14.11. - kunn. 24 päivänä 1914
Yrjö Vuolteen.
11.11.1914
Teo Salmi 10.

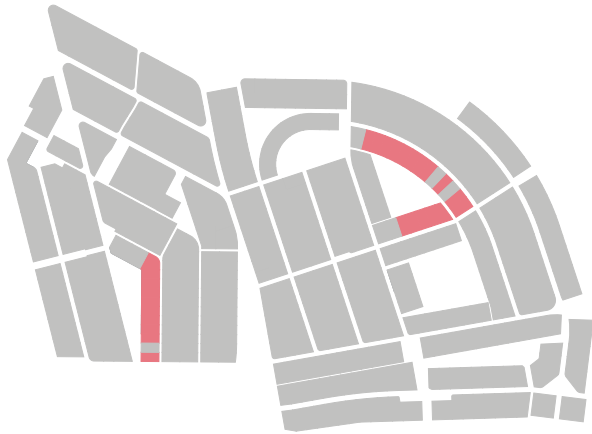
PUUTALO OSAKEYHTIÖ

PUUTALO OSAKEYHTIÖ

SUURE: 150	TYYPPI: Oulu METSÄKOTO 52 BUS	TARKASTI: 74	PIRUSTUS: No 4765 A 30/11/43	PIRUSTUS:	PIRUSTUS:
				B	C
				4	1
				PIIRI:	PIIRI:
				54	4

5.1.3 PUUTALO OSAKEYHTIÖN METSÄKOTO

1930-luvulla aloitettu teollisten tyypitalojen tuotanto eteni harppauksin vasta talvisodan jälkeen puolustusvoimien tilatessa huomattavan määrän parakkeja tilapäistä majoitusta varten. Tätä tilausta hoitaessaan puunjalostusteollisuus sai tuntumaa sarjatyöhön sekä toimitusten hoitamiseen samanaikaisesti yhtenäisten suunnitelmien mukaan. Vuoden 1940 keväällä 21 puunjalostusteollisuuden yritystä perusti Puutalo Oy:n. Yhtiön tarkoituksena oli tehostaa valmiiden puurakennusten ja rakennusten osien teollista valmistusta ja markkinointia. Yhtiön ensimmäinen tehtävä oli organisoida Ruotsin lahjatalojen pystyttäminen. Ruotsalaisten talotehtaiden kanssa tehtiin paljon yhteistyötä. Arkkitehdit Jorma Järvi ja Erik Lindroos suunnittelivat ensimmäisen Puutalo Oy:n tehdasvalmisteisten puutalojen tyyppisarjan, joista suosituimmiksi malleiksi tulivat yksikerroksiset Rauhakoto ja Metsäkoto. Metsäkodon piirustukset on allekirjoittanut Jorma Järvi. Puutalo Oy:ssä suunniteltiin 1940-luvulla yli 1000 erilaista talotyyppiä. (Kummala, 2005, 19; Saarikangas, 1993, 250–253 ja Helamaa, 1983, 76).

Kuva 119. Metsäkoto-talotyyppi on edelleen hyvin tunnistettavissa. Ainoa laajennus on avokuistin muuttaminen umpinaiseksi.

Metsäkoto-talotyyppi on yksi Karjasillan yleisimmistä, sitä on 26 kappaletta. Rakennukset sijoittuvat Raatteentien, Rehulantien ja Routuntien varteen. Pääosa niistä on rakennettu vuosien 1945 – 49 välillä, Raatteentien viimeiset talot 50-luvun puolella.

Talotyyppi

Metsäkoto on pieni yksikerroksinen ja -horminen tyypitalo, jossa on kaksi huonetta ja keittiö. Huoneistoalaa on 52 neliötä. Sisäänkäynti on rakennuksen kulmassa sisennettynä. Tuulikaappi ja eteinen muodostavat käytävän, josta on yhteys olohuoneeseen, keittiöön ja wc:hen. Makuuhuoneeseen kuljetaan joko olohuoneen tai keittiön kautta. Kellariin on ulkoa erillinen porras. Ullakko on matala. Kattoristikoiden väliin ei jää käyttötilaa.

Julkisivuverhoukseksi piirustuksiin on merkitty pystyrimalaudoitus ja katemateriaaliksi tiilikate. Rakennuksen ikkunat ovat kaksi- ja kolmijakoisia. Kellariin ja ullakolle on myös pieniä ikkunoita.

Rakennus on tehty esivalmisteisista elementeistä. Elementit tehtiin puu-
talotehtailla, joita Suomessa oli yli 20 (Saarikangas, 1993, 250).

Säilyneisyys

Metsäkodon pieni talotyyppi kuuluu niihin Karjasillan talotyyppisiin, jotka ovat muuttuneet melko paljon vuosikymmenten saatossa. Asuintilojen laajennustapoja on kaksi: korottaminen ja laajennussiiven rakentami-

Kuva 120. 1950-luvun laajennus on muuttanut rakennuksen hahmoa, mutta jälleerakennuskauden tyyli on säilynyt.

Kuva 121. Laajennusten myötä rakennus edustaa enemmän nykyarkkitehtuuria kuin jälleerakennuskautta.

nen. Kaikista tyyppisiin laajennus on kuitenkin avokuistin rakentaminen umpinaiseksi. Muutos on tehty pian rakentamisen jälkeen, ja kuistien detaljit ovat jälleerakennuskaudelle tyyppisiä. Yhtään avokuistia ei ole säilynyt. Myös rakennusten korottamiset on tehty pääosin 1950-luvulla. Korotetuista ja yleensä myös levennetyistä rakennuksista on vaikea nähdä enää alkuperäistä talotyyppiä, mutta jälleerakennuskauden tyyli on niissä säilynyt. Siipilaajennukset on tehty tyyppillisesti vuoden 1980 asemakaavan voimaantulon jälkeen. Raatteentiellä on enemmän siipilaajennuksia, kun taas Routuntiellä monia rakennuksia on korotettu.

Yleisin verhoustapa on vaakapaneeli. Myös pystypanelointia on käytetty muutamassa rakennuksessa, samoin kenttäläudoitusta. Alkuperäispiirustuksissa verhoukset on pystysuuntainen ja kerrosten välillä päädyssä on kapea lista. Tällaisia verhouksia ei rakennuksista enää juuri löydy. Alkuperäisiä ikkunoita on säilynyt vain muutamassa rakennuksessa, mutta ikkunajako sen sijaan on säilynyt hyvin. Ikkunoissa on alun perinkin ollut kapea tuuletusikkuna toisella sivulla, minkä takia ikkunatyyppi on säilynyt paremmin kuin tyyppi, jossa on kaksi yhtä leveää ikkuna-aukkoa.

Metsäkoto-talotyyppien yhteydessä on säilynyt harvinaisen paljon alkuperäisiä piharakennuksia, yhteensä 23 tontilla. Monissa piharakennuksissa on alkuaan ollut hellahuoneita. Suurimmalla osalla tonteista on useampia piharakennuksia.

5.1.4 SOSIAALIMINISTERIÖN TALOTYYPIT

Sosiaaliministeriön suunnittelema talotyyppiä löytyy eri puolelta Suomea. Ministeriö oli Suomessa edelläkävijä asutuskeskuksiin tarkoitettujen tyyppipiirustusten suunnittelijana ja levittäjänä. Ensimmäiset Elias ja Martti Paalasen suunnittelema tyyppipiirustuskokoelma oli julkaistu jo 1920-luvulla. Vuonna 1939 sekä sosiaaliministeriö että maatalousministeriö järjestivät omakotitalojen tyyppipiirustuskilpailun. Arkkitehdeille suunnatun sosiaaliministeriön kilpailuun tuli 44 ehdotusta ja sen voitti arkkitehti Kaj Englund. Kilpailun pohjalta sosiaaliministeriö julkaisi vuonna 1941 sarjan omakotityyppejä. Vuonna 1943 Englund suunnitteli sosiaaliministeriölle vielä uuden tyyppipiirustussarjan. Hän työskenteli ministeriössä vuodesta 1939 vuoteen 1945. (Helamaa, 1983, 78; Kummala, 2005, 20 ja Saarikangas, 1993, 241 ja 260).

Kuva 122. Raateentietä vuonna 2014. Mittakaava kadulla on säilynyt ennallaan, vaikka julkisivuissa onkin tapahtunut muutoksia.

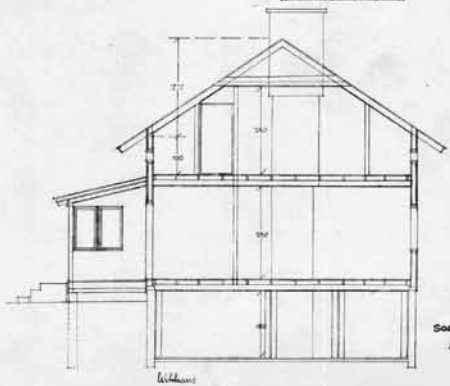
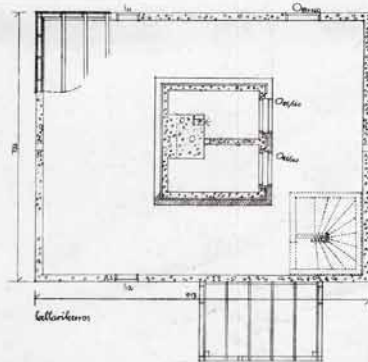
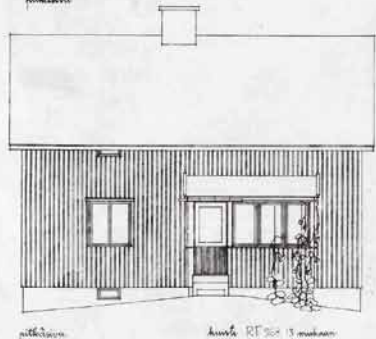
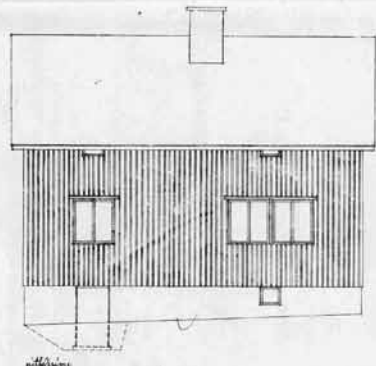
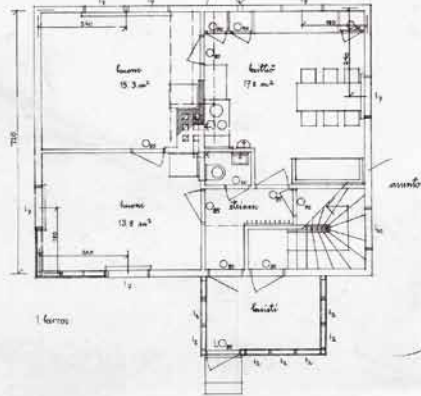
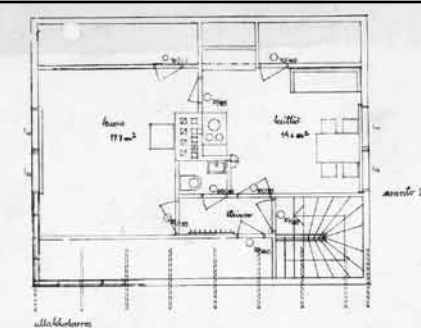
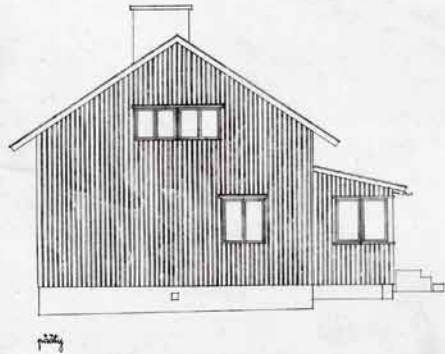
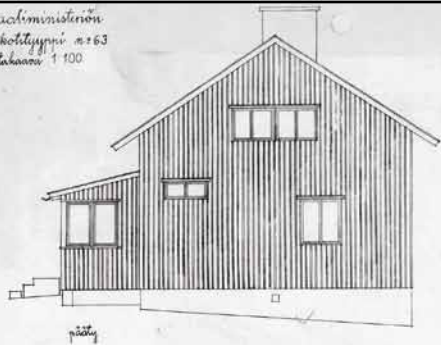

Kuva 123. Metsäkoto-talotyyppiä Raateentiellä vuonna 1950. Rakennukset saattoivat olla pitkään maalaamattomia. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uno Laukan kokoelma)

Sosiaaliministeriön kautta hoidettiin myös asuntojen lainoja. Lainaehtoissa määriteltiin asuntojen pinta-alat. Vuodesta 1944 lähtien sosiaaliministeriön lainoittamiin taloihin ei säästäväisyysyistä saanut tehdä saunoja eikä pesutupia. Kellari sai olla enintään 2,20 metriä korkea eikä ikkunapinta-ala saanut olla kohtuuttoman suuri. (Arkkitehtuurimuseo, Sosiaaliministeriö).

Karjasillalta löytyy neljä sosiaaliministeriön suunnittelemaa talotyyppiä; omakotityyppi 63 ja 69 sekä lisäksi kaksi tyyppiä, jotka todennäköisesti ovat sosiaaliministeriön suunnittelemaa. Toisen tyyppin rakennuslupapii-

rustuksissa ei ole mitään mainintaa talotyypistä tai suunnittelijasta, mutta Allaksen ja Kettusen Karjasilta-tutkimuksessa tyyppi nimetään sosiaaliministeriön talotyyppiksi (Allas & Kettunen, 1975, liite 1). Toisen talotyypin piirustukset ovat selvästi saman piirtäjän kädenjälkeä. Piirustuksissa lukee "tyyppi 3A", mutta mainintaa tekijästä ei ole. Ville Tervaojan tutkielmassa talotyyppijä kutsutaan Sosiaaliministeriön suuremmaksi talotyyppiksi ja Sosiaaliministeriön tyyppi A3:seksi (Tervaoja, 2003, liite 1), jonka mukaan tyytit tässäkin on nimetty, tosin jälkimmäinen 3A:ksi, ei A3:seksi. Sosiaaliministeriön tyyppiä 69 on Karjasillalla vain yksi rakennus, joten tyyppiä ei esitellä tässä raportissa tarkemmin.

5.1.4.1 OMAKOTITYYPPI NRO 63

Sosiaaliministeriön talotyyppi nro 63 on suunnitellut arkkitehti Kaj Englund. Piirustuksista löytyy sekä ministeriön leima että Englundin allekirjoitus. Ohessa olevat piirustukset on päivätty vuodelle 1945.

Talotyyppiä on Karjasillalla 31 kappaletta Kollaantien ja Routuntien varrella yhtenäisinä kokonaisuuksina. Routuntien rakennukset on rakennettu vuodesta 1945 alkaen vuosikymmenen loppuun mennessä, kun taas Kollaantien rakennukset on rakennettu vähän myöhemmin 1940- ja 50-lukujen vaihteessa. Tontit on kaavoitettu Karjasillan kaava-alueen laajennuksessa vuonna 1945.

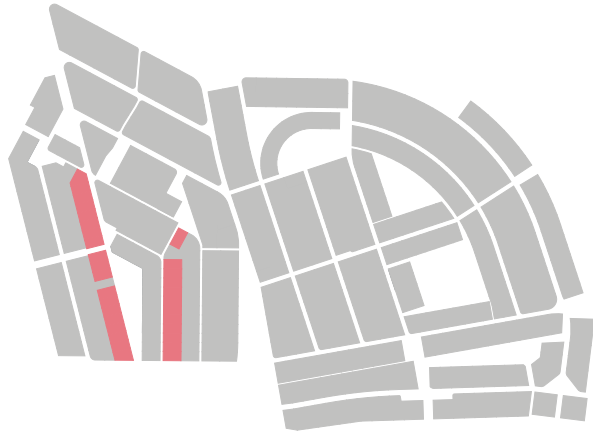
Talotyyppi

Iso talotyyppi on alkuaan suunniteltu kahden asunnon taloksi, jossa alakerrassa on kaksi huonetta ja keittiö ja yläkerrassa yksi huone ja keittiö. Talon pohjaratkaisu perustuu yhden hormin malliin, jonka ympärille asuinhuoneet sijoittuvat. Rakennuksen pitkällä sivulla olevalta lasikuistilta on oma ovensa ensimmäisen kerroksen eteiseen ja toinen ovi suoraan yläkerran portaikkoon. Eteisestä on yhteys alakerran toiseen huoneeseen sekä suureen keittiöön ja wc:hen. Huoneistossa pääsee kiertämään ympäri: toiseen huoneeseen on käynti sekä keittiöstä että kamarista. Ulakkokerroksen asunto on varustettu omalla keittiöllä ja wc:llä. Kellarissa ei ole muuta kuin talouskellarit ja varastotilaa. Saunaa ei ole, sosiaaliministeriön lainaehdot kielsivät sen rakentamisen.

Julkisivuverhouksena piirustuksiin on merkitty pystyrimalaudoitus. Ikkunat ovat kaksijakoisia, ja toiseen alakerran huoneista ja yläkerran molempiin päätyihin on sijoitettu kaksi ikkunaa vierekkäin. Lasikuistilla on oma erillinen, loiva katonsa.

Säilyneisyys

Sosiaaliministeriön talotyyppi 63 on alkuaan kahden asunnon talo, joten se on melko suuri talotyyppi. Tämä on taustalla tyypin hyvään säilymiseen Karjasillalla. Isoja laajennuksia ei ole kuin muutamassa rakennuksessa. Tyypillisiä muutoksia ovat kuistin muuttaminen harjakattoiseksi, avokuistin lisääminen umpikuistin viereen ja sisäänkäynnin muuttaminen kuistin

Kuva 124. Jälleenrakennuskauden piirteitä on säilynyt paljon, mm. vanha kuisti ja alkuperäiset ikkunat.

Kuva 125. Laajennusten myötä rakennuksen hahmo on muuttanut.

Kuva 126. Laajennus ja kenttälaudoitus muuttavat rakennuksen ilmettä.

toiselle sivulle. Muutamissa tapauksissa kuistia on jatkettu koko pitkän julkisivun matkalla. Monien kuistien detaljit edustavat 1960–70 –luvun arkkitehtuuria.

Alkuperäisten piirustusten mukainen pystyrimaverhous löytyy kahdesta rakennuksesta. Tavallisin verhous, niin tässä talotyypissä kuin Karjasillalla yleensäkin, on vaakapaneeli. Lisäksi on pystypaneloituja, vinovuorilaudoitettuja ja rapattuja rakennuksia sekä myöhempiä tyylejä edustavia pystylomalaudoituksia ja kenttälaudoituksia. Alkuperäisiä ikkunoita on säilynyt seitsemässä rakennuksessa. Yli puolessa rakennuksista ikkunajako on säilynyt. Kollaantiella rakennukset on tehty oheisten piirustusten peilikuvana.

Rakennuksessa ei alkuaan ollut sisällä pesutiloja. Sauna rakennettiin piharakennukseen. Vanha piharakennus on säilynyt lähes kaikilla tonteilla, ja erityisesti Routuntiellä on säilynyt paljon vanhoja pihasaunoja.

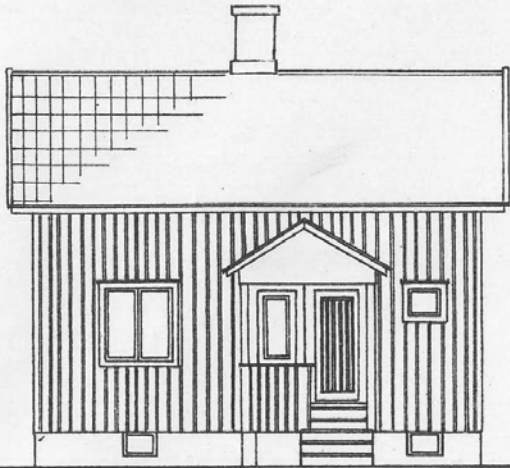

Kuva 127. Monessa rakennuksessa kuistin detaljit ovat 1960–70-luvuilta.

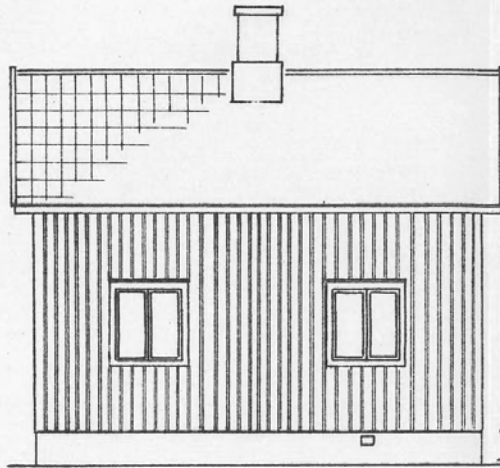

Kuva 128. Talotyyppi on helposti tunnistettavissa, vaikka julkisivu on pinnoitettu asbestisementtilevyillä.

Piirustus asuin- ja talousrakennusta varten Karjasillan kaup.osassa korttelissa 12 fontilla

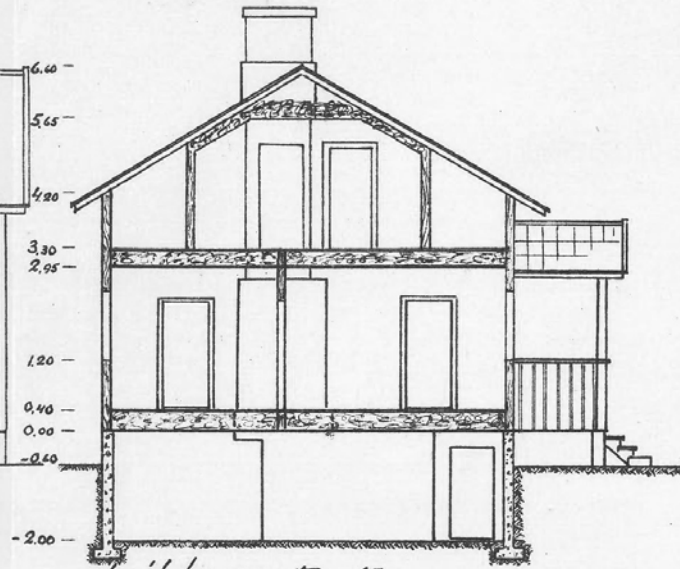

Pihasisi

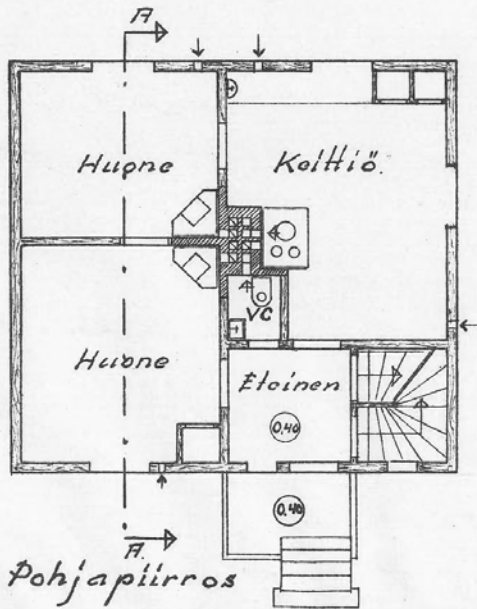
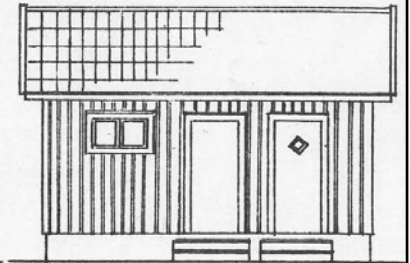
Katusi

1:100

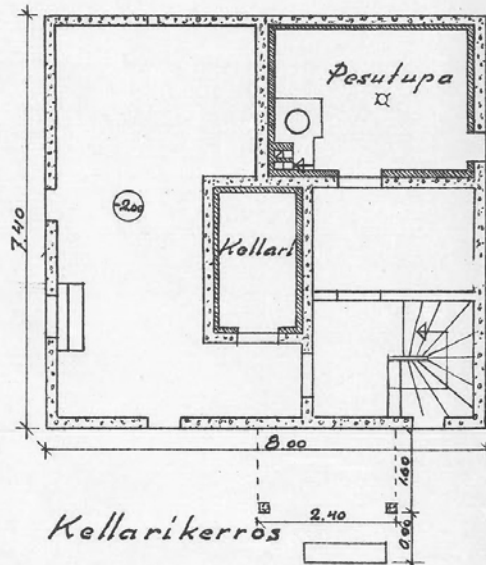

Leikkaus 17-17.

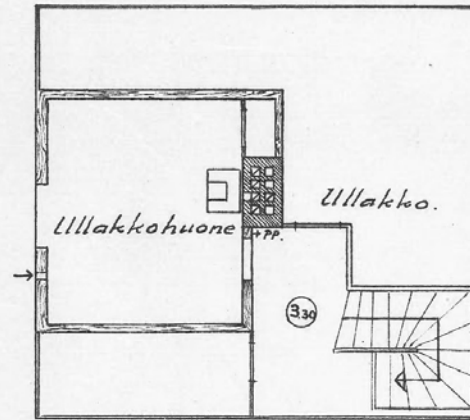
Talousrakennus.

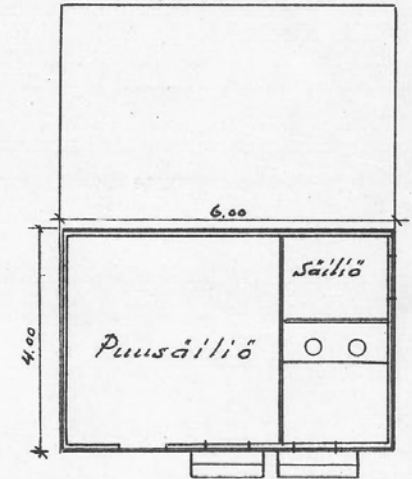
Pohjapiirros

Kellarikerros

Ullakkokerros

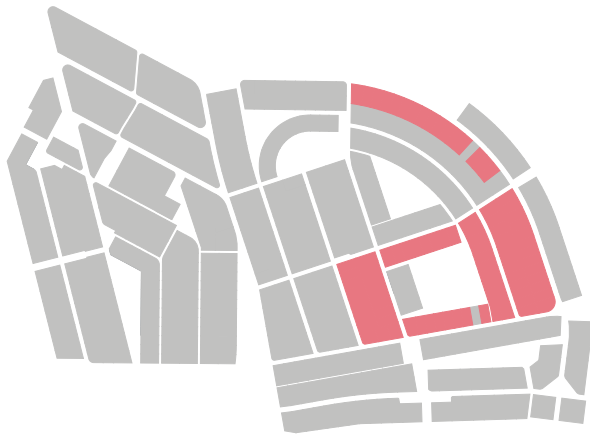

Tarkastettu ja vahvistettu
Oulun kaupungin Maistraatissa
lokakuun 12 päivänä 1945
Viran puolesta:

Tod. Smlt

W. - E. L. H. v. t.

5.1.4.2 SOSIAALIMINISTERIÖN SUUREMPI TALOTYYPPI

Sosiaaliministeriön suurempi talotyyppi on Karjasillan yleisin talotyyppi, sitä löytyy Kaukovainionkadulta, Raatteentieltä, Raivaajantieltä, Artturintieltä, Rehulantieltä ja Karjaportintieltä. Yhteensä talotyypin rakennuksia on 88 kappaletta. Pääosa rakennuksista on rakennettu heti kaavan valmistuttua vuonna 1945. Lähdekirjallisuuden mukaan kyseessä on sosiaaliministeriön suunnittelema talotyyppi. Täyttä varmuutta ei kuitenkaan ole, sillä piirustuksissa ei ole merkintää suunnittelijasta. Kaikki lupapiirustukset ovat kopioita samasta piirustuksesta, vain kortteli- ja tonttinumero vaihtelee.

Talotyyppi

Rakennuksessa on kolme huonetta ja keittiö. Pohjaratkaisu perustuu yhteen hormiin, jonka ympärillä kaikki huoneet ovat. Rakennuksen sisäänkäynti on pihan puolella. Avokuistilta käydään eteiseen. Eteisestä on yhteys keittiöön, alakerran suurempaan huoneeseen, wc:hen sekä porras ullakolle ja kellariin. Toiseen alakerran huoneesta kuljetaan keittiön tai ison huoneen kautta. Ullakolla on pieni aulatila ja yksi huone sekä kylmää ullakkotilaa. Kellariin sijoittuvat pesutupa, talouskellari ja varastotilaa.

Rakennus on pohjaltaan lähes neliön muotoinen. Julkisivumateriaaliksi piirustuksiin on merkitty pystyrimalaudoitus. Rakennuksessa on harjakatto ja ikkunat ovat kaksijakoiset, kuten yleisesti jälleenrakennuskauden tyyppitaloissa. Kuistin puolella on kolme ikkunaa ja kadun puolella symmetrisesti kaksi. Rakennuksessa ei ole pieniä ullakkoikkunoita ollenkaan.

Säilyneisyys

Sosiaaliministeriön suuremman talotyypin edustajat ovat Karjasillalla kokeneet monia muutoksia, eikä alkuperäisessä asussa olevia rakennuksia juuri löydy. Pienin ja tyypillisin laajennus on ollut umpikuistin rakentaminen alkuperäisen avokuistin tilalle. Kuistilaajennuksia on monelta vuosikymmeneltä; 1950-luvulta on kylmiä lasikuisteja, 1980-luvulta eteenpäin suurempia eteistilojen laajennuksia. Kuistien päälle on rakennettu myös parvekkeita. Kolmannekseen rakennuksista on tehty iso laajennus, joko

Kuva 129. Rakennuksen hahmo on säilynyt lähes alkuperäispiirustusten mukaisena. Kuisti on rakennettu umpinaiseksi ja pihajulkisivussa on uusi ikkuna.

Kuvat 130-131. Vaikka rakennuksia on laajennettu paljonkin, ovat katujulkisivut säilyneet melko hyvin alkuperäisen talotyypin mukaisina. Pihan puolelta kuvan rakennuksen talotyyppiä ei enää tunnista.

siipirakennus tai vanhan rakennuksen hahmoa merkittävästi muuttavia lisäyksiä. Usein katujulkisivu on säilynyt hyvin, kun taas pihan puoli on kokenut suuren muodonmuutoksen.

Kahdessa kolmasosassa taloista on julkisivuverhouksena vaakapanelointi. Alkuperäispiirustusten mukainen pystyrimalaudoitus löytyy kymmenestä rakennuksesta. 1980–90-lukuja edustava pystylomalaudoitus on käytetty samoin noin kymmenessä rakennuksessa. Lisäksi yksittäisissä rakennuksissa on verhouksena pystypaneeli, asbestisementtilevy, kenttälaudoitus, vinovuorilaudoitus tai rappaus.

Vain kuudessa rakennuksessa on säilynyt alkuperäiset ikkunat. Ikkunoiden muutoksissa näkyy alueellisia eroja; ikkunajako on muuttunut esi-

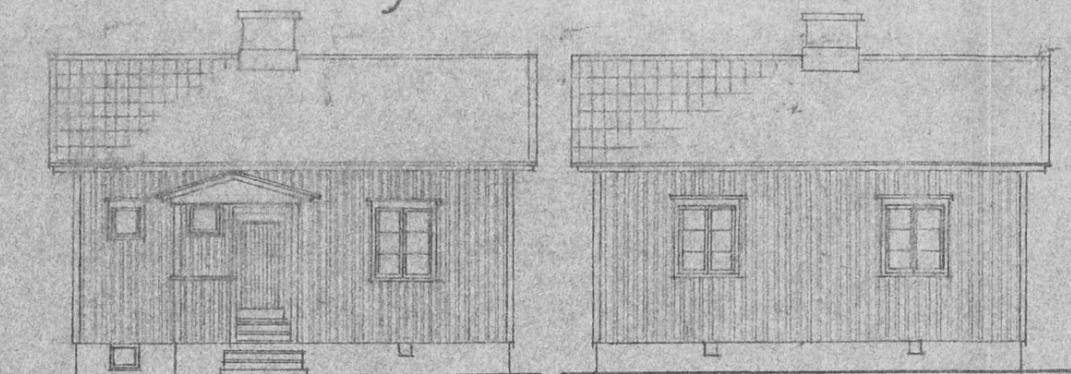
merkiksi Artturintiellä, kun taas Kaukovainionkadulla perinteinen ikkunamalli on säilynyt useammassa rakennuksessa.

Alkuperäisiä piharakennuksia on säilynyt tonteilla parikymmentä. Säilyneet piharakennukset eivät ole alkuperäispiirustusten yhteydessä olevia liiteri-huusseja, vaan isompia autotalli- tai hellahuonerakennuksia. Kaukovainionkadun varressa on useita 1980-luvulta peräisin olevia Oulun kaupungin suunnitteleimia piharakennuksia tyyppiä E. Lähes kaikilla tonteilla on jokin piharakennus. Suurin osa niistä on rakennettu 1990-luvulta lähtien.

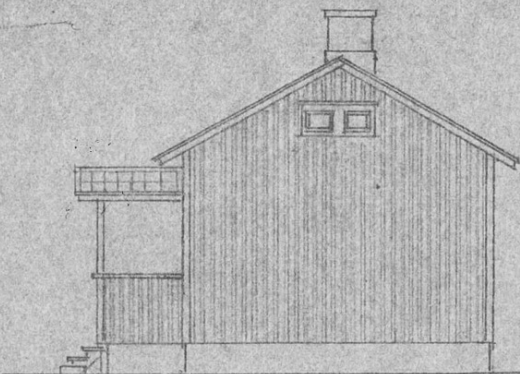
Kuvat 132-133. Alkuperäinen avokuisti ja lasikuisti 1950-luvulta. Lähes kaikki avokuistit on korvattu pienemmällä tai suuremmalla umpikuistilla.

Piirustus asuin- ja talousrakennusta varten Karjasillan kaup. osassa korttelissa 12 tontilla 14

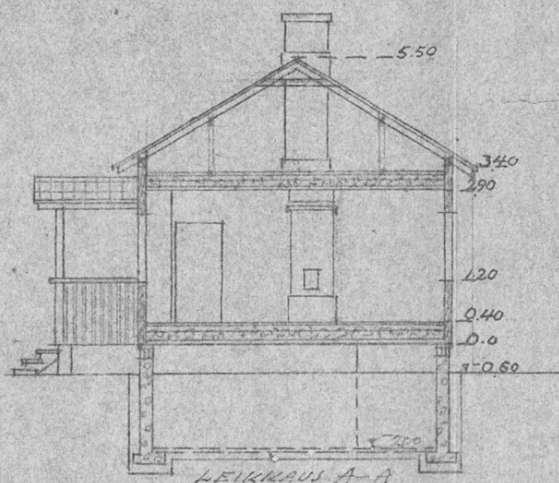

PIHASIVU

SIVUTIELLE

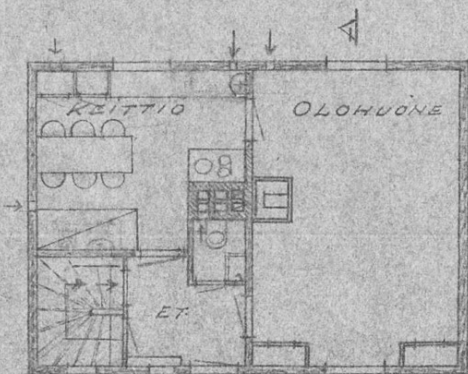
PÄÄTY

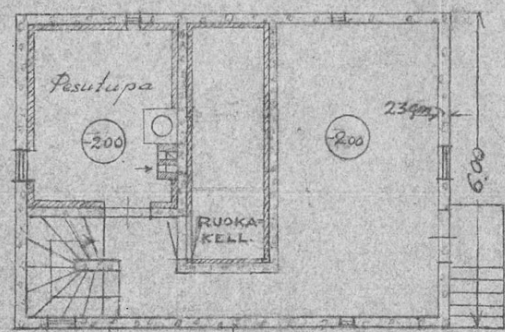
LEIKKAUS A-A

Tarkastettu ja vahvistettu
Oulun kaupungin Maistraat
lokakuun 12 päivänä 1945
Ylitarkastaja

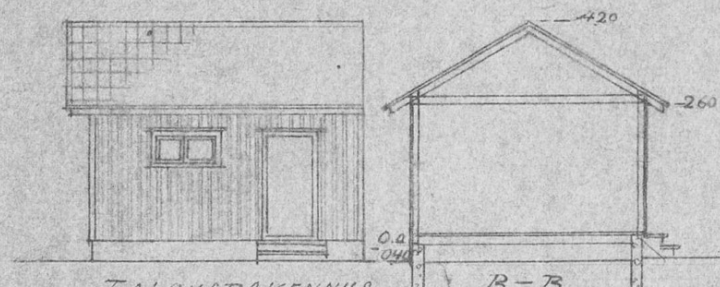
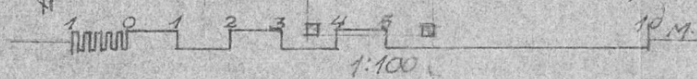
30:- Eralin Hennig
v.t.

POHJAPIIRROS

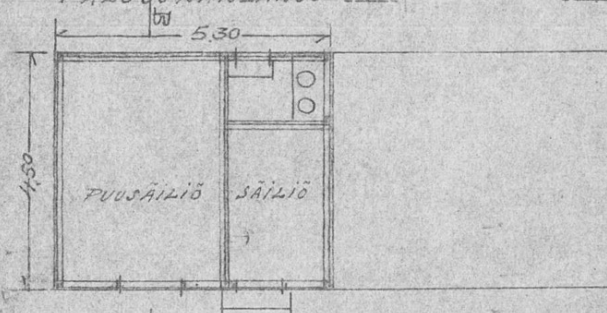

KELLARINPOHJA

TALOUSRAKENNUS

B-B

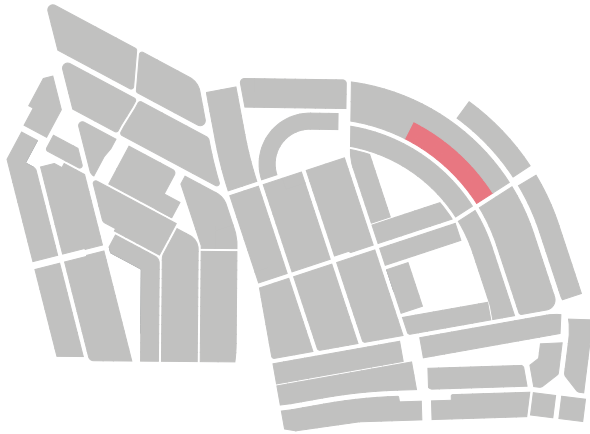
5.30

1.50

PUUSÄILIÖ

SÄILIÖ

5.1.4.3 SOSIAALIMINISTERIÖN TYYPPI 3A

Talotyypin piirustuksissa ei ole mainintaa suunnittelijasta, vain merkin­tä ”tyyppi 3A”. Karjasillasta tehdyissä aiemmissa tutkimuksissa talotyypin suunnittelijaksi on mainittu sosiaaliministeriö.

Talotyyppiä on Karjasillalla Raatteentien varressa, yhteensä 10 rakennus­ta. Tyyppin 3A rakennukset on Karjasillalle rakennettu heti sotien jälkeen vuosina 1945 – 46.

Talotyyppi

Tyyppi 3A on pienin Karjasillan talotyypeistä. Rakennuksessa on yksi huone ja keittiö, ja sen huoneistoala on alle 50 m². Tyyppitalon pohja perustuu perinteiseen yhden hormin ratkaisuun. Huoneistoon tullaan avo­kuistin kautta eteiseen, josta on portaat ullakolle ja kellariin. Eteisestä on yhteys olohuoneeseen ja keittiöön. Wc on hormin vieressä. Varsinaisia makuuhuoneita ei ole. Kellarissa on pesutupa, ruokakellari sekä varasto­tilaa, ullakolla ei ole asuintiloja.

Julkisivuverhoukseksi piirustuksiin on merkitty pystyrimaverhous ja ka­temateriaaliksi tiili. Ikkunat ovat jälleenrakennuskaudelle epätyypillisesti kuusiruutuiset. Ullakolla rakennuksen päädystä on pienet ikkunat.

Säilyneisyys

Tyyppin 3A rakennuksista alkuperäisessä asussa olevia rakennuksia ei enää löydy. Yhden huoneen ja keittiön taloissa laajennustarve on ollut ilmeinen. Laajennuksia on tehty heti 1950-luvulta lähtien, jolloin raken­nuksia on korotettu ja levennetty. 1950-luvulla laajennetut talot vaikut­tavat edelleen jälleenrakennuskauden rakennuksilta, vaikka talotyyppiä ei enää voi tunnistaa. Ainakin neljä rakennusta on korotettu heti 1950-lu­vulla. 1960-luvulta lähtien taloihin on rakennettu laajennussiipiä pihan puolelle. 2000-luvulla rakennuksia on laajennettu sekä korottamalla että asuinsiipiä rakentamalla.

Kuva 134. Päärakennus on säilynyt yksikerroksisena, laajennus on tehty siipeen pihan puolelle.

Piirustusten mukaista pystyrimaverhousta talotyyppin rakennuksista ei enää löydy. Kaikissa rakennuksissa on vaakapanelointi, muutamissa ul-lakkokerros on pystypaneloitu. Julkisivuväreinä on käytetty mm. keltaista, harmaata ja sinistä. Talotyyppissä on alkuaan ollut pienet kuusiruutuiset ikkunat. Alkuperäisiä ikkunoita ei ole säilynyt yhdessäkään rakennuksessa, perinteinen ikkunajako muutamassa. Muutamassa rakennuksessa on jälleenrakennuskaudelle tyyppisiä kaksiruutuisia ikkunoita.

Alkuperäisiä piharakennuksia löytyy kaksi, mutta ne eivät ole lupakuvien yhteydessä olevien piirustusten mukaisia liiteteitä.

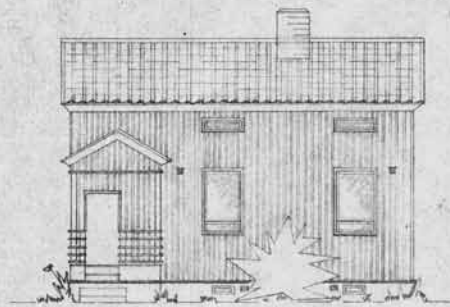
Kuva 135. 1950-luvulla laajennettu rakennus edustaa jälleenrakennuskautta, muttei enää talotyyppiä 3A

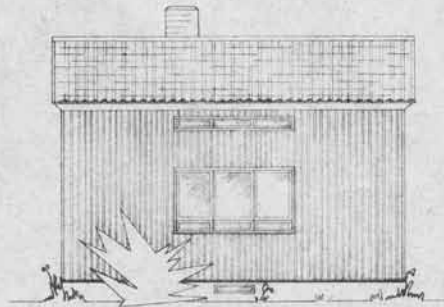
Kuva 136. 1950- ja 90-luvulla laajennetussa rakennuksessa on piirteitä sekä jälleenrakennuskauden että 90-luvun arkkitehtuurista.

Kuva 137. Raatteentien varressa on Metsäkoto-talotyyppiä, sosiaaliministeriön 3A-tyyppiä ja asevelitaloja.

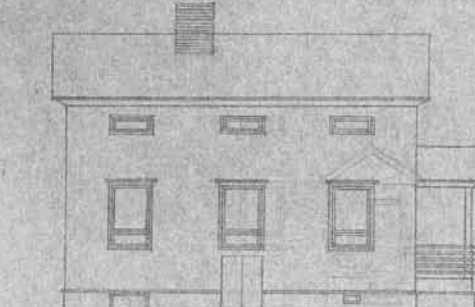

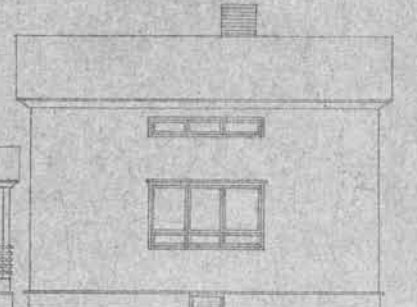
DIHASIVU

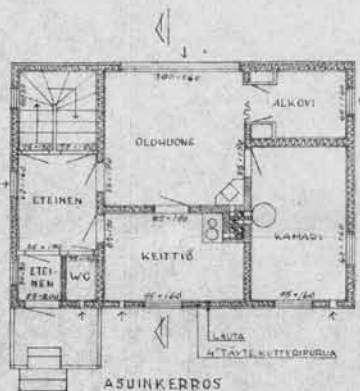
TAKASIVU

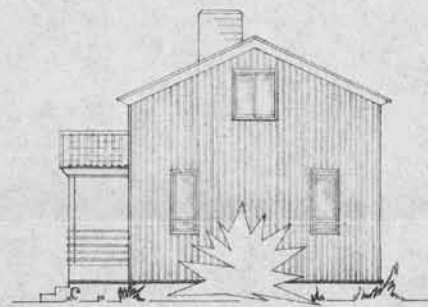
RIHASIVU

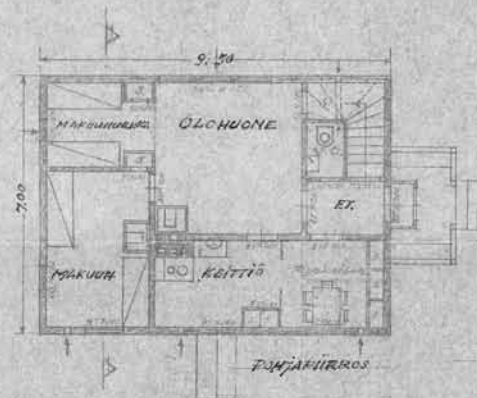
KATUISIVU

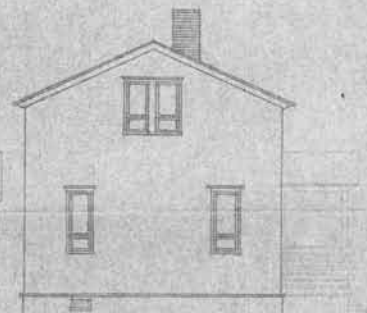
ASUINKERROS

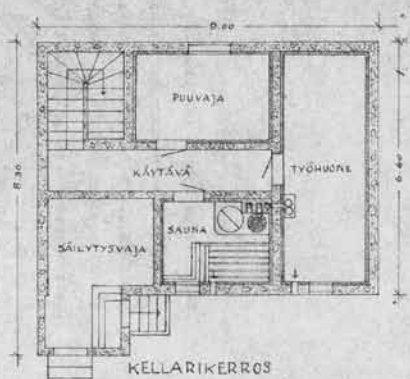
KATUPÄÄTY

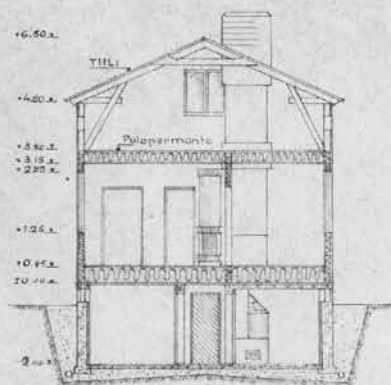
PUNJÄHKKÖS

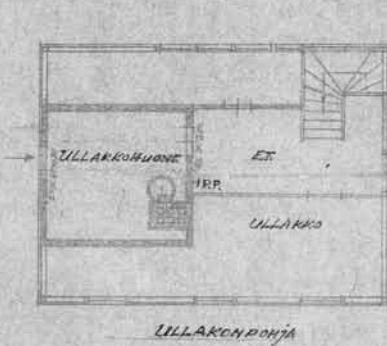
PÄÄTY

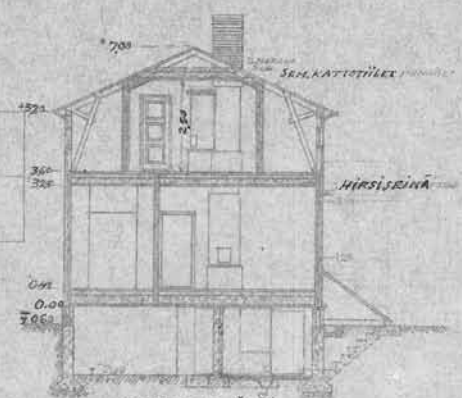
KELLARIKERROS

LEIKKAUS

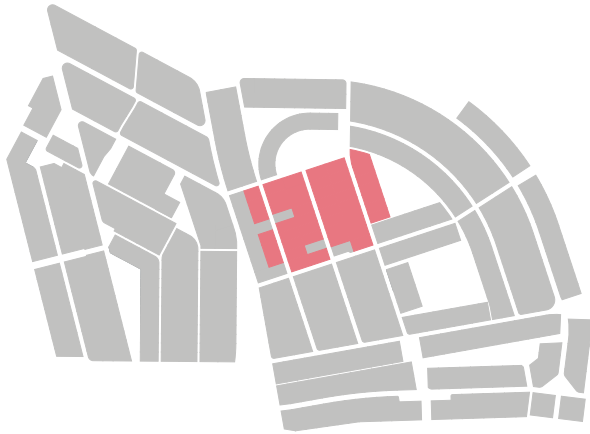
ULLAKONPÖYÄ

LEIKKAUS A-A

5.1.5 ELIAS PAALASEN OULUN TYYPPI III

Karjasillan ytimestä Artturintieltä, Raivaajankadulta ja Taipaleentieltä löytyy tyypitalo, jonka piirustukset edustavat 1920-luvun klassismia. Tyypitalon suunnittelija on helsinkiläinen arkkitehti Elias Paalanen. Paalanen suunnitteli 1920-luvulla Suomen ensimmäiset tyypitalot. Sosiaaliministeriön julkaisi tyypitalokokoelman vuonna 1922 ja teosta levitettiin koko maahan. (Arkkitehtuurimuseo, Elias Paalanen). Karjasillan alueelta löytyy kahta erilaista versiota Paalasan 1920-luvun klassismia henkivästä tyypistä; toisessa sisäänkäynti on rakennuksen päädyssä ja toisessa pitkällä sivulla. Paalasan tyypitaloja rakennettiin ennen sotia myös Tuiraan, mutta siellä niitä ei ole säilynyt. Tyypitalo ei siis ole varsinainen jälleenrakennuskauden tyypitalo, vaan tyyliltään edustaa aiempaa aikakautta.

Paalasan tyypitalot muodostavat Karjasillan keskelle oman ehjän kokonaisuuden. Joukossa on vain yksi muu talotyyppi ja kaksi uudisrakennusta, jotka ulkoiselta hahmoltaan mukailevat Paalasan talotyyppiä. Rakennuksia on 46 kappaletta. Pääosa niistä on rakennettu heti asema-kaavan valmistuttua vuosina 1945–47.

Talotyyppi

E. Paalasan tyyppi III:ssa on kolme huonetta ja keittiö. Talotyyppistä on kaksi versiota, jotka eroavat sisäänkäynnin sijoitukseltaan. Toisessa versiossa kuisti on talon päädyssä, toisessa pitkällä sivulla. Eteisestä on suora yhteys keittiöön ja olohuoneeseen, ja olohuoneesta käynti rakennuksen makuuhuoneisiin. Yläkertaan nouseaan eteisestä, myös wc on sijoitettu eteiseen. Versiossa, jossa sisäänkäynti on päädyssä, kellariin kuljetaan ulkokautta, kun toisessa versiossa on käynti sekä sisä- että ulkokautta. Sauna-, säilytys- ja työtilat sijoittuvat kellariin.

Julkisivuverhoukseksi on piirustuksiin merkitty pystyrimalautoitus. Räystään alapinta on laudoitettu viistosti. Rakennuksen ikkunat ovat pitkät ja korkeat. Alareunassa on välikarmi, jolloin alaruutu toimii tuuletusikkunana. Olohuoneessa on suuri kolmijakoinen ikkuna, joka alun perin on suunniteltu suuntautuvan pihalle päin, mutta Karjasillan kapeiden tonttien takia ne suuntautuvat melkein aina kohti naapuritaloa.

Kuva 138. Rakennus on säilynyt niin tyyliltään kuin materiaaleiltaan jälleenrakennuskauden ilmeessään.

Kuva 139. Paalasen talotyyppiä Artturintiellä talvella 2014.

Säilyneisyys

Paalasen talotyyppi on säilynyt melko hyvin Karjasillalla. Talotyyppi on edelleen hyvin tunnistettavissa. Lähes kaikkiin rakennuksiin on tehty jonkinlainen laajennus, mutta useimmiten kyse on vain alkuperäisen avokuistin muuttamisesta umpikuistiksi tai muusta pienestä lisäyksestä. Viidennekseen taloista on tehty massiivisempi asuutilojen laajennus. Rungon ulkopuolisia laajennuksia ei ole tehty kovin paljoa. Talotyyppi on selkeästi korkeampi kuin toiset talotyypit, joten ullakko on voitu ottaa hyötykäyttöön, eikä ulkopuolisia laajennuksia ole tarvittu.

Tavallisin julkisivuverhous on vaakapanelointi. Alkuperäisten piirustusten mukainen pystyrimaverhous on säilynyt myös monessa rakennuksessa. Perinteisiä verhoustapoja ovat myös terastirappaus ja siro pystypaneeli, joita on muutamissa rakennuksissa. Muutamassa rakennuksessa on jälleenrakennuskauden tyylille vieras kenttälaudoitus tai pystylomalaudoitus. Alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet viidessätoista rakennuksessa. Ikkunoiden jako on säilynyt hyvin, vaikka ikkunat onkin vaihdettu suurimmassa osassa rakennuksista. Myös räystään detaljit ovat useimmissa rakennuksissa säilyneet.

Alkuperäisiä piharakennuksia on säilynyt vain muutamalla tontilla. 1960-luvun tyyppiautotalleja on useampia.

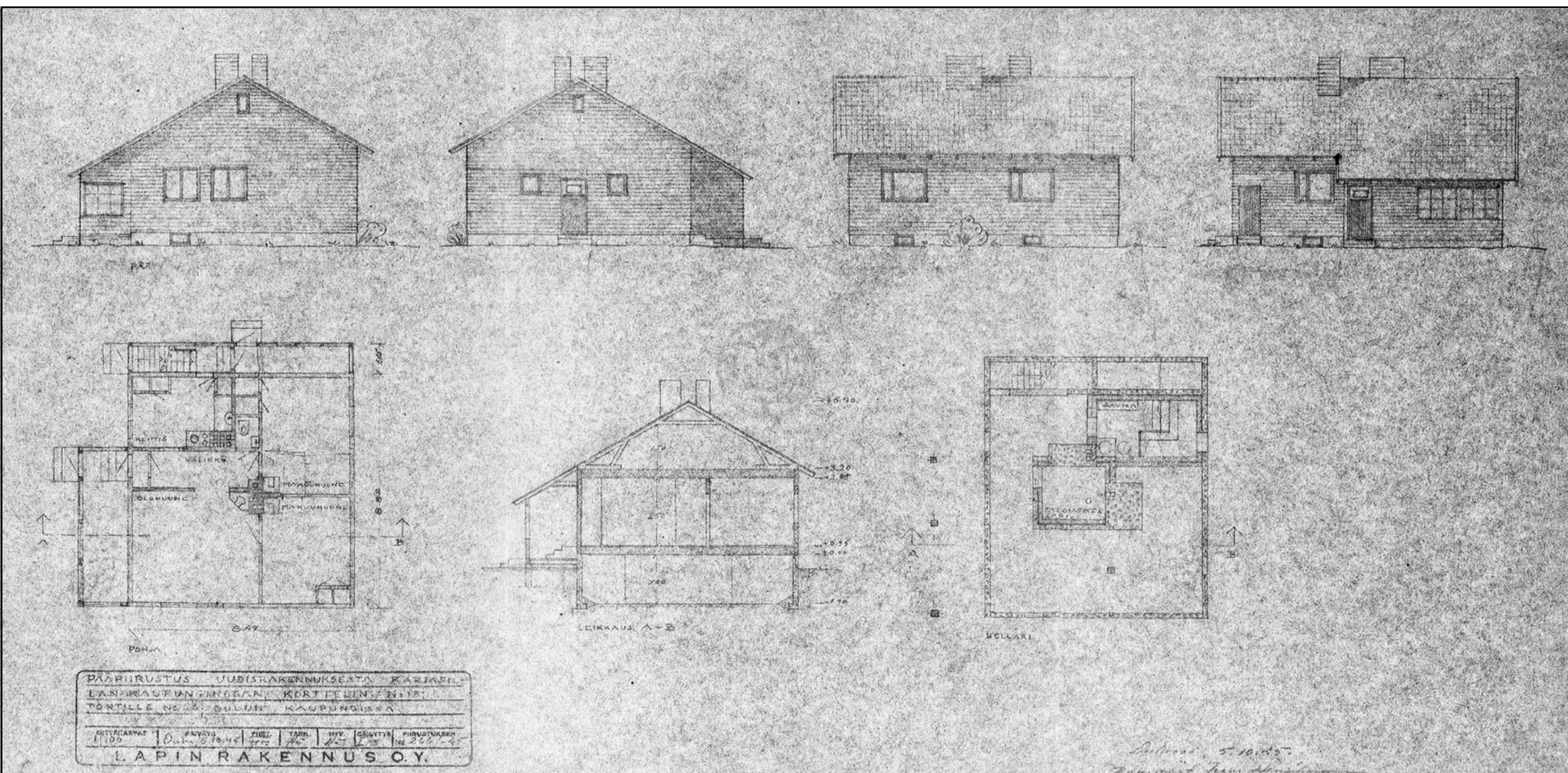
Kuvat 140-141. Paalasen talotyypissä laajennukset sijoittuvat yleensä pihan puolelle talon pätyyn. Kuvan rakennuksen laajennus on 1950-luvulta.

Kuva 142. Rakennuksen pintamateriaalit on uusittu jälleenrakennuskauden tyyli säilyttäen.

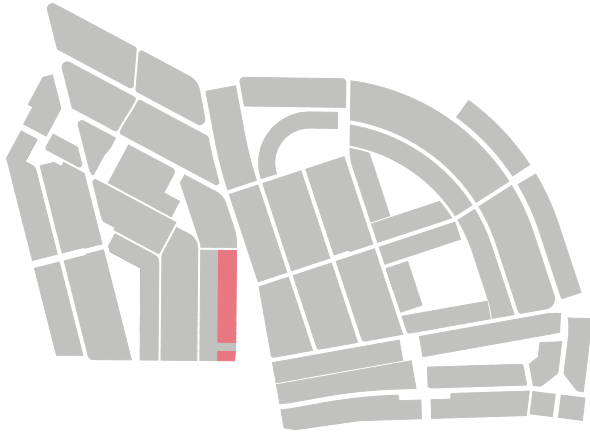
Kuva 143. Rakennuksen hahmo on säilynyt, mutta kenttälaudoitus ei edusta jälleenrakennuskauden tyyliä.

5.1.6 LAPIN RAKENNUS OY:N TALOTYYPIT

Lapin rakennus Oy oli rakennusliike, joka jälleenrakentamisen alkuvaiheessa oli toteuttamassa asuinrakennuksia, ja myöhemmin erityisesti julkisia rakennuksia (Soikkeli, haastattelu, 17.12.2014).

5.1.6.1 LAPIN RAKENNUS OY:N SUUREMPI TALOTYYPPI

Talotyypin suunnittelijasta ei ole tietoa. Suurin osa rakennuslupapiirustuksista on kopioita samasta piirustuksesta, jossa Lapin rakennus Oy:n nimiön lisäksi löytyy merkintä ”5.10.1945 rak.mest.” ja allekirjoitus, josta ei kuitenkaan saa selvää. Osa piirustuksista on mukaelmia talotyypin piirustuksista.

Lapin rakennus Oy:n suurempaa talotyyppiä löytyy Karjasillalta Nokelantien eteläpäästä. Rakennuksia on 11 kappaletta. Ne ovat kaupunkikuvallisesti näkyvällä paikalla Nokelantien varressa. Tyyppitalot on rakennettu Karjasillan kiihkeimpään rakentamisaikaan, vuosina 1946 ja -47.

Talotyyppi

Talotyypissä on kolme huonetta ja keittiö. Rakennuksen pihasivulla on suuri lasikuisti, josta tullaan tuulikaapin läpi rakennuksen keskellä olevaan kapeaan aulaan. Aulaan on käynti erilliseen keittiöön ja isoon olohuoneeseen sekä toiseen makuuhuoneeseen ja wc:hen. Toiseen makuuhuoneeseen kuljetaan olohuoneen kautta. Talossa on kaksi hormia, joista toinen on keittiön ja kellarin saunan käytössä ja toinen makuu- ja olohuoneiden uunien lämmittämistä varten. Rakennuksen kellariin kuljetaan joko suoraan keittiöstä tai erillisestä ulko-ovesta, jonka kautta pääsee myös kapeaan varastotilaan. Ullakkoportaisiin kuljetaan ulkokautta erillisestä ovesta. Ullakolla ei ole asuintiloja. Kellarissa on saunan lisäksi talouskellari sekä varasto.

Julkisivuverhoukseksi piirustuksiin on merkitty vinovuorilaudoitu. Ikkunat ovat kaksijakoisia joko kahdella samankokoisella ikkunalasilla tai sivuun jäävällä pienemmällä tuuletusikkunalla. Lasikuistin ikkunat ovat yhdeksänruutuiset. Sekä kellarissa että ullakolla on pienet ikkunat. Kuisti venyttää talon julkisivua tehden katosta epäsymmetrisen. Rakennuksen hahmo on leveä ja matala.

Säilyneisyys

Pieneksi talotyyppiä rakennukset ovat säilyneet melko hyvin. Suurimassa osassa rakennuksista ei ole mitään laajennuksia tai vain pieni avo-kuistilaajennus. Tyypillisin muutos on ollut sisäänkäynnin muuttaminen

Kuva 144. Rakennuksessa on säilynyt paljon jälleenrakennuskauden piirteitä. Kuiten muissakin talotyypin edustajissa, sisäänkäynti on muutettu ruutuikkunoiden viereltä rakennuksen sisänurkkaan, ja samaan yhteyteen on rakennettu terassi.

rakennuksen sisänurkkaan ja terassin rakentaminen samaan yhteyteen. Joissain tapauksissa terassi on myös katettu. Rakennusten harjakorkeus on säilynyt yhtenäisenä, vaikka joissain rakennuksissa ullakkotilat on muutettu asuinkäyttöön. Julkisivut ovat säilyneet pääosin hyvin. Pädysä oleva ovi ja pienet ikkunat on useissa rakennuksissa poistettu.

Vinovuorilaudoitus verhoustyyppinä on säilynyt puolessa rakennuksista. Vaakapaneeli on toinen yleinen verhoustapa. Alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet yhdessä rakennuksessa. Lähes kaikissa muissa ikkunajako on säilynyt, mutta ikkunat on vaihdettu.

Alkuperäinen piharakennus on säilynyt useammalla kuin joka toisella tontilla.

Kuva 145. Iso ullakkoikkuna kertoo ullakon käyttönotosta.

Kuvat 146-147. Pihan puolella oleva laajennus ei näy kadulle. Vuoden 1980 kaava mahdollisti rakennusten laajentamisen, mutta rajasi laajennukset pihan puolelle.

5.1.6.2 LAPIN RAKENNUS OY:N PIENEMPI TALOTYYPPI

Talotyypin suunnittelijasta ei ole muuta tietoa kuin epäselvä nimikirjoitus piirustusten alalaidassa ja merkintä ”5.10.1945 rak.ins.” Suurin osa rakennuslupapiirustuksista on kopioita samasta alkuperäispiirustuksesta. Muutamat piirustukset ovat muunnelmia talotyypistä.

Lapin rakennus Oy:n pienempää talotyyppiä on Karjasillalla 22 kappaletta Paimenpolun molemmin puolin. Talotyypin rakennukset on rakennettu vuosien 1945–48 välillä.

Talotyyppi

Lapin rakennus Oy:n pienempi talotyyppi on kahden huoneen ja keittiön asunto. Asuntoon tullaan sisään lasikuistin ja tuulikaapin kautta. Lasikuisti on hieman sisennettynä muusta julkisivupinnasta. Kuistin vasemmalla puolella on ilmeisesti portaat ullakolle, piirustuksiin tilaan ei ole merkitty mitään käyttötarkoitusta. Talotyypin pohja perustuu perinteiseen yhden hormin ratkaisuun, jossa huoneet sijoittuvat hormin ympärille. Pienestä eteistilasta on käynti suureen keittiöön sekä toiseen huoneeseen. Toiseen huoneeseen käynti on keittiöstä, eikä taloa pääse kiertämään ympäri huoneesta huoneeseen, kuten tavallisesti jälleenrakennuskauden taloissa. Ullakolla ei ole asuintiloja. Kellarin käyttötarkoitusta ei ole merkitty piirustuksiin.

Talotyypissä on vinovuorilaudoitus. Ikkunat ovat kaksi- ja kolmijakoisia. Kaksijakoisia ikkunoita on kahta eri leveyttä. Kellarissa ja ullakolla on pieniä ikkunoita.

Säilyneisyys

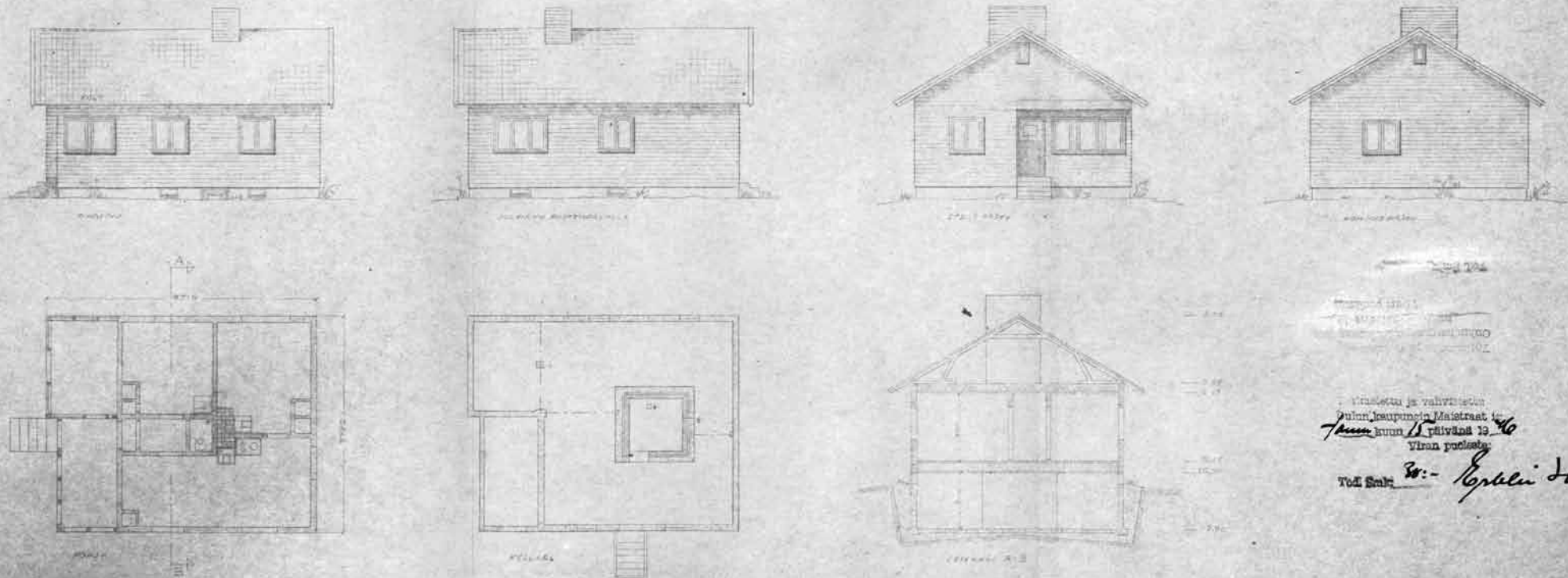
Lapin rakennus Oy:n pienemmän talotyypin edustajat ovat kokeneet paljon muutoksia lähes 70 vuoden historiansa aikana. Pienen talotyypin laajennustarve on ollut ilmeinen; yli puolessa rakennuksista on asuintiloja laajennettu pihan puolelle siipirakennukseen.

Myös julkisivuissa on tapahtunut paljon muutoksia; ikkunoiden jako ja sijainti ovat vaihtuneet ja verhoukset uusittu. Piirustusten mukaisia vinovuori-

Kuvat 148-149. Asuintilojen laajennussiipiä löytyy monelta vuosikymmeneltä.

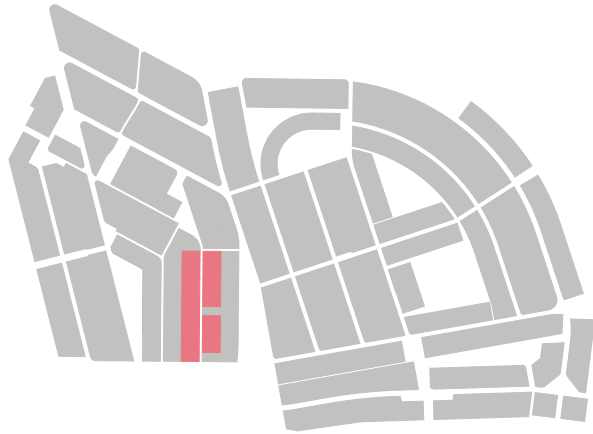

Virasto ja vahvistetun
 Oulun kaupungin Maistraatissa
 Tammikuun 15 päivänä 1946
 Viran puolesta:
 Toim. Salk. *Espeli Hämäläinen*

KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V. KÄYNNIN KÄYTTÖKÄYNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V. TUNTIKÄYNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.						
KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.						
KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.	KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.	KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.	KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.	KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.	KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.	KÄYNNIN SUOJAKÄNNYKKEISTÄ OULUN K.A.V.
LAPIN RAKENNUS O.Y.						

Kuva 150. Sisäänkäynnin pieni syvennys on säilynyt monessa rakennuksessa.

laudoituksia on säilynyt monissa rakennuksissa. Muiden verhousten kirjo on laaja; vaakapaneeli, pystypaneeli, terastirappaus, asbestisementtilevy ja kenttälaidoitus. Ikkunajako on muuttunut yli puolessa rakennuksista. Alkuperäisiä ikkunoita on muutamassa rakennuksessa. Sisäänkäynnin pieni syvennys päätyjulkisivussa on säilynyt hyvin. Ullakko on otettu joissain rakennuksissa asuinkäyttöön.

Paimenpolun parillisilla numeroilla rakennukset on tehty oheisten piirustusten peilikuvana.

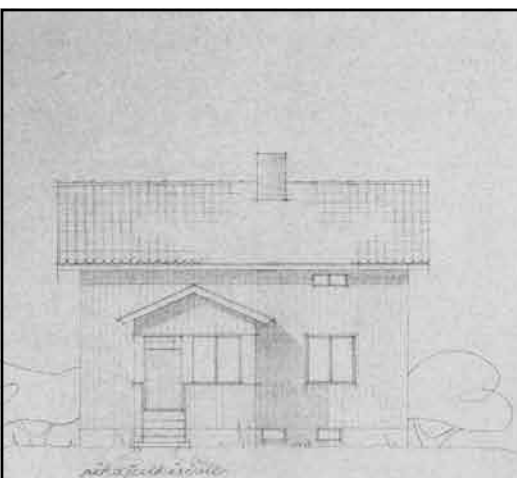
Alkuperäisiä piharakennuksia on säilynyt talotyypin yhteydessä runsaasti, lähes joka tontilla. Suurin osa alkuperäisistä piharakennuksista on samaa piharakennustyyppiä, jossa on alkuaan ollut huussi, liiteri ja sauna. Monet saunat ovat edelleen käytössä.

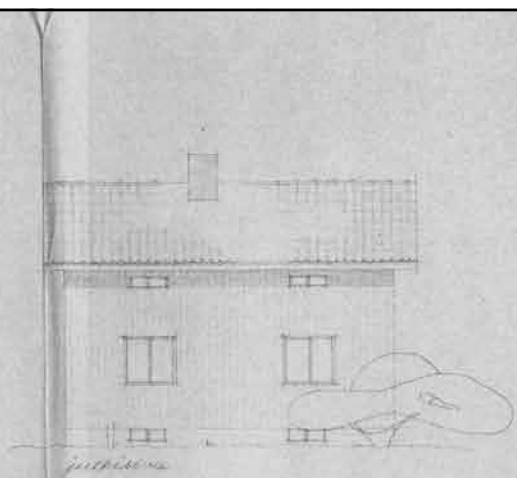
Kuva 151. Rakennuksen hahmo, ikkunat ja verhous ovat säilyneet alkuperäispiirustusten mukaisena. Talotyypissä ei ole alkuaan ollut nurkkalautoja.

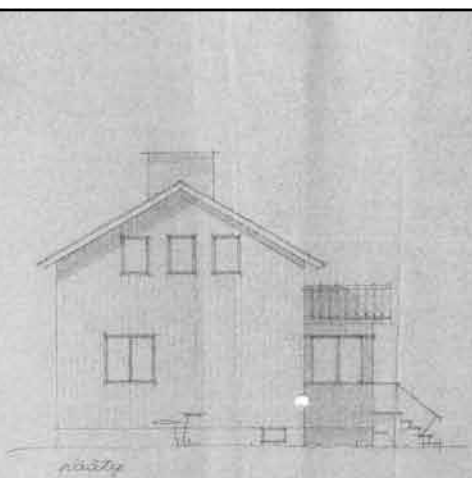
Kuva 152. Korjausten myötä rakennus edustaa enemmän 1990-luun kuin jälleerakennuskauden tyyli-ihanteita.

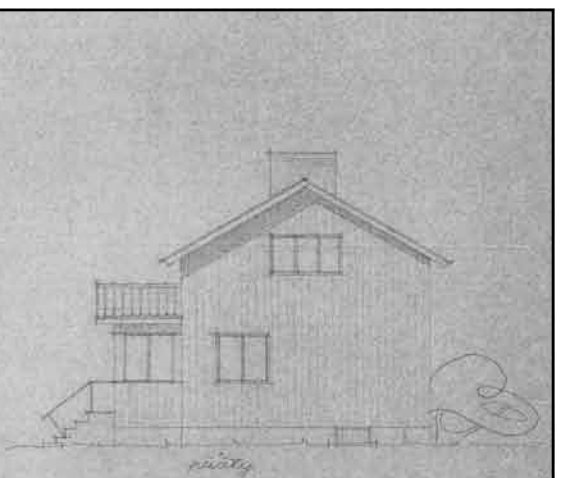
sisäänkäyntipuole

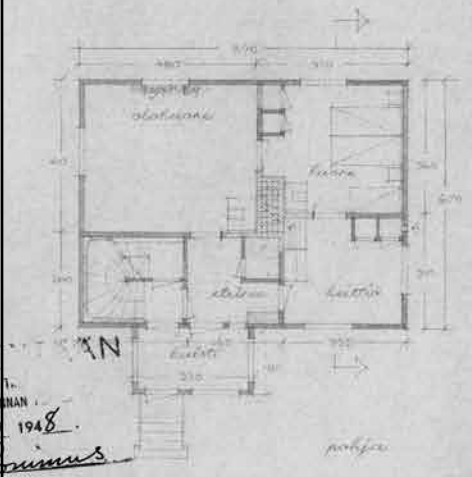
julkisivu

puole

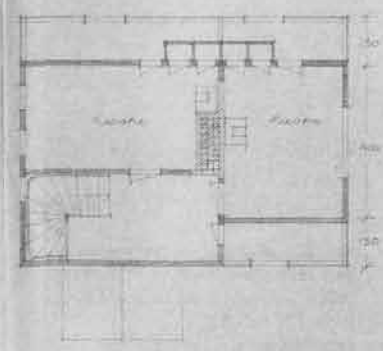

puole

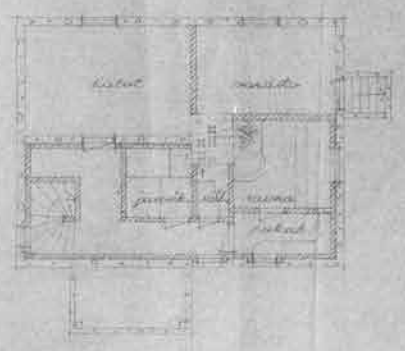

1948
Minnus

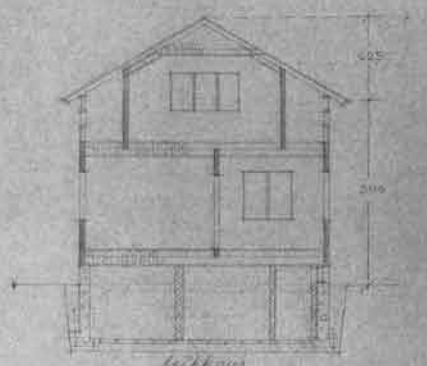
puole

puole

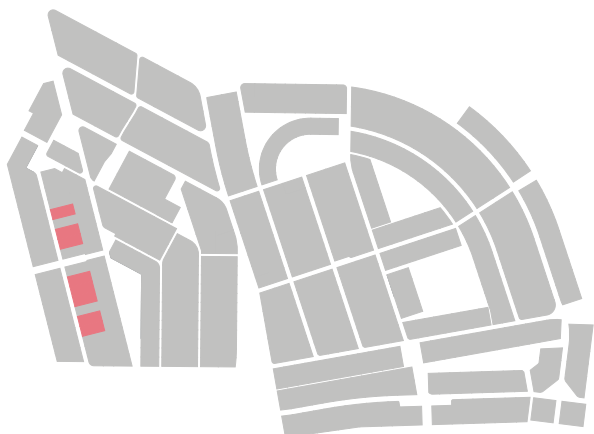
puole

puole

8	1754/2560/I	1/100
8		1/100
		5.6.48
		31
Arkkitehti: <i>Jouko Ruuska</i> Piirustaja: <i>Antti Oksanen</i> Suunnitelma: <i>Antti Oksanen</i>		<i>256/2.a</i>

5.1.7 OULUN LÄÄNIN TALOUSSEURAN JÄLLEENRAKENNUSTOIMEN TYYPI

Oulun läänin talousseura oli yksi jälleerakentamiseen osallistunut organisaatio. Maaseudulla jälleerakentamista ohjasi Maaseudun keskusliitto sekä alueelliset maanviljelys- ja talousseurat. Talousseurojen asutustoitumikunnissa hoidettiin käytännön työtä, esimerkiksi palkaamalla rakentamista ohjaavia rakennusmestareita. Samoja talotyyppejä käytettiin niin maaseudulla kuin asutuskeskuksissakin. (Soikkeli, haastattelu, 17.12.2014). Karjasillaltakin löytyy talousseuran suunnitteleamia talotyyppejä.

Talousseuran tyyppitaloja löytyy Karjasillalta Ketokadun varrelta, yhteensä 8 kappaletta. Rakennusjoukko ei ole täysin yhtenäinen ryhmä; osa rakennuksista on variaatioita tyyppiirustuksista. Talousseuran tyyppitaloista pääosa rakennettiin 1940- ja 50-luvun taitteessa, viimeisin vuonna 1957.

Kuvat 153-154. Rakennus on edelleen verhouksen suuntaa lukuun ottamatta ulkoa alkuperäispiirustusten mukainen.

Talotyyppi

Rakennus on tyypillinen yhteen hormiin perustuva noppamainen puolitoistakerroksinen jälleenrakennuskauden rakennus. Asuntoon kuuluu neljä huonetta ja keittiö. Sisään tultaessa kuistilta on käynti sekä eteiseen että portaikkoon. Myös eteisestä on ovi porrashuoneeseen. Eteisestä on yhteys keittiöön, wc:hen, ja olohuoneeseen. Keittiö ja olohuone ovat rakennuksen vastakkaisissa kulmissa, alakerran makuuhuone jää näiden väliin. Ullakolla on melko suuri aulatila, kaksi huonetta sekä kylmät sivukomerot. Kellarissa on halkovarasto, sauna, pukuhuone, talouskellari ja varasto, johon on erillinen porras suoraan ulkoa.

Julkisivumateriaaleiksi piirustuksiin on merkitty pystysuuntainen verhoukset sekä tiilikate. Ikkunat ovat keskeltä kaksijakoisia ja myös kellarin ja ullakon pienet ikkunat ovat kaksijakoisia. Toisessa ullakkohuoneessa on yksi kolmijakoinen ikkuna, toisessa kolme kapeaa ja korkeaa ikkunaa.

Säilyneisyys

Talotyypistä löytyy säilyneisyydeltään hyvin erilaisia rakennuksia. Myös laajennuksissa variaatio on suurta; yhdessä rakennuksessa ei ole mitään laajennuksia, muutamissa on isoja laajennussiipiä pihan puolella. Kadun varressa on myös rakennuksia, jotka muistuttavat talotyyppiä, mutta eivät ole täysin sen mukaisia.

Vaakapaneeli on tyypillisin julkisivuverhoukset. Alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet kolmessa rakennuksessa. Muissakin ikkunajako on säilynyt talotyypin mukaisena.

Alkuperäinen piharakennus löytyy kahdelta tontilta.

Kuvat 155-156. Rakennuksen katujulkisivu on säilynyt talotyypin mukaisena, pihajulkisivua hallitsee iso laajennus.

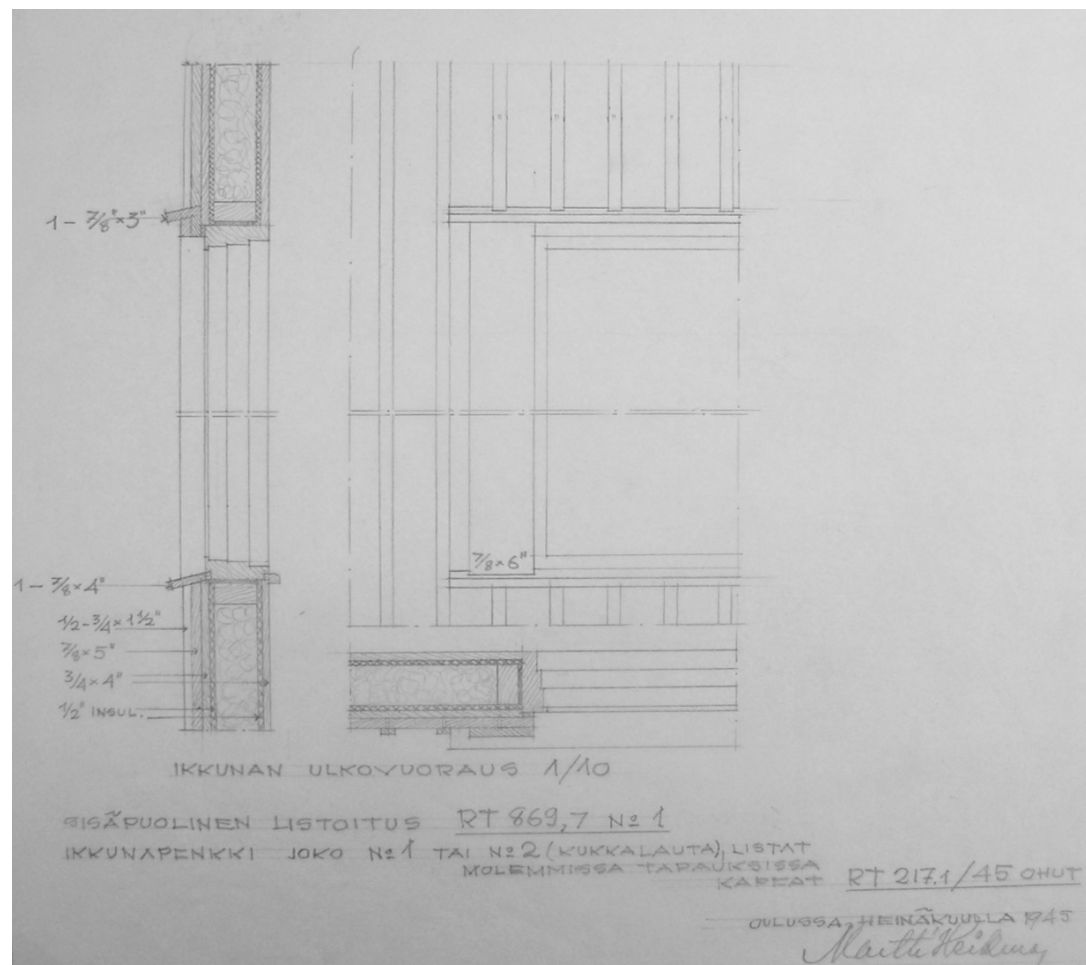

Kuva 157. Rakennus on kenties muunnelmä talousseuran tyypistä; rakennus on pidempi ja pihajulkisivussa on kolme ikkunaa enemmän kuin piirustuksissa, mutta muuten julkisivut vastaavat talotyyppiä.

5.1.8 MARTTI HEIKURAN KARJASILLAN TALOTYYPI

Karjasillan talotyyppien joukossa on myös kaupunginarkkitehti Martti Heikuran suunnittelema talotyyppiä. Vuodesta 1939 kaupunginarkkitehtinä toimineen Heikuran kädenjälki näkyy Karjasillalla hänen suunnittelemissaan tyyppitaloissa, yksittäisissä pientaloissa, kerrostaloissa kuin myös asemakaavoissa.

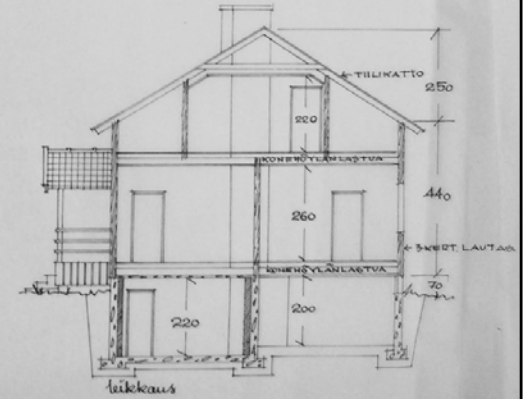
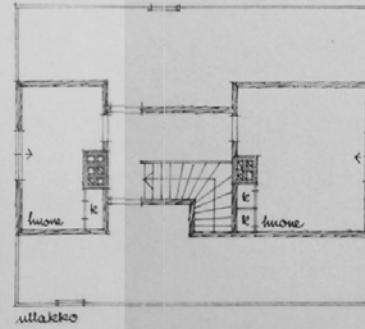
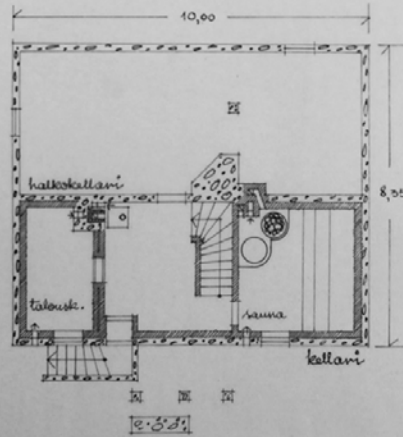
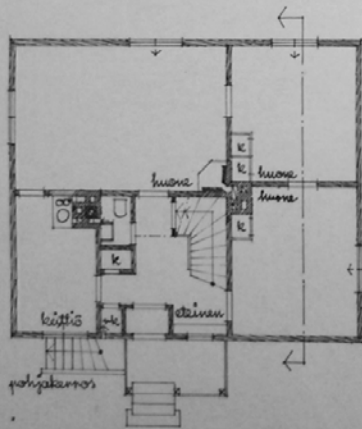
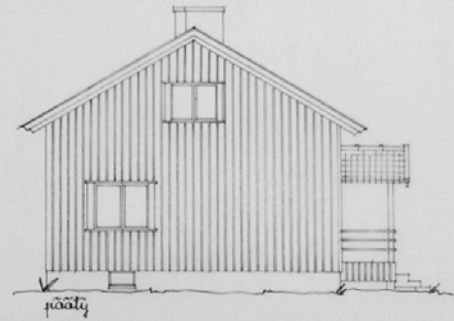
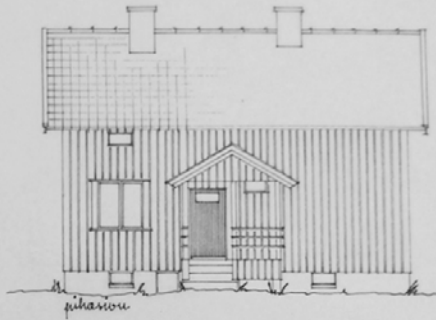
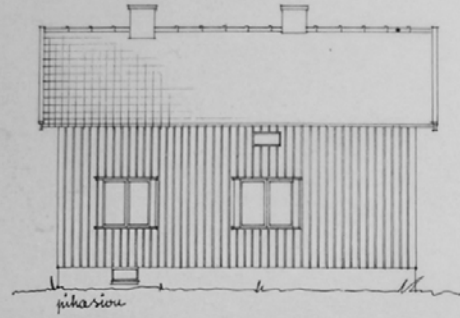
Maakunta-arkistosta löytyy talotyyppien alkuperäispiirustukset. Joukossa on myös detaljipiirustuksia. Talotyyppin seinärakenne sisältä lukien on: $\frac{3}{4} \times 4$ tuuman lauta, $\frac{1}{2}$ tuumaa insuliittia, lämmöneristettä, $\frac{1}{2}$ tuumaa insuliittia, $\frac{3}{4} \times 4$ tuuman lauta, $\frac{7}{8} \times 5$ tuuman verhouslauta pystyyn, $\frac{1}{2} - \frac{3}{4} \times 1 \frac{1}{2}$ tuuman rima pystyyn. Ikkunoiden vuorilaudat ovat sivulta leveät ja ylä- ja alalaidalta kapeat.

Kuva 158. Martti Heikuran piirtämä ikkunadetalji korttelien 16 ja 17 tyyppitaloihin. (Oulun maakunta-arkisto, Martti Heikura Ba:18)

Heikuran talotyyppiä löytyy Höyhtyöntien, Taipaleentien ja Raivaajan tien varrelta kahdesta korttelista. Pääosa rakennuksista on tehty vuonna 1946, heti alueen kaavoittamisen jälkeen.

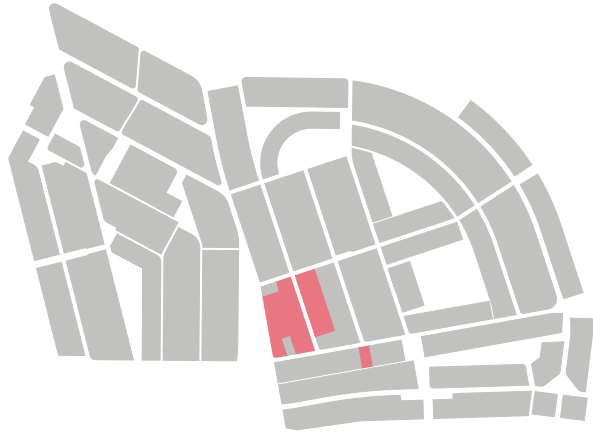
KARJASILLAN TYYPPI 1₀₁
1/100

OULUSSA, SYYSKÜLLÄ 1945
Matti Kikkari
 ARKITEHTI S.A.F.A.
 FC/11.10.1945

5.1.8.1 KARJASILLAN TYYPI 1

Heikuran Karjasillan tyyppiä 1 on Höyhtyäntien ja Taipaleentien varressa sekä yksi rakennus Karjaportintielle. Rakennuksia on yhteensä 22 kappaletta.

Talotyyppi

Rakennuksessa on viisi huonetta ja keittiö. Sisäänkäynti on rakennuksen pitkällä sivulla. Avokuistilta kuljetaan pienen tuulikaapin kautta eteiseen, josta on käynti keittiöön, olohuoneeseen, yhteen makuuhuoneesta, wc:hen sekä portaisiin ullakolle. Toiseen alakerran makuuhuoneeseen pääsee kulkemaan sekä ensimmäisen makuuhuoneen että olohuoneen kautta. Kulku kellariin on järjestetty sekä ulkoa että sisältä. Kellarissa on talouskellari, suuri halkokellari sekä saunatilat. Talotyyppissä on kaksi hormia ja sen avulla myös ullakolle on saatu kaksi lämmintä huonetta, joiden välissä on ikkunaton aula. Lämmitysjärjestelmänä on perinteinen uunilämmitys.

Julkisivumateriaaliksi piirustuksiin on merkitty pystyrimalaudoitus, joka on joko puna- tai keltamullattu. Ikkunat ovat kaksijakoiset ja ikkunoiden vuorilaudat ovat sivulta leveämmät kuin ylä- ja alalaidasta. Katemateriaaliksi piirustuksiin on merkitty tiili.

Säilyneisyys

Heikuran tyyppi 1 on melko hyvin säilynyt Karjasillalla ja vain muutamiin rakennuksiin on tehty asuintilojen laajennuksia. Alun perin avonainen kuisti on yleensä muutettu umpinaiseksi ja monissa taloissa kellarin sisäänkäynti on vaihdettu rakennuksen päätyyn pihan puolelle. Muutamissa rakennuksissa kellariin on rakennettu autotalli.

Monissa talotyyppin edustajissa on säilynyt alkuperäinen ilme ulkoverhouksessa; punaisia ja keltaisia pystyrimalaudoitettuja taloja on paljon. Höyhtyäntielle keltaiset ja punaiset talot vuorottelevat, ja luovat mielenkiintoisen rytmin katunäkymään. Alkuperäisiä ikkunoita on muutamassa rakennuksessa. Leveät vuorilaudat ovat säilyneet myös muutamassa rakennuksessa. Suurimmassa osassa ikkunoiden jako on muuttunut.

Kuva 159. Jälleenrakennuskauden ilme on säilynyt: punamullan värinen julkisivu on verhottu pystyrimalaudoituksella. Ikkunoiden vuorilaudat ovat talotyyppin mukaisesti sivuilta leveät.

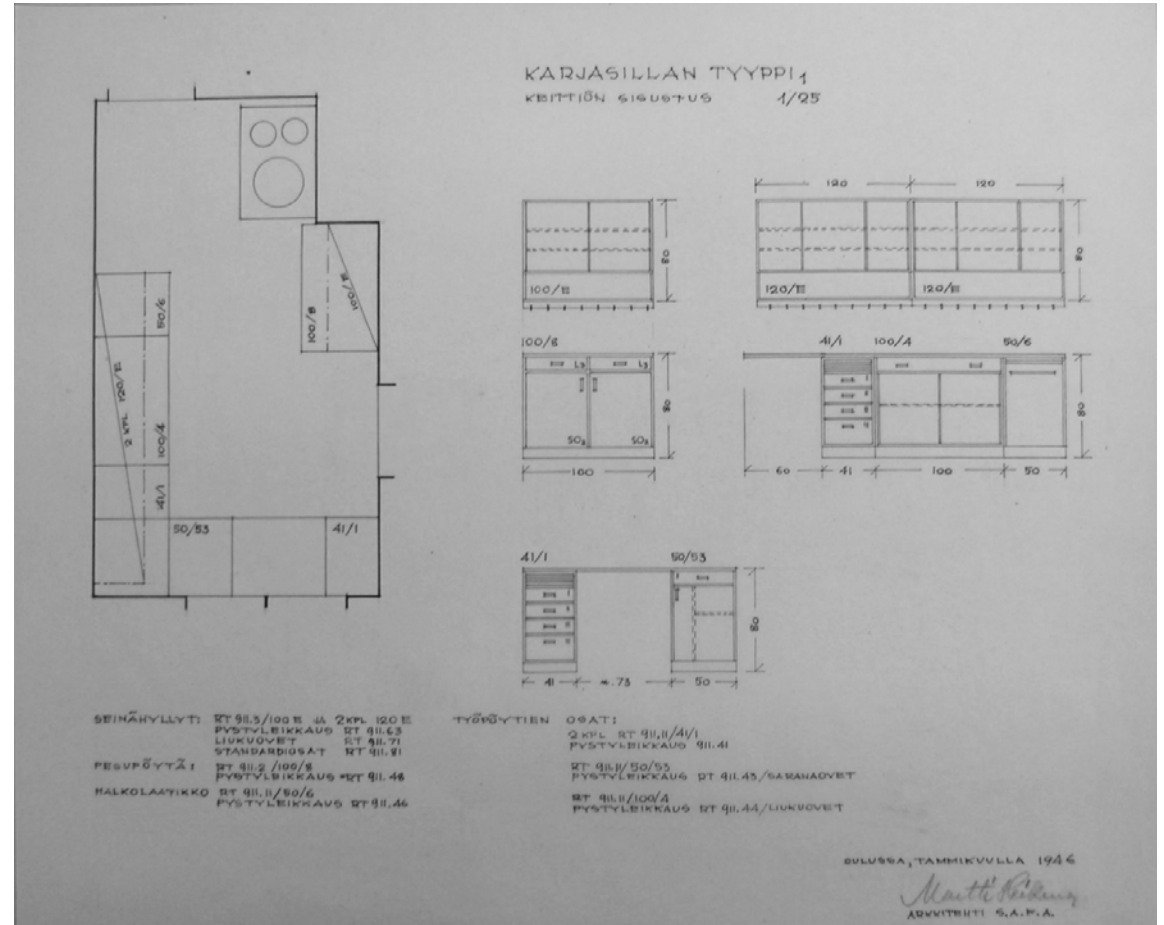

Kuva 160 viereisellä sivulla. Höyhtyäntiellä joka toinen talo on keltainen ja joka toinen punainen. Kaikilla kaduilla on alkuaan ollut kaupungin määrittelemät julkisivuvärit, jotka ovat paikoitellen säilyneet.

Kuva 161. Melkein kaikissa rakennuksissa kuisti on muutettu umpinaiseksi, usein pian rakentamisen jälkeen.

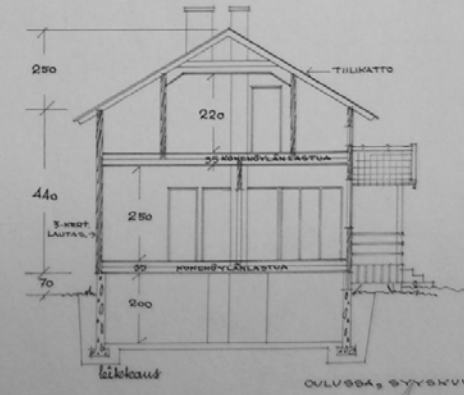
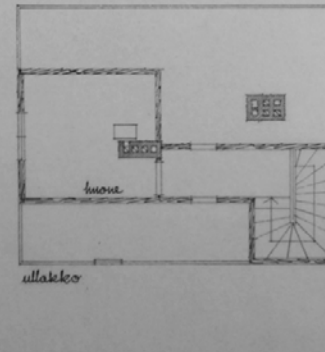
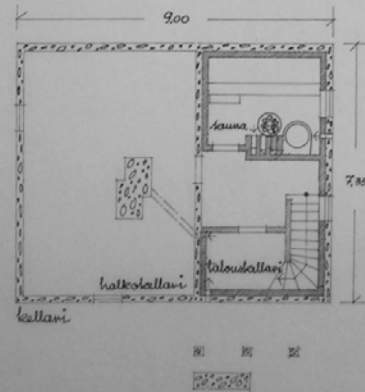
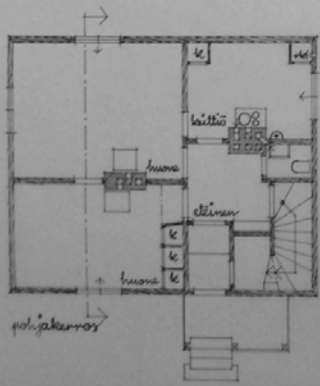
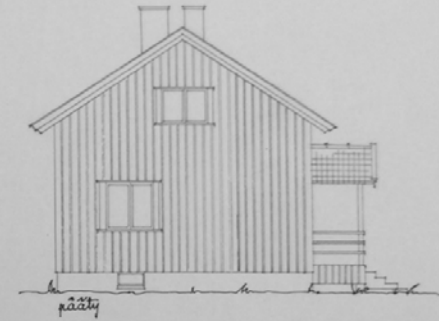
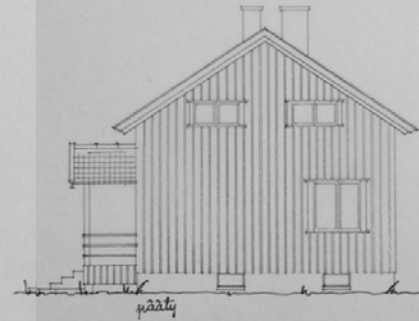
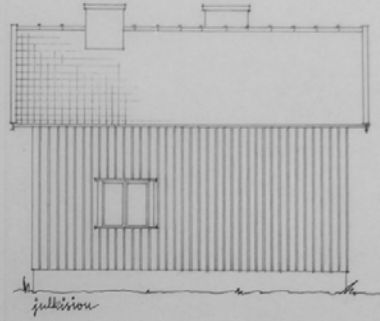
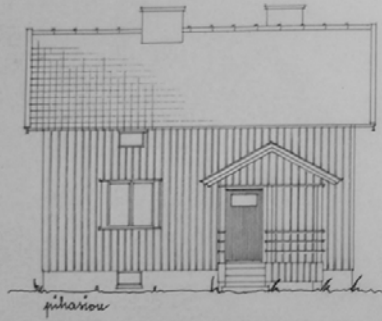
Alkuperäisiä piharakennuksia tonteilla ei ole. Pihasaunoille ei ollut tarvetta, kun päärakennuksen kellariin tehtiin pesutilat heti alkuun. Sen sijaan 1960-luvun tyyppiatutalleja löytyy monelta tontilta.

Kuva 162. Tyyppin 1 keittiön kalustesuunnitelma. (Oulun maakunta-arkisto, Martti Heikura Ba:18)

KARJASILLAN TYYPPI ①

1/100

OLUSSA, SYVENVULLA 1945
Naath Heikkinen
 ARKITEHTI S.A.P.A.
 16/31/45 arkkitehti 1/100

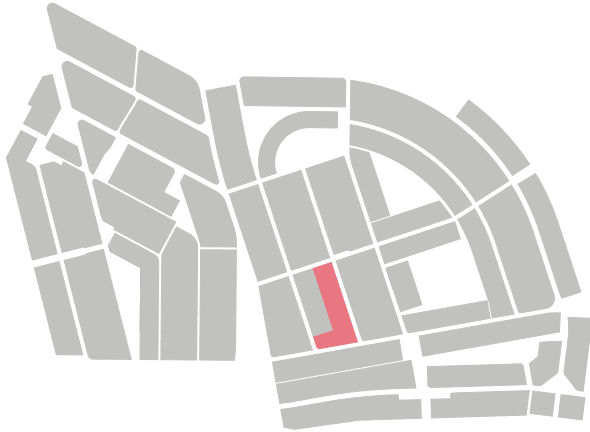
Kuvat 163-164. Päärakennuksen hahmo on säilynyt, pihalla on iso laajennus.

Kuvat 165-166. Rakennuksen alkuperäistä talotyyppiä tai rakennusai-
 kaa ei enää tunnista laajennusten ja julkisivumuutosten jälkeen.

5.1.8.2 KARJASILLAN TYYPPI 2

Heikuran pienempää talotyyppiä, Karjasillan tyyppiä 2 on Raivaajantien ja Karjaportintien varressa, yhteensä 11 kappaletta.

Talotyyppi

Heikuran tyyppi 2 on pienempi, kolmen huoneen ja keittiön talotyyppi. Samoin kuin suurempi tyyppi 1, myös tyyppin 2 pohja perustuu kahteen hormiin, mikä on epätavallista jälleenrakennuskauden tyyppitaloissa. Rakennukseen tullaan sisään pitkällä sivulla olevan avokuistin kautta. Eteisestä on yhteys asuinkerroksen jokaiseen huoneeseen ja sieltä on myös porras ullakolle. Ullakolla on yksi asuinhuone ja loput tilasta on kylmää tilaa. Ensimmäisessä kerroksessa on kaksi huonetta, keittiö sekä wc. Kellarikerroksesta löytyy talouskellari, sauna sekä halkokellari. Kellariin ei ole ulkoporrasta.

Julkisivuverhoukseksi piirustuksiin on merkitty pystyrimalaudoitus. Ikkunat ovat kaksijakoiset ja ikkunoiden vuorilaudat ovat sivuilta leveät, samoin kuin tyyppissä 1. Kylmällä ullakolla ja porrashuoneessa on matalat ja leveät kaksijakoiset ikkunat. Ullakkohuoneen kohdalla on tavallinen kaksijakoinen ikkuna.

Säilyneisyys

Tyyppi 2 on Heikuran tyypeistä huonommin säilynyt luultavasti pienen kokonsa takia. Talotyyppistä ei löytynyt yhtään alkuperäisenä säilynyttä rakennusta. Rakennuksessa on alkuaan ollut kaksi hormia, mutta useimmista rakennuksista toinen hormi on purettu. Useammassa rakennuksessa on tehty mittavia laajennuksia. Avokuisteja on säilynyt muutamassa rakennuksessa.

Vaakapaneeli on rakennusten tavallisin verhoustapa. Myös perinteisiä pystyrimaverhouksia löytyy muutamasta rakennuksesta. Lisäksi löytyy pystypanelointia ja asbestisementtiverhouksia. Alkuperäisiä ikkunoita tai leveitä ikkunan vuorilautoja ei ole säilynyt ja vain muutamassa rakennuksessa ikkunajako on säilynyt. Ullakon lisärakentamisen myötä myös ullakkohuoneiden ikkunat ovat muuttuneet.

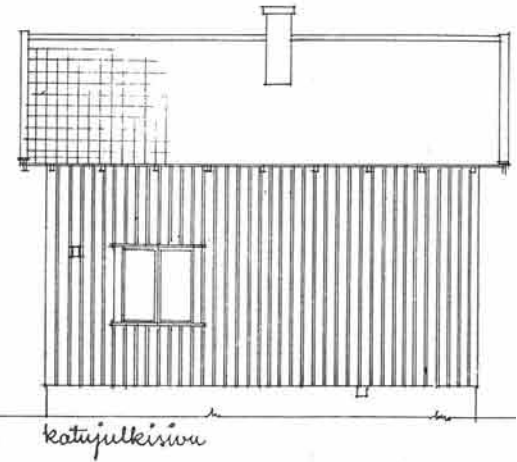
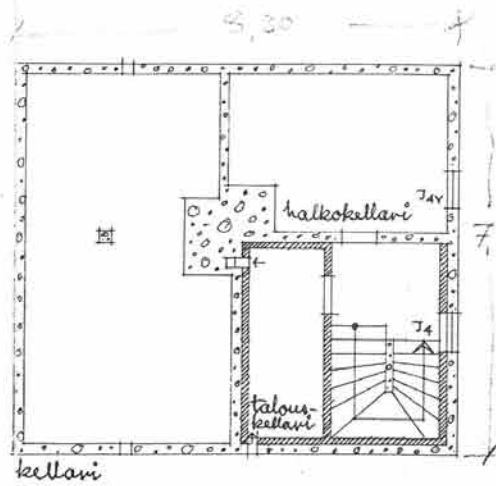
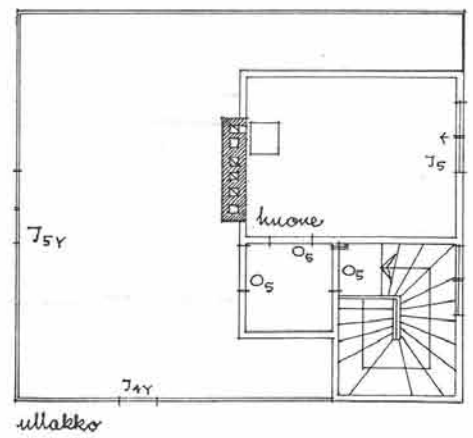
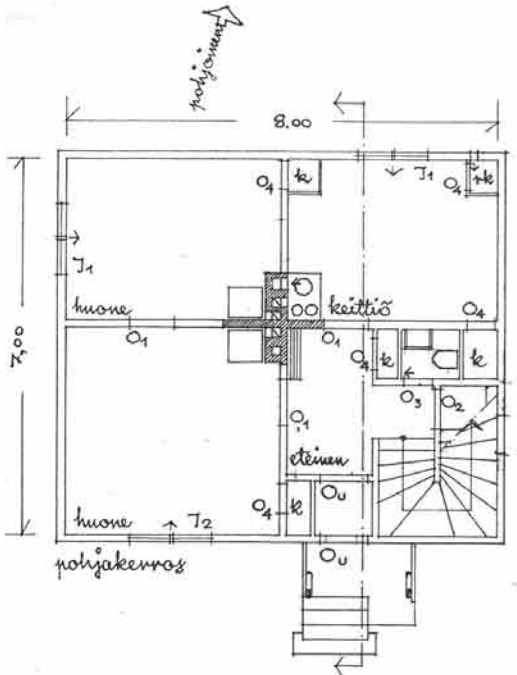
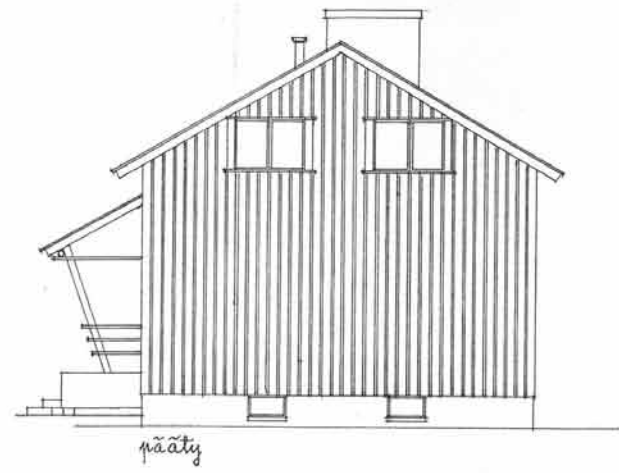
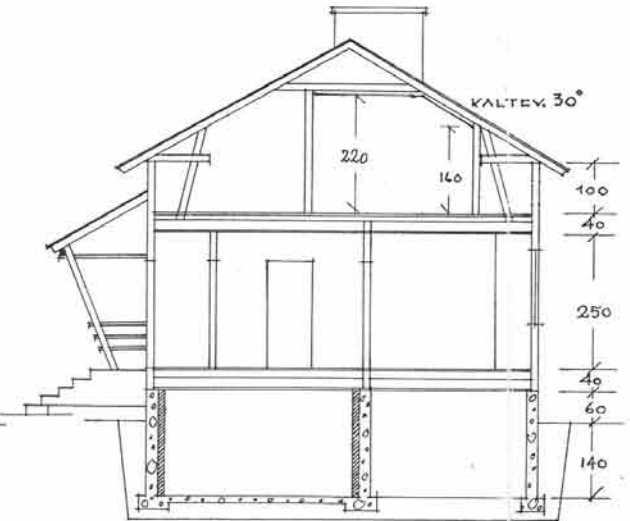
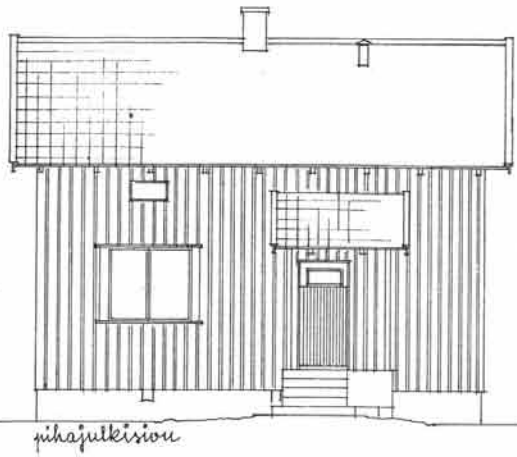

Kuva 167. Rakennuksen ikkunoiden koko ja sijainti ovat säilyneet, mutta ikkunajako on muuttunut. Alkuaan talotyyppissä on ollut keskeltä pystyjaettuja kaksipuitteisia ikkunoita.

TYYPPI \bigcirc 1.1
 YHDEN PERHEEN TALO
 1:100

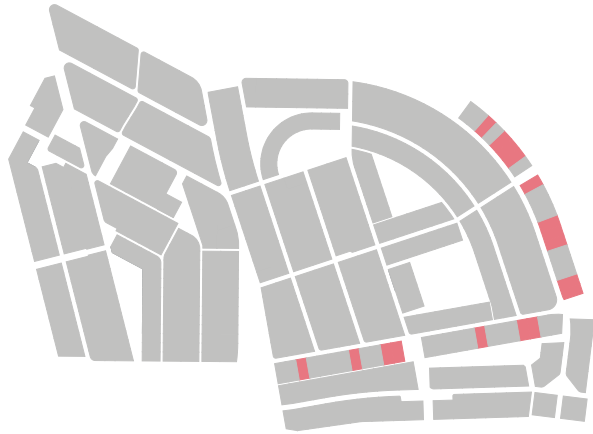
ARKISTOKAPPALE

1a-61

OULUN KAUPUNGIN RAKENNUSTOIMIS
 16.4.4

5.1.9 OULUN KAUPUNGIN RAKENNUSTOIMISTON TALOTYYPIT

Valtakunnallisten talotyyppien lisäksi suurimmilla kaupungeilla oli myös omaa talotyyppisuunnittelua, niin myös Oululla. Karjasillalla on ainakin seitsemää Oulun kaupungin suunnittelemaa talotyyppiä. Tyypit O1.1. ja O2.1 ovat varhaisempia, niiden piirustukset on päivätty vuodelle 1945. Muut omakotityypit ovat myöhempiä. Tyyppeä 12 lukuun ottamatta (josta puuttuu nimiö), kaikki on päivätty vuodelle 1950. Tyyppeihin 15 piirtäjäksi on merkitty O. Kinnunen, muissa on nimikirjaimet I.M. Nimikirjaimet viittaavat ilmeisesti arkkitehti Irma Mikkolaan, joka oli vuonna 1950 töissä Oulun kaupungin rakennustoimistossa. Mikkola on suunnitellut myös pienkerrostaloja Karjasillalle. Vuodesta 1963 lähtien hän toimi Oulussa asemakaavapäällikkönä, minä aikana hyväksyttiin myös Karjasillan tällä hetkellä voimassa oleva asemakaava.

Kaupungin suunnittelemaat talotyyppit sijoittuvat Karjasillalla lähinnä Hirosentien, Kaukovainionkadun ja Karjaportintien varteen. Alueet ovat Karjasillan viimeiseksi rakennettuja osia.

5.1.9.1 O1.1

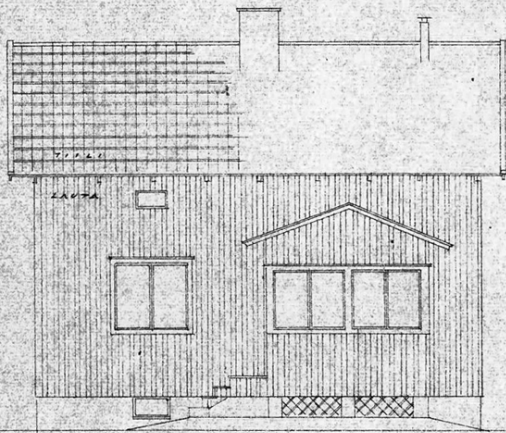
Tyyppin O1.1 piirustukset on päivätty vuodelle 1945. Talotyyppistä löytyy useampia versioita, jotka on kaikki nimetty tyyppiksi O1.1. Yhteistä rakennuksille on puolitoistakerroksinen hahmo, huonejärjestys ja kuistin paikka. Ikkunoiden sijoittelu vaihtelee, samoin kuistin muoto.

Vuoden 1945 piirustusten rakennus muistuttaa sekä arkkitehtuuriltaan että piirustustekniikaltaan Martti Heikuran piirtämiä talotyyppisiä. Ikkunat ovat kaksijakoiset ja vuorilaudat ovat sivusta leveät. Verhouksena on samanlainen pystyrimalautoitus. Talotyyppi voi olla Heikuran suunnittelema, toimihan hän kaupunginarkkitehtina samaan aikaan. Suunnittelijan nimeä piirustuksissa ei kuitenkaan ole.

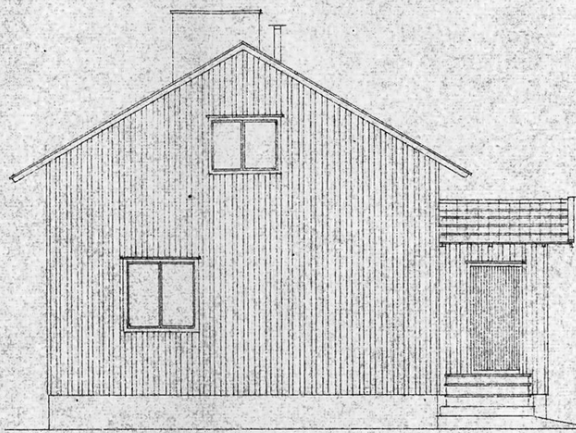
Tyyppiä O1.1 löytyy Karjasillalta Kaukovainionkadun ja Karjaportintien varresta, yhteensä 17 rakennusta. Tontit on kaavoitettu vuonna 1948. Suurin osa rakennuksista on rakennettu 1940- ja 50-luvun taitteessa. Muutamien rakennusten rakennusvuodeksi on merkitty vuosi 1945, mikä tarkoittaisi, että ne on rakennettu ennen kuin kaava on saanut lainvoiman.

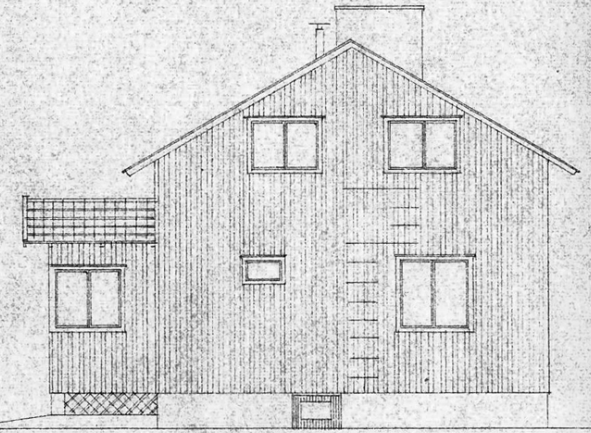
Kuva 168. Rakennuksessa on ensimmäisten piirustusten mukainen pulpettikattoinen kuisti.

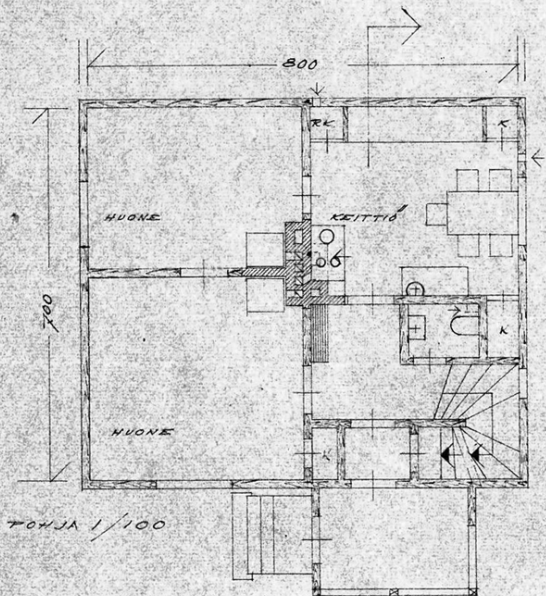
ITÄ-ETELÄSIVU

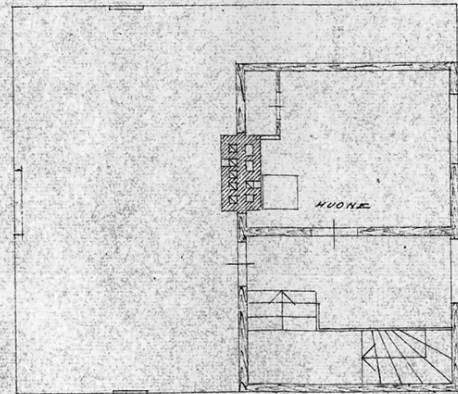
ETELÄ-LÄNSIPÄÄTY

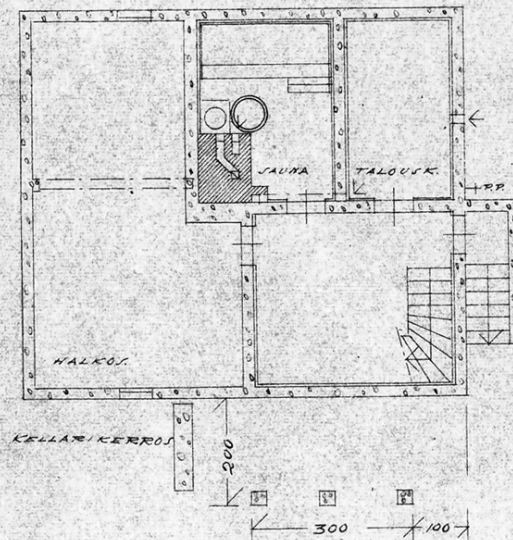
POHJOINEN-ITÄPÄÄTY

POHJA 1/100

ULLAKKOKERROS

KELLARIKERROS

POHJAPINTA-ALA 60,67^m²
 KUVIOTILAVUUS 3890^m³

Talotyyppi

Kolmen huoneen ja keittiön talotyypissä on perinteinen yhteen hormiin perustuva pohjaratkaisu. Sisäänkäynti taloon on lasikuistin tai avokuistin ja tuulikaapin kautta eteiseen. Eteisestä on yhteys keittiöön, toiseen huoneeseen ja wc:hen. Pienempään alakerran huoneeseen kuljetaan joko keittiön tai isomman huoneen kautta. Eteisestä on porras ullakolle, jossa on pieni aula ja yksi huone. Toinen puoli ullakosta on kylmää tilaa. Kellarin pohjaratkaisu piirustuksissa vaihtelee. Toisessa versiossa kellarin yhteyttä ulkomaailmaan on. Kellarissa on suuri halkovarasto, sauna ja talouskellari. Toisesta versiosta sauna puuttuu.

Julkisivumateriaaleiksi piirustuksiin on merkitty pystyrimaverhous sekä tiilikate. Ikkunat ovat keskeltä kaksijakoisia. Piirustuksissa toiselle pitkälle sivulle ei ole sijoitettu yhtään ikkunaa, mikä on melko epätavallinen ratkaisu. Rakennuksessa on myös pieniä kellari- ja ullakkoikkunoita.

Säilyneisyys

Karjasillalla tyyppin O1.1 rakennuksia on Kaukovainionkadun ja Karjaportintien varressa lomittain muiden talotyyppien kanssa. O1.1 tyyppin piirustuksilla rakennettujen rakennusten kirjo on laaja ja monet rakennukset eivät aukotukseltaan vastaa talotyyppiä. Toisaalta kadun varrella on paljon erityisesti August Rönkönharjun suunnittelema rakennuksia, jotka selvästi muistuttavat talotyyppiä. Yhteistä kaikille rakennuksille on puolitoistakerroksinen hahmo ja kuisti pitkällä sivulla. Kuistimuodot vaihtelevat.

Talotyyppi on verrattain suuri, mistä johtuen laajennuksia on tehty melko vähän. Yli puolessa rakennuksista ei ole minkäänlaista laajennusta. Kolmessa rakennuksessa on iso laajennussiipi.

Lähes kaikissa rakennuksissa on verhouksena vaakapaneeli piirustusten pystysuuntaisen verhouksen sijaan. Kolmessa rakennuksessa on myöhemmän ajan kenttälaudoitus ja yhdessä pystylomalaudoitus. Alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet muutamassa rakennuksessa. Ikkunoiden sijoittelussa on paljon variaatiota, eikä aukotus aina vastaa talotyyppin piirustuksia.

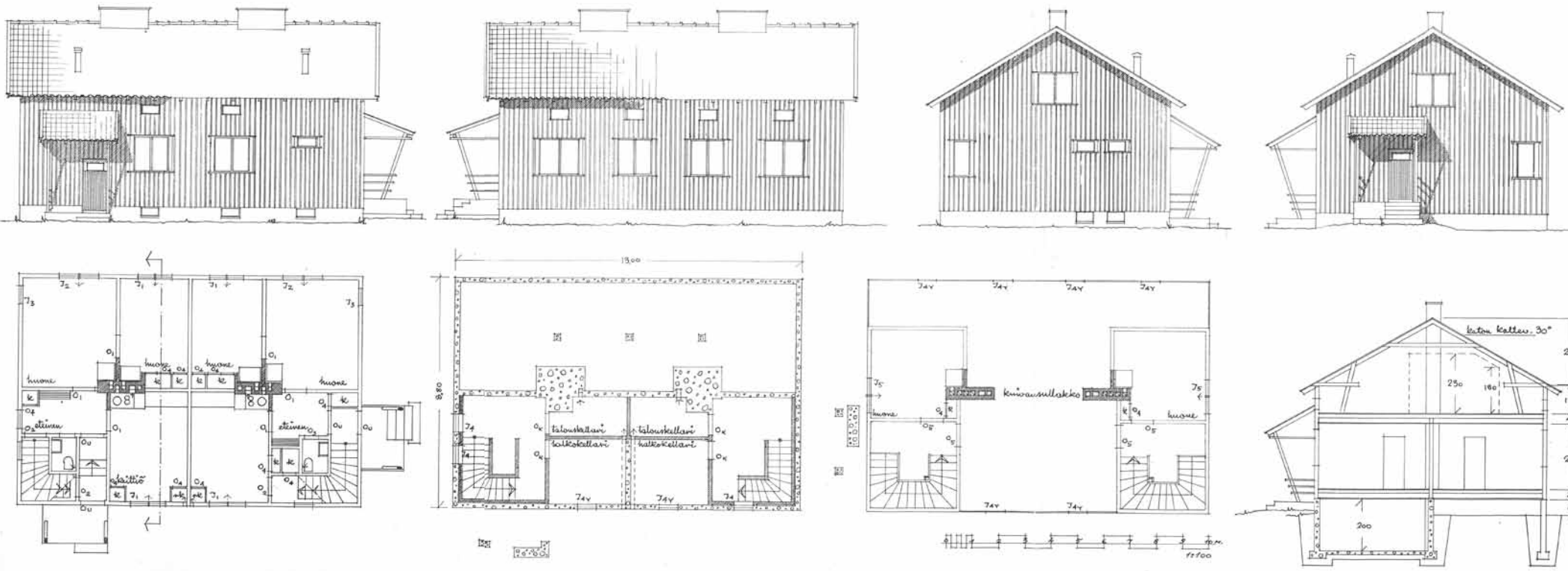
Alkuperäisiä piharakennuksia tonteilla ei juuri ole säilynyt.

Kuva 169. Alkuperäispiirustusten mukainen ikkunajako on säilynyt.

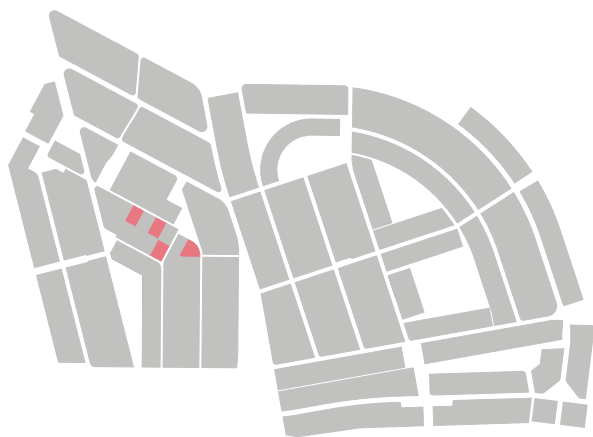
Kuva 170. Rakennuksen verhous on vaihdettu entistä leveämpään paneeliin ja taloa laajennettu moderneilla siivellä ja kuistilla.

Kuva 171. Talotyypin katujulkisivuun ikkunajako on säännöllinen.

5.1.9.2 O2.1

Talotyyppi O2.1 on Oulun kaupungin rakennustoimistossa suunniteltu paritalo. Kaupunginarkistossa olevat piirustukset on päivätty vuodelle 1945. Samoin kuin tyyppi O1.1, talotyypin arkkitehtuuri ja piirustustekniikka muistuttaa Martti Heikuran tyyppiä, joten kyseessä voi olla kaupunginarkkitehti Martti Heikuran suunnitelma. Toinen vaihtoehto on rakennuslupapiirustukset allekirjoittanut K.H. Kunnas, joka toimi kaupungilla

Kuva 172. Talotyyppi on hyvin tunnistettavissa. Ainoastaan koristeelliset vuorilaudat ja ullakon yksi suurennettu ikkuna edustavat myöhempää aikaa.

piirtäjänä ja rakennusmestarina. Varmuudella asiaa ei voi sanoa, sillä rakennuslupahakemuksissa oli tavallista, että tyyppiirustukset allekirjoitettiin muu kuin talotyyppin varsinainen suunnittelija.

Talotyyppiä tai sitä mukailevia rakennuksia Karjasillalla on ainakin neljä kappaletta Riihikadun, Kivikujan ja Paimenpolun varressa. Rakennukset on rakennettu vuosien 1945 – 50 välillä.

Talotyyppi

Tyyppitalo on suunniteltu kahden perheen kodiksi. Asuntojen pohjat ovat sisäänkäyntiä lukuun ottamatta toistensa peilikuvia. Talossa on kaksi hormia: kummallekin huoneistolle oma. Toisen asunnon sisäänkäynti on talon pitkällä sivulla ja toisen lyhyellä sivulla. Kummassakin huoneistossa on kolme huonetta, keittiö ja wc. Kellarin porras lähtee tuulikaapista. Eteisestä on yhteys keittiöön, alakerran isompaan huoneeseen ja wc:hen. Toiseen alakerran huoneeseen kuljetaan isomman huoneen kautta. Ullakolla on päädyissä pienet huoneet sekä asuntojen yhteinen laaja kuivausullakko. Kellarissa on molemmille huoneistoille omat talouskellarit ja halkovarastot.

Julkisivumateriaaleiksi piirustuksiin on merkitty pystyrimalautoitus sekä tiilikate. Talossa on sekä jälleenrakennuskaudelle tyyppillisiä keskeltä kaksijakoisia ikkunoita että pieniä ullakko- ja kellari-ikkunoita. Ikkunoiden vuorilaudat ovat reunoilta leveät.

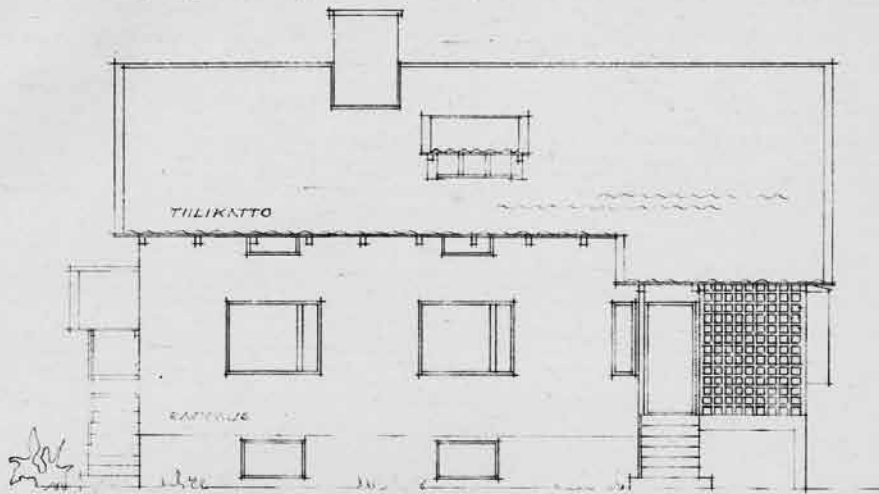
Säilyneisyys

Kolme talotyyppin edustajaa ovat säilyneet melko hyvin. Talotyyppi on selvästi tunnistettavissa. Yhdessä rakennuksessa asuintiloja on laajennettu, muissa vain alkuperäiset avokiuistit on muutettu umpikuisteiksi. Talotyyppi on erittäin iso, minkä takia laajennustarvetta ei juuri ole. Aina-kin yksi rakennus on edelleen paritalona.

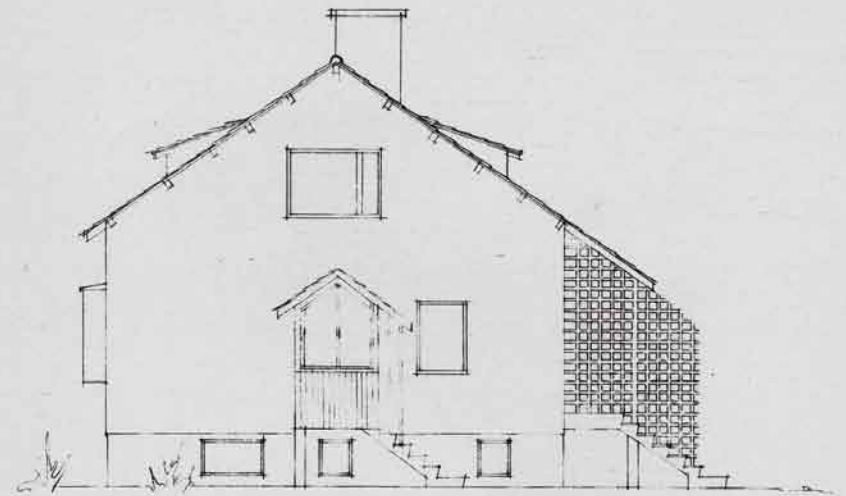
Kaikissa rakennuksissa on julkisivumateriaalina vaakapaneeli. Kahdessa rakennuksessa on alkuperäiset ikkunat. Kolmannessa ikkunajako on säilynyt.

Kaikilla tonteilla on piharakennus. Yksi piharakennus on alkuperäinen.

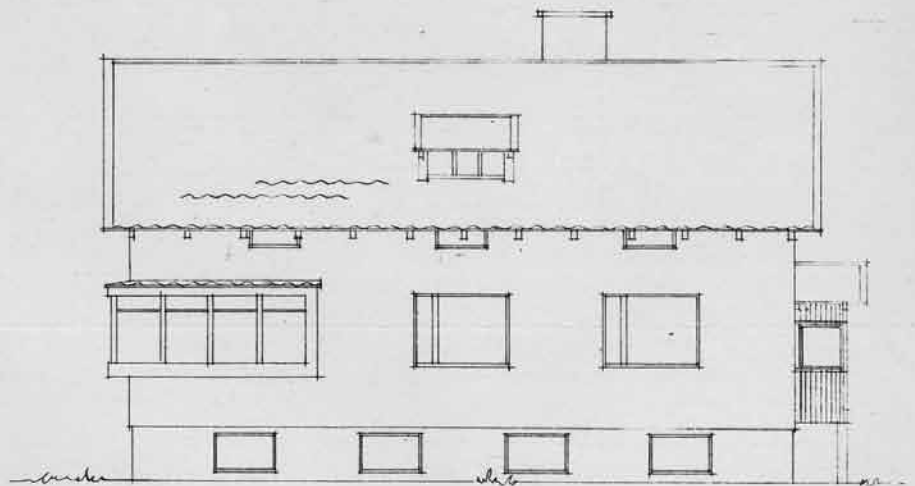
OMAKOTI — TYYPI N° 12

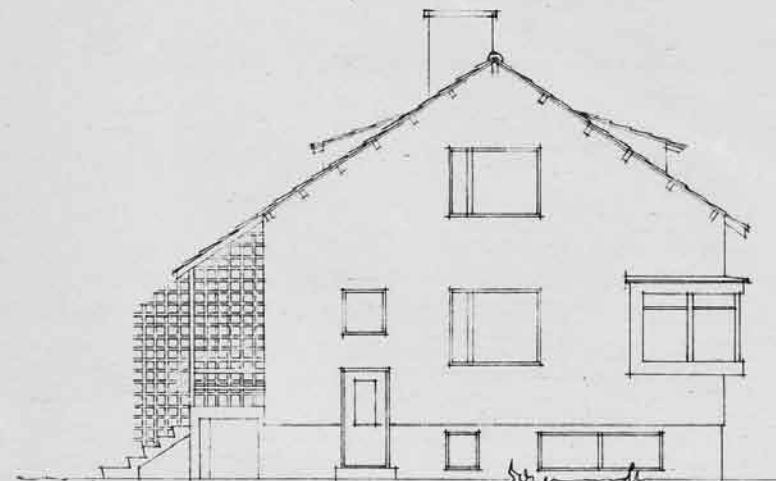
KOISEEN

PUNN

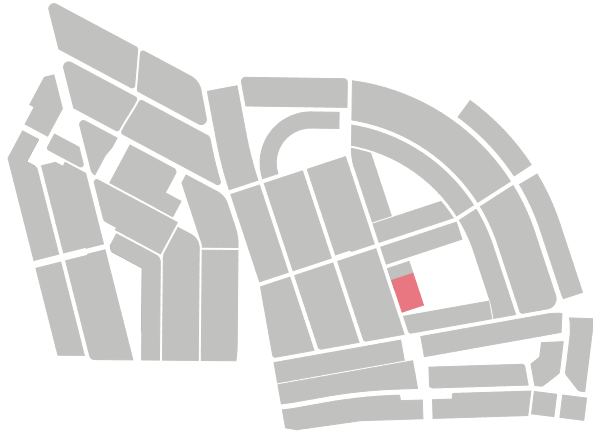

ETELÄN

LÄNTIEN

5.1.9.3 OMAKOTITYYPPI 12

Omakotityyppi 12 on Oulun kaupungin rakennustoimiston suunnittelema talotyyppi. Piirustuksista ei löydy suunnittelijaa tai suunnitteluvuotta. Talotyypin arkkitehtuuri ja rakennusten rakennusaika viittaavat jo 1950-luvun arkkitehtuuriin erkkeri-ikkunoineen ja katolla olevine frontoneineen. Arkkitehtuuri ei tuo mieleen enää pula-ajan niukkuutta.

Alkuaan rakennuksia on ollut Artturintiellä neljän sarja. Yksi rakennus on palanut ja korvattu uudella. Rakennukset on rakennettu vuosien 1950 ja -54 välillä. Ennen rakentamista tontit olivat osa Hillapuistoa, joka ulottui Artturintiehen asti. Kadun varren neljä tonttia kaavoitettiin vuonna 1949.

Talotyyppi

Omakotityyppi 12 on suunniteltu kahden perheen kodiksi. Talossa on yksi hormi. Kaikki huoneet eivät ole yhteydessä hormiin, mikä tarkoittaa sitä, ettei lämmitys perustu talotyypissä enää joka huoneessa olevaan tulisijaan. Kellarissa on iso keskuslämmitysuuni.

Toisessa asunnossa on kaksi huonetta ja keittiö ja toisessa kolme huonetta ja keittiö. Kahden huoneen asunnon sisäänkäyntikuisti on rakennuksen kulmassa. Eteiseen tullaan tuulikaapin kautta. Eteisestä on yhteys keittiöön ja alakerran huoneeseen. Huone ja keittiö on yhdistetty myös pienellä välitulalla, jonka vieressä on wc. Portaiden käynti on tuulikaapista eteisestä. Ullakolla on pieni halli, wc ja huone.

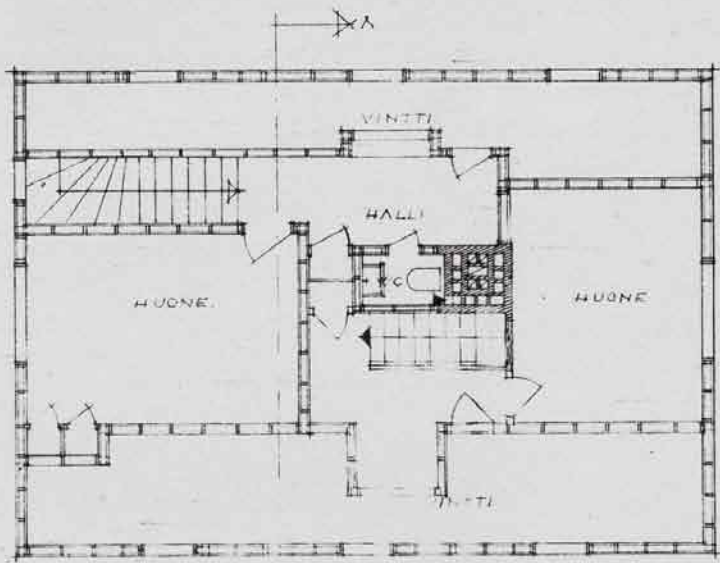
Toisen asunnon sisäänkäynti on talon päädyssä. Eteisestä on yhteys keittiöön, huoneeseen ja wc:hen. Toiseen huoneeseen kuljetaan ensimmäisen huoneen kautta, josta alkavat myös portaat toiseen kerrokseen. Ullakolla on pieni aula ja asunnon kolmas huone.

Kellari on molempien asuntojen yhteiskäytössä. Sinne on sekä sisä- että ulkoporras. Kellarissa on työtila, kummallekin asunnolle omat talouskellarit, yhteinen halkovarasto sekä sauna, pesu- ja pukuhuone.

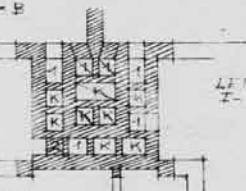
Julkisivu on rapattu ja katto on tiiltä. Ikkunoita on talossa monia erilaisia; huoneiden ikkunat ovat isoja ja niissä on kapeat tuuletusikkunat, myös

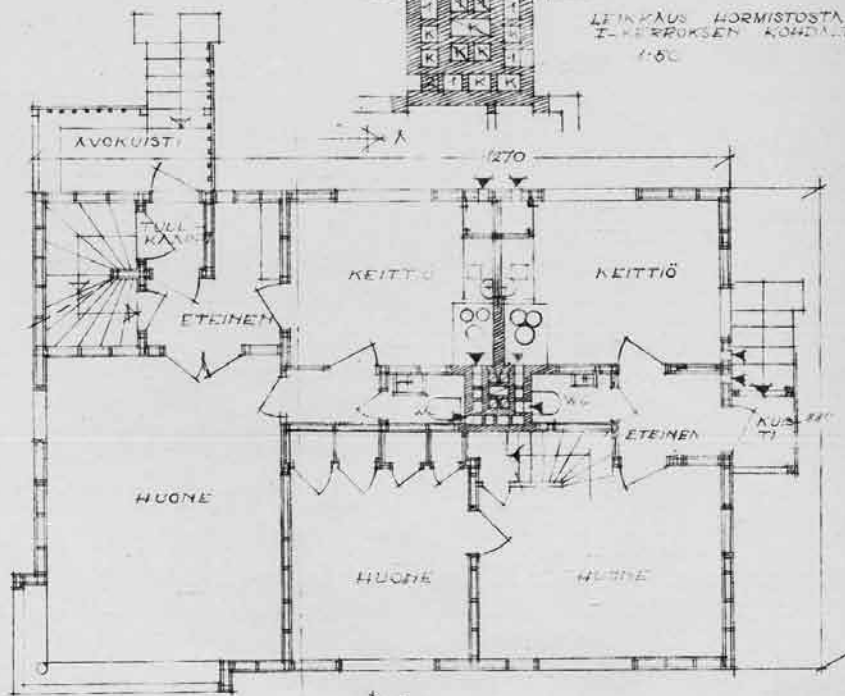
Kuva 173. Rakennuksen detaljit ja tyyli ovat säilyneet jälleenrakennuskauden asussa.

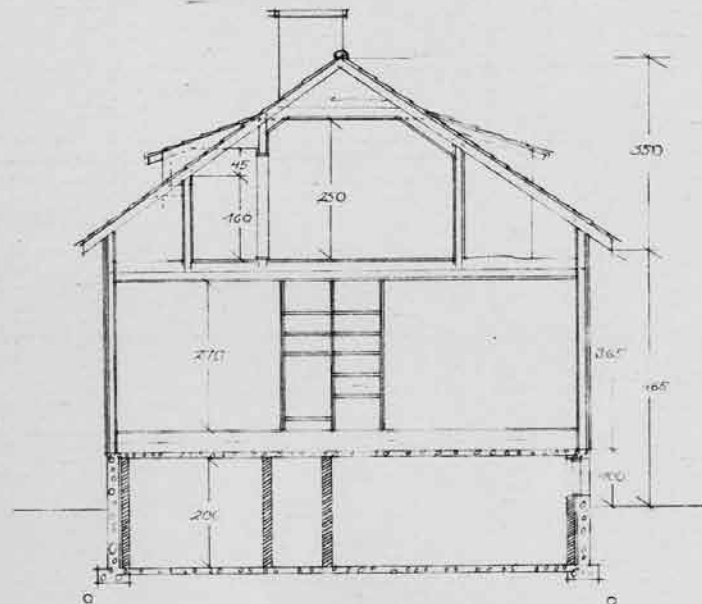
VINTTIKERROKSEN PÖHÄ

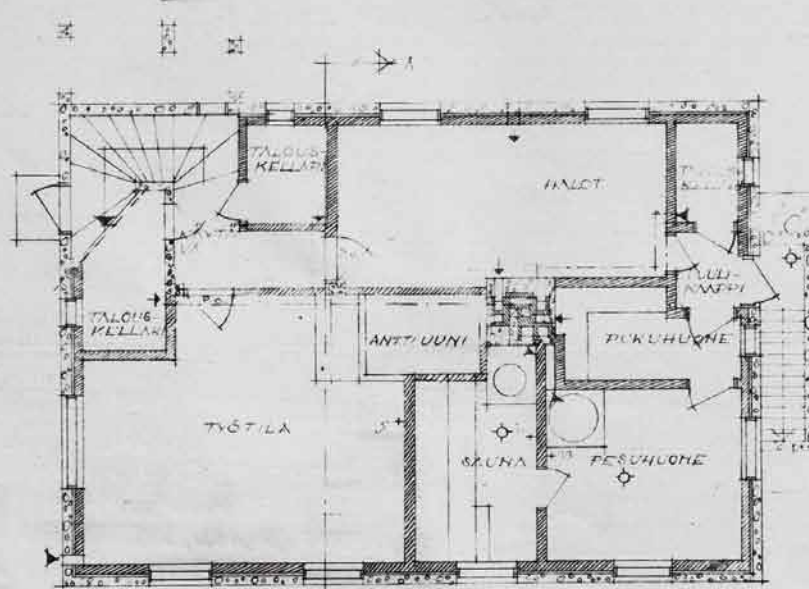
LEINKAUS HORMISTOSTA
I-KERROKSEN KOHDALTA
160

I-KERROKSEN PÖHÄ

LEIKKAUS A-B

KELLARIKERROKSEN PÖHÄ

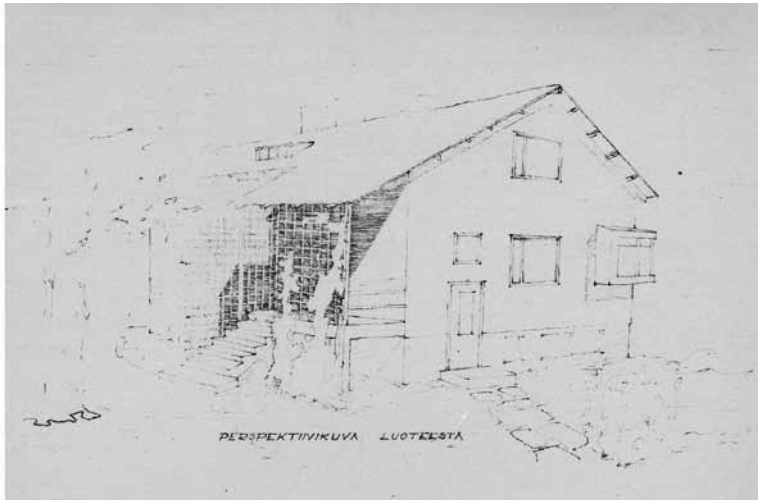
kellarissa on tavallista suuremmat ikkunat. Talon katua vasten olevassa kulmassa on erkkeri-ikkuna. Sisäänkäynnin suojana on rimaristikko. Kattolla on molemmin puolin frontonit, jotka tuovat valoa ullakon auloihin. Rakennuksen arkkitehtuuri paljastaa, että kyseessä on melko myöhään suunniteltu talotyyppi.

Säilyneisyys

Kolmessa säilyneessä rakennuksessa talotyyppi on säilynyt hyvin tunnistettavana. Isoja laajennuksia ei ole tehty, lähinnä kuisteja on muutettu umpikuisteiksi. Osa rakennuksista on nykyään yhden asunnon taloja.

Piirustusten mukaista rappausta ei ole rakennuksiin toteutettu, vaan ne ovat lautaverhoiltuja. Alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet yhdessä rakennuksessa. Muissa ikkunajako on muuttunut. Erityisesti kulmaikkunan detaljiikan muuttuminen vaikuttaa rakennuksen ilmeeseen paljon.

Alkuperäisiä piharakennuksia ei ole säilynyt.

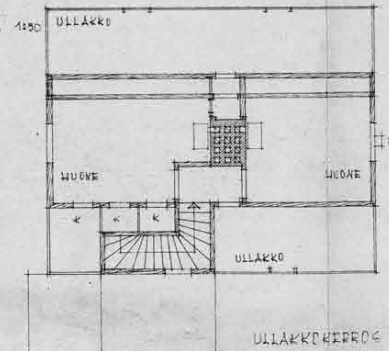
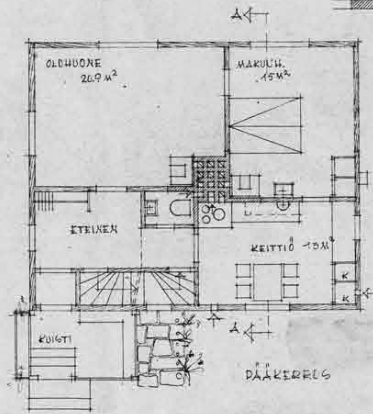
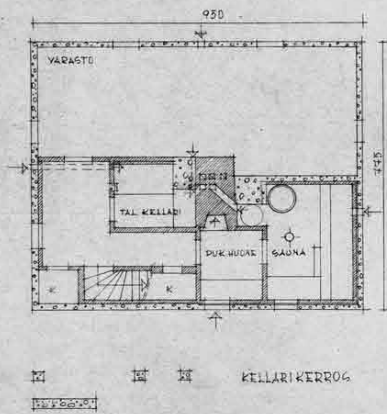
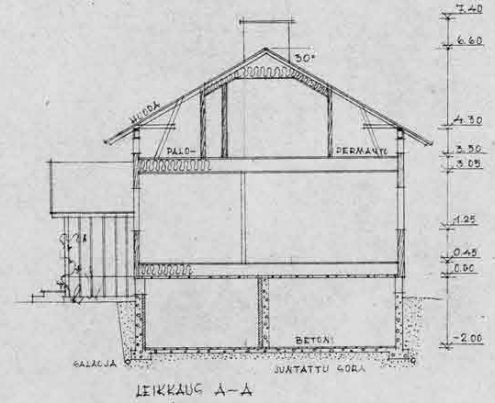
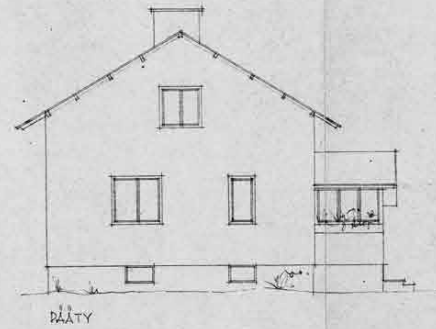
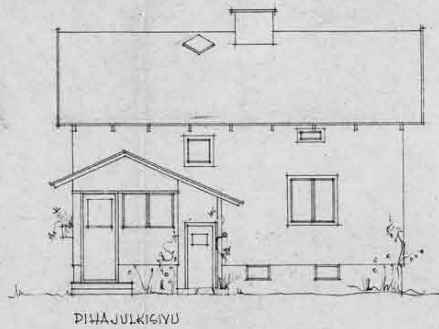
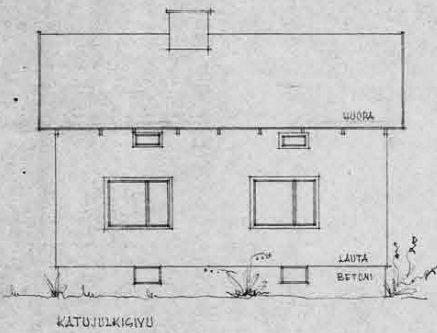
Kuva 174. Kulmauksen ikkunaa ei liene alkuaankaan toteutettu piirustusten mukaisena ulkonevana erkkeri-ikkunana.

Kuva 175. Talotyyppi on yksi Karjasillan suurimpia. Rakennuksen hahmo on säilynyt, mutta ikkunajako on muuttunut.

PINTA-ALA 73,625 m²
 KELLARIKERROS 154,8 m²
 PÄÄKERROS 287,6 m²
 ULLAKKERROS 93,9 m²
 YHTEENSÄ 406,1 m²

HYÖTYALA 62,9 m²
 --- 39,8 m²
 PINTA-ALA 42,1 m²
 YHTEENSÄ 96,7 m²

OULUN KAUPUNGIN RAKENNUS- SUUNNITTELU- TOIMISTO	KÄYÄT I.M. -1950 I.M. I.M. I.M.
OMAKOTI, TYYPPI N° 14	
OULUN KAUPUNGIN RAKENNUS- SUUNNITTELU- TOIMISTO	

OULUN KAUPUNGIN RAKENNUS-
 SUUNNITTELU-TOIMISTO

Kuva 176. Talotyyppi on hyvin perinteinen puolitoistaker-
 roksinen jälleenrakennuskauden pientalo.

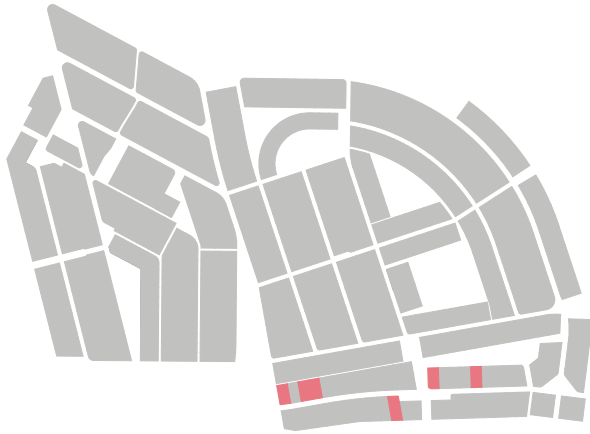

Kuva 177. Kuistia on laajennettu.

5.1.9.4 OMAKOTITYYPPI 14

Oulun kaupungin rakennustoimiston omakotityyppi 14 on jälleenraken-
 nuskauden loppupuolen omakotitalotyyppi. Piirustukset on päivätty
 vuodelle 1950 ja rakennukset on rakennettu vuosien 1950 ja -54 välil-
 lä. Piirtäjäksi on merkitty nimikirjaimet I.M., joka viittaa arkkitehti Irma
 Mikkolaan.

Kuva 178. Talotyypissä kellarin käynti on kuistin yhteydessä.

Talotyyppiä on Karjasillalla kuusi kappaletta Hirosentien varressa. Hirosentien varsi on kaavoitettu Karjasillan alueista viimeisenä, vuonna 1950.

Talotyyppi

Omakotityypissä 14 on neljä huonetta ja keittiö. Hyötyalaa on 96,7 m². Rakennukseen tullaan sisään pihan puolelta kylmän umpikuistin ja tuulikaapin kautta. Eteisestä on yhteys olohuoneeseen, keittiöön sekä wc:hen. Porras ullakolle ja kellariin lähtee myös eteisestä. Rakennuksessa on yksi hormi, jonka ympärille huoneet sijoittuvat. Lämmitysmuotona on perinteinen uunilämmitys. Asunto on ympär kierrettävä; kulmauksen makuuhuoneeseen pääsee sekä keittiöstä että olohuoneesta. Ullakolla on kaksi huonetta. Kellariin pääsee sekä sisä- että ulkokautta. Kellarissa on talouskellari, sauna, pukuhuone sekä varastotilaa.

Piirustuksiin julkisivumateriaaliksi on merkitty lautaverhous, mutta sen suuntaa ei ole määritelty. Ikkunatyyppejä on useampia; katujulkisivussa on isot tuuletusikkunalliset ikkunat, muualla on perinteisiä keskeltä kaksijakoisia ikkunoita ja kellarissa ja ullakolla pieniä ikkunoita. Talon erikoispiirteitä ovat portaan kohdalla oleva neliön muotoinen ikkuna ja kuistin katoksen jatko kellarin sisäänkäynnin ylle.

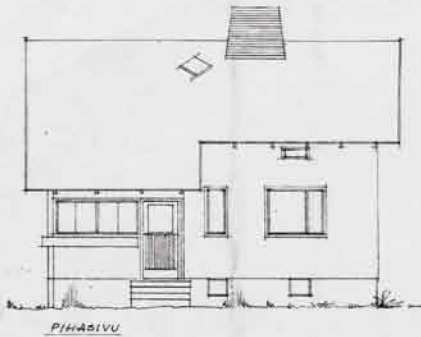
Säilyneisyys

Talotyyppi on säilynyt hyvin. Se on edelleen hyvin tunnistettavissa. Suuria laajennuksia ei ole tehty, ainoastaan kuisteilla on tapahtunut pieniä muutoksia. Talotyyppi on perinteinen puolitoistakerroksinen jälleennakennuskauden pientalo, joka on kestänyt hyvin aikaa.

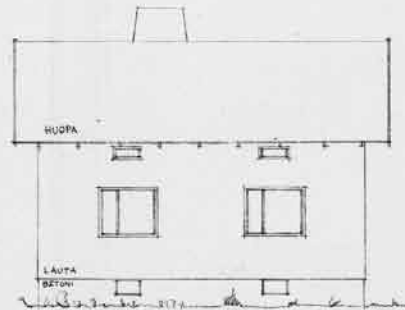
Kaikissa rakennuksissa on julkisivuverhouksena vaakapaneeli. Se lienee talotyypin alkuperäinen verhoustyyppi. Alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet yhdessä rakennuksessa. Muissa on talotyypin ikkunajako pääosin säilynyt.

Yhdellä tontilla on säilynyt alkuperäinen piharakennus. Muutamalla tontilla on 1960-luvun autotalleja.

PINNÄALA 76,00 m²
 KELLARI 160,00 m²
 MAAKERROS 216,00 m² , HUONEALAA 60,00 m²
 ULLAKKOKERROS 99,00 m² , --- 33,20 m² , RAKENNETTU ALA 42,6 m²
 VÄRKENÄ 52,5,00 m² , VÄRKENÄ 94,10 m²

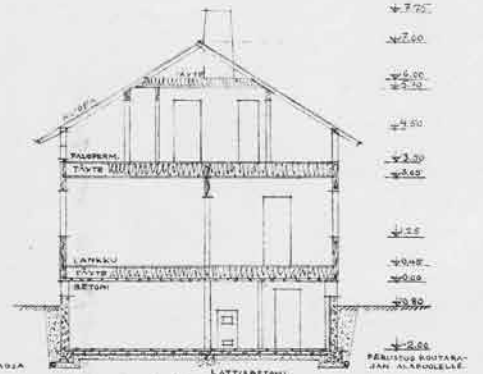
PIHÄSIVU

KATUSIVU

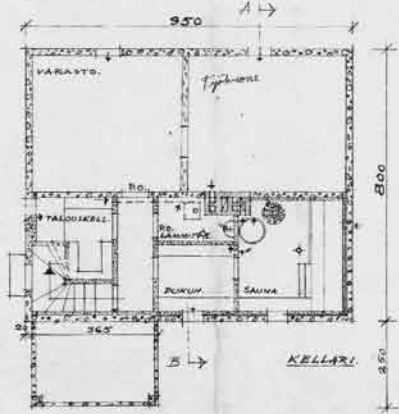

TÄÄTY

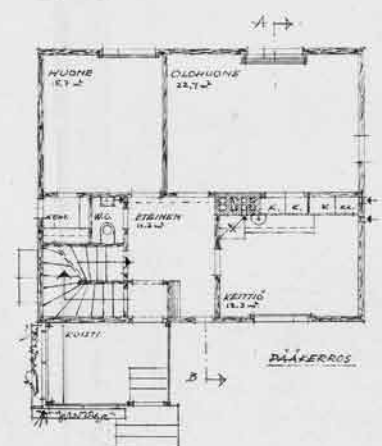

LEIKKAUS A-B

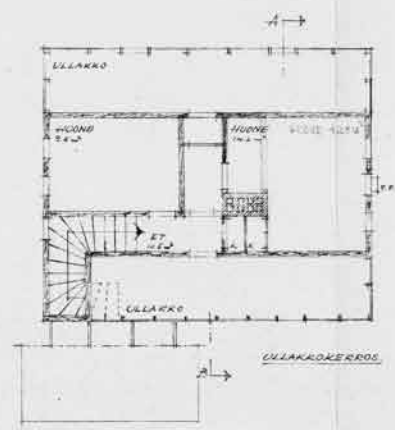
+7.75
 +0.00
 -0.60
 -1.50
 -2.50
 -3.50
 -4.50
 -5.50
 -6.50
 -7.50
 -8.50
 -9.50
 -10.50
 -11.50
 -12.50
 -13.50
 -14.50
 -15.50
 -16.50
 -17.50
 -18.50
 -19.50
 -20.50
 -21.50
 -22.50
 -23.50
 -24.50
 -25.50
 -26.50
 -27.50
 -28.50
 -29.50
 -30.50
 -31.50
 -32.50
 -33.50
 -34.50
 -35.50
 -36.50
 -37.50
 -38.50
 -39.50
 -40.50
 -41.50
 -42.50
 -43.50
 -44.50
 -45.50
 -46.50
 -47.50
 -48.50
 -49.50
 -50.50
 -51.50
 -52.50
 -53.50
 -54.50
 -55.50
 -56.50
 -57.50
 -58.50
 -59.50
 -60.50
 -61.50
 -62.50
 -63.50
 -64.50
 -65.50
 -66.50
 -67.50
 -68.50
 -69.50
 -70.50
 -71.50
 -72.50
 -73.50
 -74.50
 -75.50
 -76.50
 -77.50
 -78.50
 -79.50
 -80.50
 -81.50
 -82.50
 -83.50
 -84.50
 -85.50
 -86.50
 -87.50
 -88.50
 -89.50
 -90.50
 -91.50
 -92.50
 -93.50
 -94.50
 -95.50
 -96.50
 -97.50
 -98.50
 -99.50
 -100.50

KELLARI

MAAKERROS

ULLAKKOKERROS

PAKETTI 1:100
 OMAKOTITYYPPI N:o 15
 OMAKOTI
 OMAKOTI
 OMAKOTI

Kuva 179 (vas). Rakennuksen hahmo on säilynyt. Kenttälaudoitus julkisivussa ei edusta jälleenrakennuskauden tyyliä.

Kuva 180. Päädyssä on kolmen ikkunan sarja.

5.1.9.5 OMAKOTITYYPPI 15

Oulun kaupungin rakennustoimiston omakotityyppi 15 suunnitelmat ovat myös vuodelta 1950. Piirtäjäksi piirustuksiin on merkitty Olavi Kinnunen.

Rakennuksia on Hiiosentien varressa 9 kappaletta. Ne on rakennettu vuosina 1951 -58, suurin osa vuosikymmenen puolivälissä. Tontit on kaavoitettu vuonna 1950, eli alue kuuluu Karjasillan viimeisimpänä rakentuneisiin alueisiin.

Talotyyppi

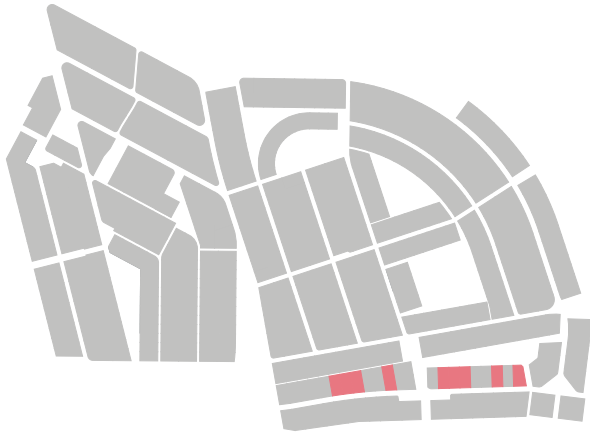
Omakotityypissä 15 on neljä huonetta ja keittiö. Talossa on hyötyalaa 94,1 m². Rakennuksessa on yksi hormi, mutta kaikki huoneet eivät enää ole yhteydessä hormiin, vaan rakennus lämmitetään keskitetysti kellarista. Rakennukseen tullaan sisään pihan puolelta kylmän kuistin ja tuulikaapin kautta. Ullakkoportaisiin kuljetaan tuulikaapista, kellarin portaisiin eteisestä. Eteisestä on myös yhteys olohuoneeseen, makuuhuoneeseen sekä keittiöön ja wc:hen. Asunto ei ole ympärikerrettävä. Alakerran makuuhuoneen yhteydessä on pieni vaatehuone. Ullakolla on kaksi huonetta. Kellarissa on varasto, talouskellari, työhuone, lämmityshuone, sekä sauna ja pukuhuone. Kellariin on käynti sekä sisä- että ulkokautta.

Julkisivumateriaaliksi piirustuksiin on merkitty lauta ja katteeksi huopa. Pääikkunat ovat neliömäisiä tuuletusikkunallisia ikkunoita. Toisessa päädyssä on kolmen kapean ja korkean ikkunan sarja. Kellarissa ja ullakolla on tavanomaisia pieniä ikkunoita.

Säilyneisyys

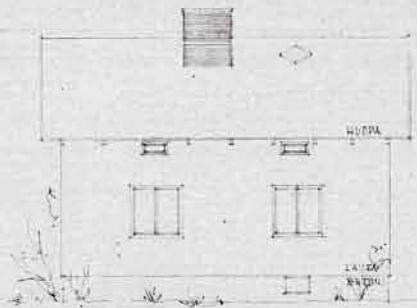
Talotyyppi on säilynyt melko hyvin Karjasillalla, vaikka alkuperäisessä asussa olevia rakennuksia ei löydykään. Talotyyppi kuuluu isoimpiin tyypeihin, minkä takia suuria laajennuksia ei ole tehty.

Lähes kaikissa rakennuksissa on ulkoverhouksena vaakapaneeli. Lisäksi on kaksi rapattua rakennusta ja yksi kenttälaudoitettu. Yhdessä rakennuksessa alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet, muissa on säilynyt talotyypin ikkunajako. Muutamalla tontilla on säilynyt vanhoja piharakennuksia. Suurin osa piharakennuksista on 1990-luvulta eteenpäin.

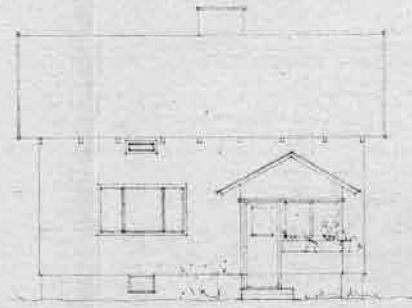

Kuva 181. Pihajulkisivu. Kuistin porras on alkuaan ollut suoraan pihalle päin.

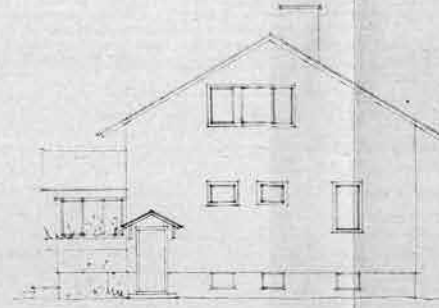
EMÄN PUOLELLA	73,05 M ²		
KELLARIKERROS	104,0 M ²	HYTYVÄLÄ	67,4 M ²
PUOLIKERROS	273,7 M ²		27,1 M ²
ULKOKERROS	140,7 M ²		
YHTÄLÄÄ	547,3 M ²	YHTÄLÄÄ	94,5 M ²

KÄTÖGIVU

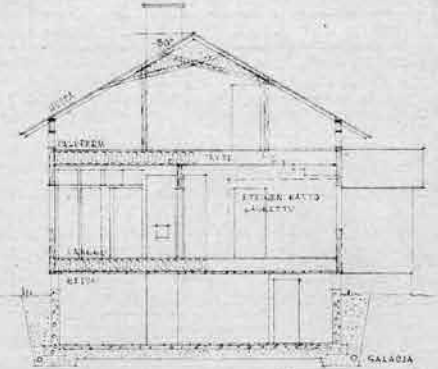

SIINAIVU

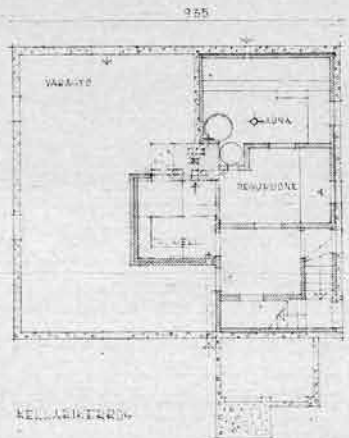
PUOLEVU

7.00
6.80
5.70
5.40
4.50
3.50
3.05
1.25
0.45
0.00
-0.85
-2.00

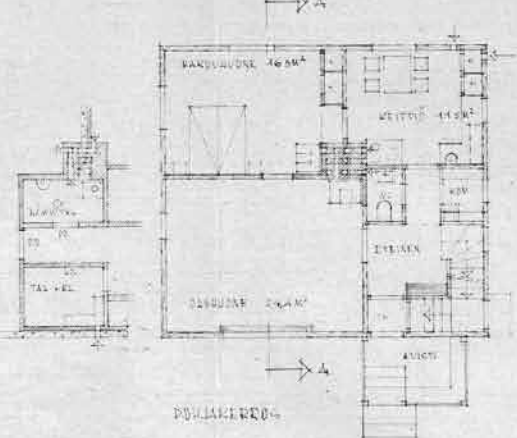

SIKILÄUS A-A

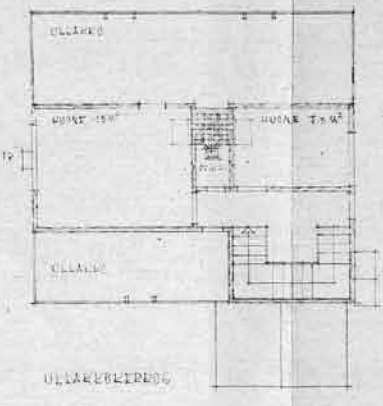
LIIVILAMININ
KIVIPUURIN
ALUEKIVIN
KIVÄTÄÄLÄ

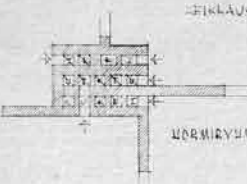
KELLARIKERROS

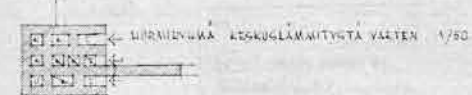
PUOLIKERROS

ULKOKERROS

UURIMINEN KIVILAMININ VASTEN 1/80

UURIMINEN KIVILAMININ VASTEN 1/80

1:100
A
OMAKOTIYHDYS N° 10

TAMMI 26 1980

5.1.9.6 OMAKOTITYYPPI 16

Omakotityyppi 16 kuuluu Oulun kaupungin rakennustoimiston suunnittelemaan tyyppitalosarjaan. Myös tämän talotyypin piirustukset ovat vuodelta 1950, piirtäjänä I.M. eli luultavasti arkkitehti Irma Mikkola.

Talotyyppiä löytyy Karjasillalta melko paljon; Hirosentien etelälaidalla lähes kaikki rakennukset ovat tätä talotyyppiä. Rakennuksia on yhteensä 14 kappaletta. Ne on rakennettu vuosien 1950 ja -55 välillä. Asemakaava alueella on vuodelta 1950.

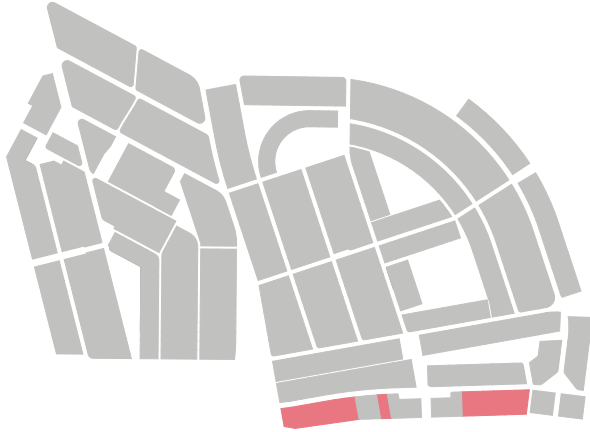
Talotyyppi

Omakotityypissä 16 on neljä makuuhuonetta ja keittiö. Hyötyalaa on 94,5 m². Yhden hormin rakennus on suunniteltu niin, että sen voi toteuttaa sekä uunilämmitteisenä että keskuislämmitteisenä. Huoneistoon tullaan sisään pihan puolelta kylmän kuistin ja tuulikaapin kautta. Eteisestä on yhteys keittiöön, olohuoneeseen ja wc:hen. Alakerran makuuhuoneeseen pääsee kiertämään joko keittiön tai olohuoneen kautta. Eteisestä on myös porras ullakko- ja kellarikerrokseen. Ullakolla on kaksi makuuhuonetta. Huoneiden välissä on pieni pesuhuone. Kellariin on yhteys sekä ulkoa että sisältä. Kellarista puolet on varastona ja toiselle puolelle sijoittuvat sauna, pesuhuone ja talouskellari.

Julkisivumateriaaleiksi piirustuksiin on merkitty seinään lautaverhoilu ja kattoon huopakate. Ikkunoiden muotojen erilaistuminen kertoo talotyypin olevan jo 1950-luvun suunnittelua; olohuoneessa on iso kolmijakoinen ikkuna kun taas makuuhuoneessa ja keittiössä on tavalliset kaksijaikoiset ikkunat.

Säilyneisyys

Talotyypin säilyneisyys vaihtelee. Yhdessä rakennuksessa jälleenrakennuskauden piirteet ovat säilyneet erittäin hyvin, muutamista rakennuksista talotyyppiä on laajennusten seurauksena vaikea tunnistaa. Yli puoleen rakennuksista ei ole tehty laajennuksia. Kolmessa rakennuksessa laajennukset ovat merkittäviä.

Kuva 182. Rakennuksessa ei ole laajennuksia ja se on lähellä jälleenrakennuskauden asuaan.

Vaakapanelointi on talotyypin yleisin julkisivuverhoaus. Lisäksi on kolme rapattua rakennusta sekä yksi pystyrimaverhoiltu ja yksi pystypaneloitu rakennus. Pääosassa rakennuksista ikkunajako on säilynyt. Muutamassa rakennuksessa on alkuperäiset ikkunat.

Viidellä tontilla on alkuperäinen piharakennus.

Kuva 183. Talotyypistä löytyy myös rapattuja rakennuksia.

Kuva 184. Iso laajennus, joka muuttaa rakennuksen hahmoa.

Kuva 185. Kiustin ja parvekkeen detaljit muuttavat rakennuksen ilmettä.

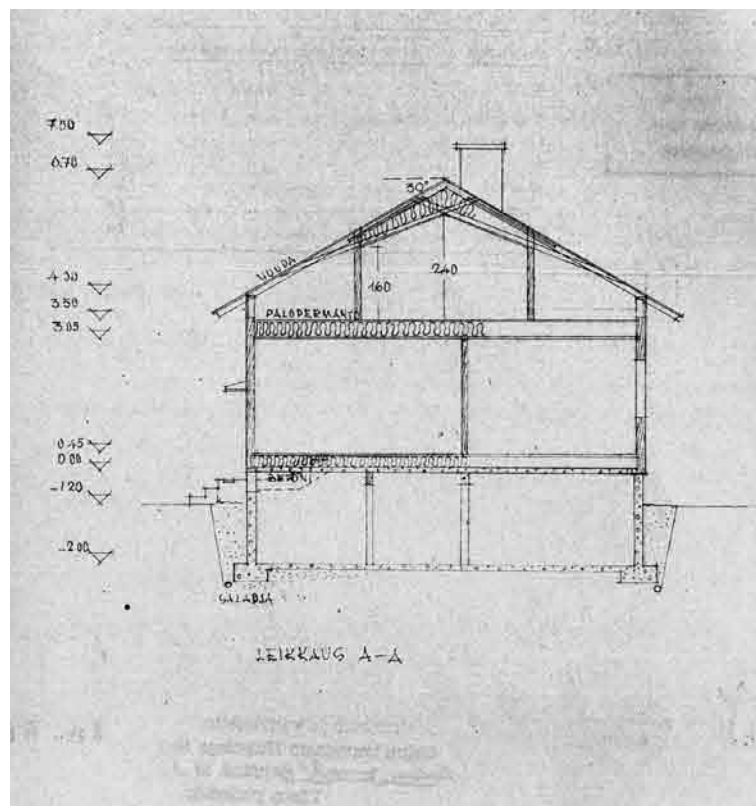
Kuvat 186-187. Oulun kaupungin talotyyppi nro 17 on yksi Karjasillan isoimmista. Sisäänkäyntiin ei alkuaankaan ole kuulunut kuistia.

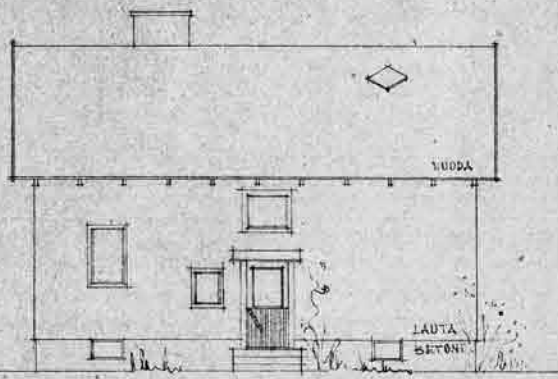

5.1.9.7 OMAKOTITYYPPI 17

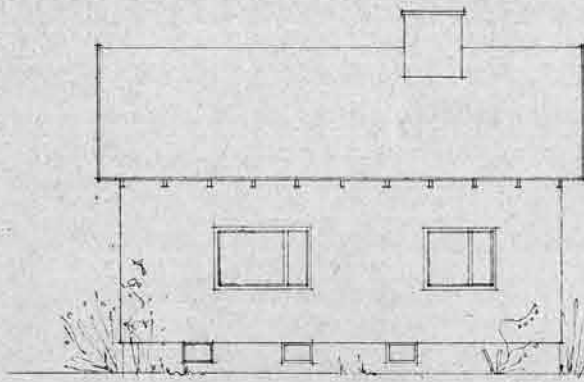
Omakotityyppi 17 poikkeaa arkkitehtuuriltaan muista Oulun kaupungin rakennustoimen talotyypeistä. Rakennuksen pohjaratkaisu ja julkisivut ovat persoonalliset. Piirustukset ovat vuodelta 1950, piirtäjänä nimikirjaimet I.M. eli ilmeisesti Irma Mikkola.

Rakennuksia on Karjasillalla vain kolme; kaksi Hiiosentien varressa ja yksi Kollaantiellä. Ne on rakennettu 1950-luvun alkuvuosina.

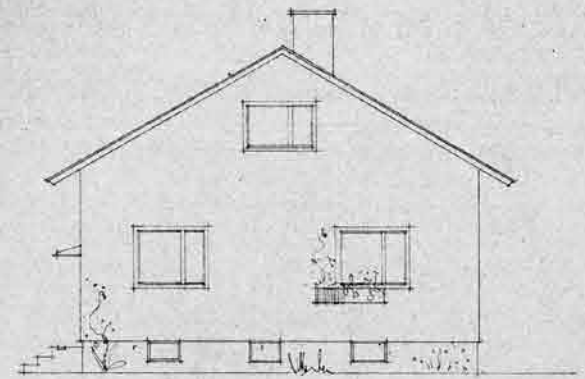

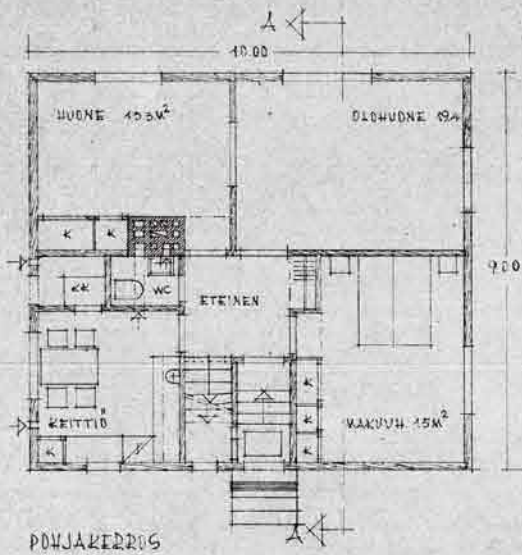
JULKISIVU POUJOIGEEN

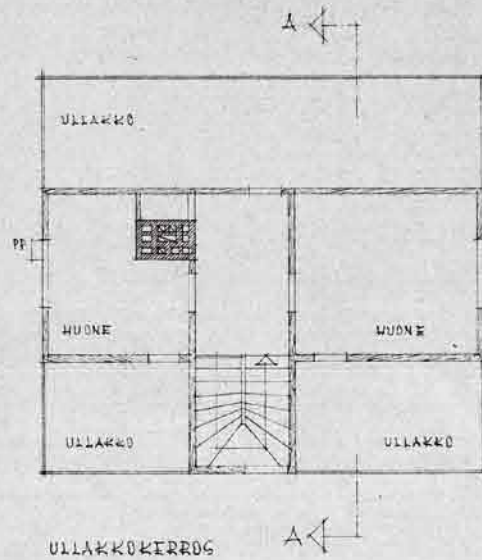
JULKISIVU ETELAAN

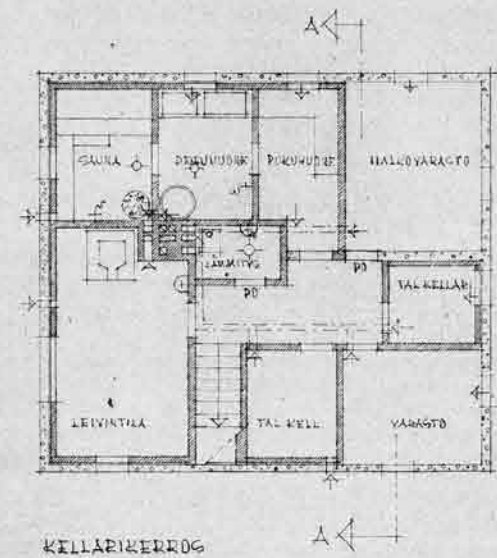
PAÄTY LÄNTIEN

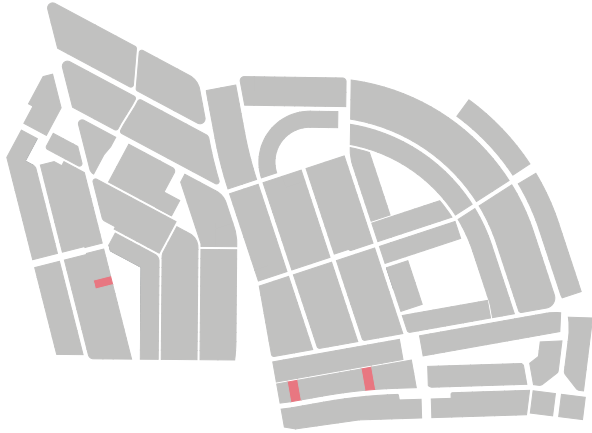
POUJAKERROS

ULLAKKOKERROS

KELLARIKERROS

Talotyyppi

Omakotityypissä 17 on viisi makuuhuonetta ja keittiö. Hormi ei ole rakennuksessa keskeisesti, sillä rakennuksessa on keskuslämmitys, eikä kaikkien tilojen siis tarvitse olla yhteydessä hormiin. Sisäänkäynti on epätyypillisesti keskellä rakennuksen pihajulkisivua ilman kuistia. Eteinen on keskellä rakennusta ja sinne nouseaan ovelta muutama porraskäytävä. Eteisestä on yhteys kaikkiin alakerran huoneisiin: kahteen makuuhuoneeseen, olohuoneeseen, keittiöön ja wc:hen. Ullakolla huoneiden välissä on iso aula. Talon kellarikerrokseen on sijoitettu paljon toimintoja: sauna- pesu-, pukuhuoneetilat, halkovarasto, kaksi talouskellaria ja varasto, lämmitys-huone sekä erikoisuutena leivintila leivinuuneineen.

Julkisivumateriaaleiksi talotyyppin piirustuksiin on merkitty lautaverhous ja huopakate. Isot ikkunat ovat kaksijakoista tuuletusikkunallista mallia. Sisäänkäyntijulkisivun ikkunasommittelu on erikoinen: portaiden ja keittiön pienet ikkunat rei'ittävät julkisivua melko sattumanvaraisen näköisesti.

Säilyneisyys

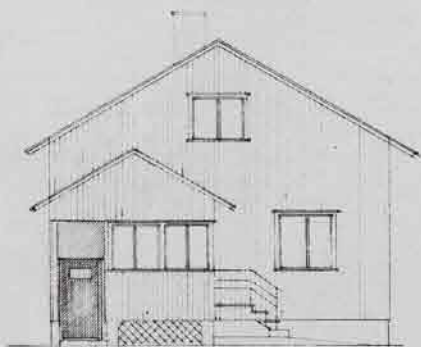
Talotyyppin kolme edustajaa ovat säilyneet Karjasillalla melko hyvin. Talotyyppi on iso, eikä asuintilojen laajennuksia ole tehty. Alkuperäisen pienen avokuistin tilalle on tehty suurempia avo- ja umpikuisteja.

Rakennukset ovat vaakapaneloituja. Yhdessä rakennuksessa alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet, toisissa ne on vaihdettu ikkunajako säilyttäen. Ikkunajakoa on rakennuksissa muutettu jonkin verran, esimerkiksi lisätty pieni ikkuna alakerran makuuhuoneeseen.

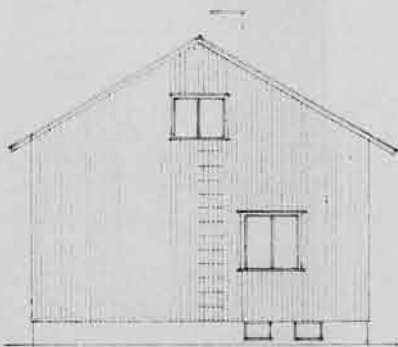
Alkuperäisiä piharakennuksia ei ole säilynyt.

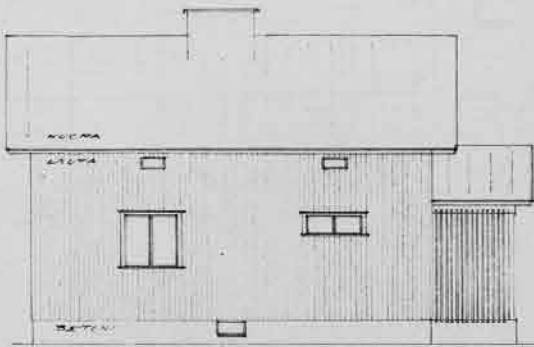
Kuva 188. Rakennukseen on lisätty jälleenrakennuskauden tyylinen kuisti.

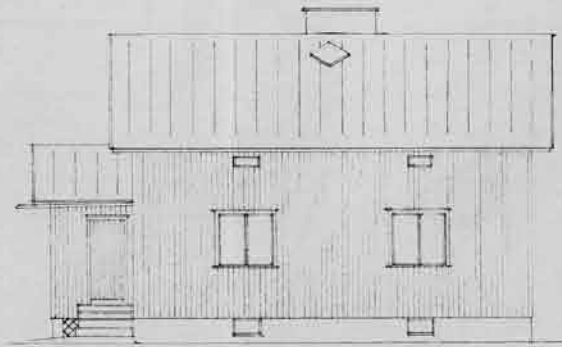
KORJAUS

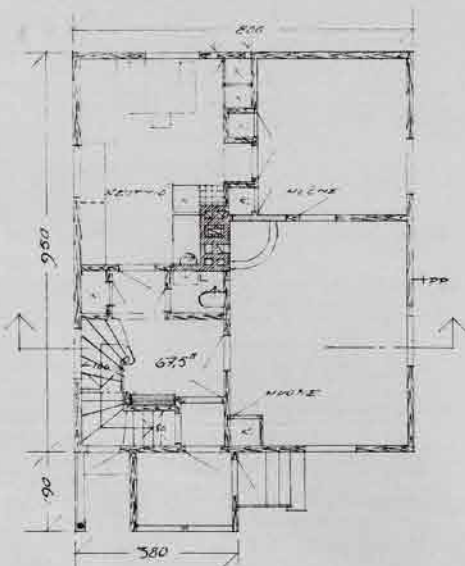
KORJAUS

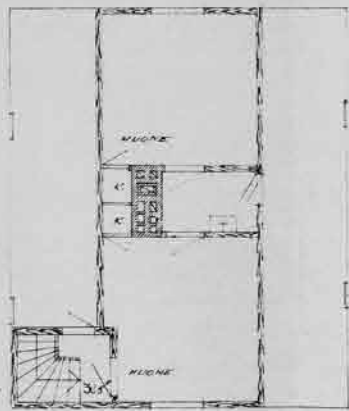
KORJAUS

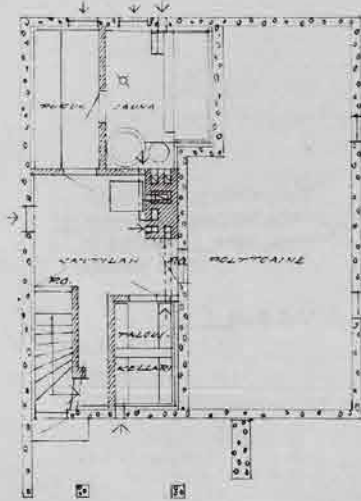
KORJAUS

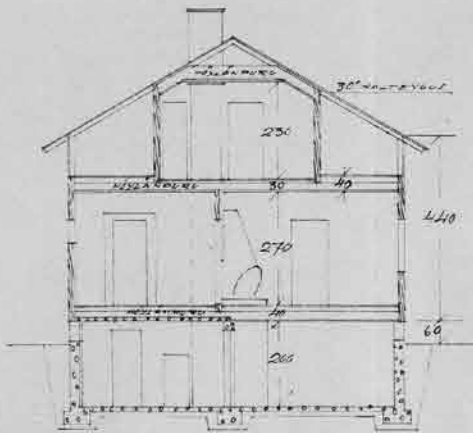
KORJAUS
1/100

KORJAUS

KORJAUS

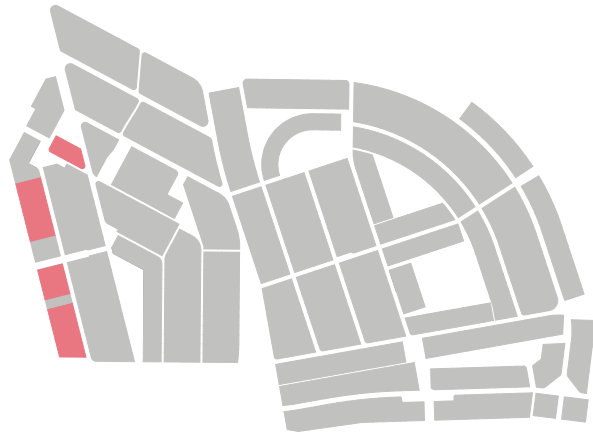

KORJAUS

KORJAUS
KORJAUS

76,0 m²
510,0 m²

5.1.10 KETOKADUN TYYPPI

Rakennuksen suunnittelijasta ei ole tietoa, sillä rakennuslupakuvissa ei ole suunnittelijan tai organisaation nimeä. Identtiset piirustukset on allekirjoitettu jokainen eri nimellä. Voi olla, että allekirjoitukset ovat rakennusten omistajien. Riihikadulla on kolme rakennusta, joiden piirustukset ovat lähes samanlaisia kuin Ketokadun rakennusten. Ne on päivätty aiemmin, ja piirustukset on allekirjoittanut rakennusmestari August Rönköharju. Talotyyppi voi siis olla Rönköharjun suunnittelema tai sitten se on jokin muu talotyyppi, josta Rönköharju on tehnyt muunnelmia Riihikadulle.

Talotyyppiä on yhteensä 17 rakennusta, joista suurin osa on Ketokadulla. Tontit on kaavoitettu vuonna 1948. Ensimmäinen talo on rakennettu Riihikadulle vuonna 1949. Suurin osa rakennuksista on 1950-luvun alusta. Viimeisin on rakennettu vuonna 1957.

Talotyyppi

Neljän huoneen ja keittiön tyyppitalossa rakennusala on 76 m². Vaikka tilat ryhmittyvät keskellä olevan hormin ympärille, lämmitysjärjestelmänä on keskuslämmitys. Rakennuksen sisäänkäynti on päädyssä. Eteiseen tullaan umpikuistin ja tuulikaapin kautta. Eteisestä on yhteys keittiöön, alakerran isompaan huoneeseen sekä wc:hen. Myös porras sijaitsee eteisessä. Toiseen alakerran huoneeseen pääsee kulkemaan sekä keittiön että suuremman huoneen kautta. Ullakolla on kaksi huonetta, joiden välissä on pieni pesuhuone. Koska porras on rakennuksen nurkassa, ullakolla taempan huoneeseen kuljetaan ensimmäisen huoneen kautta. Kuistin yhteydessä on ovi kellariin. Portaisiin on yhteys myös sisältä. Kellarissa on talouskellari, kattilahuone, polttoainevarasto, sauna ja pukuhuone.

Julkisivumateriaaleiksi piirustuksiin on merkitty pystysuuntainen verhouk sekä kolmiorimahuopakate. Ikkunat ovat keskeltä kaksijakoisia ja rakennuksessa on myös pieniä kellari- ja ullakkoikkunoita. Talotyypin arkkitehtuurin erikoispiirre on kuistin seinä, joka on tehty pystyrimoista.

Kuva 189. Rakennusaika ja talotyyppi ovat tunnistettavissa. Rakennuksessa on säilynyt myös kellarin sisäänkäynnille tyyppillinen rimoitus.

Kuva 190. Rakennuksiin on tehty parvekkeita parin viime vuosikymmenen aikana. Parvekkeiden tyyli viittaa usein 2000-luvun valmistaloihin.

Kuva 191. Laajennus 2010-luvulta on kooltaan päärakennuksen veroinen.

Säilyneisyys

Talotyyppien rakennusten säilyneisyys vaihtelee. Muutama rakennus on julkisivultaan säilynyt hyvin lähellä alkuperäistä asuaan, osaa rakennuksista on vaikea tunnistaa jälleenrakennuskauden rakennuksiksi. Yli puoliin rakennuksista on tehty jonkinlainen laajennus. Pienimmillään se on katos, suurimmillaan massiivinen asuintilojen laajennussiipi. Laajennuksia on usealta eri vuosikymmeneltä, useita myös 2000-luvulta lähtien.

Talotyyppiin kuuluu pystyrimoitus kellarin sisäänkäynnin seinänä. Rimointi on säilynyt viidessä rakennuksessa. Piirustusten mukaista pystyverhousta rakennuksissa ei ole. Tavallisin verho on vaakapaneeli.

Muutamassa rakennuksessa on pystylomalaudoitus. Terastirappausta ja kenttälautoitusta löytyy myös. Alkuperäisiä ikkunoita on kolmessa rakennuksessa. Ikkunajako on talotyyppissä säilynyt melko hyvin.

Riihikadun rakennusten piirustukset ovat muunnelmia Ketokadun rakennuspiirustuksista. Riihikadulla talotyyppi ei kuitenkaan ole kovin hyvin tunnistettavissa.

Tonteilla ei ole säilynyt alkuperäisiä piharakennuksia.

5.1.11 MUUT JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN RAKENNUKSET

Tyypitalojen lisäksi Karjasillalla on myös yksittäin suunniteltuja pientaloja. Katukuvasta nämä eivät kuitenkaan juuri erotu, niin yhtenäinen oli jälleerakennuskauden tyyli ja rakennustypologia. Raja tyypitalon ja yksilöllisesti suunnitellun rakennuksen välillä on myös häilyvä; monet rakennukset muistuttavat jotain tyypipiirustusta, ja toisaalta myös tyypipiirustuksia varioitiin. Usein rakennuslupapiirustuksissa suunnittelijatie-
doissa lukee tähän tapaan: ”Sosiaaliministeriön tyyppi no 69 mukaan P. Kaarela”. Jos talotyyppi on selvästi tunnistettavissa, rakennus on luokiteltu talotyyppiin mukaan.

Yksilöllisesti suunniteltujen pientalojen lisäksi muiden jälleerakennuskauden rakennusten ryhmään kuuluvat myös seuraavat rakennustyyppit: talotyyppit, joiden edustajia Karjasillalla on vain yksittäin, yksilölliset paritalot sekä yksikerroksiset asuin- ja liikerakennukset, joita Karjasillalla on muutamia. Luokkaan kuuluu noin 70 rakennusta. Eniten yksittäin suunniteltuja rakennuksia löytyy Karjaportintien, Kaukovainionkadun, Riihikadun ja Kivikujan varresta.

Yksi Karjasillalta eniten vaikuttanut suunnittelija on rakennusmestari August Rönköharju. Rönköharju työskenteli Oulun kaupungin rakennusviraston talonsuunnitteluosastolla, missä monet Karjasillan talotyyppitkin suunniteltiin. Rönköharju myös itse asui Karjasillalla. Rönköharjun nimi löytyy monen tyypitalon rakennuslupakuvien allekirjoituksesta sekä myös yksilöllisten pientalojen lupakuvista ja laajennussuunnitelmista. Suurin osa yksilöllisesti suunnitelluista rakennuksista on Rönköharjun piirtämiä.

Yksittäisten pientalojen suunnittelijoista pääosa oli rakennusmestareita. Useampia rakennuksia ovat Karjasillalle suunnitelleet mm. K.H. Kunnas, Olavi Kinnunen, J. Karvonen ja Jooseppi Juntunen.

Karjasillalla on myös yksittäin suunniteltuja paritaloja aiemmin esiteltyjen tyypiparitalojen lisäksi. Paritaloja, joissa kumpaankin asuntoon on oma sisäänkäynti, on Karjasillalla parikymmentä. Suurin osa niistä on muutettu myöhemmin yhden asunnon taloiksi. Asemakaavassa paritalojen rakentaminen on sallittu kortteliin 22, jota rajaavat Riihikatu ja Kivikuja

Kuva 192. Monet rapatut rakennukset on suunniteltu yksilöllisesti. Kuvassa Reino Arrolan suunnittelema rakennus.

Kuva 193. Pientaloalueen lomassa on muutamia julkisia rakennuksia, kuten kuvan rakennus, jossa toimii tällä hetkellä päiväkot.

Kuvat 194-195. Olavi Kinnusen suunnittelema paritalo. Asuntoihin on omat ovet kuistin vastakkaisilta puolilta. Paritalotyyppeä löytyy Karjasillalta muutamia.

sekä Kaukovainionkadun loppuun. Yksittäisiä paritaloja löytyy kuitenkin myös muualta Karjasillalta. Rakennusmestari Olavi Kinnunen on suunnitellut useimmat paritalot. Monet Kinnusen paritalot ovat variaatioita samoista piirustuksista.

Kuvat 196-198. Rakennusmestari August Rönköharjun suunnittelema pientaloja. Tyypitaloissa ikkunoita ei sijoitettu nurkkaan, mutta monissa Rönköharjun suunnittelemissa rakennuksista löytyy tällainen yksityiskohta.

5.1.12 JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN JÄLKEEN RAKENNETUT PIENTALOT

Vaikka Karjasilta on erittäin yhtenäinen jälleerakennuskauden asuinalue, löytyy alueelta myös uudempaa rakennuskantaa. Karjasillalla on 24 rakennusta, jotka on tehty jälleerakennuskauden jälkeen. Lisäksi on muutamia pientaloja, joiden rakentamisajasta ei ole tietoa.

Uudempi rakennuskanta sijoittuu etupäässä Ketokadun varteen. Yksittäisiä uudisrakennuksia on lisäksi eri puolilla asuinalueita.

Jälleerakennuskauden jälkeen rakennetut pientalot jakautuvat kahteen ryhmään: 1970-luvun tiilitaloihin ja alkuperäistä talotyyppiä mukaileviin puutaloihin. Lisäksi inventointialueella on 1990-luvulla rakennettu adventtikirkko Tuulimyllynkadun ja Kollaantien risteyksessä.

Tiiliverhoillut rakennukset edustavat 1970-luvun suunnitteluihanteita. Yksikerroksiset päärakennukset on vedetty kauas katulinjasta. Rakennusten massoittelu, materiaalit ja värityys poikkeavat selvästi ympäristön rakennuksista. Rakennukset on tehty ennen vuoden 1980 asemakaavaa. Erillisiä kaavamuutoksia ei yleensä tehty, vaikka rakennukset eivät ole olleet voimassa olevan kaavan mukaisia.

Toisen ryhmän muodostavat jälleerakennuskauden rakennuksista tyyli- ja muotoilun osalta lainaavat uudisrakennukset. Pääosa näistä on rakennettu 2000- ja 2010-luvuilla. Alkuperäinen jälleerakennuskauden rakennus on korvattu hahmoltaan vastaavalla rakennuksella, vuoden 1980 kaavamääräysten mukaisesti. Osat rakennuksista noudattelevat tiukemmin talotyypin hahmoa ja yksityiskohtia, osassa talotyypistä muistuttaa lähinnä rakennuksen korkeus ja kattokaltevuus.

Kuva 199. 2010-luvun uudisrakennus. Rakennuksen tyyli, hahmo ja katujulkisivu noudattelevat Paalasan talotyyppiä, mutta tarkka kopio talotyypistä rakennus ei ole.

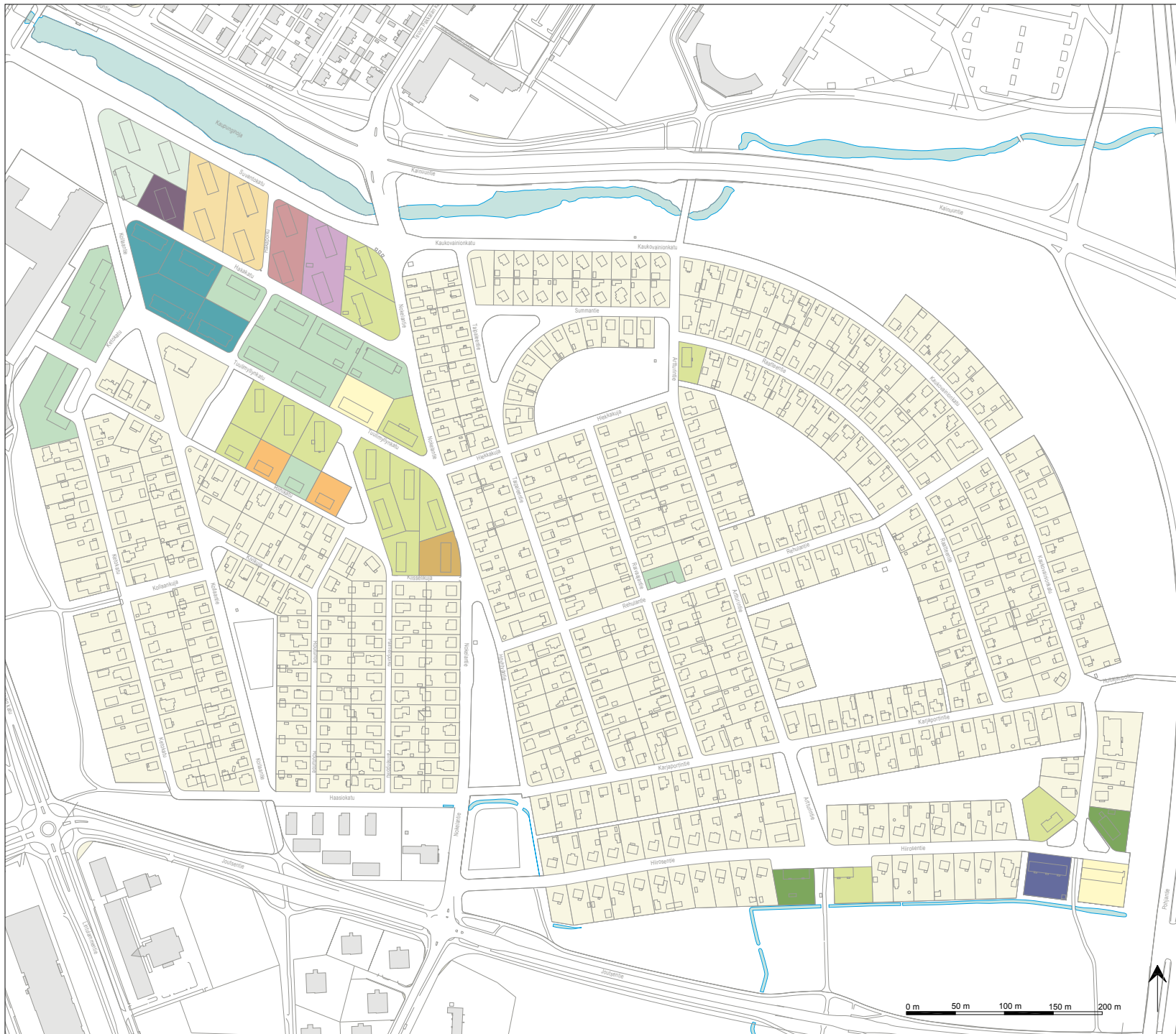
Kuva 200. Mittakaavaltaan rakennus vastaa kadun varressa olevia Lapin rakennus Oy:n tyypitaloja, mutta ikkunajako ei noudattele talotyyppiä.

Kuvat 201-202. 1970-luvun rakennuskanta erottuu Karjasillalla selvästi muista rakennuksista, sillä rakennusten arkkitehtuuri ja sijoittuminen tontille poikkeavat merkittävästi jälleenrakennuskauden suunnitteluihanteista.

SUUNNITTELIJAT KERROSTALOT

MERKKIEN SELITYKSET

- Rakennusmestari
August Rönkönharju
- Kaupunginarkkitehti Martti Heikura
- Arkkitehti Irma Mikkola
- Arkkitehtitoimisto Uki Heikkinen
- Arkkitehtitoimisto
Sysimetsä & Kajava
- Suunnittelu Oy E. Niemelä
- Yleissuunnittelutoimisto: Sainio
- Rakennusmestari Olavi Kinnunen
- Rakennusmestari Karvonon
- Lindfors & Lahtinen
- Lindfors & Maamies (?)
- Kulutusosuuskuntien liitto,
asunto-osasto: Charles Hagan,
Eino Tuompo (?), L. Backlen
- Kulutusosuuskuntien liitto,
asunto-osasto: A. Lindqvist
- Suunnittelijaa ei tiedossa

Karjasillan inventointi
Oulun kaupunki
15.12.2014
Venla Leppänen ja Laura Backman

5.2 KERROSTALOT

5.2.1 PUUKERROSTALOT

Karjasillalla on puukerrostaloja kahdessa Tuulimyllynkadun eteläpuoleisessa korttelissa ja yksittäisiä rakennuksia Hiiosenttien varressa sekä keskellä asuinalueita, yhteensä 22 kappaletta. Isot puukerrostalokorttelit löytyvät jo ensimmäisistä asemakaavoista vuosilta 1944 ja 1945. Alkuperäisissä kaavoissa alueen keskellä olevat kaksi puukerrostaloa oli merkitty yksikerroksisiksi rakennuksiksi, mutta 1940–50 –lukujen taitteen kaavamuuoksissa sallittiin tonteille kaksikerroksisia asuin- ja liikerakennuksia. Hiiosenttien varressa olevat kuusi puukerrostaloa on kaavoitettu vuonna 1950.

Kaksikerroksisia puukerrostaloja rakennettiin Suomessa yleisesti heti sotien jälkeen. Puisten kerrostalojen rakentamista vauhditti tiilipula. 1940-luvulla rankarakenne syrjäytti aiemmin käytetyn hirsirakenteen. (Mäkiö ym. 1990, 66). Karjasillalla puukerrostalot on rakennettu vuosien 1946 ja 1958 välillä.

Puukerrostaloja Karjasillalle suunnittelivat niin arkkitehdit kuin rakennusmestaritkin. Eniten on kaupunginarkkitehti Martti Heikuran suunnittelema rakennuksia, esimerkiksi kaikki Tuulimyllynkadun varren puukerrostalot. Lisäksi rakennuksia ovat suunnitelleet arkkitehti Irma Mikkola, yleissuunnittelutoimisto Sainio ja rakennusmestarit Olavi Kinnunen, J. Karvonen ja August Rönköharju. Kinnunen, Karvonen ja Rönköharju ovat suunnitelleet paljon myös pientaloja Karjasillalle.

Viereisen sivun kartta:

Karjasillan kerrostaloja ovat suunnitelleet sekä arkkitehdit että rakennusmestarit. Eniten on kaupunginarkkitehti Martti Heikuran ja rakennusmestari August Rönköharjun suunnittelema rakennuksia. Lisäksi kerrostaloja ovat suunnitelleet arkkitehtitoimistot sekä yksittäiset arkkitehdit ja rakennusmestarit. Tyypitalojen tapaan suunnittelijakunnasta löytyy myös muita organisaatioita, kuten Kulutusosuuskuntien liitto.

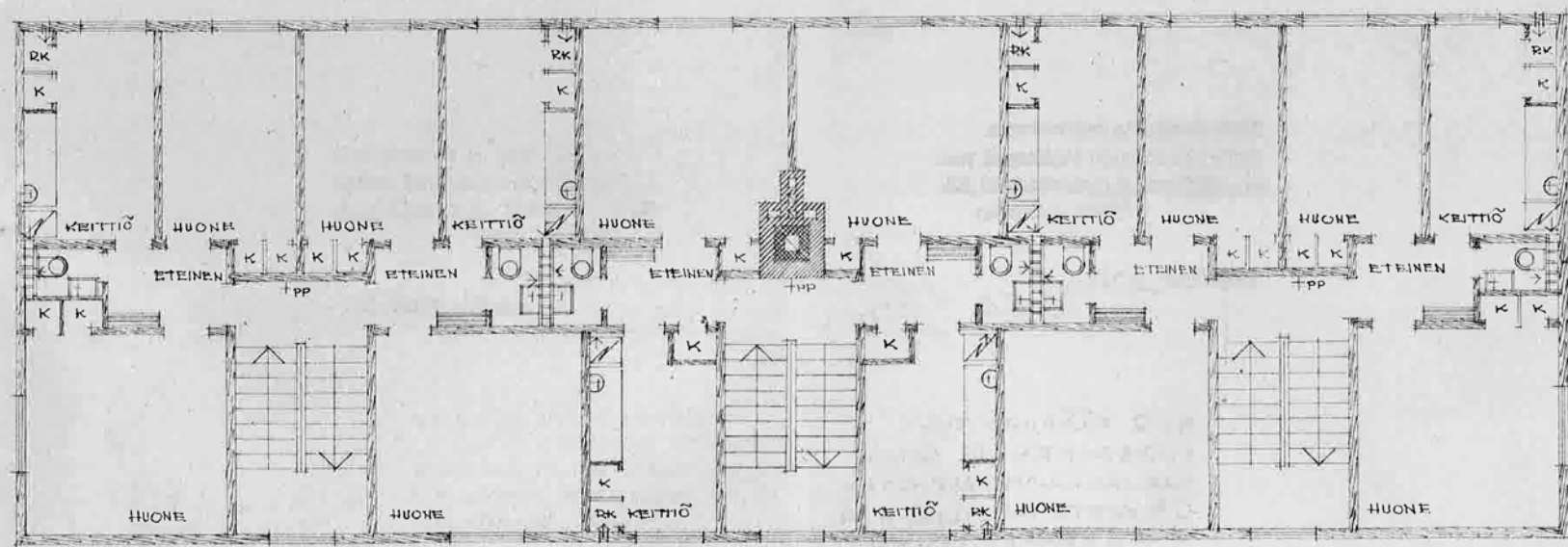
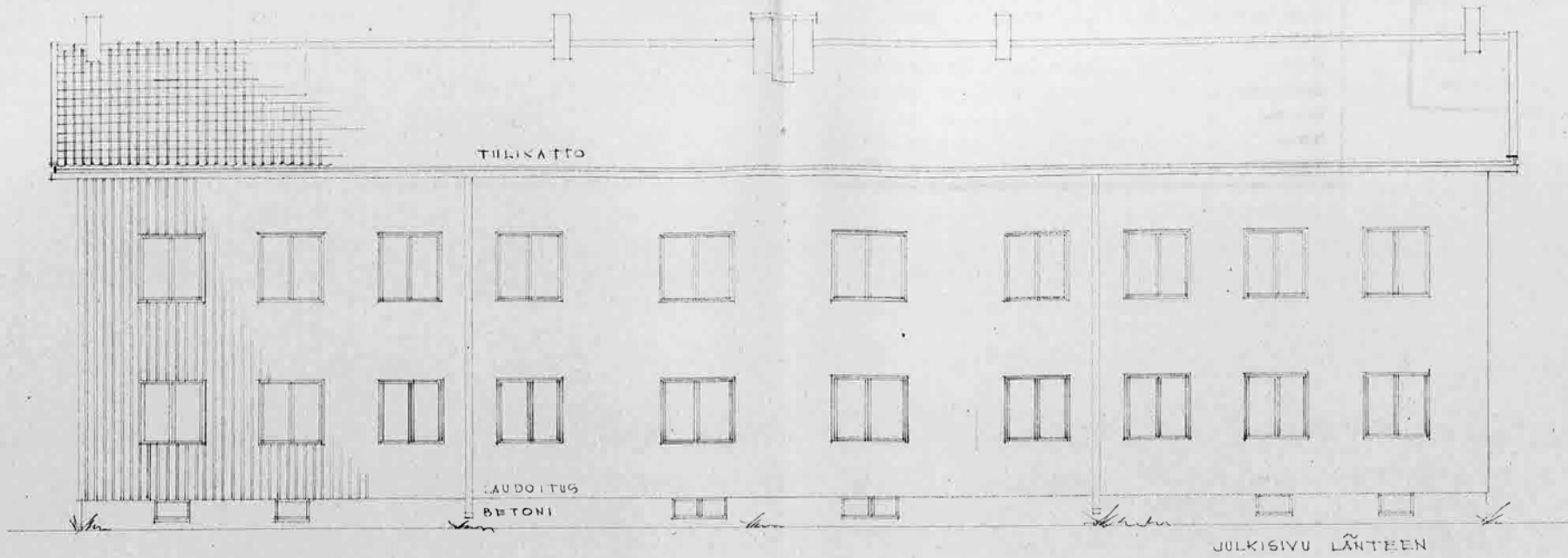
Kartan tiedot on poimittu rakennusvalvontaviraston arkistosta ja kaupunginarkistosta rakennuslupakuvista.

Kuva 205. Alkuperäissuunnitelmissa korttelin 23 kuuden rakennuksen pihan piti olla yhtä suurpihaa, jossa polut risteilevät säilytettävän puuston lomassa. Korttelin keskellä on säilynyt vanhaa puustoa, mutta pihat on enimmäkseen aidattu.

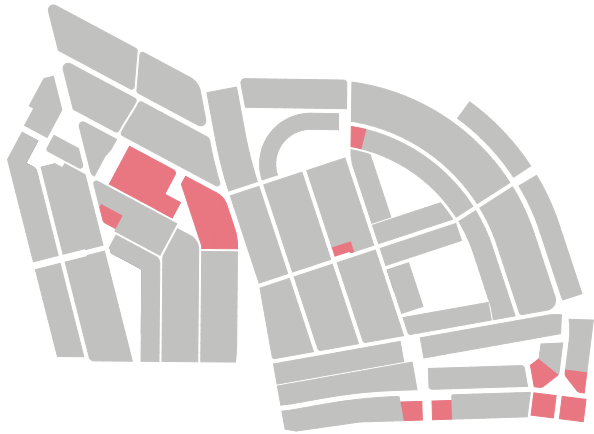
Kuva 206. Pienimmissä puukerrostaloissa on vain yksi porrashuone. Rakennuksen hahmo on säilynyt, mutta tummat ikkunanpuitteet eivät edusta jälleenrakennuskauden tyyliä. Rakennuksen on suunnitellut rakennusmestari August Rönköharju.

KAIKKI ILMAPIISTÖ-
HORMIT TEHDÄÄN PA-
LOVIRANOMAISTEN MÄÄ-
RÄYSTEN MUKAAN.

1 JA 2 KERROS 1/100
OULUSSA, HUHTIKUULLA 1950.

ARKKITEHTI SAFA.

Rakennustyyppi

Kaikki Karjasillan puukerrostalot ovat kaksikerroksisia. Porrashuoneita on yhdestä kolmeen. Pienimmissä puukerrostaloissa on vain neljä asuntoa, kun suurimmassa on 24 asuntoa. Porrastasannetta kohden on kahdesta viiteen asuntoa. Asuntojen koko vaihtelee yksiöistä kolmioihin.

Lautaverhoilluissa taloissa on yleensä pienellä katoksella suojatut sisäänkäynnit. Asunnoilla ei ole omia parvekkeita, mutta porraskäytävässä voi olla tuuletusparveke sisäänkäynnin yläpuolella. Vanhimmissa taloissa ei ole tuuletusparvekeitakaan. Ainoastaan nk. Upseeritalossa on pienet asuntokohtaiset parvekkeet. Ikkunajako on säännöllinen ja sisäänkäyntien suhteen symmetrinen. Rakennuksissa on satulakatto. Kattokaltevuus on kaikissa rakennuksissa likimain sama.

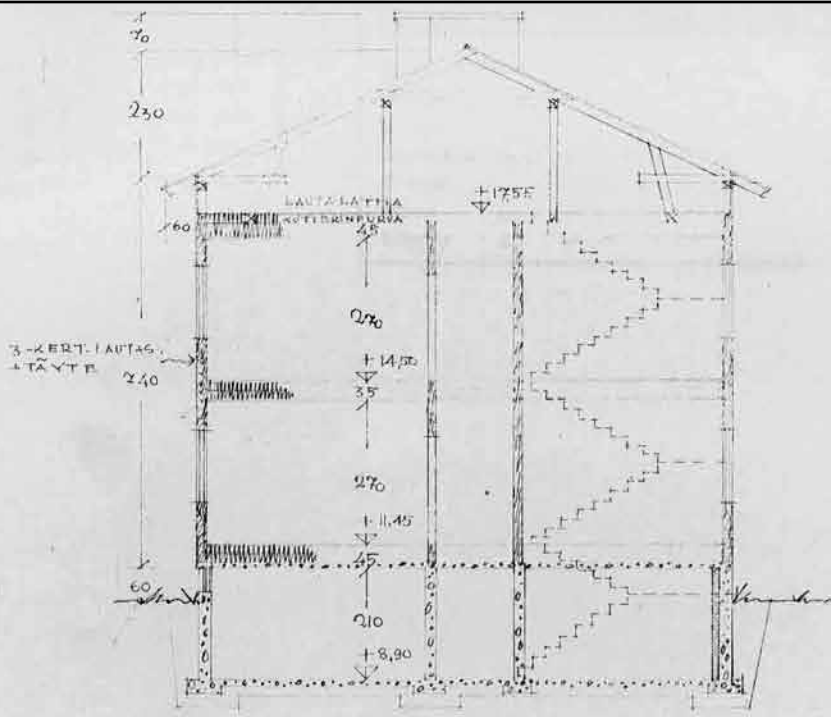
Puukerrostalojen rakenteista ei juuri ole tietoa, mutta todennäköisesti rakennukset ovat rankorakenteisia.

Kuva 207. Kaupunginarkkitehti Martti Heikuran hyvin säilynyt kolmiporrashuoneinen puukerrostalo.

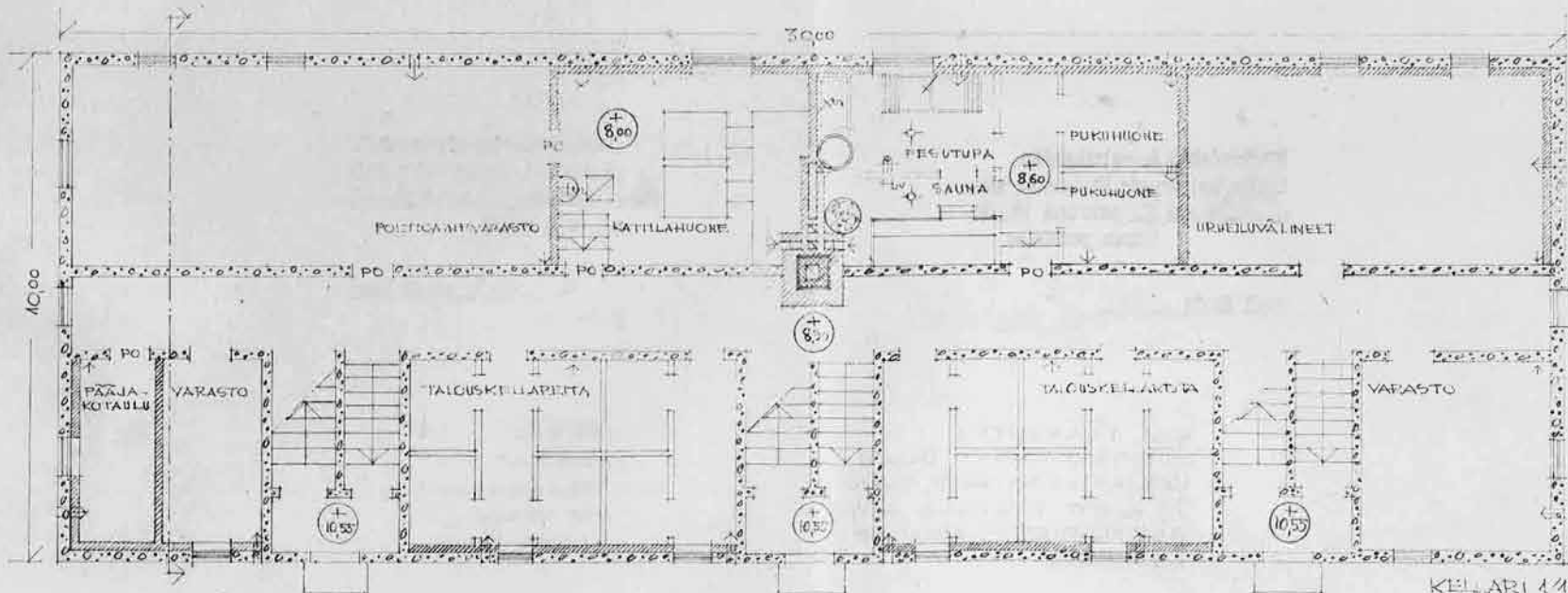
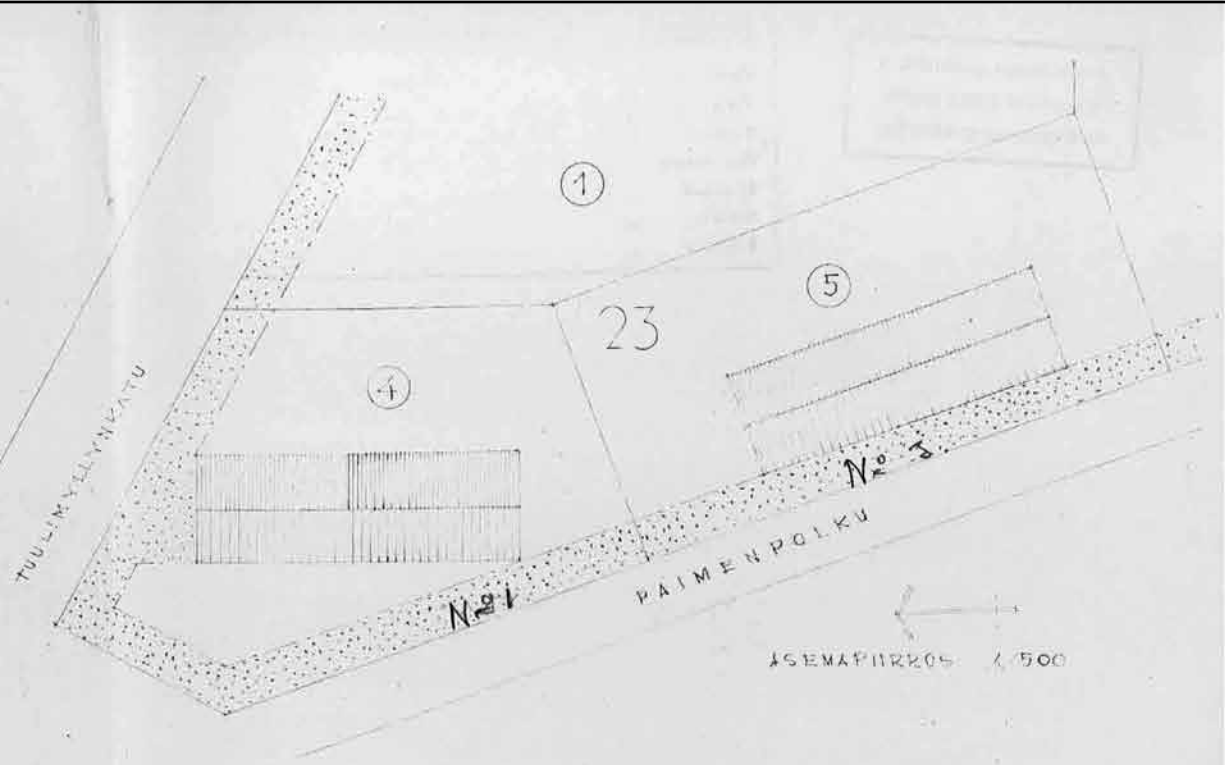

Kuva 208. Irma Mikkolan vuonna 1952 suunnitteleman Upseeritalon seinärakenne on sisältä lukien seuraava: $\frac{3}{8}$ tuuman kipsonit, $\frac{7}{8}$ x 4 tuuman vinolaudoitus, vuoraushuopa, 5 tuuman runko + täyte, vuoraushuopa, $\frac{7}{8}$ x 4 tuuman vinolaudoitus, vuoraushuopa, rappausverkko ja rappaus. Karjasillan puukerrostaloista vain kyseinen Upseeritalo on rapattu.

LEIKKAUS

300 M²
2695 M³

KELLARI 1100

OULUSSA, HUHTIKUJILLA 1950

Heikki Piikura
ARKKITEHMI SAFA

Säilyneisyys

Puukerrostalot ovat säilyneet Karjasillalla hyvin. Isoja laajennuksia ei ole tehty; muutoksia on tehty lähinnä sisäänkäynteihin.

Rakennusten yleisin verhoustapa on siro vanha pystypanelointi, jota on Tuulimyllynkadun varren taloissa. Siron paneeliprofiilin ja tuuletusraon puuttumisen perusteella voi päätellä, että kyseessä on vanha verhouk, ehkä jopa alkuperäinen. Erityisesti pienkerrostaloissa verhouksena on vaakapanelointi. Hiiosentien varressa taas on pystylomalaudoitettuja taloja. Yhdessä rakennuksessa on pystyrimalaudoitus ja yhdessä rappaus. Yleisin kate on kolmiorimahuopakate. Myös useita vanhoja konesaumapelti- ja tiilikattoja on säilynyt. Kolmessa rakennuksessa alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet. Suurimmassa osassa rakennuksista ikkunajako on säilynyt, mutta joidenkin rakennusten ilme on muuttunut, kun vaihdetut ikkunat ovat tummapuitteisia entisten vaaleiden sijaan.

Neljässä inventoidussa porrashuoneessa jälleenrakennuskauden piirteet ovat säilyneet melko hyvin. Puukerrostaloissa kaikki pinnat ovat puuta; portaat ovat maalattua laattaa ja seinät maalattua tai lakattua pystypaneelia. Inventoiduissa porrashuoneissa vaneriset laakaovet ovat säilyneet. Joissain rakennuksissa puuportaat on päällystetty muovimatolla.

Vain muutamalla pihalla on piharakennuksia kuten jätekatos ja kesäkeittiö.

Kuvat 209-210. Puukerrostalojen sisäänkäynnit on yleensä suojattu pienillä katoksilla. Myöhemmin rakennetuissa taloissa porrashuoneen tuuletusparveke suojaa sisäänkäyntiä. Vasemmanpuoleisessa kuvassa alkuperäinen puuovi on säilynyt, oikeanpuoleisessa ovi on vaihdettu uuteen metallioveen.

Kuvat 211-212. Porrashuoneita, joissa jälleenrakennuskauden materiaalit ovat säilyneet: maalatut puuportaat ja -kaiteet, lakatut tai maalatut pystypaneloidut seinät ja vaneri- tai paneelipintaiset laakaovet.

5.2.2 KIVIRAKENTEISET KERROSTALOT

Vaikka kolmikerroksisten kivitalojen korttelit löytyvät jo Karjasillan ensimmäisestä asemakaavasta vuodelta 1944, talot rakennettiin pääosin vasta 1950-luvulla. Kerrostalorakentamista Suomessa vaivasi materiaali-, työvoima- ja pääomapula. Lisäksi oli ongelmia kuljetuksissa (Mäkiö ym. 1990, 21). Tämä voi olla taustalla myös Karjasillan kerrostalojen myöhäiselle rakentamisajalle. Suunnitelmia kerrostalorakentamisesta kyllä oli; monesta Karjasillan kerrostalosta löytyy Martti Heikuran 1940- ja 50-luvun vaihteessa piirtämät rakennuslupapiirustukset, joita ei koskaan toteutettu.

Perinteisesti Suomessa kerrostalot oli aiemmin rakennettu tiilestä. Masiivisessa rakenteessa ei käytetty erillistä lämmöneristettä. Sotien runtelemassa Suomessa vallitsi kuitenkin ankara tiilipula. Sodan aikana kotimainen tiilituotanto oli pudonnut 20–25 %:iin normaalista. Kun tiiltä ei ollut, työmaat seisoivat. Myös sementistä oli pulaa, sillä sitä tarvittiin linnoitustoihin. (Mäkiö ym. 1990, 21).

Tiili on raskas materiaali, jota oli huonosti saatavilla. Tiilirakentaminen vaati myös runsaasti käsityötä ja rakenteista tuli paksuja. Tarve kehittää kerrostalorakentamisen tekniikoita oli sodan jälkeisessä Suomessa suuri. Keveyden ja paremman eristävyuden tavoittelu johti reikätiilen, kenno-

tiilen ja kevytbetonin käyttöön. Rakentamista säätelevä viranomainen KYMRO määräsi vuonna 1944, että tiiltä sai käyttää vain vähintään kolmikerroksisten rakennusten seinissä. Kolmessa ylimmässä kerroksessa muurauksen vahvuus sai olla enintään yhden kiven paksuinen. Sisäseinissä punaista tiiltä ei saanut käyttää ollenkaan, mikä johti sementtitiilen käyttöön porrashuoneissa ja väliseinien rakentamiseen puusta. (Mäkiö ym. 1990, 21). Materiaalikulujen hillitsemiseksi huonekorkeutta laskettiin 250 cm:iin.

Parvekkeet olivat jälleenrakennuskauden alussa pieniä ulokeparvekkeita, mutta myöhemmin yleistyivät suuremmat sisäänvedetyt parvekkeet (Mäkiö ym. 1990, 149). Karjasillalla on esimerkkejä kummastakin parveketyypistä. Myös parvekkeettomat talot olivat ajalle tyypillisiä.

Kivirakenteisia kerrostaloja on Karjasillalla neljässä korttelissa. Ensimmäisessä kaavassa vuodelta 1944 kerrostaloalueen oli määrä jatkua Ratakatuun asti, nykyisen Pohjankartanon paikalle. Suunnitelmat muuttuivat, ja vuoden 1948 kaavasta löytyy jo Ketokadun kaksi kerrostaloa. Pohjoisimmassa korttelissa rakennukset sijoittuvat viistosti katuun nähden ja eteläisemmässä tiukasti katulinjaan. Kaksi länsireunan kerrostaloa polveilee ja rajaa Karjasillan asuinalueita.

Ensimmäiset kivirakenteiset kerrostalot ovat vuodelta 1949 ja viimeiset aivan 1960-luvun alusta.

Kerrostalojen suunnittelijoita oli monia. Eniten rakennuksia on suunnitellut rakennusmestari August Rönköharju, joka on suunnitellut Karjasillalle paljon myös pientaloja. Kerrostalojen suunnittelijoina on sekä rakennusmestareita että arkkitehteja. Kaupunginarkkitehti Martti Heikuran suunnittelema kivitalo ei rakennettu kuin kolme, vaikka suunnitelmia on useampaan. Karjasillalla on myös Kulutusosuuskuntien liiton suunnittelema kerrostaloja. Samoilla piirustuksilla toteutettiin yleensä kahdesta neljään rakennusta, jotka muodostivat taloyhtiön.

Karjasillalla on 28 kivirakenteista kerrostaloa Suvantokadun, Hakakadun, Tuulimyllynkadun ja Ketokadun varrella.

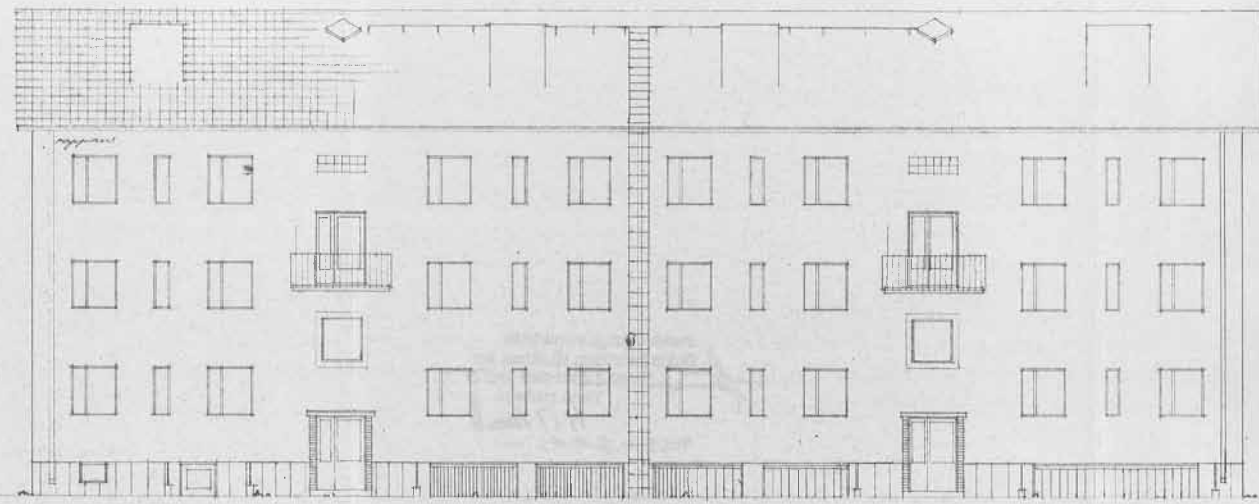

Kuva 214. Kolmikerroksiset rapatut kerrostalot sijoittuvat säännönmukaisesti kadun varteen.

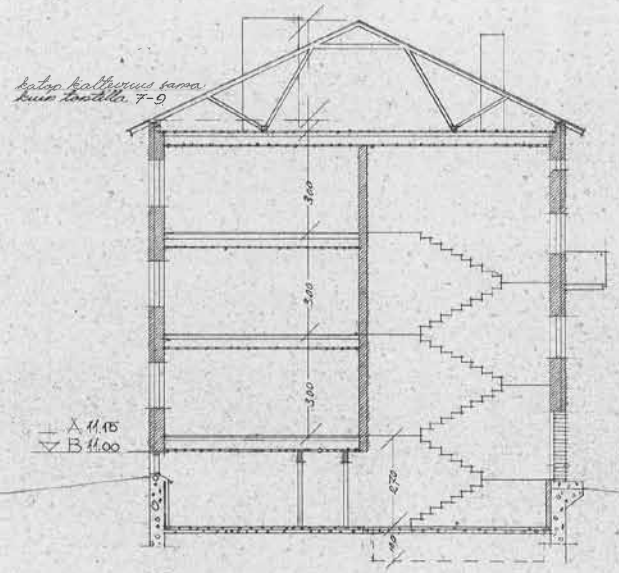

Kuva 215. Tyypillinen jälleenrakennuskauden kerrostalo: vaaleankeltainen rappaus, pienet ulokeparvekkeet ja kellarikerroksen autotallit. Rakennus on Kulutusosuuskuntien liiton asunto-osaston suunnittelema.

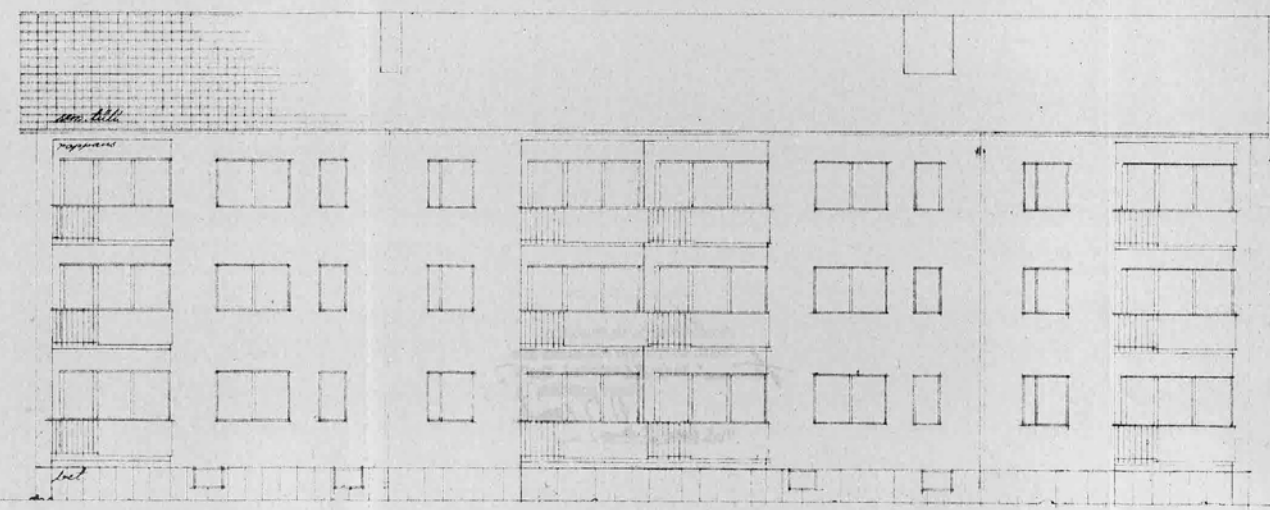
Kuva 213 viereisellä sivulla. Kerrostaloalue rakentumassa. Kuva 1950-luvun puolivälistä. (Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma)

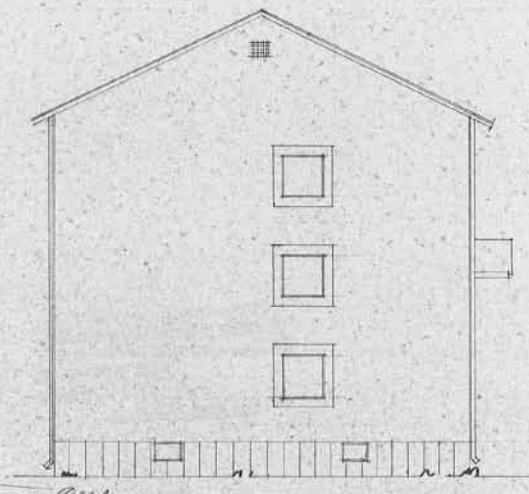
B
pöytäsalon

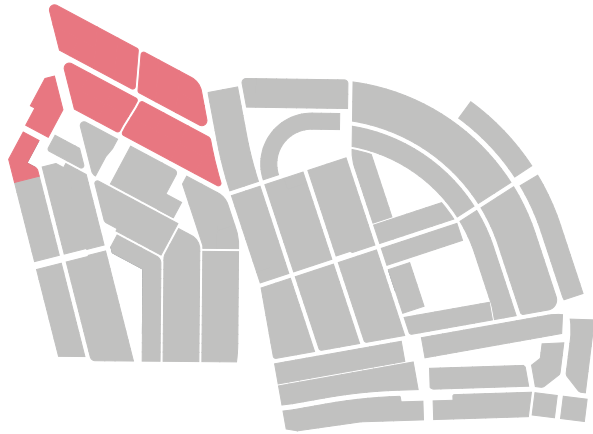
Lukkaus

B
lounaasali

Puoti

Kuva 216. Oheisten piirustusten mukainen rakennus Tuulimyllynkadulla.

Rakennustyyppi

Kolmikerroksiset rapatut kerrostalot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Ketokadun kerrostaloja lukuun ottamatta kaikki rakennukset ovat massaltaan samanlaisia kaksiporrashuoneisia lamellitaloja. Asuntomäärä taloissa vaihtelee 12:sta 44:ään. 18 asunnon talo on tavallisin. Porrastasannetta kohden on 2 - 4 asuntoa. Pienimmät asunnot ovat keittokomerollisia yksiöitä, isoimmat kolmioita. Kaksio on tyypillisin asunto.

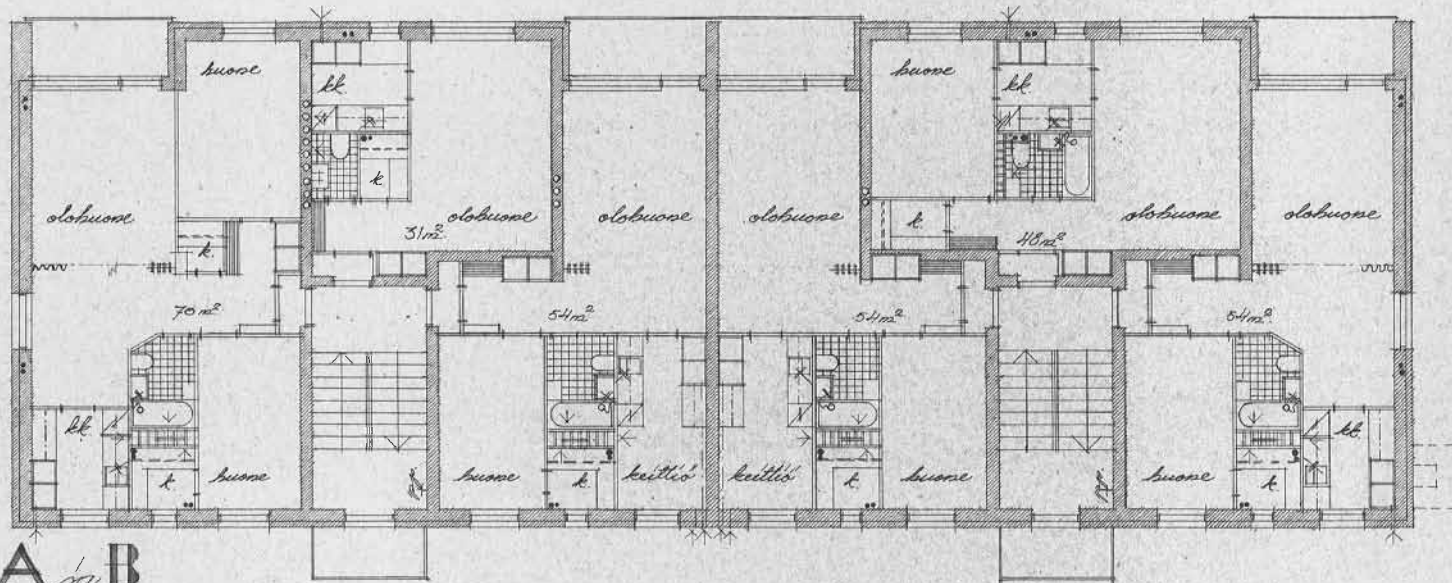
Sokkelit ovat joko maalattua pystyuritettua betonia tai terastirapattuja. Rakennusten julkisivut on rapattu. Julkisivuväreinä on käytetty vaaleita sävyjä; keltaista, harmaata, ruskeaa ja punaista. Harjakattoisten rakennusten kattokaltevuus on kaikissa taloissa likimain sama. Alkuperäisiä tiili- ja konesaumapeltikatteita löytyy muutamia. Parvekkeita rakennuksista löytyy kahta tyyppiä: pieniä ulkonevia pinnakaiteisia parvekkeita sekä isompia sisäänvedettyjä parvekkeita. Monissa rakennuksissa on vain porrashuoneista avautuvat tuuletusparvekkeet.

Kerrostaloissa kantavana rakenteena on poltettu savitiili. Joissain rakennuksissa on käytetty myös betonireikätiiliä (Varma-tiili). Täystiilirakentamisen rinnalla kerrostaloissa alkaa näkyä myös kerroksellista seinärakennetta. Tiilen rinnalle on voitu valaa kevytbetonia lämmöneristeeksi tai kivirakenteisen kantavan rungon ja ulkoverhouksen väliin on voitu laittaa muutama sentti lasivillaa. Karjasillalla on myös kaksi levyverhottua kerrostaloa. Niissäkin kantavana rakenteena on tiili, jonka ulkopuolelle on lämmöneristeeksi laitettu lastulevy ja pinnaksi mineraalilevy. Seinäpaksuus rakennuksissa lähentelee 50 cm:ä.

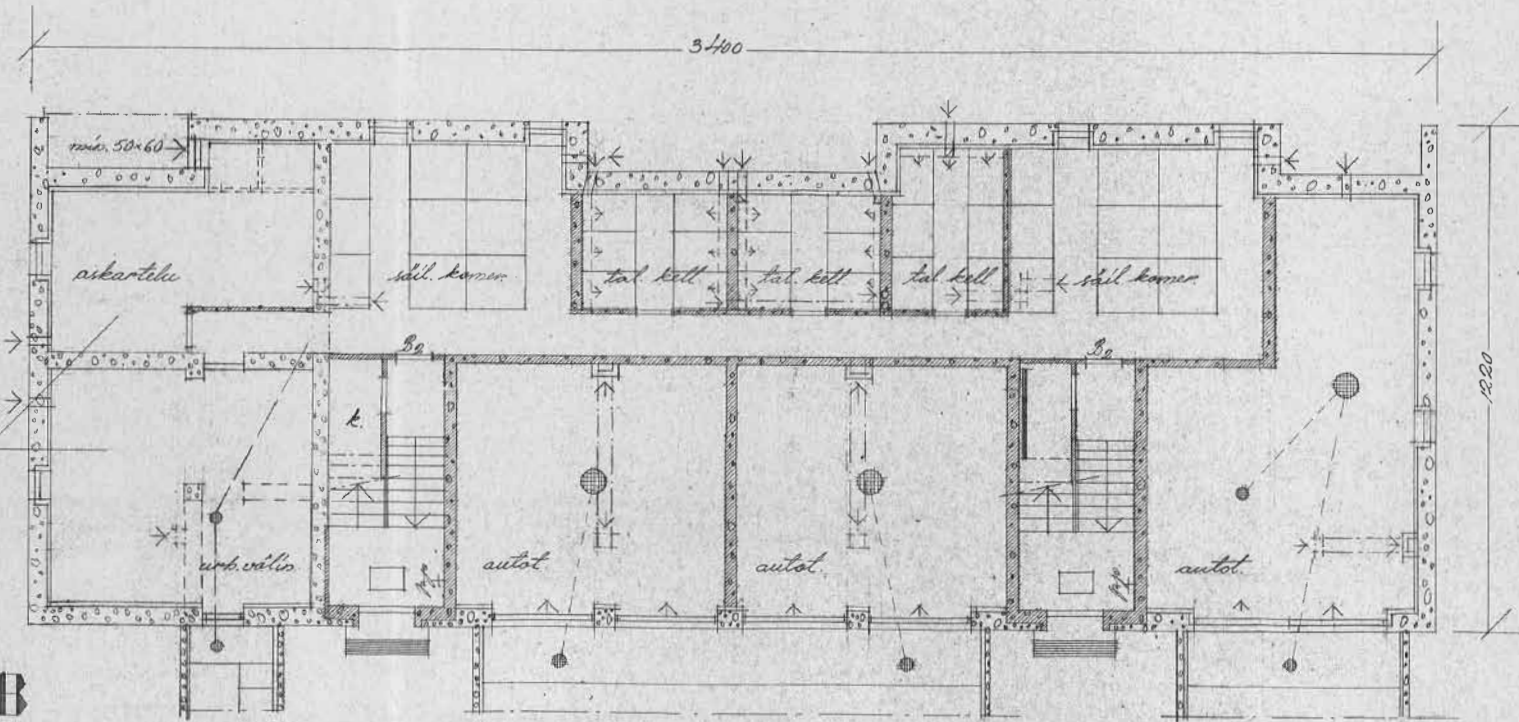
Kaikissa taloissa on kellari, jonka seinät on valettu betonista. Rungon sisäpuolelle on yleensä muurattu tiilikkerros.

Välipohjarakenteena Karjasillalla käytettiin alalaattapalkistoa ja massiivilaattaa. Alalaattapalkistossa lattiamateriaalin ja valetun laatan välissä on kantavat palkit ja ääneneristetäytettä. Massiivilaatassa ei ole erillistä täytettä, vaan koko välipohja on betonia. (Mäkiö ym. 1990, 123–130).

Yläpohjissa kantavan rakenteen päällä on lämmöneristettä, esimerkiksi yhdessä piirustuksessa eristemateriaaliksi on merkitty koksikuona. Eristeen päälle on tehty palopermanto, joka on ullakon käytöstä riippuen

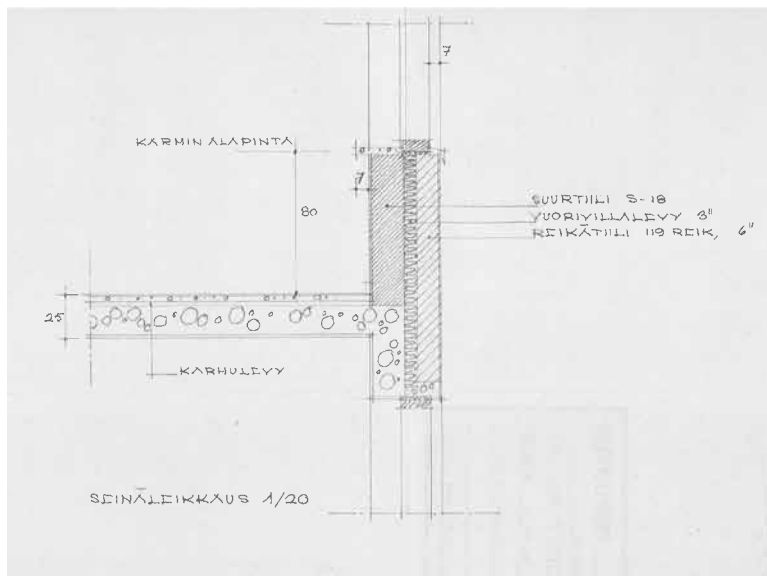
A ja B
Dormaalikerros 1/100

B
Dormaalikerros 1/100

Kuvat 217-218. Ulkoneua ja sisäänvedetty parveketyyppi.

Kuva 219. Jälleenrakennuskaudella kehiteltiin massiivitiiliseinien rinnalle uusia lämmöneristettyjä seinärakenteita.

ohuempi tai paksumpi betonilaatta. Kattorakenteet on tyypillisesti tehty puusta.

Tyypillisin porraskorjaus Karjasillalla on suora kaksivartinen porras. Aina-kin kahdessa talossa on kierreporras ja yhdessä porras, joka ensimmäisessä kerroksessa on talon läpikuljettava. Kymmenestä inventoidusta porrashuoneesta yhdeksässä on sementtimosaiikkiportaatta ja yhdessä maalattut betoniportaatta. Hissejä inventoiduissa porrashuoneissa ei ole. Jälleenrakennuskauden kivirakenteisissa kerrostaloissa porrashuoneiden seinät yleensä rapattiin ja maalattiin öljy- tai öljylakkamaalilla valkoisiksi. Pahimpana pula-aikana saatettiin vain seinän alaosa maalata öljymaalilla ja yläosa liimamaalilla. Sisäövet ovat laakaovia, joiden pintana oli koivu- tai mäntyvaneri ja joskus myös jalopuuviilu. (Mäkiö ym. 1990, 140–141).

Kuva 220. Ketokadun polveileva kerrostalo. Rakennus muodostuu kolmesta kahden porrashuoneen lamellista. Rakennuksen on suunnitellut rakennusmestari August Rönköharju.

Kuva 221. Liikenteen solmukohdissa pohjakerroksiin sijoitettiin liiketiloja. Rakennus on Martti Heikuran suunnittelema.

Kuva 222. Rakennus aikaansa edellä: rakennuksessa on alkuunkin ollut levyverhottu katujulkisivu, mikä ei ole jälleerakennuskaudelle tyypillistä. Rakennuksen on suunnitellut August Rönkönharju.

Säilyneisyys

Kivirakenteiset rapatut kerrostalot ovat kestäneet hyvin aikaa; suuria muutoksia ei ole tehty ja jälleerakennuskauden piirteet ovat säilyneet. Laajennuksia ei ole juurikaan tehty. Myös rapatut julkisivut ovat säilyneet hyvin. Muutamassa rakennuksessa on alkuperäinen tiili- tai konesaumapeltikate. Suurimmassa osassa rakennuksista ikkunat on vaihdettu, mutta aukotus ja ikkunajako ovat säilyneet. Eniten muutoksia on sisäänkäynteissä ja parvekkeissa; ulko-ovia on vaihdettu ja parvekkeiden kaiteita uusittu. Muutamassa rakennuksessa parvekkeita on laajennettu.

Kymmenessä inventoidussa porrashuoneessa on myös säilynyt jälleerakennuskauden tyyliä ja detajiiikkaa. Ulko-ovet on monessa rakennuksessa vaihdettu, mutta sisäovet ovat yleensä alkuperäiset lakatut laakaovet. Monessa rakennuksessa porraskaiteiden detajiiikka on säilynyt metallipinoineen ja puisine käsijohteineen. LVI-remontit näkyvät joissain porrashuoneissa koteloina nurkissa. Hissijä taloihin ei ole lisätty. Aikakauden taloihin hissien lisääminen on vaikeaa, sillä ne jouduttaisiin rakentamaan rakennusmassan ulkopuolelle ja muuttamaan porrassyökösyjä.

Asunto-osakeyhtiö omistusmuotona on vaikuttanut rakennusten säilymiseen; yksittäisten asukkaiden jälki ei rakennuksissa näy kuten pientaloissa ja samanlaisten rakennusten yhtenäisyys on säilynyt yhtäaikailla korjauksilla.

Kuva 223-224. 1950-luvun ja 2000-luvun detajjiikkaa sisäänkäynneissä.

Kuvat 225-226. 1950-luvun porrashuone: sementtimosaikkiportaat ja vaneripintaiset laakaovet.

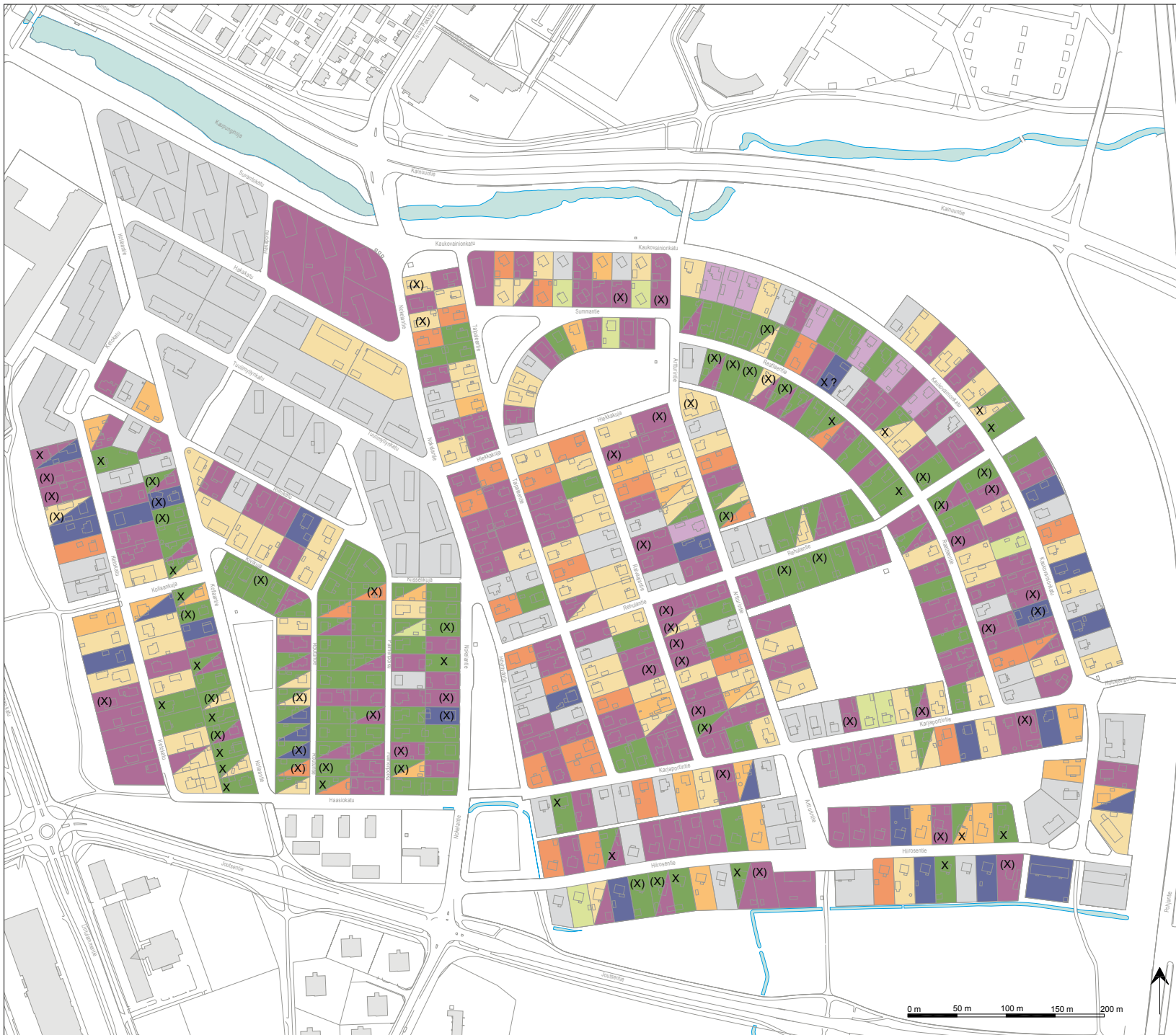

Kuva 227-228. Käidedetaljeja suorassa ja kierreportaassa.

PIHARAKENNUKSET

MERKKIEN SELITYKSET

- Alkuperäiset piharakennukset ennen vuotta 1960
 - Autotalli, tyyppi 6 1950-60 -luvulta
 - Autotalli ja katos, 1960-luvun tyyppi H
 - Autotalli, 1950-70 -luvun tyyppi 1
 - Autotalli ja varasto, 1980-luvun tyyppi E
 - Muut ennen 1990-lukua rakennetut piharakennukset
 - Muut 1990-luvulta lähtien rakennetut piharakennukset
 - Ei piharakennusta
 - Rakennusaika ei tiedossa
 - Kaksi eri ajan piharakennusta
- X Rakennus- ja huoneistorekisterin mukaan piharakennuksessa on sivuasunto
- (X) Piharakennuksessa ollut / voisi olla toinen asunto

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 15.12.2014
 Venla Leppänen ja Laura Backman

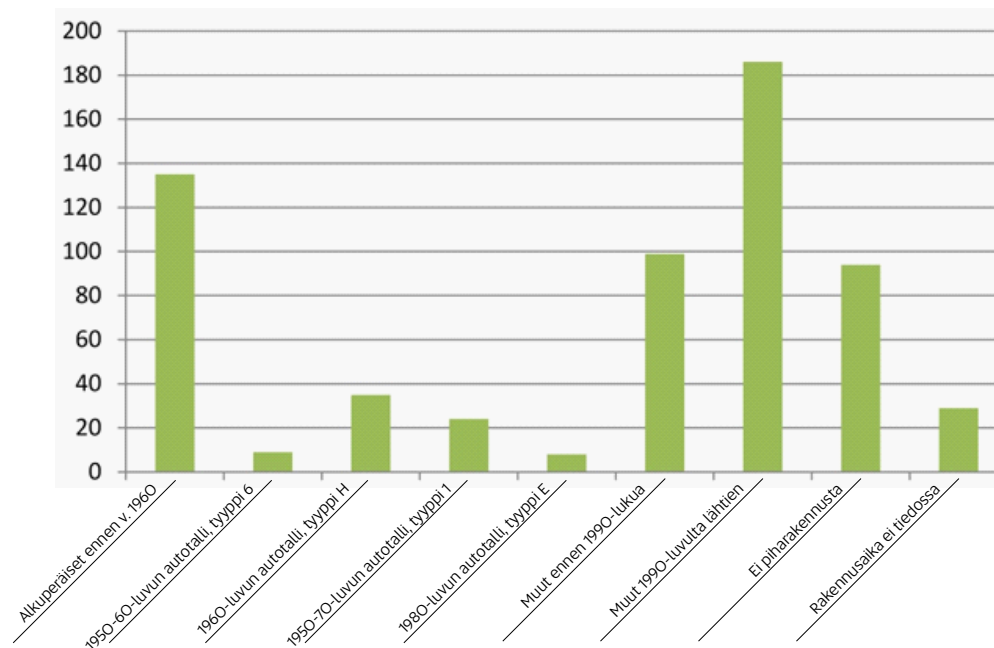

5.3 PIHARAKENNUKSET

Piharakennukset ovat olennainen osa Karjasillan rakennuskantaa. Lähes 90 %:ssa pientalotonteista on yksi tai useampi piharakennus; viidestä sadasta pientalotontista vain alle 60:ssä ei ole piharakennusta. Piharakennuksia löytyy kaikilta vuosikymmeniltä. Jälleenrakennuskaudella rakennettiin pihasaunoja, hellahuoneita, liitereitä ja ulkohuuseja. 1960-luvulta lähtien yleistivät autotallit. Autotallien koko kasvoi seuraavina vuosikymmeninä autojen koon ja tallien varustelutason kasvaessa. 2000-luvulla pihan oleskelumerkitys kasvoi, ja piharakennuksiin tehtiin kesäkeittiöitä ja niiden yhteyteen isoja terasseja. Myös pihasaunojen suosio kasvoi uudelleen.

Karjasillalla on tyypillistä, että tontilla voi olla useampikin piharakennus. Usein alkuperäisen piharakennuksen seuraksi on myöhemmin rakennettu autotalli. Lähes kaikki piharakennukset ovat puurakenteisia. Piharakennukset-kartassa on huomioitu leikkimökkiä ja grillikatosta suuremmat piharakennukset.

PIHARAKENNUKSET (KPL)

Piharakennukset sijoittuvat tontin takaosaan. Jälleenrakennuskauden tyyliin kuuluu selvä hierarkia rakennusten välillä; päärakennus on korkeampana näkyvillä tontin etuosassa, kun taas piharakennus on matalampi ja se sijaitsee tontin takaosassa.

Karjasillaa suunniteltaessa ei varauduttu vielä yksityisautoiluun. Kun myöhemmin tontin takaosan piharakennuksia on muutettu autotalleiksi, kivetty tie autotallille on usein muuttanut pihan jäsentelyä ja hävittänyt vehreyttä pihalta.

Rakennus- ja huoneistorekisterin mukaan Karjasillalla 25 piharakennuksessa on sivuasunto. Näistä vain kahdeksan on puistoon rajautuvilla tonteilla, joille vuoden 1980 asemakaava sallii piharakennukseen asunnon. Kaavan mukaisesti sivuasuntoja voisi olla yli 60 tontilla. Sivuasuntoja on rakennettu verrattain vähän, ja suurin osa aiemmin asuintoimineista piharakennuksista on nykyään varastoina.

Kuva 230. Piharakennukseen on tehty autotalli luultavasti melko pian rakentamisen jälkeen. Tontilla säästyti tilaa, kun piharakennukset rakennettiin naapurin kanssa yhteen.

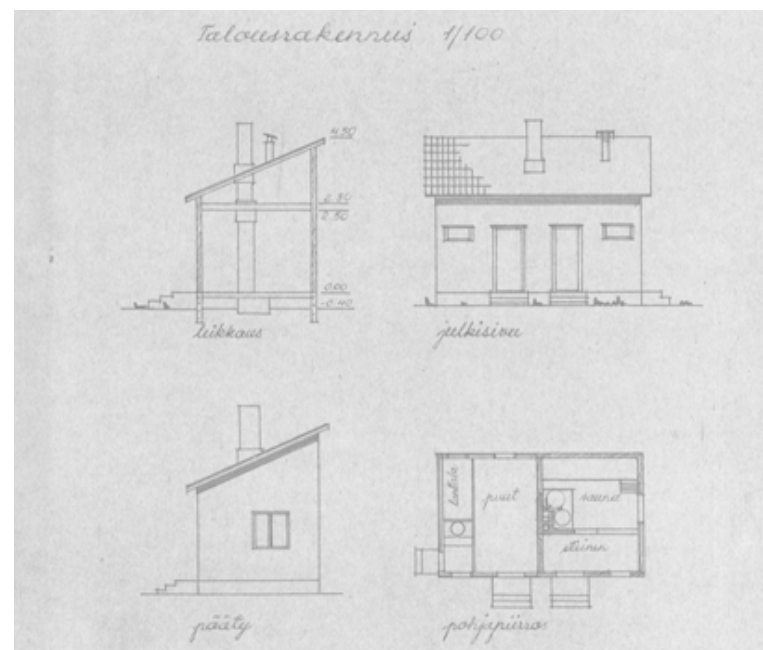

Kuva 231. Vanha pihasauna. Naapurin vastaava piharakennus on harjan toisella puolella.

5.3.1 ALKUPERÄISET PIHARAKENNUKSET ENNEN VUOTTA 1960

Piharakennukset ovat kuuluneet Karjasillan rakennuskantaan alusta lähtien. Alkuperäisen asemakaavan mukaisesti piharakennukset sijoituivat tontin takaosaan liittyen naapurin piharakennukseen joko harjalta tai toisesta päädyistä. Jos päärakennuksessa ei ollut saunaa ja wc:tä, ne sijoitettiin piharakennukseen. Piharakennuksessa saattoi olla myös hellahuone. Joskus piharakennus tehtiin ensin, ja se toimi asuntona ennen varsinaisen talon valmistumista. Piharakennuksissa oli myös liitereitä, työtiloja, varastoja ja myöhemmin autotalleja.

Alkuperäisiä piharakennuksia on säilynyt neljänneksellä pientalotonteista, yhteensä noin 130 rakennusta. Eniten alkuperäisiä piharakennuksia löytyy Nokelantien länsipuolelta erityisesti Paimenpolulta ja Routuntieltä. Suurin osa piharakennuksista on varastoina. Alkuperäiset pihasaunat ovat yleisesti vielä käytössä. Muutama rakennus on asuinkäytössä.

Kuva 232. Yleinen piharakennustyyppi Karjasillalla. Piharakennuksessa on sauna, eteinen, puuvarasto ja lantala ulkokuuseineen.

5.3.2 AUTOTALLI, TYYPPI 6

Karjasillan ensimmäiset autotallit olivat kapeita ja matalia rakennuksia. Tyyppiä 6 tai sen muunnelmaa löytyy Karjasillalta kymmenkunta kappaletta. Rakennuksessa on vinovuorilaudoitus, huopakate ja pienet neliömäiset ikkunat. Autotalleja rakennettiin 1950–60 –luvuilla.

Kuva 233. Autotalli, tyyppi 6, 1950–60-luvuilta.

5.3.3 AUTOTALLI JA KATOS, TYYPPI H

Tyyppi H:n autotallin on suunnitellut rakennusmestari Pauli Holma 1960-luvulla. Rakennuksessa on toisella sivulla matala autotalli ja toisella puolella katos, jota nimitetään piirustuksissa leikkikatokseksi. Harja on epäsymmetrinen.

Tyyppin H piharakennuksia on säilynyt 35 kappaletta. Nykyautoille talli on pieni, ja se lieneekin yleisimmin varastokäytössä. Joissain tapauksissa katos on laudoitettu umpinaiseksi. Myöskään päädyn koristerimat eivät ole säilyneet kaikissa rakennuksissa.

Kuva 234 . Autotalli ja katos, tyyppi H.

Kuva 235. Autotalli tyyppi 1, jossa harja on rakennuksen pitkällä sivulla.

Kuva 236. Autotalli ja varasto, tyyppi E 1980-luvulta.

5.3.4 AUTOTALLI, TYYPPI 1

Pienessä tyyppiautotallissa on epäsymmetrinen harja rakennuksen pitkällä sivulla. Rakennuksen suunnittelijasta ei ole tietoa. Autotalleja on rakennettu 1960- ja 70-luvuilla. Karjasillalla tätä autotallityyppiä on yli 20 kappaletta.

5.3.5 AUTOTALLI JA VARASTO, TYYPPI E

Erityisesti Kaukovainionkadun varrelle rakennettiin 1980-luvulla tyyppiautotallia E. Se on suunniteltu Oulun kaupungin rakennusvirastossa. Rakennuksessa on autotalli ja varastotilaa. Rakennuksen kadun puoleisessa päädyssä on leveät autotallin ovet ja pihan puolella tavallinen varaston ovi. Pihan puolella on lisäksi ikkunanauha julkisivun yläosassa. Tyyppiautotalli on verhoiltu lomalaudalla. Tyypin E autotalleja tai sen muunnelmia on Karjasillalla kymmenkunta.

5.3.6 MUUT ENNEN 1990-LUKUA RAKENNETUT PIHARAKENNUKSET

Suurin osa Karjasillan piharakennuksista on suunniteltu yksilöllisesti. Alkuperäisten piharakennusten ja tyyppiautotallien lisäksi ennen 1990-lukua rakennettiin noin 100 yksilöllistä piharakennusta. Suurin osa rakennuksista on autotalleja. Ajalta on myös varastoja, mutta ei juurikaan asuintiloja.

5.3.7 MUUT 1990-LUVULTA LÄHTIEN RAKENNETUT PIHARAKENNUKSET

Suurin piharakennusten ryhmä, lähes 180 rakennusta, on 1990-luvulta lähtien rakennetut piharakennukset. Rakennuksissa on tyypillisesti enemmän toimintoja kuin aiemmissa piharakennuksissa. Autojen koon ja määrän kasvu näkyy entistä suurempina rakennuksina. Piharakennuksiin on rakennettu myös kesäkeittiöitä, asuintiloja ja varastoja. Uusien piharakennusten yhteyteen on usein rakennettu terasseja.

Kuva 238. 2000-luvulla kesäkeittiöt ja terassit ovat yleistyneet.

Kuva 237. Autotallit ovat tyypillisimpiä piharakennuksia Karjasillalla.

Kuva 239. 2000-luvun piharakennukset ovat massiivisempia kuin aiempien vuosikymmenten.

LAAJENNUKSET

PÄÄRAKENNUKSET

MERKKIEN SELITYKSET

- 1. Ei laajennusta
- 2. Pieniä laajennuksia kuten katos, parveke, frontoni, pieni kuisti
- 3. Keskkikokoisia laajennuksia kuten kuistilaajennus / pieni siipirakennus / useampia pieniä laajennuksia
- 4. Iso laajennus; iso siipilaajennus / hahmo muuttunut merkittävästi
- 5. Ei tietoa / laajennusta ei pysty erottamaan alkuperäisestä
- 6. Ei jälleenrakennuskauden rakennus

ARVIOITU RAKENNUSAIKA

- Laajennukset ennen v. 1960
- Laajennukset 1960 - 1980
- Laajennukset 1980 - 2000
- Laajennukset 2000 -
- Laajennuksen aikaa ei pystytty arvioimaan

Karjasillan inventointi
 Oulun kaupunki
 15.12.2014
 Venla Leppänen ja Laura Backman

5.4 JÄLLENRAKENNUSKAUDEN PIIRTEIDEN SÄILYNEISYYS KARJASILLALLA

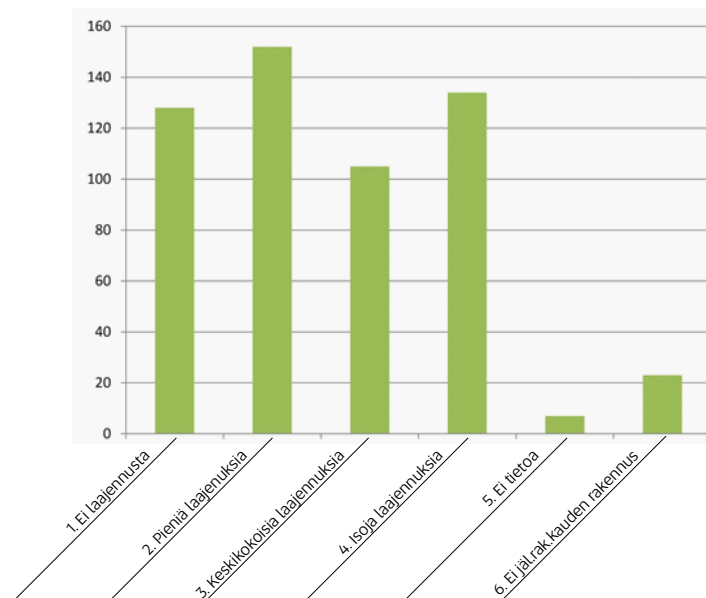
5.4.1 LAAJENNUKSET

Laajennukset-kartassa kuvataan alueen kerroksellisuutta. Laajennukset ovat aina oman aikakautensa lisä rakennuskantaan. Kerroksellisuuteen kuuluu laajennusten lisäksi myös muut julkisivumuutokset. Viereisen sivun kartassa on käsitelty laajennuksia, muiden julkisivumuutosten tarkastelu on osa säilyneisyys-arviointia.

Laajennuksissa on paljon talotyyppikohtaista vaihtelua. Pienimmissä talotyypeissä laajennuksia on tehty paljon, esimerkiksi Raatteentien varressa, kun taas Karjaportintien ja Hiiosentien suuremmissa talotyypeissä laajennuksia on vähemmän.

Karjasillalla tyypillisin laajennus on pieni kuistilaajennus, joka on usein tehty pian rakennuksen rakentamisen jälkeen. Tavallista on myös ollut lisätä katoksia ja frontoneja. Toiseksi yleisin laajennustyyppi on iso asuin-

LAAJENNUSTYYPIT (KPL)

tilojen laajennus, tyypillisimpänä asuintilojen siipi pihan puolella. Noin neljännekseen rakennuksista ei ole tehty minkäänlaisia laajennuksia.

Kartan lähteinä on käytetty maastoinventointia, saatavilla olleita talotyyppien alkuperäispiirustuksia sekä sähköisessä muodossa saatavilla olevia rakennuslupatietoja. Rakennuslupa-arkistoa ei ole käyty rakennuskohtaisesti läpi, minkä takia laajennusten rakennusajat ovat osin arvioita. Monessa rakennuksessa on useita eriaikaisia ja kokoisia laajennuksia. Kartalle on merkitty rakennuksen merkittävin laajennus, ja jos niitä on useita, viimeisimmän rakennusaika. Katetut terassit on laskettu laajennuksiksi, kattamattomia ei. Monessa tapauksessa laajennusaikaa ei ole pystytty arvioimaan. Esimerkiksi kuistilaajennus, jonka detaljit ovat 80-luvulta, voi olla 50-luvun laajennus 80-luvun muodistuksen asussa tai rakennettu todella vasta 80-luvulla.

LAAJENNUSTYYPIT

1. EI LAAJENNUSTA

2. PIENIÄ LAAJENNUKSIA

- pieni kuisti, katos, parveke, frontoni tms.

3. KESKIKOKOISIA LAAJENNUKSIA

- edellistä isompi kuistilaajennus
- pieni asuintilojen laajennus
- useita pieniä laajennuksia

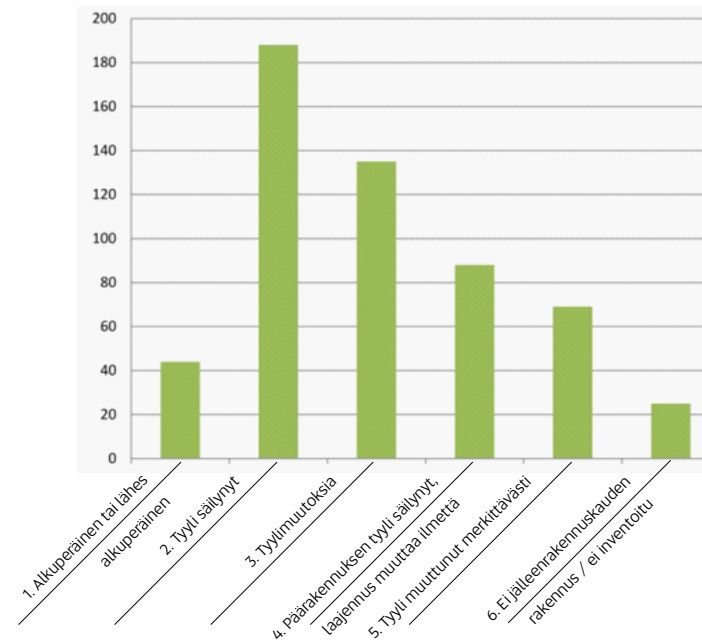

4. ISOJA LAAJENNUKSIA

- iso asuintilojen siipilaajennus
- monia laajennuksia, jotka muuttavat rakennuksen hahmoa merkittävästi

JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIIRTEIDEN SÄILYNEISYYS ASUINRAKENNUKSISSA (KPL)

5.4.2 ASUINRAKENNUSTEN SÄILYNEISYYS

Karjasillan ensimmäisten rakennusten rakentamisesta on kulunut yli 70 vuotta. Talot ovat eläneet asukkaidensa mukana, ja rakennuskannassa on tapahtunut paljon muutoksia. Alue on säilynyt jälleerakennuskauden alueena; rakennuskannasta 95 prosenttia on rakennettu ennen vuotta 1960. Rakennuskohtaisesti jälleerakennuskauden piirteiden – rakennuksen hahmon, julkisivumateriaalien, ikkunoiden ja tyylin – säilyneisyys vaihtelee. Säilyneisyys vaihtelee myös talotyypeittäin; pienissä talotyypeissä on tehty paljon muutoksia, kun taas suuremmissa muutostarpeet eivät ole olleet niin suuria. Kerrostalot ovat säilyneet kaikista parhaiten; yhtiömuotoisen omistuksen takia niissä ei näy omistajan vaikutus yhtä selvästi kuin pientaloissa.

Säilyneisyys ei ole ainoa rakennuksen arvottamisperuste: rakennuksen arvoja voi tarkastella myös esimerkiksi siitä näkökulmasta, kuinka laadukkaasti muutokset on toteutettu, mitä merkityksiä rakennuksella on asukkaille tai kunnon ja käyttöarvon näkökulmasta. Tässä kartassa on arvioitu ainoastaan rakennuksen jälleerakennuskauden piirteiden säilyneisyyttä.

Säilyneisyyden arviointi perustuu maastoinventointiin. Rakennuksen nykyistä asua on verrattu alkuperäispiirustuksiin. Rakennukset on jaettu alla olevien kriteerien perusteella kuuteen luokkaan. Rakennuskohtaiset tiedot on syötetty rakennusperintörekisteri Kioskiin tulevaa kaavatyötä varten.

JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIIRTEIDEN SÄILYNEISYDEN KRITEERIT, PÄÄRAKENNUKSET

1. ALKUPERÄINEN TAI LÄHES ALKUPERÄINEN

- Talotyyppi ja rakennusaika ovat helposti havaittavissa.
- Suurin osa materiaaleista on alkuperäisiä tai hyvin varhaisia uudistuksia rakennuksen historiassa. Ikkunat ovat alkuperäiset.
- Laajennukset ovat talotyypille luonteenomaisia ja selvästi alisteisia rakennukselle, esimerkiksi kuistin muuttaminen umpinaiseksi tai talotyypille tavalliset lisähuoneet 50-luvulta.
- Yksittäinen rakennusosa voi olla tyyllille vieras (esim. katemateriaali, sokkelilevytyt), mutta esimerkiksi ikkunat ovat alkuperäiset sisäänulos –aukeavat.
- Rakennuksessa ei ole paksua lisäeristystä, joka jättää ikkunat syvennykseen.

2. TYYLI SÄILYNYT

- Talotyyppi on helposti havaittavissa.
- Materiaalit voivat olla uusia, mutta tyyli on säilynyt jälleerakennuskaudelle tyypillisenä (esim. julkisivuverhous, ikkunajako). Yksittäinen rakennusosa voi olla tyyllille vieras (esim. katemateriaali tai ikkunanpuitteet).
- Laajennukset ovat pieniä lisäyksiä.
- Rakennus voi olla lisäeristetty niin, että ikkunat jäävät hieman syvennykseen, tai ikkunajako voi olla muuttunut, jos rakennus muilta osin on hyvin tyylinmukainen.
- Tyypillinen esimerkki 1: Julkisivu on lisäeristetty ja julkisivuverhous vaihdettu tyyli säilyttäen. Ikkunat on vaihdettu ja ne ovat jääneet syvennykseen julkisivupinnasta, mutta puitejako on säilynyt. Rakennuksen talotyyppi on edelleen hyvin tunnistettavissa.
- Tyypillinen esimerkki 2: rakennuksessa on paljon alkuperäisiä materiaaleja ja detalleja, mutta jokin keskeinen rakennusosa on muutettu tyyllille vieraaksi, esimerkiksi ikkunat.

3. TYYLIMUUTOKSIA

- Talotyyppi ja rakennusaika ovat havaittavissa, mutta tyyli on tahtunut selkeitä muutoksia materiaaleissa, rakennusosissa tai laajennuksissa.
- Julkisivumateriaalit on suurelta osin vaihdettu, osa on tyyllille vieraita.
- Tyypillinen esimerkki: julkisivu on lisäeristetty ja ikkunat vaihdettu. Puitejako ja ikkunoiden tyyli on muuttunut. Kuisti edustaa myöhemmän ajan tyyliä.

4. PÄÄRAKENNUKSEN TYYLI SÄILYNYT, LAAJENNUS MUUTTAÄ KOKONAISUUDEN ILMETTÄ

- Päärakennus on säilyttänyt jälleenrakennuskauden ilmeensä.
- Myöhemmän ajan laajennus, joka muuttaa kokonaisuuden ilmettä.

5. TYYLI MUUTTUNUT MERKITTÄVÄSTI

- Talotyyppiä ja rakennusaikaa ei ole helppo havaita.
- Alkuperäinen ilme hävinnyt rakennuksen laajennusten, verhousten ja / tai materiaalivaihdosten myötä.
- Tyypillinen esimerkki 1: rakennuksen verhoaminen on muutettu edustamaan toista tyyliä, esimerkiksi kertaustyylinen kenttälaidoitus ja ruutuikkunat. Rakennuksen hahmo voi olla säilynyt.
- Tyypillinen esimerkki 2: rakennusta on laajennettu merkittävästi, ja vanha rakennus on muutettu laajennuksen tyyliseksi, jolloin alkuperäistä rakennusta on vaikea tunnistaa laajennusten lomasta.

6. EI JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN RAKENNUS

- Myöhemmän ajan rakennukset

5.4.3 IKKUNOIDEN SÄILYNEISYYS

Suurimmassa osassa Karjasillan rakennuksia ikkunat on vaihdettu puittealtaan samanlaisiin uusiin ikkunoihin. 16 prosentissa rakennuksista alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet. Vajaassa kolmanneksessa rakennuksista ikkunajako on muuttunut. Tyypillisesti ikkunajako on muuttunut, kun rakennuksessa alkuaan olleet ikkunat, joissa on kaksi yhtä leveää ruutua, on vaihdettu ikkunamalliin, jossa sivussa on kapea tuuletusikkuna. Ikkunajon säilyneisyydessä on talotyypikohtaisia eroja: talotyypissä, joissa on valmiiksi ollut tuuletusikkunat, muutostarvetta ei ole ollut. Myös Paalasan talotyypin erikoinen ikkunajako on säilynyt hyvin.

Viereisen sivun kartassa on tutkittu alkuperäisten ikkunoiden ja puitejaon säilymistä. Jälleenrakennuskauden tyylin säilymisen kannalta olennaista on myös puitteiden ja vuorilautojen väri ja materiaali, vuorilautojen yksinkertaisuus ja puitteiden sirous ja detaljointi. Alkuperäiset ikkunat ovat sisään-ulos -aukeavia, toisin kuin nykyikkunat.

Kuva 261. Alkuperäinen kaksijakoinen sisään-ulos -aukeava ikkuna.

Kuvat 262-263. Paalasan talotyypin ikkunamalli: vasemmalla alkuperäinen ja oikealla puitejako säilyttäneen uusittu ikkuna.

Kuvat 264-265. Ikkunat on vaihdettu ja ikkunajako on muuttunut. Jälleenrakennuskaudella ikkunoiden puitteet maalattiin valkoisiksi. Ruskeat puitteet edustavat myöhempiä tyyli-ihanteita.

Kuvio 1. Inventointi ja arvottaminen antavat pohjan asemakaavan laatimiselle.

6. ARVOTTAMINEN

6.1. MITÄ ARVOTTAMINEN ON?

Arvottamisessa etsitään alueen keskeiset arvot tehtävää asemakaavaa varten. Inventointi vastaa kysymyksiin "Mitä alueella nyt on?" ja "Mitä alueella aiemmin on ollut?". Asemakaavalla vaikutetaan siihen, millainen alueesta tulevaisuudessa tulee. Jotta voidaan tehdä alueen tulevaisuutta koskevia päätöksiä, täytyy alue arvottaa. Mitkä piirteet ovat alueen identiteetille tärkeitä? Millaisia historiallisia, arkkitehtonisia tai ympäristöarvoja alueella on? Karjasillan arvottaminen on tehty erikseen viheralueista ja rakennuskannasta.

6.2 VIHERALUEIDEN ARVOTTAMINEN

6.2.1 ARVOTTAMISEN MENETELMÄ

Karjasillan viheralueiden arvottamisessa käytettiin samaa menetelmää, joka kehitettiin Höyhtyän suuralueen viheralueiden tarkastelua varten. Viheralueet ja inventointitapa ovat hyvin samantyyppisiä molemmissa inventointikohteissa. Muutama Karjasillan puisto esiintyy myös Höyhtyän tarkastelussa. Höyhtyän tarkastelun arvotusmenetelmä kehitettiin useiden esimerkkien pohjalta, tärkeimpänä Tampereen kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvityksessä (KYMS) käytetty arvottamismenetelmä.

Karjasillan viheralueet arvotettiin työpajassa, jossa läsnä olivat ohjausryhmän jäsenet ja inventointityöryhmä. Työpaja aloitettiin kävelykierroksella Karjasillan viheralueilla. Kierroksella tutustuttiin erityyppisiin puistoihin ja katunäkymiin, sekä julkisivujen ja pihojen säilyneisyyteen. Puistoissa tarkasteltiin niiden yleisilmettä ja merkitystä sekä kerrottiin lyhyesti niiden historiasta.

Arvottamisen työpajassa esiteltiin Karjasillan viheralueiden asukaskyselyn tuloksia, jotka toimivat myös lähtötietoina arvottamista varten. Viheralueista kootun aineiston perusteella kolme työryhmää analysoivat puistoja ja niiden arvoja. Työpajan lopuksi käytiin läpi jokaisen pienryhmän arvottamisen tulokset ja ne koottiin yhteen.

6.2.2 ARVOTTAMISEN KRITERIT JA LUOKITUS

Viheralueen arvottamiseen kuuluvat luontoarvot, käyttöarvot, kulttuuriarvot ja kaupunkirakenteelliset arvot. Jokaisen luokan alla on vielä neljä arvokriteeriä.

LUONTO

Maisemarakenteen kannalta merkittävä

- Viheralue sijaitsee maisemarakenteen äärialueella tai ilmentää selkeästi paikan maisemarakennetta.

Ekologisen verkoston kannalta merkittävä

- Viheralue on osa kaupunkiluonnon ydinaluetta tai toimii ekologisena yhteytenä ydinalueiden välillä.

Monimuotoisuuden kannalta merkittävä

- Viheralueella on monipuolista lajistoa sekä erilaisia kasvu- ja elinympäristöjä tai se erottuu lähialueestaan erityislaatuksena kohteena.

Suojelun kannalta merkittävä

- Viheralueella on luonnonmuistomerkki, suojeltuja luontokohteita, uhanalaisia tai huomioitavia luontotyyppisiä tai lajeja.

KÄYTTÖ

Viheralueiden palvelujen kannalta merkittävä

- Alueella on yksi tai useampia toimintoja, kuten leikkipuisto, koira-aitaus, urheilukenttä tai liikuntapaikka.

Yhteisöllisyyden kannalta merkittävä

- Viheralue toimii asukkaiden kohtaamis- ja tapahtumapaikkana.

Luontokokemuksen kannalta merkittävä

- Viheralue tarjoaa mahdollisuuden luonnonrauhan kokemiseen kaupunkiympäristössä tai toimii luonto-opetuskohteena.

Merkittävä kulkuyhteys

- Viheralueella kulkee tärkeä kevyen liikenteen yhteys tai ulkoilureitti.

KULTTUURI

Paikallisidentiteetin kannalta merkittävä

- Alueella on paikkaan sidottuja merkityksiä ja muistoja, jotka ovat tärkeitä paikallisen identiteetin ja asukkaiden kannalta. Tällaisia voi olla esimerkiksi muistomerkit, taideteokset, maisemapuut ja luonnonkohteet.

Kulttuurihistorian kannalta merkittävä

- Alueella on muinaisjäännöksiä tai se on arvokkaaksi todettu rakennettu kulttuuriympäristö tai maisema-alue.

Puutarhataiteellisesti merkittävä

- Viheralue on puutarhataiteellisesti korkeatasoinen, esimerkiksi alkuperäinen toteutus on säilynyt tai muutokset on tehty arvot säilyttäen. Arvokasta voi olla ainutlaatuisuus mutta myös tyypillisuus.

Ajallisesti kerroksellinen

- Viheralueella on hyvin nähtävissä eri aikakausien kerrostumat.

KAUPUNKIRAKENNE

Merkittävä viherverkon osa

- Viheralue sijaitsee kaupunkirakenteessa tärkeällä paikalla, esimerkiksi ympäröivän asuinalueen kannalta tai on laajuudeltaan merkittävä.

Kaupunki- ja maisemakuvallisesti merkittävä

- Viheralueella on kaunis tai merkittävä näkymä tai maamerkki, se muodostaa tärkeän maisematilan tai tarjoaa esteettisen elämyksen.

Suojavaikutuksen kannalta merkittävä

- Viheralue suojaa liikenteen tai teollisuuden hättävaiikutuksilta, kuten melulta ja pölyltä. Viheralue voi toimia myös näkö- tai tuulen-suojana.

Alkuperäisen kaavan kannalta merkittävä

- Viheralue ilmentää aikakautensa suunnitteluihanteita ja on aluekonaisuuden ominaispiirteiden säilymisen kannalta tärkeä.

ARVUOKITUS

9-16 arvoa I luokka alueen kannalta erittäin merkittävä

4-8 arvoa II luokka alueen kannalta merkittävä

0-3 arvoa III luokkaalueen kannalta vähämerkityksellinen

Arvoluokitus on muuten sama kuin Höyhtyan viheralueiden arvotuksessa käytetty, mutta luokkien II ja III raja-arvoja on muutettu hieman.

6.2.3 ARVOTTAMISEN TULOKSET

I LUOKKA

Alueen kannalta erittäin merkittäviin puistoihin lukeutuu edustuspuistoja ja muita arvoja omaavia puistoja. Karjasillan puisto on merkittävä etenkin Karjasillan historian, kaupunkirakenteen ja luontoarvojen kannalta. Puisto kuuluu kaupungin ympäristöön ja näkymiin. Kaupungin vartta pitkin kulkeva polku on tärkeä kulkuyhteys. Luulajanpuisto ja Joikupuisto ovat Karjasillan suurimmat puistot, jotka toimivat tärkeänä suojavyöhykkeenä liikenne-alueille. Puistot ovat asukkaiden aktiivisessa ulkoilukäytössä ja meluvallien päältä avautuu näkymiä ympäristöön. Puistoissa on edelleen havaittavissa maatalouden ja viljelyn merkkejä, mm. ojalinjoja sekä avoimia niittyalueita. Uumajanpuisto sekä Hirosenpuisto- ja kenttä ovat asukkaiden käyttämiä toiminnallisia puistoja, joilla on merkitystä paikalliselle identiteetille. Myös pientalopihat ovat alueen tärkeimpiä viheralueita. Ne luovat alueen maisemasta monipuolisen ja puutarhamaisen.

II LUOKKA

Alueen kannalta merkittäviin puistoihin lukeutuu erityyppisiä puistoja. Karjalanpuisto, Mätäspuisto ja Hillapuisto ovat asukkaiden ulkoilukäytössä ja niissä on säilytetty alkuperäistä männikköä. Kollaanpuisto on kau-

punkirakenteellisesti merkittävä alue ja Yrjö Kallisen puisto on kulttuuriarvojen kannalta merkittävä. Tuulimyllynpuisto on pieni puisto alueen sisällä, julkisen ja asutun alueen välinen suojakaistale. Kerrostalopihat ovat myös merkittäviä viheralueita Karjasillalla.

III LUOKKA

Alueen kannalta vähämerkityksellisiä puistoja ovat Karjasillan sisäiset pienet puistikot. Puistikot ovat eristyksissä laajemmista viheralueista, jolloin niiden luonto- ja käyttöarvot jäävät muita puistoja pienemmiksi. Tähän luokkaan kuuluvat Routunpuisto ja -kenttä, Taipaleenpuisto, Ketopuisto, Riihipuisto, Paimenpuisto, Nokkospuisto sekä Varpusenpuisto.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Alkuperäisen puuston ja monipuolisen kasvillisuuden säilyttäminen on olennaisinta viheralueiden arvon säilymisessä. Pihat ovat Karjasillalla keskeisiä viheralueita; ne muodostavat suurimman osan alueen pinta-alasta ja niiden vaikutus katunäkymiin on merkittävä. Pihojen kunnostuksessa jälleenrakennuskauden tyyli säilyi parhaiten, kun suositaan perinteisiä materiaaleja ja kasvilajeja. Pihojen suunnittelussa tulee huomioida myös katunäkymien säilyminen yhtenäisinä.

VIHERALUEEN NIMI JA NUMERO	Yhteensä	Arvoluokka	LUONTO				KÄYTTÖ				KULTTUURI				KAUP.RAK.			
			maisemarakenteen kannalta merkittävä	ekologisen verkoston kannalta merkittävä	monimuotoisuuden kannalta merkittävä	suojelun kannalta merkittävä	viheralueiden palvelujen kannalta merkittävä	yhteisöllisyyden kannalta merkittävä	luontokokemuksen kannalta merkittävä	merkittävä kulkuyhteys	paikallisen identiteetin kannalta merkittävä	kulttuurihistorian kannalta merkittävä	puutarhataiteellisesti merkittävä	ajallisesti kerroksellinen	merkittävä vihverkon osa	kaupunki- ja maisemakuvallisesti merkittävä	suojaikaituksen kannalta merkittävä	alkuperäisen kaavan kannalta merkittävä
1. Karjasillanpuisto	13	I	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
2. Yrjö Kallisen puisto	8	II					x		x	x	x		x	x	x		x	
3. Routunpuisto ja -kenttä	3	III					x					x					x	
4. Hiirosenpuisto ja -kenttä	9	I	x	x	x				x	x	x			x	x		x	
5. Uumajanpuisto	9	I	x				x	x			x	x	x		x	x	x	
6. Taipaleenpuisto	3	III									x				x	x		
7. Ketopuisto	2	III									x				x			
8. Riihipuisto	1	III									x							
9. Tuulimyllynpuisto	4	II					x		x		x						x	
10. Paimenpuisto	3	III							x		x						x	
11. Nokkospuisto	3	III									x						x	
12. Karjalanpuisto	4	II	x								x				x		x	
13. Mätäspuisto	8	II	x		x				x	x		x			x	x		
14. Hillapuisto	8	II	x				x	x		x	x				x	x		
15. Varpusenpuisto	3	III			x						x						x	
16. Luulajanpuisto	13	I	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
17. Joikupuisto	11	I		x	x			x	x	x	x		x	x	x	x	x	
18. Kollaanpuisto	6	II							x		x			x	x	x	x	
19. Pientalopihat	12	I		x	x			x	x		x	x	x	x	x	x	x	
20. Kerrostalopihat	8	II		x				x	x	x	x			x	x		x	

Taulukko 2. Taulukkoon on merkitty rasteilla mitä arvoja eri viheralueista on tunnistettu. Viheralueen arvoluokka perustuu yksittäisten arvojen määrään. Viheralueet jakautuivat tasaisesti arvoluokkiin. Viheralueiden sijainti löytyy sivun 38 kartasta.

Kuva 267. Raateentie.

6.3 RAKENNUSKANNAN ARVOTTAMINEN

6.3.1 ARVOTTAMISMENETELMÄ

Rakennuskannan arvottaminen jakautuu kolmeen osa-alueeseen; alueiden ja rakennustyyppien arvoihin, rakennustason arvottamiseen sekä yhteenvedoon Karjasillan arvoista. Arvottamistyöpajassa pienryhmät syventyivät arvottamaan eri osa-alueita. Läsnä oli ohjausryhmän lisäksi asiantuntijajäsenenä Oulun kaupungilta kaupunginarkkitehti Jari Heikkilä, Pohjois-Pohjanmaan museosta kulttuuriperintötyön johtaja Pasi Kovalainen ja Oulun yliopistolta yliopistonrehtori Anu Soikkeli. Tilaisuuden lopuksi keskusteltiin eri ryhmien työn tuloksista.

Alueiden arvottamisen tavoitteena oli löytää Karjasillan ison mittakaavan arvot. Millainen alue on kyseessä ja mikä siellä on arvokasta? Mikä tekee alueesta merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön? Arvottamisessa tarkasteltiin erikseen pientaloaluetta ja kerrostaloaluetta. Sama ryhmä käsitteli myös rakennustyyppien arvoja. Arvotetut rakennustyyppit ovat jälleenrakennuskauden pientalo Karjasillalla, jälleenrakennuskauden kerrostalo Karjasillalla, piharakennukset Karjasillalla, jälleenrakennuskauden jälkeen rakennetut rakennukset Karjasillalla sekä pientalotontit Karjasillalla. Aineistona ryhmällä oli inventointiraportti, valokuvia alueelta sekä Kioskiin koottu inventointiaineisto.

Kaksi muuta pienryhmää keskittyi rakennustason arvoihin. Rakennusten arvottaminen jaetaan usein kolmeen osa-alueeseen; arkkitehtonisiin ja historiallisiin arvoihin sekä ympäristöarvoihin. Karjasillan rakennuskanta on hyvin yhtenäistä, joten rakennusten historiallisia arvoja ja ympäristöarvoja ei käsitelty rakennuskohtaisesti. Rakennustasolla keskityttiin säilyneisyyden ja muutosten laadun arvottamiseen. Pienryhmät arvottivat Kioski-aineiston avulla esimerkkirakennuksia Karjasillalta. Aineisto toimii pohjana, kun asemakaavaa laadittaessa alueen koko rakennuskanta käydään yksitellen läpi.

Arvottamisen yhteenvedo-osuudessa kootaan yhteen keskeisiä Karjasillan arvoja, jotka pitäisi ottaa huomioon asemakaavan laatimisessa.

6.3.2 ARVOTTAMISEN KRITEERIT

Alueiden ja rakennustyyppien arvottamisessa käytetty kriteeristö on sama mitä on käytetty Oulussa aiemmissa alueinventoinneissa, esimerkiksi Puolivälinkankaan arvottamisessa. Rakennustyyppien arvottamisessa kriteeristöä on käytetty soveltuvin osin.

YHTENÄISYYS

Kaupunkirakenteen erityispiirteet
Ajallinen ja arkkitehtoninen yhtenäisyys
Yhtenäinen rakennustyyppi
Sama suunnittelija

YMPÄRISTÖARVOT

Asemakaavan suhde luontoon ja topografiaan
Alueen asema suurmaisemassa
Vihersuunnittelun taso (mm. puistot ja kevyt liikenne)
Viheralueiden hoidon aste
Viher- ja virkistysalueiden saavutettavuus

ARKKITEHTONISET ARVOT

Rakennuskannan laatu ja erityispiirteet
Alkuperäisen arkkitehtuurin säilyneisyys ja muutosten laatutaso
Rakennetun ympäristön toteutuminen
Yksittäiset arvokkaat kohteet

IDENTITEETTI

Alueen historiallinen arvo
Merkitys alueen asukkaille ja toiminnalle
Tunnistettavuus

Kuvio 2. Rakennuskannan arvottaminen tehtiin kolmessa osassa.

6.3.3 ARVOTTAMISEN TULOKSET

Tässä raportissa esitellään alueen ja rakennustyyppien arvot sekä arvojen yhteenveto.

Karjasillan keskeinen arvo on ajallinen ja arkkitehtoninen yhtenäisyys. Alkuperäisen rakennuskannan säilyttäminen on tärkeää alueen arvojen säilymisessä, samoin korjauksissa jälleenrakennuskauden tyylin säilyttäminen. Yhtenäisyyttä tulee vaalia erityisesti katunäkymissä. Kerrostalot, pientalot ja piharakennukset muodostavat selkeän rakeisuuden alueelle. Onnistuneissa laajennuksissa ja uusissa piharakennuksissa rakennusten mittakaava on säilynyt alueelle tyypillisenä. Vehreä kasvillisuus luo viihtyisyyttä. Alueen arvojen säilymisen kannalta rakennusten käyttö ja kunnossapito on keskeistä.

KARJASILLAN PIENTALOALUE

YHTENÄISYYS

Yhtenäisyys on pientaloalueen keskeinen arvo. 95 % Karjasillan rakennuskannasta on tehty jälleenrakennuskautena vuosien 1940-1959 välillä.

Katunäkymät ovat ehyitä, sillä talotyypit muodostavat yhtenäisiä kokonaisuuksia ja rakennukset sijoittuvat tonteille samalla tavalla. Myös rakeisuudeltaan pientaloalue on yhtenäinen.

Toistaalta rakennusten laajennukset ja julkisivumuutokset ovat vähentäneet alueen yhtenäisyyttä. Kasvillisuus tuo pehmeyttä alkuaan melko monotoniseen ympäristöön.

○○○

YMPÄRISTÖARVOT

Karjasillan kaava perustuu vanhoihin peltoteihin, joista toinen on mukailut koillisosan selännettä. Pohjoisessa aluetta rajaa Kaupunginoja, joka on valtakunnallisesti merkittävä maisema.

Karjasilta erottuu yhtenä viheralueiden rajaamana kokonaisuutena kaupunkirakenteessa. Toisaalta pientaloalue ei juuri näy alueen ulkopuolelle. Pientalojen pihat kattavat ison osan alueesta ja niillä on merkittäviä ympäristöarvoja, erityisesti nyt kun puusto on kasvanut täyteen mittaansa.

○○

ARKKITEHTONISET ARVOT

Rakennuskanta edustaa jälleenrakennuskautta. Rakennusten tyyli on alkuaan ollut erittäin yhtenäinen. Alue myös toteutui kerralla, vain yksittäisiä tontteja on rakennettu myöhemmin.

Rakennusten arkkitehtoninen arvo ei ole niinkään yksittäisissä rakennuksissa, vaan ehyessä kokonaisuudessa.

○○

IDENTITEETTI

Pientalot ja puutarhat ovat Karjasillan keskeinen identiteetti-tekijä. Kaarevaa Kaukovainionkatua lukuun ottamatta alue ei ole erityisen tunnistettava, sillä samantyyllisiä alueita löytyy Suomesta lukuisia. Paikallishistoriallisesti alue on tärkeä, ja se myös edustaa selvästi yhtä suomalaisen rakentamisen aikakautta.

Pientaloalueella paikallisidentiteetti on vahva. Alue valittiin vuonna 2009 yleisöäänestyksellä Suomen parhaaksi asuinalueeksi. Keskustan läheisyys lisää alueen vetovoimaa.

○○○

KARJASILLAN KERROSTALOALUE

YHTENÄISYYS

Kivikerrostalokorttelit ja läheiset puutalokorttelit muodostavat selkeitä yhden aikakauden ja tyylin kokonaisuuksia. Rakennukset sijoittuvat kadun varteen säännömukaisesti ja katunäkymät ovat pitkiä ja yhtenäisiä.

Alueen keskellä ja Hirosentien varressa olevat puukerrostalot eivät muodosta ehyitä kokonaisuuksia.

○○○

YMPÄRISTÖARVOT

Alkuaan pellolle rakennetuissa kortteleissa ei ole erityisiä luontoarvoja. Pihat ovat pelkistettyjä ja kasvillisuus niukkaa.

Näkymien kannalta kerrostaloalueella on kuitenkin paljon merkitystä. Kivikerrostaloalue on portti Karjasillalle. Näkymä Kaupunginojan yli Suvantokadun viistosti sijoitettuihin kerrostaloihin on merkittävä.

○○

ARKKITEHTONISET ARVOT

Kerrostalot ovat tyypillisiä jälleenrakennuskauden kerrostaloja. Yksittäisiä arvokkaita kohteita ei ole, vaan kokonaisuuden arvo muodostuu yhteisestä rakennustyylistä, jota varioimalla on saatu aikaan ehyt kokonaisuus. Muutokset rakennuksissa ovat olleet pieniä ja arkkitehtoniset arvot ovat säilyneet hyvin.

○○

IDENTITEETTI

Kerrostaloalueella on historiallista arvoa yhtenäisenä jälleenrakennuskauden kokonaisuutena.

Erityisesti kivikerrostaloilla on selvä merkitys alueen identiteetille niiden näkyvyyden ansiosta. Puukerrostalojen kaupunkikuvallinen asema ei ole yhtä merkittävä. Erityisesti kivitalot ovat säilyttäneet vetovoimansa, jota vahvistaa alueen sijainti aivan keskustan vieressä.

○○

KARJASILLAN PIENTALOTONTIT

YHTENÄISYYS

Alkuaan pientalotontit ovat olleet keskenään hyvin samanlaisia: aidalla rajattu tontti, rakennus tontin kadun puolella, piharakennus pihan perällä ja tontti jäsenetty etupihaan, oleskelualueeseen ja hyötypuutarhaan.

Päärakennuksen sijainti tontilla ja tontin rajan aitaaminen ovat säilyneet, mutta pihan tyyli ja toiminnot ovat muuttuneet. Hyötykasvien osuus on vähentynyt, autojen säilytys ja oleskelu lisääntyneet. Erilaiset puutarhatrendit ja elämäntyylien muutokset ovat vähentäneet pihojen yhtenäisyyttä.

YMPÄRISTÖARVOT

Alkuperäisessä kaavassa tontit on sijoitettu melko kaavamaisesti peltoalueelle. Puusto on kuitenkin kasvanut, ja tällä hetkellä isot puutarhamaiset pihat ovat Karjasillan keskeinen ympäristöarvo.

ARKKITEHTONISET ARVOT

Alkuaan tonteilla on ollut selkeä toimintojen sijoittelu ja rakennusten hierarkia (päärakennukset kadun varressa ja piharakennukset pienempinä tontin takaosassa).

Tällä hetkellä pientalotontit ovat kirjava kokonaisuus. Arvot ovat heikentyneet usein pihan laajan kiveämisen, liian massiivisten piharakennusten tai usean rajaamattoman tonttiliittymän takia.

IDENTITEETTI

Vehreät pientalotontit ovat Karjasillan keskeinen identiteettitekijä, ja myös asukkaille yksi alueen tärkeimmistä arvoista. Erityisen tunnistettavia pientalotontit eivät ole, mutta alueen historian ja identiteetin kannalta ne ovat oleellisia.

Elintason ja elämäntapojen muutokset näkyvät pihoilla selvemmin kuin rakennusten julkisivuissa. Pihasuunnittelun alkuperäisiä arvoja olivat käytännöllisyys, luonnonmukaisuus ja hyödyllisyys. Pihat ovat muuttuneet aiempaa rakennettummiksi ja oleskelumerkitys on kasvanut.

○

○○○

○

○○○

Kuva: Blom-ghymä. Kopiointi kielletty.

JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN PIENTALO KARJASILLALLA

YHTENÄISYYS

Jälleenrakennuskauden pientaloista suurin osa on tyyppitaloja.

Yhteisiä piirteitä rakennuksilla on paljon, vaikka suunnittelijat vaihtelevatkin. Yleensä noppamaiset puolitoistakerrosiset rakennukset sijoittuvat tontin kadun puoleiseen laitaan. Detaljeiltaan rakennukset ovat alkuaan olleet hyvin samantlaisia.

Yksilölliset muutokset rakennusten hahmoissa ja julkisivuissa ovat vähentäneet rakennustyyppin yhtenäisyyttä, mutta edelleen yhtenäisyys on rakennustyyppin keskeinen arvo.

○○○

ARKKITEHTONISET ARVOT

Arkkitehtuurissa tunnusomaisinta on harjakatto, noppamainen muoto, puun käyttö niin rungossa kuin verhoilussa sekä detaljoinnin niukkuus ja tarkoituksenmukaisuus. Ikkunaukot ovat melko pienet.

Tilojen toiminnot ovat eriytyneet, mikä näkyy osin myös julkisivuissa. Materiaaleilla ja yksityiskohdilla on jälleenrakennuskauden arkkitehtuurissa paljon merkitystä.

Tyyppitalojen heikkoutena on se, ettei tontin ominaisuuksia ole useinkaan huomioitu, ja esimerkiksi oleskelutilojen ja pihan välillä ei ole suoraa kulkuyhteyttä. Rakennustyyppi suunniteltiin aikanaan tarkoituksenmukaiseksi käyttörakennukseksi.

Rakentamisessa on käytetty luonnonmateriaaleja. Massaltaan ja tilankäytöltään rakennukset ovat tehokkaita.

○○

IDENTITEETTI

Ns. rintamamiestalo on merkittävä ja tunnistettava suomalainen tuote, jolla pitkälti ratkaistiin maan jälleenrakentaminen sotien jälkeen. Kyseessä on leimallisesti suomalainen ilmiö; rakennustyyppiä esiintyy joka puolella Suomea ja eikä paikallista vaihtelua juuri ole.

Rakennustyyppi on kestänyt hyvin aikaa ja elintason ja elämäntavan muutoksia. Kompakti yhden perheen talo vastaa edelleen asukkaiden tarpeisiin.

○○○

JÄLLEENRAK.KAUDEN KERROSTALO KARJASILLALLA

YHTENÄISYYS

Kerrostaloilla on lukuisia eri suunnittelijoita. Talotyyppi jakautuu kahteen ryhmään; kivikerrostaloihin ja puukerrostaloihin. Tyyliltään ja rakennusajaltaan ryhmä on hyvin yhtenäinen.

ARKKITEHTONISET ARVOT

Rakennukset ovat tyypillisiä aikakautensa rakennuksia. Yksittäisiä arvokkaita kohteita ei ole; arvot syntyvät hyvin säilyneiden tyypillisten jälleerakennuskauden kerrostalojen kokonaisuudesta.

Rakennukset ovat kaksi- tai kolmikerroksisia yleensä kahden porrashuoneen rakennuksia. Ikkunat sijoittuvat julkisivuun symmetrisesti. Kivirakennusten julkisivut on yleensä rapattu. Parvekkeita ei ole, tai ne ovat pieniä.

IDENTITEETTI

Kerrostalot ovat pääosin hyvin säilyneitä ja tunnistettavia jälleerakennuskauden rakennuksia. Kivikerrostalo on tunnettu ja arvostettu rakennustyyppi, puukerrostalojen imago ei ole yhtä korkealle arvostettu.

Hissittömyys, parvekkeettomuus ja puukerrostalojen heikko äänieristys heikentävät asumisen laatua.

○○○

○○

○○

Kuva: Blom-yhtymä. Kopiointi kielletty.

PIHARAKENNUKSET KARJASILLALLA

YHTENÄISYYS

Alueen rakeisuuden kannalta pienimittakaavaiset piharakennukset ovat merkittäviä, mutta mitenkään yhtenäinen rakennusryhmä ne eivät ole.

Perinteisesti piharakennukset sijoitettiin tontin takaosaan, usein yhteen naapurirakennuksen kanssa. Autojen käyttö on tuonut uudet piharakennukset usein lähemmäs tietä.

ARKKITEHTONISET ARVOT

Rakennusten arkkitehtuurilla ei ole erityisiä arvoja. Mittakaava on oleellinen tekijä; onnistuneet piharakennukset ovat alisteisia päärakennukselle. Alkuperäisiä ennen vuotta 1960 rakennettuja piharakennuksia on Karjasillalla yli 130 kappaletta.

IDENTITEETTI

Piharakennukset ovat olennainen osa Karjasillan rakennuskantaa, ja ne ovat kuuluneet alueelle alusta asti.

Piharakennukset rajaavat ja jäsentävät pihvoja, tuovat yksityisyyttä ja vaikuttavat tonttien mikroilmastoon. Alueen identiteetin kannalta piharakennuksilla on enemmän merkitystä kuin pelkkä käyttötarkoitus tai arkkitehtuuri antaisivat ymmärtää.

Piharakennusten käyttö vaihtelee autotalleista ja varastoista pihasaunoihin, kesäkeittiöihin ja sivuasuntoihin.

○

○

○○

MYÖHEMPI RAKENNUSKANTA KARJASILLALLA

YHTENÄISYYS

Karjasillalla on noin 30 jälleerakennuskauden jälkeen rakennettua rakennusta. Myöhempi rakennuskanta jakautuu kolmeen osaan: 60-70-lukujen tiilitaloihin, vuoden 1980 asemakaavan jälkeisiin tyyppitalojen mukaelmiin ja mittakaavaltaan rakennuskantaan sopeutuviin moderneihin rakennuksiin.

Aikansa suunnitteluihanteita noudattavat matalat tiilitalot erottuvat Karjasillan katukuvasta. Ne eivät ole kuitenkaan merkittävässä osassa alueella ja vaikuttavat lähinnä Ketokadun katukuvaan. Muun rakennuskannan hahmoiset puutalot säilyttävät paremmin alueen yhtenäisyyttä.

○

ARKKITEHTONISET ARVOT

Karjasillalla rakennusten arkkitehtoninen arvo määräytyy pitkälti sen mukaan kuinka hyvin rakennus sopeutuu alueen yhtenäiseen kokonaisuuteen, joka pientaloalueella perustuu toistoon ja yksinkertaiseen arkkitehtuuriin. Pientalotontteilla kaava ei anna edellytyksiä yksittäisen rakennuksen nostamiseen toisten joukosta.

Myöhemmässä rakennuskannassa arvokasta on rakennusten hahmon ja mittakaavan yhtenäisyys muun rakennuskannan kanssa. Muotokieli voi olla jälleerakennuskauden tyylistä tai modernia.

Myöhemmän rakennuskannan arkkitehtoniset arvot vaihtelevat.

○○

IDENTITEETTI

Vuoden 1959 jälkeen rakennettuja rakennuksia on Karjasillan rakennuskannasta vain noin 5 %, minkä takia niiden merkitys alueen identiteetille ei ole merkittävä.

Rakennukset edustavat aikansa suunnitteluihanteita ja muodostavat osan Karjasillan kerroksellisuutta, mutta erityisiä historiallisia arvoja rakennuksilla ei ole. Asukkaiden ja toiminnan kannalta pientaloilla on merkitystä asukkaille ja Adventtikirkolla uskonnolliseen yhteisöön kuuluville.

○

Kuvio 3 viereisellä sivulla. Arvottamistyöpajan jäsenet saivat tehtäväkseen nostaa Karjasillan arvoista tulevan asemakaavan kannalta keskeisimmät. Jokainen sai valita inventoinnissa nousseista arvoista seitsemän keskeisintä ja myös ehdottaa lisää olennaisia arvoja. Kuvassa harmaalla arvot, jotka nousivat esiin 0-1 kertaa, ohuella oranssilla 2-4 kertaa mainitut arvot ja paksulla oranssilla 5-8 kertaa mainitut arvot. Keskeisimmiksi arvoiksi nousivat alkuperäisen rakennuskannan säilyminen, jälleerakennuskauden tyyli, asuinrakennusten sijoittuminen systemaattisesti kadun varteen, tonttien rajaaminen, rakennusten kunnossapito ja tonttien vehreys.

Mitä arvoja asemakaavassa tulisi erityisesti ottaa huomioon?

KARJASILLAN ARVOT

AIKA

rakennusten ikä: **autenttisen rakennuskannan säilyminen**: päärakennukset / piharakennukset
alkuperäiset rakennusmateriaalit

TYYLI

jälleenrakennuskauden tyyli materiaaleissa ja yksityiskohdissa
talotyyppin mukainen rakennushahmo, ei laajennuksia
piharakennukset ja niiden pieni mittakaava

RAKENNE

Karjasilta on selkeästi oma viheralueiden rajaama alueensa
alkuperäinen kaavan ideologia: **katulinjat ja rakennusten sijoittuminen tontille**
rakeisuus ja sen hierarkia: kerrostalot, pientalot, piharakennukset

MUUTOKSET

kerroksellisuus: eri aikakaudet näkyvät alueella
ei laajennuksia / jälleenrak.kauden tyylliset laajennukset / myöhempien tyylien laajennukset
alkuperäisen suunnitteluideologian mukaisia käyttörakennuksia, joita mahdollista laajentaa
alueen yhtenäisyys muutoksissa

KATU-
TILA

kadut ja pihat rajattu: aidat ja kapeat tonttiliittymät
vehreät katunäkymät
yhtenäiset katunäkymät
pientalojen laajennusvara pihan puolella
kerrostalokortteleiden väljyys ja avaruus

ELIN-
VOIMA

sosiaalisesti aktiivinen asuinalue
Karjasillan imago
kunnossapidetty rakennuskanta, käyttökelpoiset rakennukset, rakennusten markkina-arvo
palvelut alueella / yritystoiminta alueella
turvallinen ja sujuva liikennenympäristö
esteettömyys; lapset ja seniorit
väestö: mikä olisi tavoiteltava väkimäärä ja kenelle aluetta erityisesti pitäisi suunnitella?

VIHER-
ALUEET

toiminnalliset puistot / edustuspuistot / Kaupunginojan maisema
vehreät pientalotontit
kasvimaat pihoilla / pihojen oleskelumerkitys / autojen säilytys pihoilla
alkuperäinen puusto puistoissa

7. LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Allas, Anja & Kettunen, Osmo Ville 1975: Karjasilta, 1940-luvulla rakennettu pientaloalue. Esitutkimus. VTT.

Ahola, Teija 1996: Ruotsin lahjatalot 1940–1941. Esimerkki teollisesta pientalosta sosiaalisen asuntotuotannon käytössä. Pro gradu –työ. Tai-dehistorian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Arvokkaita alueita Oulussa, osa 1 1999: Oulun kaupunki, sarja A 134, Oulu.

Destia Oy 2009: Höyhtyän suuralueen ja Kaukovainion viheralueiden yleissuunnitelma. Oulun kaupunki, Katu- ja viherpalvelut.

Hautala, Kustaa 1982: Oulun kaupungin historia V. 1918 – 1945. Oulun kaupunki, Oulu

Helamaa, Erkki 1983: 40-luku, korsujen ja jälleenrakentamisen vuosikymmen. Suomen rakennustaiteen museo ja Alvar Aalto museo, Helsinki ja Jyväskylä.

Hirvaskoski, Kaisa & Soikkeli, Anu 2003: Karjasillan muutosprosessi. Korjausten vaikutus alueen yhtenäisyyteen ja identiteettiin. Tapauskohtaisena kohteena Karjasillan Routuntie. Oulun kaupunkisuunnittelu sarja B 40.

Ihatsu, Emilia 2005: Jälleenrakennuskauden talot. Laudoitustyyppit / julkisivuverhoukset / väri vaihtoehdot / vesikatevaihtoehdot. Pohjois-Pohjanmaan korjausrakentamiskeskus, Oulu.

Kaituri, Arto 2000: Puutarha-arkkitehdista maisema-arkkitehdiksi. Ammatin kehitys vuosina 1946–1979. TKK.

Kammonen, Kaisu 2012: Tyyppitalosta talopakettiin. Selvitys suomalaisen pientalotuotannon historiasta, nykytilasta, tulevaisuuden mahdol-

lisuuksista ja kehitystarpeista. Diplomityö. Arkkitehtuurin laitos. Tampereen teknillinen yliopisto, julkaisu 4.

Kaukovainio. Metsälähiön moderni rakennusperintö. Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2010–2011. Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä.

Karjasilta. Rakentamisohjeet. 1980. Oulun kaupunki, rakennusvirasto, asemakaavaosasto.

Koch, Elisabeth 1942: Oma puutarha. WSOY Porvoo.

Kummala, Petteri 2005: Lamasalvoksesta elementtitekniikkaan. Suomalainen pientalosuunnittelu jälleenrakennuskaudella. Suomen rakennustaiteen museo.

Kuosmanen, Eino 2006: Muisteluksia sodanjälkeisestä rakentamisesta. Taskinen, Jouko (toim.): Rintamamiestalot. Rakentajien muistikuvia. Rakennustieto Oy, Helsinki, 91–97.

Luostarinen, Katri 1945: Kukkiva pihamaa ja tuottoisa kasvitarha. Kotitalouskeskus.

Manninen, Turo 1995: Oulun kaupungin historia VI 1945–1990. Oulun kaupunki.

Mäkiö, Erkki ym. 1990: Kerrostalot 1940 -1960. Rakennuskirja, Porvoo.

Kalleinen, Lassi; Niskala, Kaarina 2008: Puistojen Oulu. Studio Ilpo Okkonen.

Kaukovainio. Metsälähiön moderni rakennusperintö. Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2010–2011. Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä.

Kontinkangas. Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2013–2014. Oulun asemakaavoitus. Oulun kaupunki.

Niskala, Kaarina; Okkonen, Ilpo 2002: Oulun graadi. 350 vuotta asema-kaavoitusta. Kaarina Niskala, Ilpo Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, Studio Ilpo Okkonen Oy, Oulu.

Oulun kaupungin kunnalliskertomus vuonna 1940. 1948. Oulu.

Oulun kaupungin kunnalliskertomus vuonna 1942. 1949. Oulu.

Oulun kaupungin kunnalliskertomus vuonna 1945. 1958. Oulu.

Oulun kaupungin kunnalliskertomus vuonna 1948. 1951. Oulu.

Oulun yleiskaava 1952. Meurman & Ervi.

Oulun Yleiskaava 2020. Oulun viheraluejärjestelmä tavoitesuunnitelma. 2000. Oulun kaupunki, Suunnittelupalvelut.

Pientalojen korjaus- ja rakentamistapaohjeet. Oulun karjasilta. 2004. Oulun kaupunki.

Puolivälinkangas. Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2012. Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä.

Raksilan synty, nykyhetki ja tulevaisuuden näkymät 2010. Raksila-lehti. Raksilan asukasyhdistys Ry:n julkaisu, Oulu.

Saarikangas, Kirsi 2003: Tyypitalo - tie tehokkaaseen jälleenrakentamiseen. Eilispäivän Suomi. Jälleenrakennuksesta yltäkylläisyyteen. Valitut Palat, 21–23. Helsinki.

Saarikangas, Kirsi 1993: Model Houses for Model Families. Gender, Ideology and the Modern Dwelling the Type-Planned Houses of the 1940s in Finland. SHS, Vammala

Särkinen, Åke W. 2005: Jälleenrakennusajan pientalo. Rakennustieto Oy, Helsinki.

Tervaoja, Ville. 2003. Jälleenrakennuskauden pientalo. Laajentaminen ja esteettömyyden parantaminen arkkitehtonista ominaislaatu kadottamatta. Syventävät opinnot 2002–2003. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osasto. Oulun kaupunkisuunnittelu Sarja B 43.

Ukkola, Tommy 1993: Suvelasta Onnelaan. Huvilaelämää Oulussa. Pohjois-Pohjanmaan museo, Oulu.

ARKISTOLÄHTEET

Oulun kaupunginarkisto: rakennuslupapiirustuksia Karjasillan kaupunginosasta 13

Oulun kaupunki, rakennusvalvontaviraston arkisto: rakennuslupapiirustuksia Karjasillan kaupunginosasta 13

Oulun kaupunki, rakennus- ja huoneistorekisteri

Oulun kaupunki, asemakaavoituksen arkisto: Karjasiltaa koskevat asemakaavat vuosilta 1944–1980. Kaavanumerot: 25, 26, 38, 40, 54, 45, 46, 56, 66, 104, 158, 270, 412, 789, 912.

Oulun maakunta-arkisto: Martti Heikura Ba:18

HAASTATTELUT

Soikkeli, Anu. Yliopistonlehtori. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin laitos. 17.12.2014. Sähköpostiviesti. Haastattelijana Aila Asikainen.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Arkkitehtuurimuseo. Asevelitalo. Viitattu 3.11.2014. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/asevelitalo>

Arkkitehtuurimuseo. Elias Paalanen. Viitattu 17.7.2014. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16319697>

Arkkitehtuurimuseo. Sosiaaliministeriö. Viitattu 19.11.2014. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/sosiaaliministerio>

Arkkitehtuurimuseo. Suunnitteluapu. Viitattu 3.11.2014. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/suunnitteluapu>

Museovirasto 2009. Karjasillan jälleenrakennuskauden asuinalue. Viitattu 26.5.2014. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2092

Oulun kaupungin meluselvitys vuonna 2012. Raportti kansallisilla melun tunnusluvuilla. Luettu: 3.12.2014. Saatavissa: http://www.infotripla.fi/oulunliikenne/julkaisut/Liikenneymp%C3%A4rist%C3%B6/Oulun_meluselvitys_LAeq_raportti_FINAL_korjattu_260412.pdf

Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2012. Oulun kaupunki. Konsernipalvelut 2013. Viitattu 2.12.2014. Saatavissa: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=OCCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ouka.fi%2F%2Fdocument_library%2Fget_file%3Fuuid%3D369c12b2-cb9c-47c6-83f0-985d6a3bac16%26groupId%3D50085&ei=KHZ9VJfjDaWxygPVkIDQDw&usq=AFQjCNE34d-u9QqhXW-3qUoFRkRc9t5pjvA&bvm=bv.80642063,d.bGQ

Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013. Oulun kaupunki. Konsernipalvelut 2014. Viitattu: 17.11.2014. Saatavissa: http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=4f9ff00e-8f80-4cca-ab4e-f9a0d1f6ca65&groupId=50085

Salastie, R.; Karisto, M.; Harouny E. 2013: Maunulan 1950-luvun arkitaide. Korjaustapaohje. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. Viitattu 3.12.2014. Saatavissa: http://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/julk_2012-7.pdf

Tiivistä ja vihreää. Höyhtyän viheralueiden tarkastelu ja arvotus täydennysrakentamisen kannalta. Luettu: 3.13.2014. Saatavissa: <http://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/hoyhtya>

Tilastokeskus: Elävänä syntyneet kuukausittain 1900 – 2013. Viitattu 24.11.2014. Saatavissa: http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=O25_synt_tau_105&ti=EL%E4v%E4n%E4+syntyneet+kuukausittain+1900+%2D+2011&path=../Database/StatFin/vrm/synt/&lang=3&multilang=fi

OHEISKIRJALLISUUTTA

Arvokkaita alueita Oulussa. Suojelu- ja kehittämisohjelma. 2001. Oulun kaupunki, Oulu.

Heininen-Blomstedt, Kirsi 2013: Jälleenrakennuskauden tyyppitaloalue: Paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen. Väitöskirja. Humanistinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.

Herneoja, Aulikki 2007: Jälleenrakennuskauden kodin värytys. Oulun yliopiston teknillisen tiedekunnan arkkitehtuurin osaston julkaisu A 45, Oulu.

Hotakainen, Kari 2002: Juoksuhaudantie. WSOY.

Kaila, Panu 1997: Talotohtori. Rakentajan pikkujättiläinen. WSOY, Porvoo.

Kaila, Panu; Pietarila, Tommi & Tomminen, Hannu 1987: Talo kautta aikojen. Julkisivujen historia. Rakentajain kustannus Oy, Helsinki.

Kallunki, Katja 2012: Kerrostaloyhtiön pihan yleissuunnitelma kohteen perinnettä kunnioittaen. Kohteessa As Oy Hakakoti, Karjasilta, Oulu. Opinnäytetyö. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Laukkonen, Veikko 1987: Jälleenrakennusvuosien pientalo Suomessa. Transkustannus Oy.

Lehtovuori, Olli 1999: Suomalaisen asuntoarkkitehtuurin tarina. Ympäristöministeriö, Rakennustieto Oy, Karisto.

Mikkola, Lasse 2013: 1940 – 1950 –luvun jälleenrakennuskauden pientalojen korjauksen haasteet. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oulu.

Nikula, Riitta (toim.) 1994: Sankaruus ja arki. Suomen 50-luvun miljö. Suomen rakennustaiteen museo, Vantaa.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1, 1993. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu.

Rinne, Hannu 2014: Perinnemestarin rintamamiestalo. Kunnostus ja ylläpito. WSOY.

Sarkanen, Tinja 2014: Sormipaneeli ja pinkopahvi. Opas rintamamiestalon perinteistä rakennustapaa kunnioittavaan sisäremonttiin. Opinnäytetyö. Muotoilu- ja taideinstituutti. Lahden ammattikorkeakoulu.

8. LIITTEET

1. KARJASILLAN SUUNNITTELIJOITA

Listaan on koottu keskeisiä henkilöitä, jotka ovat olleet Karjasiltaa suunnittelemassa. Karjasillan rakennusten ja laajennusten suunnittelijoita on kymmenittäin, joten tähän on poimittu vain muutamia keskeisimpiä talotyyppien suunnittelijoita sekä suunnittelijoita, jotka ovat suunnitelleet Karjasillalle lukuisia rakennuksia. Muutamasta keskeisimmästä suunnittelijasta on koottu myös elämäkertatietoja, muista vain asiayhteys, miten he liittyvät Karjasiltaan.

Blomstedt, Aulis

Blomstedt oli johtajana arkkitehtien vapaaehtoistyön keskustoimistossa (Suunnitteluapu), jossa suunniteltiin jatkosodan aikaan asevelitaloja rintamalla rakennettavaksi. Karjasillalla on myös asevelitaloja, mutta ei ole tietoa, ovatko ne alkuaan Suunnitteluapu-yksikössä piirrettyjä.

Englund, Kaj

Englund toimi sosiaaliministeriössä arkkitehtina. Karjasillalla hänen suunnittelemansa on ainakin sosiaaliministeriön tyyppi 63, mahdollisesti myös kaksi muuta sosiaaliministeriön talotyyppiä. Englund oli myös mukana suunnittelemassa asevelitaloja Suunnitteluapu-yksikössä.

Heikura, Martti (1909 – 1963)

Heikura syntyi Oulussa 29.7.1909. Ylioppilaaksi hän valmistui Oulun lyseosta vuonna 1929. Tämän jälkeen hän aloitti opiskelut Helsingin Teknillisessä korkeakoulussa, josta valmistui arkkitehdiksi vuonna 1935. Valmistumisen jälkeen hän työskenteli Oulussa arkkitehti Gustaf Strandbergin toimistossa vuosina 1936–38 sekä arkkitehti V. Laitsalmen toimistossa Turussa vuosina 1938–39, jonka jälkeen siirtyi takaisin Ouluun perustettuun kaupunginarkkitehdin virkaan. Virkatöidensä rinnalla Heikura piti tuotteliasta yhden miehen toimistoa, jonka suunnittelema kohteita on tiedossa yli 130. Suurin osa Heikuran tuotannosta oli asuinkerrostaloja ja julkisia rakennuksia, kuten Paulaharjun koulu Puolivälinkankaalla. Oulussa Heikuran suunnittelema rakennuksia on runsaasti – Heikura suunnitteli esimerkiksi Karjasillalle, Raksilaan, Tuiraan ja Heinäpähän puukerrostaloja, kolme tornitaloa Toivoniemeen, Raatin uimahallin ja

urheilukeskuksen sekä useita kouluja. Martti Heikura suunnitteli myös asemakaavoja. Karjasillalla on Heikuran laatimia kaavoja vuosilta 1944 – 1948. Heikuran vaikutus Oulun katukuvaan ja oululaisten asuinympäristöön on huomattava. Kaupunginarkkitehdin pesti kesti aina Heikuran kuolemaan asti vuoteen 1963. Heikura kuuluu arkkitehtien ryhmään, jonka osuus Suomen rakentamisessa on ollut huomattava, mutta joka on jäänyt suuren julkisuuden ulkopuolelle.

Teksti on lainattu Kaukovainio – Metsälähiön moderni rakennusperintö –raportista. Asemakaavoja koskevat tiedot on lisätty tämän työn yhteydessä.

Holma, Pauli

Holma oli rakennusmestari, jonka kädenjälkeä Karjasillalla on autotalli-leikkikatos-tyyppi H. Autotalleja on säilynyt Karjasillalla 35 kappaletta.

Juntunen, Jooseppi

Rakennusmestari, joka suunnitteli Karjasillalle pientaloja, paritaloja ja rakennusten laajennuksia.

Järvi, Jorma

Järvi oli arkkitehti ja toinen Metsäkoto-talotyyppin suunnittelijoista.

Karvonen, J.

Karvonen oli rakennusmestari, joka suunnitteli Karjasillalle pientaloja, paritaloja ja pienkerrostaloja. Suunnittelutoimiston nimi oli J. Karvosen Maatalous- ja Kunnallisten rakennusten piirustustoimisto.

Kinnunen, Olavi

Kinnunen oli rakennusmestari, joka piirsi Karjasillalle paljon pientaloja ja paritaloja sekä yhden kerrostalon. Kinnunen työskenteli Oulun kaupungilla piirtäjänä ja rakennusmestarina. Kunnalliskertomuksissa mainitaan, että Olavi Kinnunen työskenteli paljon rakennustarkastuksen parissa.

von Konow, Ossian

Von Konow on suunnitellut yhden Karjasillan 1960-luvun asemakaava-muutoksen.

Kunnas, K.H.

Kunnas työskenteli Oulun kaupungilla piirtäjänä ja rakennusmestarina vuoteen 1946 asti. Hänen suunnittelemaansa pientaloja on Karjasillalla monia. Hän myös jäljensi monista tyyppiirustuksista rakennuslupapöytäkirjoista.

Lindroos, Erik

Lindroos oli arkkitehti ja toinen Metsäkoto-talotyyppin suunnittelijoista.

Mattila, Niilo

Mattila on suunnitellut Karjasillan asemakaavoja ja asemakaavamuutoksia vuosina 1948 – 1962.

Mikkola, Irma

Irma Mikkola syntyi Lumijoella 6.11.1918. Hän valmistui Oulun yhteislyseosta ylioppilaaksi vuonna 1937 ja Teknillisestä korkeakoulusta arkkitehdiksi vuonna 1947. Valmistumisensa jälkeen hän toimi arkkitehtina Kaj Englundin ja Otto Iivarin Meurmanin palveluksessa vuosina 1947 – 1949. Oulun kaupungin rakennustoimistoon hän tuli töihin vuonna 1950, palatakseen Helsingin kaupungin kiinteistövirastoon asemakaavaosastolle vuosiksi 1951 – 59. Takaisin Oulun kaupungin palvelukseen Mikkola tuli vuonna 1959. Vuodesta 1960 hän toimi yleiskaava-arkkitehtina ja vuodesta 1963 asemakaavapäällikkönä, aina vuoteen 1981 saakka.

Irma Mikkola on suunnitellut Karjasillalle pienkerrostaloja. Useassa Oulun kaupungin suunnittelemissa talotyypeissä piirtäjäksi on merkitty nimikirjaimet I.M., jotka viittanevat samaan aikaan kaupungilla työskennelleeseen Irma Mikkolaan.

Orola, Urho

Arkkitehti Urho Orola suunnitteli Ruotsin lahjatalo tyyppi 2:sen yhdessä Jalmarin Peltosen kanssa.

Paalanen, Elias

Paalanen oli arkkitehti, joka sosiaaliviraston ja myöhemmin sosiaaliviraston palveluksessa vuosina 1920 – 34 suunnitteli tyyppitaloja, joita rakennettiin ympäri Suomea. Karjasillalla on Paalanen suunnittelema talotyyppi Oulun tyyppi III.

Pajamies, Lauri

Pajamies oli arkkitehti, joka suunnitteli Ruotsin lahjatalon tyyppi 1.

Peltonen, Jalmari

Peltonen oli arkkitehti, joka suunnitteli Ruotsin lahjatalon tyyppi 2 yhdessä Urho Orolan kanssa.

Rönköharju, August (1914 – 1989)

Rönköharju syntyi Oulujoella 21.5.1914. Ammattikoulusta hän valmistui vuonna 1930 ja Oulun teollisuuskoulun huonerakennuksen osastolta vuonna 1935. Rönköharju työskenteli vuosina 1927 – 39 rakennusalalla eri yhtiöiden palveluksessa mm. höylämestarin apulaisena, betonin raudoittajana ja rakennusmestarina. Oulun kaupungille rakennusvirastoon hän tuli piirtäjäksi vuonna 1937. August Rönköharju osallistui sekä talvi- että jatkosotaan. Talvisodan jälkeen Rönköharju palasi kaupungille rakennusmestariksi, kuten myös jatkosodan jälkeen. Rakennusmestarina Rönköharju toimi vuoteen 1946 ja sitten vanhempana piirtäjänä vuoteen 1973. Hän työskenteli mm. kaupunginarkkitehti Martti Heikuran alaisuudessa suunnittelurakennusmestarina Oulun kaupungin rakennusviraston talonsuunnitteluosastolla. Rönköharju suunnitteli useita kerrostaloja Oulun keskustaan, Karjasillalle, Höyhtyälle ja Tuiraan. Kaupungin keskustassa Rönköharjun suunnittelema ovat mm. asunto-osa-yritykset Torikatu 44 ja Kakaravaara. Rönköharju on yksi keskeisimmistä Karjasillan suunnittelijoista. Hän suunnitteli alueelle kymmeniä pientaloja ja yhdeksän kerrostaloa sekä teki lukuisiin rakennuksiin laajennussuunnitelmia.

Osa tekstistä on lainattu Puolivälinkangas -raportista. Rönköharjun työuraa ja Karjasillan koskevia tietoja on täydennetty tämän työn yhteydessä.

Tolonen, Lauri

Arkkitehti Tolonen oli arkkitehtien vapaaehtoistoimistossa (Suunnitteluapu) suunnittelemissa asevelitaloissa, jotka rakennettiin rintamalla ja siirrettiin sitten varsinaisille rakennuspaikoille. Ei ole tietoa, ovatko Karjasillan asevelitalot alkuaan Suunnitteluavun suunnittelema.

2. ASUKASKYSELYN LOMAKE

Karjasillan viheralueita koskeva kysely toteutettiin heinäkuussa 2014. Kyselyyn vastattiin Oulun kaupungin sivuilla ZEF-sovelluksella ja siitä tiedotettiin mm. Oulun kaupungin viestimissä sekä Karjasillan asukas-yhdistyksen tiloissa. Karjasillan viheralueiden kartta, asemakaavamuutoksen projektikortti ja museoviraston tiedot olivat linkkeinä kyselyn yhteydessä.

Tervetuloa Karjasillan viheralueita koskevaan kyselyyn!

Karjasilta on poikkeuksellisen laajana säilynyt jälleenrakennuskauden asuinalue, joka kuuluu valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen luetteloon (RKY 2009). Oulun kaupunki on käynnistänyt Karjasillan asemakaavamuutoksen, jonka tavoitteena on pyrkiä turvaamaan alueen kulttuuriympäristön arvokkaiden piirteiden säilyminen ja kehittäminen entistä paremmin.

Asemakaavan muutostyön lähtömateriaaliksi Karjasillan asuinalueelle tehdään kesän 2014 aikana alueinventointi, jonka tarkoituksena on selvittää alueen rakennusten ja viheralueiden historia, nykytila sekä arvot. Tämä kysely on osa viheralueiden ja pihojen inventointia. Kyselyn tavoitteena on selvittää Karjasillan ympäristön arvoja asukkaiden näkökulmasta. Vastaukset ovat luottamuksellisia. Kyselyn vastaamisen apuna on karttalinkki, johon on nimetty kaikki Karjasillan puistot, kentät ja leikki-paikat.

Vastaajan tiedot

1. Sukupuoli

- a) Nainen
- b) Mies

2. Ikä

- a) 0-17
- b) 18-29
- c) 30-49
- d) 50-64
- e) 65+

3. Asun

- a) Omakotitalossa
- b) Rivitalossa
- c) Kerrostalossa
- d) Karjasillan asuinalueella

Karjasilta

4. Mikä ympäristötekijä on mielestänne tärkein alueen identiteetille?

- a) Pihat
- b) Puistot
- c) Leikkipaikat ja –kentät
- d) Metsät
- e) Katunäkymät
- f) Pientalot
- g) Kerrostalot
- h) Kaupunginoja
- i) Jokin muu, mikä?

5. Mikä Karjasillan viheralueista on mielestänne viihtyisin?

Vastausvaihtoehtoina Karjasillan puistot ja kentät

6. Mikä Karjasillan viheralueista on mielestänne epäviihtyisin?

Vastausvaihtoehtoina Karjasillan puistot ja kentät

7. Mikä Karjasillan viheralueista on mielestänne käytetyin?

Vastausvaihtoehtoina Karjasillan puistot ja kentät

8. Mikä Karjasillan viheralueista on mielestänne vähiten käytetty?

Vastausvaihtoehtoina Karjasillan puistot ja kentät

9. Mikä Karjasillan viheralueista edustaa parhaiten Karjasiltaa?

Vastausvaihtoehtoina Karjasillan puistot ja kentät

10. Mitkä ympäristötekijät ovat mielestänne tärkeimmät alueen identiteetille?

- a) Pihat
- b) Puistot
- c) Leikkipaikat ja –kentät

- d) Metsät
- e) Katunäkymät
- f) Pientalot
- g) Kerrostalot
- h) Kaupunginoja
- i) Jokin muu, mikä?

Pihasuunnittelu

11. Onko pihallenne tehty pihasuunnitelma?
a)Kyllä b) Ei

12. Jos on, niin kuka on ollut suunnittelijana?

13. Jos on, niin suunnitteluvuosi?

14. Jos on, niin mitä suunnitelma sisältää?

Kasvillisuus

15. Phallanne kasvaa:

- a) Alkuperäistä puustoa
- b) Hedelmäpuita
- c) Marjapensaita
- d) Kasvimaa
- e) Koristepensaita
- f) Kukkakasveja (perennat, kesäkukat)

Esimerkkejä kasvilajeista?

Pintamateriaalit

16. Pihan materiaalit

- a) Nurmi
- b) Niitty
- c) Sora
- d) Luonnonkivi
- e) Valettu betonilaatta
- f) Betonikivi

- g) Puupinta
- h) Asfaltti
- i) Muu, mikä?

Aitaaminen

17. Millä tavalla tonttinne on aidattu?

- a) Pensasaita tai aidanne
- b) Lauta-aita
- c) Yhdistelmä eri aitatyyppejä
- d) Ei aitaa lainkaan
- e) Muun tyyppinen aita, millainen?

Arvojen säilyminen

18. Mikä edistäisi mielestänne parhaiten jälleenrakennuskauden työllin säilymistä Karjasillan piholla?

- a) Sitovat asemakaavamääräykset
- b) Rakennustapaohjeet
- c) Viherrakentamisohjeet
- d) Esimerkkisuunnitelmat
- e) Henkilökohtainen puutarhaneuvonta
- f) Tiedottaminen
- g) Muu, mikä?

